

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 64 · 9. april
Sesjonen 2018–2019

Møte tirsdag den 9. april 2019 kl. 10

President: Eva Kristin Hansen

Dagsorden (nr. 64):

1. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ruth Grung, Åsunn Lyngedal, Jorodd Asphjell, Cecilie Myrseth og Arild Grande om tidsbegrensning av oppdretts-tillatelser
(Innst. 222 S (2018–2019), jf. Dokument 8:34 S (2018–2019))
2. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om dumping av lusemiddel fra oppdrettsanlegg
(Innst. 220 S (2018–2019), jf. Dokument 8:16 S (2018–2019))
3. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om en ekte miljøreform i oppdrettsindustrien
(Innst. 219 S (2018–2019), jf. Dokument 8:247 S (2017–2018))
4. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås og Audun Lysbakken om å sikre verdiskaping og sysselsetting i kystsamfunna gjennom heimfall av fiskerettar til kysten
(Innst. 208 S (2018–2019), jf. Dokument 8:9 S (2018–2019))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ole André Myhrvold, Åslaug Sem-Jacobsen, Marit Knutsdatter Strand, Bengt Fasteraune og Kjersti Toppe om å stoppe nedbygging av sengeplasser og øke døgnkapasiteten i psykisk helsevern
(Innst. 200 S (2018–2019), jf. Dokument 8:60 S (2018–2019))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Siv Mossleth og Kjersti Toppe om å beskytte, fremme, støtte og øke forekomsten av amming
(Innst. 199 S (2018–2019), jf. Dokument 8:62 S (2018–2019))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Kvalitet og pasientsikkerhet 2017
(Innst. 190 S (2018–2019), jf. Meld. St. 11 (2018–2019))
8. Interpellasjon fra representanten Elise Bjørnebekk-Waagen til helseministeren:
«Våren 2018 behandlet Stortinget representantforslag om tiltak for å sikre trygg fødselsomsorg, jf. Dokument 8:168 S (2017–2018). Ved behandlingen av saken ble det flertall for en rekke forslag for å styrke føde- og barseltilbudet i Norge. Et flertall i Stortinget stemte for å be regjeringen sikre en trygg og fremtidsrettet fødselsomsorg ved å sikre dagens fødeinstitusjoner. Det ble fattet vedtak om en styrket jordmortjeneste, implementering av Nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen, liggetid og utreise fra føde-/barselavdeling. I Bergensavisen 6. mars kan vi lese om fødsler som blir avbrutt på grunn av lav bemanning, fødende kvinner som ligger alene, kvinner som ikke får smertestillende tidssnok, og ansatte som gråter på jobb.
Hva har statsråden gjort for å sikre alle fødende kvinner en trygg fødselsomsorg?»
9. Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helseministeren:
«Dokumentaren om Siw i Stavanger Aftenblad gir oss historia til ei av dei rundt 6 000 menneska i Noreg som er ekstra hardt ramma av rusproblem og psykiske lidingar, og som skårar aller dårlegast på levekårundersøkingar, og som hjelpeapparatet ikkje når inn til. Siw gjekk til grunne. Avisa Nordland har fortalt historia om Mia, eit anna alvorleg døme på ei ung kvinne som fell mellom alle stolar i hjelpeapparatet. Mia har vore akuttinnlagd 24 gonger i løpet av tre år, i løpet av 200 dagar i fengsel har ho gjort 41 forsøk på å ta sitt eige liv. Mia treng langvarig behandling, ikkje fengsel. Helseministeren har uttalt at ein må bruke dokumentaren om Siw til å lære, og at det verkar klart at Mia ikkje har fått god nok koordinert hjelp og oppfølging.
Kva vil statsråden gjere for å sikre at dei mest sårbare menneska får hjelp og koordinerte tenester både frå sjukehus og kommune, og for å hindre at menneskeliv går til grunne?»
10. Interpellasjon fra representanten Hans Fredrik Grøvan til samferdselsministeren:
«Den teknologiske utviklingen går raskt, og nye transportløsninger ser dagens lys. Systemer for anvendelse av informasjons- og kommunikasjons-teknologi i veisektoren kan påvirke atferd, forbedre transportløsningene og gi bedre trafikkavvikling. Ny teknologi kan gi bedre fremkommelighet, øke trafiksikkerheten og bidra til lavere utslipp. Norge har spesielt gode forutsetninger for utvikling og testing av autonome skip, og vi har veletablerte innovasjons- og industriklynger som kan ta i bruk sin kunnskap og sine ferdigheter på nye områder. Autonomi, robotikk, kunstig intelligens, delingsmobilitet og utslippsfrie kjøretøy kan påvirke hverdagen vår på helt nye måter.
Hva gjør regjeringen for å utnytte mulighetene som ligger i ny teknologi innenfor transportsektoren, og på hvilken måte vil ny teknologi være en viktig fak-

tor når fremtidens mobilitet planlegges?»

11. Stortingets vedtak til lov om endringer i Svalbard-loven m.m. (tilpasning til ny kommunelov) (Lovvedtak 51 (2018–2019), jf. Innst. 211 L (2018–2019) og Prop. 43 L (2018–2019))
12. Stortingets vedtak til lov om endringer i innskuddspensjonsloven mv. (egen pensjonskonto) (Lovvedtak 52 (2018–2019), jf. Innst. 224 L (2018–2019) og Prop. 40 L (2018–2019))
13. Referat

Presidenten: Representanten Mudassar *Kapur*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus fylke: Elisabeth *Fanghol*.

For Buskerud fylke: Tone Heimdal *Brataas* og Anne *Sandum*.

For Hordaland fylke: Sigurd *Hille* og Torill *Selsvold Nyborg*.

For Oslo: Zaineb *Al-Samarai* og Olivia *Corso Salles*.

For Nord-Trøndelag: Bjørn Arild *Gram*.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Hege Haukeland *Liadal* i tiden fra og med 9. april til og med 11. april for å delta i Den interparlamentariske unions 140. sesjon i Doha, Qatar
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om velferdspolispermisjon for representanten Sigbjørn *Gjelsvik* fra og med 9. april og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Jette F. *Christensen* i dagene 10. og 11. april for å delta i Europarådets parlamentariske forsamlings vårsesjon i Strasbourg.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
For Akershus fylke: Martha *Tærud* 9. april og inntil videre
For Hordaland fylke: Leif Audun *Sande* 10.–11. april
For Rogaland fylke: Julia *Wong* 9.–11. april

Presidenten: Martha *Tærud* og Julia *Wong* er til stede og vil ta sete.

Under representanten Astrid *Nøklebye Heibergs* permisjon foreslås vararepresentant Camilla *Strandskog* innkalt for å møte i permisjonstiden fra og med 9. april og inntil videre. – Det anses vedtatt.

Statsråd Harald T. *Nesvik* overbrakte 19. kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Proposisjonene vil bli behandlet på reglementsmessig måte. Vi vil få en fin vår, tror jeg!

Representanten Lars *Haltbrekken* vil framsette et representantforslag.

Lars Haltbrekken (SV) [10:05:09]: På vegne av representantene Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Arne Nævra og meg selv fremmer jeg et forslag om opprettelse av en miljøklagenemnd i Norge.

Presidenten: Representanten Sheida *Sangtarash* vil framsette et representantforslag.

Sheida Sangtarash (SV) [10:05:43]: På vegne av representantene Audun *Lysbakken* og meg selv vil jeg fremme forslag om å stoppe nedleggelsen av fødeavdelingen i Kristiansund. I denne saken er det ingen tid å miste, og jeg ber derfor om at forslaget hastebehandles i tråd med § 39 c i Stortingets forretningsorden.

Presidenten: Representanten Per Olaf *Lundteigen* vil framsette tre representantforslag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:06:26]: På vegne av representantene Geir *Adelsten Iversen*, Kjersti *Toppe* og meg sjøl fremmer jeg representantforslag om automatisk allmenngjøring av lønnsbestemmelsene i tariffavtaler som har et lavere lønnsnivå enn 80 pst. av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn.

Videre fremmer jeg på vegne av representantene Geir *Adelsten Iversen*, Siv *Mossleth*, Willfred *Nordlund* og meg sjøl representantforslag om HMS-kort på bygge- og anleggsarbeidsplasser.

Til slutt fremmer jeg på vegne av representantene Sandra *Borch*, Ole André *Myhrvold*, Geir *Pollestad* og meg sjøl representantforslag om økt bruk av tre som byggemateriale.

Presidenten: Representanten Une *Bastholm* vil framsette to representantforslag.

Une Bastholm (MDG) [10:07:11]: Jeg har gleden av på vegne av meg selv å fremme to representantforslag – et om å innfri klimastreikernes krav og et om en politikk for et sunnere og mer bærekraftig kosthold til beste for mennesker og miljø.

Presidenten: Representanten Sandra *Borch* vil framsette et representantforslag.

Sandra Borch (Sp) [10:07:46]: På vegne av stortingsrepresentantene Heidi *Greni*, Ole André *Myhrvold*, Willfred *Nordlund* og meg selv vil jeg framsette et forslag om at kommunene gis myndighet til å utøve skjønn ved kjøring av snøscooter fra brøytet bilvei til hytte.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag forsetter utover kl. 16.00.

Sak nr. 1 [10:08:29]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ruth Grung, Åsunn Lyngedal, Jorodd Asphjell, Cecilie Myrseth og Arild Grande om tidsbegrensning av oppdrettstillatelser (Innst. 222 S (2018–2019), jf. Dokument 8:34 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tom-Christer Nilsen (H) [10:09:13] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for samarbeidet og alle bidrag i disse sakene i min rolle som saksordfører. Komiteen har hatt en grundig behandling med høringer, der en lang rekke organisasjoner og interessenter har fått uttale seg, og jeg vil takke deltakerne på høringene for innspill og departementet for utfyllende svar på spørsmål i saken.

Hovedinntrykket fra høringene og dokumentasjonen som er framlagt, er at dette er et forslag som vil skape ytterligere usikkerhet for næringen og ikke er ønsket av næringen selv. Det er også holdningen til fagbevegelsens representanter i deres høringssvar. Forslaget er som kjent å tidsbegrense både eksisterende og framtidige havbrukstillatelser. Argumentet er å tidsbegrense bruken av allmenningen.

Innledningsvis vil jeg bemerke at tidsbegrensning av tillatelsene ikke i seg selv vil innebære en tidsbegrensning i bruken av allmenningen fordi den styres av reguleringsmyndigheten, nemlig kommunen. I tillegg er det kommet et forslag om at mindre selskap skal kunne leie konsesjoner.

Når flertallet går imot dette forslaget, er det flere åpenbare grunner. For det første ble det nylig gjennomført en auksjon over slike tillatelser. Disse ble solgt fra staten til private, og pengene ble i hovedsak fordelt til kommunene gjennom havbruksfondet. Det å foreslå – under ett år etter at disse tillatelsene ble solgt, og mens

førstegenerasjon laks ennå ikke er ferdig utvokst fra disse tillatelsene – å innføre et hjemfall er ikke i tråd med en forutsigbar næringspolitikk eller forvaltningspraksis.

For det andre vil dette skape ytterligere usikkerhet i en bransje som, tross dagens gode lønnsomhet, møter høyere kostnader, sterkere konkurranse og et sterkt regulatorisk og politisk press, som allerede skaper usikkerhet om framtidig virksomhet, jf. andre forslag som skal behandles her i dag, og som forslagsstilleren også ønsker å vurdere.

For det tredje vil dette, gjennom å redusere forutsigbarheten og øke risikoen samt redusere balansen vesentlig for selskapene, skape høyere finansieringskostnader for selskapene, noe som vil bety dårligere konkurranseevne, dårligere lønnsomhet og lavere skatteinntekter og skattepotensial for næringen. Et åpenbart mottrekk for denne delen av næringen, som ikke allerede har gjort det, er å styre eierskapet fra andre land for å unngå deler av skatteregningen.

For det fjerde er vi bekymret for viljen til å investere nødvendige midler i anlegg, dyrehold og miljø når tidshorisonten for tillatelsen løper ut. Dette er definitivt en næring der evighetens perspektiv bør ligge til grunn for virksomheten.

For det femte frykter jeg, spesielt i de tilfellene der flere tillatelser hjemfaller samtidig, et betydelig brudd i norsk produksjon. Man kan naturlig nok ikke sette fisk i sjøen som vil bruke lengre tid på å bli klar for markedet enn gjenværende tid på konsesjonen eller tillatelsen. Spesielt er dette aktuelt dersom eksisterende tillatelser skulle tilbakefalle.

Det dreier seg om ca. 1 000 tillatelser, som etter formodning vil tilbakefalle samtidig – med mindre man har tenkt å særbehandle enkelte. Det gir store utfordringer for næringen, for kontinuiteten i produksjonen og ikke minst – når disse tillatelsene skal ut på enten utleieauksjon eller salg for en periode – for hvilke kapitalmiljøer som da vil være i stand til å tilegne seg disse tillatelsene.

Det er videre ingen tvil om at dette vil utløse erstatningsplikt overfor dagens rettighetshavere. Denne erstatningen vil måtte utmåles basert på forventet inntjening i et evighetsperspektiv. Auksjonene fra i fjor antyder ifølge merknadene som forslagsstiller har levert, en verdi på eksisterende konsesjoner som lett havner på om lag 150 mrd. kr. Jeg tenker at det å prioritere å utbetale et sånt beløp i erstatning ikke er det velferdsstatens handlingsrom bør brukes til.

Til slutt vil jeg legge til at dette er en øvelse jeg har liten sans for. Her går man uten blygsel inn, uten hensyn til den enkeltes lange arbeid for å skape en næring, der mange har måttet stå med luen i hånden overfor banken for å få lov til å føre fisken én gang til og har lyktes

med å komme igjennom – og mange har gått under – der de har skapt en næring ut fra ingenting, med de ressurserne som er lagt ned, og de kjøp av rettigheter som er gjort, og sier: Nei, nå har dere lyktes, nå vil vi ha det tilbake. Man ønsker å gjøre det med bare et pennestrøk, og sier: Nå tar vi dette, og så kan du få kjøpe det tilbake eller leie det.

– Det er ikke slik jeg ønsker å drive næringspolitikk.

Terje Aasland (A) [10:13:29]: La meg starte med å si at havbruk, det å bruke havet til å produsere mat, er en av de viktigste framtidsnæringene vi har, som allerede betyr svært mye. At vi også er opptatt av – selv om dette forslaget er fremmet – både forutsigbarhet, langsiktighet og trygge rammebetingelser for næringen, er det jo ingen tvil om. Det er ikke det dette forslaget handler om. Det handler om en veldig prinsipiell tilnærming til et ganske stort spørsmål: Hvem er det som har rettigheter, og hvor lenge varer de rettighetene uten at staten eller det offentlige på noen som helst måte kan gripe inn? Det er spørsmålet.

Og det spørsmålet synes jeg regjeringspartiene på en ubetryggende måte svarer ut. For det de egentlig sier gjennom det svaret som vi nå hørte saksordføreren lese opp, er at hvis du for det første har hatt nok kapital til å kjøpe deg en anledning til å drive havbruk i Norge, er det en rettighet du skal besitte så lenge du selv måtte bestemme det. Det er egentlig det saksordføreren sa. Du kjøper deg for 150 mill. kr nå en tillatelse som du har en evigvarende rettighet til å beholde – det er det saksordføreren sier. Det synes jeg er ganske skremmende. For det er store verdier der ute, ja. Vi ønsker ikke å si at virksomheten din skal opphøre etter 20 år, eller etter 40 år, men vi ønsker å være veldig tydelige på at det er vi i fellesskap som eier den allmenningen som du har rettigheter til å drive i. Det er det forslaget går ut på, i hovedsak, og det er det som er den prinsipielle tilnærmingen til det.

Vi mener veldig tydelig at det er staten som skal ha råderett over fellesskapets ressurser, og vi mener også at det selvfølgelig må gjelde fiskeoppdrett i vår felles allmenning. Så er vi klar over at det er ikke tillatelsen i seg selv som gir deg rettigheter til å drive med oppdrettet, det skal gis gjennom plan- og bygningsloven, og kommunene skal være med i bildet, osv., men dette er den prinsipielle tilnærmingen til det.

Det er ikke sånn at det er unormalt å sette tidsavgrensninger på dette i andre land, men det er i Norge vi ikke har tatt stilling til det spørsmålet. Så nå er det likt som en evigvarende rettighet du kjøper, og da er det ikke noe rart at tillatelsene blir dyre – så dyre at de kanskje undergraver mange selskapers vekstmuligheter i dag. For det er jo sånn, som saksordføreren sier, at hvis det er

dette flertallet som får lov til å styre, er det en evigvarende rettighet du kjøper. Vi tror det er med på å gire prisen opp for tillatelser. Vi tror det er med på å legge kapital inn i papir og ikke nødvendigvis i innovasjon, teknologi, utvikling osv. Så vi har en annen tilnærming til denne saken.

Vi fremmer dette forslaget for det første fordi vi mener at Stortinget må slå fast at retten til å drive havbruk i vår felles allmenning skal tidsbegrenses. Det betyr jo ikke, som jeg sa, at det skal opphøre automatisk etter 20 år eller etter 40 år, og at du må kjøpe tillatelse igjen – her er det mange måter å gjøre det på. Men det prinsipielle er å slå fast at dette er fellesskapets verdier, og det er fellesskapets eiendom som en driver på. Det motsatte, det å ikke stadfeste det, er å si at en har evigvarende rettigheter. Jeg synes det er litt betenkelig i den situasjonen vi er i.

Når det gjelder selve innrammingen av det, ber vi veldig tydelig om at regjeringen gjennomfører en grundig utredning av dette for å få innført en tidsbegrensning i nye havbrukstillatelser, og så komme tilbake igjen til Stortinget med hvordan dette kan gjennomføres. Vi er helt tydelige på – og vi mener det er fullt ut mulig – at det skal gjennomføres på en slik måte at en gir både tilstrekkelig forutsigbarhet og langsiktighet for investeringer, innovasjon og forsvarlig drift.

Så registrerer vi at regjeringspartiene konsekvent sier at dette er med på å skape usikkerhet, osv. Jeg mener at det er med på å skape forutsigbarhet og trygghet for at det er fellesskapet som eier disse fantastisk viktige rammene for denne næringen og verdiene som ligger der, men det er fullt mulig innenfor de rammene som ligger der, å tilpasse seg videre utvikling av næringen. Vi tror det er en riktig måte å gjøre det på, fordi vi tror også det vil dempe prisveksten når det gjelder tilgang på nye tillatelser, som selvfølgelig er blitt knalldyrt med basis i at dette er evigvarende ressurser som skal ligge der til evig tid, ingen andre skal få lov til å bestemme over det.

Med det tar jeg opp de forslagene som Arbeiderpartiet fremmer sammen med andre.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Terje Aasland har teke opp dei forslaga som han viste til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [10:18:47]: Vi behandler i dag et representantforslag fra Arbeiderpartiet om tidsbegrensning for tillatelser til akvakultur, også kalt oppdrettstillatelser. Forslaget er primært tenkt for nye tillatelser, men det er også et ønske om å få vurdert det for allerede tildelte tillatelser. Hovedargumentet som benyttes for dette, er å sikre mangfoldet i næringen og å

unngå at utenlandske selskaper kjøper eierandeler langs kysten. Det er et veldig bekymringsfullt forslag, fordi det er avgjørende for havbruksnæringen å ha forutsigbare rammevilkår. Det var det også en samlet næringskomité som sto bak og uttalte i sin Innst. 361 S for 2014–2015.

Forslagsstillerne mener at prisen for å komme inn i havbruksnæringen eller for å øke kapasiteten nå er blitt så høy at den utfordrer mangfoldet i næringen. De hevder at resultatet kan bli mindre innovasjon, færre lokalt eide selskaper og et svakere grunnlag for framtidig verdiskaping.

Havbruk er en kapitalintensiv næring. En tidsavgrensning av eierskapet vil tvert imot legge til rette for selskaper som har tilgang til en stor kapitalbase. Forslaget vil derfor være negativt for mindre selskaper og i større grad legge til rette for vekst i større selskaper og etablering av internasjonale bedrifter som har god tilgang til risikovillig kapital.

Tillatelsene til et selskap representerer i dag en betydelig andel av verdien i selskapet. I og med at tillatelsene er akseptert som et pantsettingsobjekt for å sikre investeringer i selskapene, vil en tidsavgrensning ha dramatiske konsekvenser for selskapenes mulighet til å videreutvikle sin virksomhet.

LO, NNN og Fellesforbundet sier i sin høringsuttalelse at dagens havbruksnæring og framtidens havbruksnæring vil kreve store investeringer både i utstyrsutvikling og i forskning for å få bukt med de utfordringene som havbruksnæringen har i dag. Dersom en innfører en tidsbegrensning, er de redd for at investeringer som er nødvendige for framtiden, ikke vil bli gjennomført. Her deler jeg bekymringen til de nevnte arbeidstakerorganisasjonene. Det vil være spesielt dramatisk for mindre selskaper, som normalt vil ha en mindre kapitalbase, og med det favorisere større nasjonale selskaper og internasjonale konsern.

Det er grunn til å tro at en slik tilbakevirkning som Arbeiderpartiet skisserer for allerede gitte tillatelser, også vil være klart urimelig og derfor i strid med Grunnloven § 97, bl.a. på bakgrunn av at det er gjort store investeringer for å utvikle tillatelsene, og at det for en rekke tillatelser er betalt vederlag til staten, eller de er kjøpt fra andre aktører. Aktørene har hatt berettigede forventninger om at tillatelsene ikke er tidsbegrensede. En tidsbegrensning vil i tillegg bidra til stor usikkerhet omkring forutsigbarheten til næringen framover, noe som vil være særlig uheldig så kort tid etter innføringen av det nye trafikklyssystemet.

Jeg mener det forslagsstillerne her ønsker å gjennomføre, er feil vei å gå, og at forslagene vil være lite tjenlige og heller virke mot sin hensikt. Representantforslaget fra Arbeiderpartiet vil til syvende og sist både kunne

være i strid med Grunnloven og utfordre mangfoldet i næringen, noe som vil føre til mindre innovasjon i næringen, færre lokalt eide selskaper og et svakere grunnlag for framtidig verdiskaping. Derfor vil også Framskrittspartiet stemme imot dette forslaget.

Geir Pollestad (Sp) [10:22:55] (leiar i komiteen): Norsk havbruksnæring og norsk lakseoppdrett er ei suksesshistorie – ei historie om eksport, om verdiskaping og arbeidsplassar. Det er òg ei historie om miljøutfordringar og andre utfordringar – nokre er løyste, nokre står det att å løysa.

Men eg trur at når ein diskuterer denne typen saker, er det viktig å skilja mellom dei partia som er for tanken om å driva oppdrett, og dei partia som er mot tanken om å driva lakseoppdrett langs kysten.

Det er viktig å vera klår over at lakseoppdrett er ei ung næring i Noreg. Mykje har endra seg sidan starten, men det er òg ei næring med ung forvaltning, der mykje har endra seg, og mykje vil endra seg i åra som kjem.

For Senterpartiet er det to prinsipp som må liggja fast. Det eine er prinsippet om føreseielege og stabile rammevilkår. Det andre er prinsippet om nasjonal kontroll over naturressursane. Det treng ikkje vera nokon automatisk konflikt mellom desse to omsyna – det er mogleg å oppnå begge delar.

For eksisterande konsesjonar er det viktig å presisera at det forslagsstillarane går inn for, er ei utgreiing av dette, rett og slett ei vurdering av det. Eg synest saksordføraren var svært upresis i si framstilling av dette, i motsetnad til representanten Strifeldt, som var presis i si framstilling av kva forslaget går ut på. Me ønskjer altså å få dette spørsmålet vurdert. Ingen skal tapa på investeringar ein har gjort. Det er ikkje sagt noko om kva tidshorisont som skal gjelda, heller ikkje om det problemet som både Høgre og Framstegspartiet har teke opp: Kva gjer ein når ein nærmar seg slutten av desse konsesjonane? Der er det mogleg å tenkja seg løysingar som gjer at ein ikkje kjem i den situasjonen at ein driv med eitt eller to års perspektiv. Det er f.eks. mogleg å tenkja seg ei løysing der løpetida aldri skal verta mindre enn ti eller femten år.

Men Senterpartiet vil ha ei utgreiing av dette, og så vil me ta stilling til innføring av tidsavgrensing etter at ei slik utgreiing ligg føre.

Når det gjeld nye konsesjonar, har ein ein større grad av fridom. Her har ein dei same utfordringane når ein nærmar seg utløpstida, men det er òg mogleg å tenkja seg ordningar for å vareta dette. Vårt formål og vårt ønske er at dette skal gjera det lettare for mindre aktørar å koma inn og få konsesjonar. Eg trur at i oppdrettsnæringa vil det vera behov for nye aktørar med nye løysingar som kan starta opp.

Me har òg eit forslag om at staten leiger ut konsesjonar, som me ønskjer å innføra.

Det er òg ei svakheit med resonnementet til saksordføraren. Me er vande med å tenkja litt for og mot, pro og kontra. I hans innlegg var det berre kontra. Ein såg berre problem med dette. Men eitt problem ein ikkje tok stilling til, er sjølve grunnen til at me har ei regulering, ei grense for kven som kan driva med oppdrett. Det har variert litt. Akkurat no er det luseutfordringa som er den avgrensande faktoren. Ein kan tenkja seg at om tifemten år har me løyst dei miljøutfordringane som oppdrettsnæringa slit med, og då vil det berre vera arealet som er ein avgrensande faktor. Då er det ikkje eingong sikkert at det er behov for å ha eit konsesjonssystem som i dag. At me står ved enden av utviklinga av konsesjonssystemet i dag, trur eg er ein feil tanke.

Senterpartiet ønskjer at me skal ha nasjonal kontroll over naturressursane våre. Då er det naturleg å støtta dei forslaga som ligg her, sjå fram til den kunnskapen som ei utgreiing vil gje, og sjå på korleis me kan sikra dette innanfor rammer som òg er positive for næringa.

Når Høgre snakkar om føreseielegheit, er det vanskeleg å la vera å la tankane fly til det næringsmiddelindustrien opplevde med sukkeravgifta, det flybransjen opplevde med flyseteavgifta, det pelsdyrnæringa opplevde med eit forbod og det jordbruket har opplevd med myrforbod. Eg synest det er litt holt når Høgre snakkar om føreseielegheit, når me kjenner til historia deira i denne stortingsperioden.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:28:04]: Det er mange gode grunnar til å vurdere ei tidsavgrensing for oppdrettsløyve. For det første kan bildet endre seg vesentleg. I dag gjeld det stort sett laks og litt aure. Det kan bli nye artar og nye areal ein ønskjer å bruke havet til på sikt. I eit reint forvaltingsperspektiv, næringsperspektiv, industriperspektiv er det openbert riktig å ha ei eller anna form for tidsavgrensing også på dette området.

For det andre er dette ein allmenning, så det å ha ei ordning for heimfall av desse ressursane og bruken av dei har vi lang tradisjon for i Noreg. Konsesjonslovene frå 1906, 1909 og 1917 – Castberg-lovene, som dei også blei kalla – var jo høgresida også imot i si tid. Dei føreslår ikkje tilbakeføring av dei vedtaka i dag, men dei var imot. Dei ville ikkje at staten skulle kunne ta det tilbake etter eit visst tal år. Dei er ikkje imot tidsavgrensing der i dag, men dei var imot da, og tilfellet er det same i dag.

Det er på same måte med petroleumsregimet, som det er 100 pst. støtte for i dag. Det er fellesskapet sine ressursar og ingen tvil om kven som eig dei. Høgresida var kritisk til det da det blei innført tidleg på 1970-talet, men ikkje i dag, i dag er dei for. Slik kan vi gå frå område

til område, så det prinsipielle her er veldig uklart. Eg oppfattar ikkje at høgresida klarer å oppdrive eit einaste prinsipp i denne diskusjonen, men det dei viser til, er det føreseielege, at dette vil vere store endringar. Da kan ein diskutere tid i dette spørsmålet – kapitalbase, som representanten Strifeldt var inne på i innlegget sitt. Skal vi da sjå på tid og ha ein konstruktiv diskusjon om tid, slik at vi ikkje legg opp ei tidsavgrensing som kan få økonomiske konsekvensar for aktørane som har investert i ein lengre tidshorison enn 20 år? Det er veldig uvanleg, men la oss no gå med på det resonnementet, og så kan vi utvide tidsavgrensingshorisonten litt, men det er ein heller ikkje villig til å gjere.

Når det gjeld endringar – det føreseielege – er det jo flust av endringar i rammevilkåra for næring under denne regjeringa. På denne komiteens felt har sukkeravgifta og flyseteavgifta blitt nemnde, men regjeringa vurderer altså å innføre grunnrente innan både fiskeri og oppdrett. Det er ei evaluering av minerallova der ein greier ut og ser på endringar i føresetnadene for dei også. At denne regjeringa ikkje endrar føresetnadene for å drive næringsverksemd i dette landet, fell på si eiga urimelegheit. Det er ikkje eit argument.

Det er ikkje slik vi vil drive næringspolitikk, sa saksordføraren. Det er slik ein driv næringspolitikk under denne regjeringa. Ein endrar grunnføresetnadene. Dette er jo ein tidshorison på 20 år og innføring av eit prinsipp for denne næringa som vi har på annan bruk av ressursane til fellesskapet.

Eg saknar eit ordentleg innlegg frå høgresida i denne saka, der ein faktisk forklarar kva politikken er, kva ein eigentleg står for – bortsett frå berre å vere imot alt som kjem frå opposisjonen. Ein skal jo ikkje drive næringspolitikken i dette landet slik at ein berre er imot noko fordi det kjem frå den andre sida og ikkje frå ein sjølv.

Det er verken prinsipielt eller hald i påstanden om at opposisjonen endrar føresetnader, mens regjeringa ikkje gjer det. Eg vil også vise til Volstad-dommen, som har blitt behandla tidlegare. Storsamfunnet har sjølv sagt lov til å innføre denne typen avgrensingar på fellesskapet sine ressursar. Der har vi ein klar og tydeleg høgsterettsdom, og viss ein les grunnlaget for Volstad-dommen, ser ein også at dei som var på den andre sida i diskusjonen, langt på veg er einige i det prinsipielle i dette spørsmålet.

Eg vil også minne om oppdraget som Stortinget har fått. Det er interessene til fellesskapet vi er valde til å forvalte. Det er ikkje dei snevre bedriftsøkonomiske interessene aleine. Vi må ha ein god balanse mellom kva som er interessene til fellesskapet, og kva som er interessene til enkeltaktørar – på ein betre måte, meiner eg, enn det vi har i dag.

André N. Skjelstad (V) [10:33:10]: Norsk havbruk har vært og er en suksesshistorie, men det er også klart at det er noen utfordringer.

Saken i dag dreier seg om tidsbegrensning. Jeg synes for så vidt at Terje Aasland fra opposisjonen sa det ganske godt: Dette dreier seg om forutsigbarhet. Så langt var jeg enig – forutsigbarhet. Hvilken forutsigbarhet har man når det gjelder å drive en næring som definitivt er i distriktene, og som er kystbasert? Det er store verdier, det er det ingen tvil om. I forrige periode ble dette også behandlet og avlyst. Jeg tror vi er nødt til å la det trafikklyssystemet som har fått virke en tid, også få virke videre. Det handler om stabile rammevilkår og forutsigbarhet, ikke bare for oppdrettsnæringen, men også for kystens befolkning.

Det som overrasker meg mest i denne saken, er ikke hva Torgeir Knag Fylkesnes sier, for det hadde jeg på mange måter forventet. Men jeg er litt overrasket over hva representantene Pollestad og Aasland klarer å komme fram med. Det er klart at det er pro et contra – dette er til den godeste representanten Pollestad – i enhver sammenheng er det selvfølgelig det. Men i tillegg til det representanten predikerer om nasjonal kontroll, må det være tenkbart at vi også skal ha en næring som har den forutsigbarheten at prisene innenfor det de faktisk produserer, kan svinge.

I går i Aftenposten var det en stor artikkel om et landbasert oppdrettsanlegg i Florida, og dagens priser gjør det mulig å etablere dette. Vi er altså ikke alene om konkurransen i Norge, vi er ikke alene om å konkurrere om laksen. Innovasjon blir etterlyst. Ja, er det ikke innovasjon med de store merdene som går til havs? Er det ikke innovasjon vi har opplevd de siste 20–25 årene innenfor det som nå er en suksess? Suksessen har blitt så stor at det til og med er etablering der det kanskje ikke er like naturlig.

Det er ingen tvil etter min mening: Det som skjer ved denne typen forslag, som blir gjentatt med jevne mellomrom – og jeg er overrasket over de to nevnte partiene – er at forutsigbarheten for næringen svekkes. Heldigvis er posisjonen krystallklar på at vi ikke rokker ved den forutsigbarheten som er nå. Det er også verdier som kommer inn, ikke minst gjennom Havbruksfondet. Ja, det er korrekt at vi har en diskusjon og en utredning rundt den såkalte grunnrentebeskatningen. Jeg ser at flere partier har tatt dette opp på sine landsmøter og har vært tydelige i sine meninger om det, svært tydelige. Jeg regner med at de som utreder dette, ser dit hen.

Jeg må si jeg er overrasket over at de godeste representantene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er villig til å ta ut proppen fra badevannet for oppdrettsnæringen. Det er ikke gitt at de prisene vi ser nå, vil vare til evig tid.

Steinar Reiten (KrF) [10:37:04]: I likhet med de andre regjeringspartiene vil Kristelig Folkeparti ikke gi tilslutning til de forslagene som opposisjonen fremmer i denne saken om å utrede tidsbegrensning av nye havbrukstillatelser og å vurdere om det kan settes tidsbegrensning for allerede gitte tillatelser.

Havbruksnæringen er svært viktig for verdiskapingen og sysselsettingen i norske kystkommuner. Nærme 8 000 personer er sysselsatt i produksjon av ulike typer matfisk, med laks som den desidert viktigste arten. Og hver dag blir det servert mer enn 14 millioner måltid med sjømat fra norsk havbruksnæring. I fjor ble det eksportert 1,1 millioner tonn laks og ørret til en verdi av 70,8 mrd. kr, ifølge tall fra Norges sjømatråd.

For en næring med så stor betydning for norsk økonomi og for sysselsetting og verdiskaping i Distrikts-Norge er forutsigbarhet for rammevilkår og driftsgrunnlag svært viktig. Det er ikke mer enn halvannet år siden et nytt regime for vekst i oppdrettsnæringen ble innført. Stortinget satte som forutsetning for videre vekst at næringen må oppfylle visse krav til en miljømessig bærekraftig utvikling. Det ble etablert en trafikklysordning med tilhørende havbruksfond, der selskaper som ikke oppfyller kriterier med hensyn til lakselus, ikke får mulighet til å erverve nye konsesjoner. Det åpnes også for at selskaper med særlig høye lusepåslag må redusere den samlede biomassen.

Kristelig Folkeparti mener at å foreta et så vidtgående inngrep i rammevilkårene for oppdrettsnæringen som opposisjonen nå foreslår, kort tid etter at trafikklyssystemet ble innført, er uheldig. Det vil bidra til usikkerhet og uforutsigbarhet rundt rammevilkårene for en av Norges viktigste næringer, som i all hovedsak er lokalisert i Distrikts-Norge.

Da næringskomiteen avholdt høring om denne saken den 31. januar i år, merket vi oss flere av argumentene mot å innføre tidsbegrensninger på oppdrettstillatelser som Sjømat Norge framførte:

Det er viktig å huske at oppdrettsnæringen er svært kapitalkrevende, og at utgifter til erverv av konsesjoner bare er en del av det samlede kostnadsbildet. Merder, kaianlegg, arbeidsbåter, føringsanlegg, anlegg for produksjon av settefisk og mottak av slaktefisk krever også betydelige investeringer. I og med at tillatelsene innebærer en betydelig del av verdiene til et selskap, vil innføringen av tidsbegrensninger for havbrukstillatelser medføre en kraftig forringelse av tillatelsene som pantsettingsobjekt. Det vil igjen gå ut over mulighetene selskapene har til å skaffe kapital for nyinvesteringer, særlig for mindre selskap. Ved innføring av tidsbegrensning for havbrukstillatelser vil det også oppstå økende usikkerhet rundt driften mot slutten av driftsperioden med et betydelig produksjons- og effektivitetstap i over-

gangsperioden når driften blir trappet ned. Det vil igjen skape usikkerhet for de ansatte og påvirke underlevereandører av varer og tjenester negativt.

Kristelig Folkeparti merket seg under høringen at også LO var kritisk til forslaget fra Arbeiderpartiet om å utrede tidsbegrensning for havbrukstillatelser. LOs representant viste bl.a. til at selv en tidsbegrensningsperiode på 20–25 år ikke er spesielt lenge for driftstiden og utviklingen til en bedrift. Dermed oppstår faren for at nødvendig innovasjon og vedlikehold vil falle mot slutten av driftstiden og skape usikkerhet for arbeidsplassene og investeringene i HMS-tiltak.

Kristelig Folkeparti er av den oppfatning at opposisjonens forslag er svært vidtgående når det gjelder å påvirke forutsigbarheten for oppdrettsnæringen i negativ retning. Det kan også stilles spørsmål ved om en slik tilbakevirkning som Arbeiderpartiet skisserer for allerede gitte tillatelser, kan komme i konflikt med Grunnloven § 97. Kristelig Folkeparti kommer derfor til å stemme imot forslagene som blir fremmet i denne saken.

Statsråd Harald T. Nesvik [10:41:28]: Havbruksnæringen er en viktig næring som trenger stabile rammebetingelser. Regjeringen har ambisjoner om vekst i havbruksnæringen og la derfor i 2015 fram Meld. St. 16 for 2014–2015, Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett – den såkalte havbruksmeldingen. Vekst i havbruksnæringen vil bidra til økt matproduksjon, økt verdiskaping, økte inntekter til stat og kommune og ikke minst arbeidsplasser langs kysten.

Intensjonen med representantforslaget er å tidsbegrense varigheten av både nye og eksisterende oppdrettstillatelser. I innstillingen fra næringskomiteen tar i tillegg representantene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet til orde for en ordning der mindre selskap kan leie tillatelser.

Stortinget har flere ganger tidligere hatt anledning til å diskutere tidsavgrensning av tillatelser. Da akvakulturloven ble vedtatt i 2005, ble det lagt til grunn at det ikke skulle gjelde noen generell tidsbegrensning av kommersielle matfiskstillatelser. Det ble derimot sagt at bruk av tidsavgrensning som virkemiddel burde forbeholdes

«tilfeller der det foreligger omstendigheter som særlig tilsier at tidsavgrensning er hensiktsmessig ut i fra næringsaktørens behov og/eller andre interesser som loven tar sikte på å fremme eller ivareta».

I havbruksmeldingen fra 2015 heter det at det ligger som forutsetning at det overordnede tillatelsessystemet for laks, ørret og regnbueørret ligger fast. En samlet næringskomité uttalte i Innst. 361 S for 2014–2015:

«Komiteen mener det også for havbruksnæringen er avgjørende med forutsigbare rammevilkår.»

Stortinget sluttet seg i det vesentlige til meldingens innhold.

Forslaget om å innføre en tidsbegrensning av nye havbrukstillatelser vil imidlertid innebære en større endring av dagens tillatelsessystem. Det samme vil etter mitt syn gjøre seg gjeldende for etablering av en ordning der konsesjoner leies ut til mindre aktører. Jeg vil imidlertid peke på at næringskomiteen i forbindelse med behandling av havbruksmeldingen sa at

«regjeringen også kan vurdere en auksjon i kombinasjon med fastpris der fastprisen betales som et årlig beløp i en gitt periode».

Dette vil naturligvis være et moment som vurderes når opplegget for den enkelte tildelingsrunde bestemmes.

Vi har fram til nå ikke funnet det hensiktsmessig å etablere en slik ordning, bl.a. fordi det ikke er noe som tyder på at akvakulturnæringen har utfordringer knyttet til kapitaltilgang. Auksjonen av nye tillatelser som ble gjennomført i fjor, fikk også som resultat at små og mellomstore oppdrettere økte sin relative andel av den tildelte produksjonskapasiteten. Dette indikerer at det ikke foreligger noe behov for å særbehandle mindre aktører i tildelingssystemet.

Det foregår også andre prosesser som angår havbruksnæringen. For et års tid siden konkluderte et bredt stortingsflertall med at spørsmålet om ressursrentebeskatning av oppdrettsnæringen og inntekter til kystkommunene skal utredes i en NOU. Regjeringen fikk i oppdrag å utnevne et utvalg som fram til neste høst, altså i inneværende år, skal vurdere beskatningen av havbruk. Denne saken ligger under finansministerens konstitusjonelle ansvarsområde, og hun har gjort det klart at utvalget fortsetter sitt arbeid etter fastsatt plan, slik at innstillingen foreligger senest 31. oktober.

Det er viktig med forutsigbare rammebetingelser for næringen. Jeg mener at en utredning om tidsbegrensning av akvakulturstillatelser vil bidra til det motsatte, nemlig en usikkerhet omkring forutsigbarheten til næringens rammevilkår framover, noe som jeg mener er særlig uheldig så kort tid etter innføringen av det nye trafikklyssystemet, som nettopp ble innført for bl.a. å sikre større forutsigbarhet for havbruksnæringen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [10:46:41]: Jeg merket meg at statsråden sa at forslagsstillerne ville innføre en tidsbegrensning på allerede gitte tillatelser. Hvor i all verden klarer statsråden å finne – i forslagene eller i innstillingen – at forslagsstillerne i forslaget tydelig presiserer at en skal ha en tidsbegrensning på allerede gitte tillatelser? Står det ikke at en skal utrede det og vurdere det, og at det er viktig å få en prinsipiell avklaring av om det er

mulig å gjennomføre det? Jeg forventer at statsråden henviser noenlunde riktig til både forslagene og innstillingen.

Statsråd Harald T. Nesvik [10:47:28]: Det gjør statsråden, og jeg vil i så måte henise til ordlyden i selve forslaget. Ordlyden i forslaget er nemlig at man ber regjeringen utrede «med sikte på å innføre». Da har man i den begrunnelsen i selve forslaget lagt nettopp hva man ønsker skal være sluttresultatet, og det er basisen for det.

Statsråd Terje Aasland [10:47:52]: Det var for kommende havbrukstillatelser. For eksisterende står det veldig tydelig at en slik utredning bør også «omfatte en vurdering av varigheten på allerede gitte tillatelser».

Men jeg vil stille et annet spørsmål: Er det noe område i dette samfunnet – tematisk eller på annen måte – hvor Fremskrittspartiet og statsråden mener at fellesskapet bør gå foran private og de private interessene? Historisk sett har Fremskrittspartiet vært for å selge ut olje- og gassressursene våre, de har vært imot at det offentlige skal eie vannkraftressursene våre, de er imot at staten skal eie noe av skogen vår – de er imot at staten og det offentlige skal eie noe som helst. Så jeg lurer på: Er det noe samfunnsområde hvor statsråden umiddelbart tenker at fellesskapets interesser bør gå foran privates interesser?

Statsråd Harald T. Nesvik [10:48:46]: Det er en rekke områder som det er helt naturlig at staten har hovedansvaret for, bl.a. planlegging av infrastruktur, forsvarssektoren og justisfeltet. Slik er det også innenfor kraftindustrien og olje- og gassektoren – spørsmålet om hvem som skal eie grunnressursen som ligger i havbunnen, bl.a. Men det som representanten Aasland prøver å bringe til torgs her, blir en fullstendig avsporing i denne saken, for når det gjelder oppdrettstillatelser, er det en rekke forskjellige vilkår knyttet til en konsesjon. Blant annet er det kommunene som gjør areal tilgjengelig. Det er vi, som myndigheter, som setter miljøbegrensninger. Det er vi, som myndigheter, som bl.a. setter tak på hvordan veksten skal foregå. Det er derfor Stortinget selv har vært med på å vedta et trafikkløssystem nettopp for å få forutsigbarhet innenfor rammebetingelsene.

Alt dette er vi, fra myndighetenes side, med på – både å se på forutsetninger for noe og endre forutsetningene for noe, som vi kan gjøre bl.a. når det gjelder miljøbegrensninger. Derfor er det viktig at vi har med oss helheten.

Geir Pollestad (Sp) [10:50:02]: Eg vil òg understreka at det er viktig at statsråden deltek i debatten ut frå det

som ligg i forslaget, og ikkje det ein ønskjer skulle liggja i forslaget.

Men spørsmåla om konsesjonar er òg tett knytte opp til spørsmålet om grunnrenteskatt og ulike måtar å sikra fellesskapet sin del av verdiskapinga. På årskonferansen i Sjømat Norge gjekk statsministeren ganske langt i å avkrefta at det var aktuelt å innføra ein grunnrenteskatt. Så spørsmålet mitt til fiskeriministeren er: Kan han bekrefta at det ikkje er aktuelt å føreslå ein grunnrenteskatt frå regjeringa si side?

Statsråd Harald T. Nesvik [10:50:48]: Når det gjelder skatte- og avgiftsopplegget, tilligger det konstitusjonelle ansvaret en annen statsråd. Så jeg forholder meg til det.

Geir Pollestad (Sp) [10:50:58]: Eg registrerer at statsråden ikkje vil svara på det, men det er veldig krevjande når to saker er så tett vovne inn i kvarandre som spørsmåla om betaling for konsesjonar og grunnrenteskatt. Det er ein direkte konsekvens mellom konsesjonssystemet og betaling for dette og eventuell skattlegging. Òg då ein lyste ut nye konsesjonar i den førre runden, tok ein høgd for den situasjonen at det skulle verta innført ein grunnrenteskatt, og korleis det skulle handterast i konsesjonsrunden.

Så eg vil spørja igjen – og eg aksepterer at statsråden ikkje ønskjer å svara på det denne gongen heller, men eg synest det er veldig rart. Så spørsmålet mitt er igjen: Korleis ligg det an med planane regjeringa har om å innføra ein grunnrenteskatt for oppdrettsnæringa?

Statsråd Harald T. Nesvik [10:51:54]: Av respekt for Stortinget, og på Stortingets vedtak og bestilling, er det nedsatt et utvalg som ser på disse spørsmålene. Det utvalget skal levere sin innstilling innen utgangen av oktober. Så rett av slett av respekt for den sal som jeg befinner meg i, og som også representanten Pollestad befinner seg i, som nettopp har levert en bestilling gjennom et vedtak, må vi la det utvalget få gjøre jobben sin først.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:52:33]: Det er interessant at vi har ein fiskeriminister som verken kan eller evnar å forsvare regjeringa sin fiskeripolitikk. Her er det ting som skjer på andre felt som har direkte påverknad på rammevilkåra for denne næringa, prosessar som går i regjering. Ministeren er ein del av regjeringa. Han har sine konstitusjonelle ansvarsområde, men han er også ansvarleg i eit fellesskap i regjeringa og må vere i stand til, tenkjer eg, å kunne forsvare dette overfor Stortinget. Første bod for å få lov til å kome inn i regjering må jo vere akkurat det. Endringar av føresetnader la statsråden stor vekt på i sitt innlegg, at dette vil endre

føresetnadene. Men her har ein gått inn på ein diskusjon om grunnrenteskattlegging for denne næringa gjennom eit utval. Vil det vere ei større endring av føresetnadene for næringa å innføre ei grunnrenteskattlegging enn å innføre ei tidsavgrensing?

Statsråd Harald T. Nesvik [10:53:34]: Den til enhver tid sittende regjering forholder seg til det til enhver tid sittende storting og stortingsflertall, og når stortingsflertallet har levert et oppdrag til en regjering, tror jeg også representanten Knag Fylkesnes mener at vi skal følge opp det utredningsarbeidet. Så vil man konkludere, og så vil man rapportere og komme til Stortinget med akkurat hvordan man tenker å gjennomføre det.

Men la meg få ta opp en problemstilling. Det er litt underlig når man hevder at oppdrettsnæringen ikke betaler for konsesjonene. Hvis det er en næring som virkelig bidrar knyttet til det å kunne få produsere, er det faktisk oppdrettsnæringen gjennom konsesjonene, og vi ser at det innbrakte med den veksten som vi hadde, gjennom både auksjoner og nye tillatelser, mer enn 3 mrd. kr. Vi har et havbruksfond som har tilført milliardbeløp til kommuner der ute. Så det blir helt feil å komme og si at oppdrettsnæringen ikke bidrar gjennom de konsesjonene og den produksjonsøkningen man har fått. Men jeg kan garantere representanten Fylkesnes at undertegnede kan... (presidenten klubber).

Presidenten: Tida er ute.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:54:44]: Det er veldig interessant at ein her på den eine sida er for å utgreie ei grunnrenteskattlegging, som er ei stor endring av rammevilkåra for denne næringa, og på den andre sida er ein imot å utgreie ei tidsavgrensing på 20 år, for det vil endre rammevilkåra og føresetnadene for næringa. Det er ingen her i salen som klarer å forstå det. Men eg skal gi statsråden ein siste sjanse: Kan han pent og pynteleg gå gjennom det resonnementet som har ført fram til den konklusjonen?

Statsråd Harald T. Nesvik [10:55:21]: Jeg tror nok at representanten Knag Fylkesnes, uansett hva statsråden har sagt, ville prøvd å komme fram til en helt annen konklusjon, og det respekterer jeg fullt ut. Men jeg tror nok at representanten også hadde hatt en enda kraftigere inngang til dette spørsmålet om fiskeriministeren hadde stått på denne talerstolen og sagt at regjeringen ikke ville gjennomføre Stortingets vedtak om å gjøre den utredningen som representanten Knag Fylkesnes selv har vært med på å pålegge regjeringen. Det er vi faktisk nødt til. Det gjør vi. Det er rett og slett i henhold til det representanten selv har bedt om.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Åsunn Lyngedal (A) [10:56:20]: Saken vi behandler i dag, handler om å kunne se flere generasjoner fram i tid, om en relativt ung næring i Norge som har hatt en god og rask utvikling og blitt en av våre store verdiskapere. Det er en næring der prisene på en konsesjon har gått fra 0 til 150 mill. kr på de 16 årene som har gått fra 2002 til 2018.

For ressurser det er begrenset tilgang på, har vi tradisjon i Norge for å sikre at de ikke selges ut for evig tid, men faller tilbake til fellesskapet. Når vi bygger ut vannkraft, har vi regler om hjemfall etter 60 år hvis den eies av private eller utenlandske aktører.

Da regjeringen Solberg I solgte det første norske oppdrettsselskapet ut av Norge i 2014, ble konsesjonene eid fra Japan. For hvor lenge? Hva er egentlig utløpstiden på en konsesjon? Det er usikkert når ingenting er bestemt. Hvordan forholder regjeringen seg til det? Land som har løst det annerledes, er f.eks. Spania, som har regler om hjemfall ved salg ut av landet.

Som nasjon og fellesskap mener Arbeiderpartiet at vi må ha et bevisst forhold til og klare regler for hvordan vi forvalter ressurser som en statlig konsesjon gir tilgang til. Da må vi ha i tankene også våre barnebarn og oldebarns ønsker om å ta i bruk ressursene i havet. Det kan være til virksomhet vi ikke nødvendigvis vet noe om i dag.

Verdie som skapes i havarealene våre, er så store at vi ikke kan være blåøyde og tro at vi ikke trenger å tenke i generasjonsperspektiv. Ressursene skal komme fellesskapet til gode.

Når prisene på nye konsesjoner er så høye som oppunder 200 mill. kr, vil det i praksis bety at det er tilnærmet umulig for nye aktører å komme inn i næringen. Hva er regjeringens holdning til det?

NOU-en Arbeiderpartiet har gått inn for, og som er i gang, skal utrede grunnrente på næringen, eller kanskje aller helst en modell for hvordan lokalsamfunnene skal få en del av avkastningen fra virksomheten. Arbeiderpartiet mener at dette utvalget også skulle ha vurdert regler for konsesjonenes levetid, med fokus på at det ikke skal hindre utvikling og lønnsomhet i næringen.

På vegne av framtidige generasjoner beklager jeg flertallets innstilling i denne saken.

Margunn Ebbesen (H) [10:59:20]: En kan faktisk snart begynne å spørre seg hva som egentlig skjer. Arbeiderpartiet, som har brukt å omtale seg selv som det partiet som har bygget landet, som har vært på industriens side, og som snakker om at det skal være lys i husene – det er tydeligvis en linje som de for lengst har forlatt.

Helgens landsmøte i Arbeiderpartiet, som ble omtalt som et viktig politisk verksted, framstår ikke for meg som akkurat det. Så når vi nå behandler dette forslaget som representantene fra Arbeiderpartiet fremmet, før landsmøtet, føyer det seg bare inn i rekken av overraskelser. Hva er det egentlig som skjer? Og det overrasket dem heller ikke at sjømat ikke ble nevnt som en vinnernæring. Sjømatnæringen, som virkelig er en av landets vinnernæringer, har skapt optimisme, bidrar til arbeidsplasser og bidrar ikke minst med utrolige inntekter til vårt velferdssamfunn. Den ønsker altså Arbeiderpartiet å ta kontroll over. Næringen vokser visstnok for mye, de tjener for mye penger, ifølge Arbeiderpartiet og venstresiden i politikken. Det er penger som tjenes, og som reinvesteres i en kapitalintensiv næring. Er det noe vi virkelig har sett på våre komitéreiser, og på mine egne reiser i Norge, er det nettopp hva sjømat- og havbruksnæringen har bidratt med av aktivitet og bosetting langs kysten.

Jeg tør ikke tenke på hvilke konsekvenser et slikt forslag ville fått for aktiviteten vi ser i dag, om det hadde fått flertall. I forrige uke var komiteen på Austevoll hvor vi i praksis virkelig fikk se hva næringen har bidratt med av arbeidsplasser, bolyst og investeringsvilje. Det finnes mange flere slike eksempler oppover langs kysten.

Skal næringen rammes av et slikt vedtak – som jeg opplever gir en stor grad av usikkerhet for næringen – skjønner de fleste at dette vil få konsekvenser som vi i dag ikke ser rekkevidden av. Næringen er som sagt kapitalkrevende. De fleste selskapene er delvis eller helt integrerte selskaper, fra smolt til slakteri, eller så har matfiskanleggene langsiktige kontrakter med disse. Å skulle innføre en tidsbegrensning for dem som innehar en oppdrettstillatelse, vil bidra til usikkerhet i næringen og vil kunne medføre store konsekvenser for andre tilliggende næringer som har behov for forutsigbarhet, behov for å kunne si til banken sin at min aktivitet har et godt og langsiktig framtidssbilde – og ikke slik det kan bli hvis Arbeiderpartiets forslag får flertall.

Høyre og regjeringspartiene tar ansvar for at sjømatnæringen er en av vinnernæringene, og vi vil legge til rette for at den skal være det også i framtiden.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Arild Grande (A) [11:02:23]: Det Margunn Ebbesen og høyresiden i Norge aldri har skjønt, er at en av grunnene til at vi har oppnådd så fantastiske resultater som samfunn og har bygd et av verdens mest velstående land med små forskjeller, er at vi har sørget for at fellesskapets ressurser eies og forvaltes av fellesskapet. Høyresiden har konsekvent, på alle disse områdene hvor kampene har stått, stått på feil side. De har villet priva-

tisere vannkraften vår, som har bidratt til industriutvikling, arbeidsplasser og verdiskaping til det norske fellesskapet i mange, mange tiår. De har villet privatisere skogen vår, som – gjennom den politikken som har vært ført i Norge, der fellesskapet eier store ressurser – har vært helt i front i verden med hensyn til hvordan man forvalter skogområder, og som har skapt store verdier og mange arbeidsplasser over hele Norge.

De har vært på feil side når det gjelder fiskeressursene våre, der de gang på gang har foreslått at det skal gis evigvarende fiskekvoter. Heldigvis har ikke Norge gått den veien, men vi har sørget for at vi eier og forvalter dette i lag, noe som betyr at det er stor aktivitet langs kysten vår. Og vi kan ikke akkurat si at høyresiden sto i fremste rekke da vi fant oljen og sikret at vi også på det området sørget for at vi eier og driver dette i lag.

Også i denne saken ser vi at høyresiden plasserer seg på kapitalinteressenes side, ikke på det norske folks side.

Hvorfor vil vi dette? Vi vil sikre lokalt eierskap. Vi ser en utvikling der lokale eiere i dag nesten ikke er i stand til å reise de pengene som skal til for å kjøpe nye kvoter når de omsettes. Derfor er dette forslaget fra Arbeiderpartiet som vi diskuterer, også fremmet av lokale gründere innenfor havbruksnæringen som ser en utvikling som går i feil retning. Vi ønsker jo en næring som unge kan ha en reell mulighet til å gå inn i, men alle skjønner at når det omsettes for 150 mill. kr, er det ikke realistisk for unge mennesker å gå inn i denne næringen i dag.

Vi ønsker en næring som gir lokale ringvirkninger, men vi ser at gjennom industrialisering og gjennom at det kommer større aktører på banen, begynner man nå å se f.eks. at levende fisk fraktes ut av Norge for å slaktes i Danmark, en utvikling jeg ikke ønsker. Og vi ønsker at lokalbefolkningen som stiller sine naturområder – vår felles allmenning – disponible for næring, får noe igjen.

Arbeiderpartiet har ikke alle svar, det er derfor vi ønsker at disse spørsmålene skal utredes. Vi hadde ønsket at vi kunne diskutert hvordan vi sikrer disse tingene, framfor høyresidens ryggmargsrefleks, som er at dette vil vi overhodet ikke diskutere. Sånn sett plasserer høyresiden seg der de er, som et bakstrevsk og grått parti uten visjoner for hva som skal til for en framtidsnæring for Norge.

Tom-Christer Nilsen (H) [11:05:38]: Siste taler har en så unøyaktig historiebeskrivelse at det er verdt en interpellasjonsdebatt i seg selv. Jeg vil bare kort få sagt at da hjemfallet av norske kraftverk skjedde, skjedde det fra den samme industrien han skrøt av hadde vært skapt av dette. Det var Norsk Hydro, det var Odda, det var Rjukan – det var disse industrisamfunnene som måtte levere sine kraftverk tilbake.

Jeg er blitt beskyldt for et lavt presisjonsnivå, og jeg tenker at jeg kanskje skal returnere beskjeden. Det går helt klart fram av Dokument 8-forslaget at det ikke skilles mellom framtidige og eksisterende tillatelser. La meg sitere fra Dokument 8-forslaget:

«Forslagsstillerne mener det prinsipielt er gode grunner for at alle tillatelser har en tidsavgrensning, inkludert eksisterende tillatelser, men mener allikevel det må avklares nærmere hva som er det juridiske grunnlaget.»

Det er altså ikke om det skal tilbake, men om det er mulig å få det tilbake, som er vurderingstemaet til Arbeiderpartiet. Utgangspunktet er at det skal tilbake dersom det er mulig. Det er veldig enkelt å avklare akkurat det spørsmålet. Da ber jeg en eller annen fra Arbeiderpartiet eller fra Senterpartiet gå opp og si at man ikke mener at det skal være tilbakefall på eksisterende tillatelser, så er den diskusjonen over, og da skal jeg stoppe den diskusjonen også. Men inntil det skjer, er det dette som står som grunnlag for forslagen i saken.

Så ble jeg beskyldt for å være dårlig på presisjonsnivået. Da vil jeg henlede oppmerksomheten til side 4 i dokumentet som er innlevert, og da kan vi kanskje ta en liten tur rundt presisjonsnivået i en merknad som bl.a. Senterpartiet står bak. Her skrives det at i Skottland er varigheten på tillatelser normalt 15 år. Det er feil. Det står at konsesjonene i Canada i utgangspunktet er ettårige. Det er i feil. Det gjelder kun én provins i Canada, nemlig Newfoundland. I alle andre provinser som driver med havbruk, og det er ganske mange, er det helt andre regler. Presisjonsnivå: Spania er nevnt her. Spania driver ikke med lakseoppdrett eller ørretoppdrett i det hele tatt. Det er knapt relevant for det vi snakker om her, fordi verdien for den aktiviteten som er der, er overhodet ikke i den størrelsesordenen.

Så står det også at Chile har eierbegrensninger på nasjonalitet. Det er veldig underlig om Chile skulle hatt det, for de fleste havbrukskonsesjonene i Chile er eid av norske selskaper, så de har ikke det. Det er presisjonsnivået på grunnlaget for det som er fremmet her i dag.

Så er det sånn: Det at det er skapt annen usikkerhet, er ikke en begrunnelse for å skape enda mer usikkerhet. Tvert imot er det en begrunnelse for å begrense seg. Så når representanten Knag Fylkesnes sier at fordi vi har skapt annen usikkerhet, er det naturlig å skape mer usikkerhet, mener jeg at det er et helt feil argument, det er en logisk brist. Det er det motsatte som er tilfellet, det er et argument for skape mindre usikkerhet framover, eller i hvert fall ikke ytterligere usikkerhet.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:08:56]: Naturoressurser – vann, fisk, jord og skog: Det er en fantastisk debatt vi har i dag, for dette viser jo et helt klart skille både

gjennom norsk historie og gjennom hvordan landet vårt skal styres framover.

Det har blitt sagt fra denne talerstolen at Høyre og Fremskrittspartiet har godtatt de kampene de tapte – med olje, med vannkraft – men det er et par kamper som Høyre har tapt, som de fortsatt ikke godtar. Hvordan ønsker de markedsliberalistiske partiene Høyre og Fremskrittspartiet at forvaltningen av selve jorda vår, selve grunnen, skal være i Norge? Nei, det skal hvem som helst kunne konsentrere så store mengder av, så store finansielle verdier av, som man bare ønsker. Da Høyre og Fremskrittspartiet satt i regjering – før de såkalte sentrums-partiene kom inn – ønsket man rett og slett å oppheve konsesjonsloven for jord og skog. Så det går ikke an å komme her og fortelle at det ikke fortsatt er det gammel-dagse, markedsliberalistiske tankegodset som ligger dypt, dypt inne i de partiene.

Tenk på forvaltningen av jord. Konsesjonsloven for jord er jo det mest næringsvennlige for næringen som tenkes kan. Selv er jeg fra Nord-Østerdalen. Er det noen i denne salen som tror at det kommer til å være produksjon, arbeidsplasser og framtidsmuligheter i Nord-Østerdalen hvis ikke disse verdiene er fordelt på flere hender og prioriteres for næring, for produksjon? For det er der skillelinjene går i denne saken. Det finnes et rød-grønt, framtidsrettet alternativ som tenker på mulighetene for unge, nye generasjoner. Som vår glitrende representant fra Nordland Arbeiderparti sa: Dette handler om å se de lange linjene. For det som skjer hvis man f.eks. opphever konsesjonsloven for jord og skog, er at da kan Høyre og Fremskrittspartiets venner kjøpe opp hele Østerdalen – uten at det trenger å bo en eneste person der. Det blir det lite næringsutvikling av.

Derfor er dette helt tilsvarende det som denne salen i sin tid sørget for, at vannkraften skulle komme landet til gode. I 1906 var tre fjerdedeler av vannkraften på utenlandske hender. Heldigvis hadde vi mer framtidsrettede politikere, som Johan Castberg. Vi trenger vår tids nye Johan Castberg-er, som Åsunn Lyngedal fra Nordland eller Ruth Grung fra Hordaland – som ikke er her i salen i dag – som begge er medforslagsstillere. Det gir framtidshåp og fordeling.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [11:12:17]: En enstemmig komité fra 2015 understreker i en merknad at «det også for havbruksnæringen er avgjørende med forutsigbare rammevilkår». Da jeg kom inn ny i næringskomiteen på nyåret, trodde jeg at dette utgangspunktet fortsatt lå til grunn. Men så feil kan man altså ta! For hva er forutsigbart med å fremme forslag som kun vil bidra til én ting, nemlig å skape stor usikkerhet om rammebetingelsene for en av de næringene hvor Norge har virkelig stort potensial?

Siden 2015 har sosialistene og Senterpartiet gitt et motsatt signal – og gått i motsatt retning – av hva de ga denne næringen få år tilbake. For nå skal man se på hvordan konsesjoner skal inndras og gjøres tidsavgrenset. Istedenfor forutsigbarhet blir det mer uforutsigbart enn noen annen norsk næring har opplevd i moderne tid. Forslaget innebærer at staten skal kunne inndra og konfiskere konsesjoner og i praksis legge ned virksomheter som gründere og selskaper langs kysten vår har brukt generasjoner på å bygge opp.

Jeg må si at når jeg sitter her og hører representanter – til og med fra Arbeiderpartiet – snakke om at oppdrett og havbruk er fellesskapets ressurser, har man ikke skjønt mye av hvilket arbeid som ligger bak, hva som er investert gjennom år. Her er det modige mennesker som nærmest har satt hus og hjem i pant for å være med og skape arbeidsplasser, være med og skape Norges felles velferd. Og så er man altså ute etter å straffe dem.

I natt kom jeg hjem fra en todagers reise i Nordland – et fantastisk verdiskapende fylke med mange næringer som går godt. I 2018 ble oppdrett den største enkeltnæringen i fylket. Nordland er Nord-Norges største eksportfylke, og fisk står for over halvparten av eksporten fra fylket. Tusenvis av gode arbeidsplasser skapes i tilknytning til næringen, og jeg har møtt mange av disse jobbskaperne. Vi satt og spiste middag sammen, og de sa én ting, og det var særlig en bekymring knyttet til dette forslaget, som til og med Arbeiderpartiet er med på: Gi oss mer forutsigbarhet, da skal vi være med og skape arbeidsplassene som Norge trenger, vi skal holde liv i kysten og i distriktene våre.

Cecilie Myrseth (A) [11:15:31]: Jeg føler at det er behov for å tydeliggjøre litt det som faktisk ligger i denne saken.

Da må jeg først si at jeg ennå er inne i min første periode på Stortinget, så jeg er litt usikker på om dette er et parlamentarisk uttrykk, men det kan jo virke som om posisjonen leser dette forslaget som fanden leser Bibelen. Det kan også være at det er en bevisst strategi, så man slipper å forholde seg til selve forslaget. For dette handler om et viktig verdispørsmål: Det handler om ressursene. Skal ressursene være evigvarende, eller skal de være på private hender? Skal fellesskapet i enda større grad få muligheten til å bestemme over de ressursene vi har? Kan man i hvert fall vurdere det? Det er det som ligger i saken.

Arbeiderpartiet er opptatt av å utvikle en bærekraftig næring som bidrar til vekst, som skaper forutsigbarhet for investeringer, og som skaper innovasjon og forsvarelig drift – i motsetning til det representantene fra Høyre prøver å male et bilde av.

Dette er en sak om tidsbegrensning av oppdrettstillatelser, og da kan det jo ikke være noe sjokkerende nytt at vi faktisk ønsker at det er det som skal vurderes. Men det står også «vurdering», å vurdere det juridiske, og i hvert fall når det gjelder de eksisterende. Men målet er selvsagt, dersom det er mulig, at disse skal tidsbegrenses. Jeg skjønner ikke at det skulle være en så sjokkerende opplysning for denne salen.

Så må jeg bare få si at Arbeiderpartiet har en stolt historie på vår suksessoppskrift. Det handler om at skal man få lys i husene, skape liv langs kysten, ja, i alle lokalsamfunn, da må man sette fellesskapet aller fremst. Det kommer alltid til å være vår oppskrift, i motsetning til høyresidens.

Terje Aasland (A) [11:17:48]: Jeg synes dette utvikler seg til å bli en veldig viktig debatt, for det handler om en debatt som egentlig har gått i over hundre år i Norge: Det handler om hvordan vi på en eller annen måte skal ramme inn fellesskapets ressurser, og om det er noe viktig å ramme dem inn. Og da har bestandig høyresiden stått mot venstresiden i norsk politikk. For det er ingen tvil om at høyrekreftene historisk sett har tatt til orde for at en ønsker å privatisere, eller sikre at det er de private som vinner, framfor fellesskapets interesser. Det har, som mange har vært innom, handlet om vannkraften vår, det har handlet om oljen vår, det har handlet om fiskeriene våre, og det har handlet om skogen og eierskapet knyttet til store deler av skogseiendommene.

Det handler også om eierskapet til bedriftene. Og når jeg spør statsråden hva han tenker om dette, om han har noen andre gode eksempler der fellesskapet bør eie, nevner han samferdselssektoren – den sektoren regjeringen i storstilt stand privatiserer nå, full fart i privatiseringens retning. Det er ikke ett område Fremskrittspartiet ønsker å bevare og beskytte på vegne av fellesskapet.

Og når representanten Hofstad Helleland snakker om forutsigbarhet, blir jeg litt overrasket, for det er jo den regjeringen som nå sitter, som har innført sukkeravgift og 350-kronersgrensen, de har sagt nei til pelsdyr, og de har innført flyseteavgift. Det første de gjorde da de kom i regjering, var å foreslå et gulv for CO₂-kompensasjonsordningen for industrien, og nå sist et forbud mot nydyrking av myr. Så når man snakker om forutsigbarhet for næringslivet og for dem som driver næring, er jeg litt usikker på om det er riktig at høyrepartiene kan ta det ordet i sin munn.

Så til forslaget: Det burde i hvert fall være i nasjonalforsamlingens interesse å vite hvordan tidsavgrensninger eller tidsforløp er – knyttet til en så viktig del av Norge som allmenningen ute i havet faktisk representerer. Er det sånn at det er evigvarende rettigheter vi faktisk

gir? Jeg er fullstendig klar over plan- og bygningslovens innvirkning og kommunenes arealdisponering, men når man har fått en rettighet, er det en rettighet man da har til evig tid? Er det ikke greit å få avklart det spørsmålet? Det er det vi spør om. Jeg leser derfor også siste del av forslaget, for det er ingen av høyrefolkene som tillater seg å lese hele forslaget. Det lyder sånn:

«En slik utredning bør også omfatte en vurdering av varighet på allerede gitte tillatelser, og om det kan settes en tidsbegrensning for disse.»

Det er forslaget.

Så skal jeg avslutte med å ta representanten Ebbesen, som mener at vi synes næringen tjener for mye. Nei, vi synes ikke næringen tjener for mye. Vi synes ikke det. Vi har heller ikke foreslått noen ekstraordinære skatter for denne næringen. Det var altså Siv Jensen, regjeringens finansminister, som foreslo å innføre en grunnrentebeskatning for havbruksnæringen i Norge. Det er ingen andre i denne salen som har foreslått det, men det er finansministeren som har foreslått det.

Tom-Christer Nilsen (H) [11:21:04]: Det kunne kanskje være betimelig på dette tidspunkt i debatten å spørre om man faktisk mener at norsk petroleumsnæring ikke er under fellesskapets kontroll og styring; det er ikke hjemfall der – om man mener at landbrukssektoren ikke er under fellesskapets styring og regulering; det er ikke hjemfall der.

Etter innlegget til Nils Kristen Sandtrøen, som dreide seg om jord, ikke hav, vil jeg kanskje si at det hadde vært naturlig å se at hvis man trekker logikken hans helt ut, skulle det også vært hjemfall på matjord i Norge, dersom det er sånn at alle fellesskapets grunnressurser skal være under kontroll av staten. For det er det vi snakker om her. Der ligger det prinsipielle.

Så er vi nå beskyldt for å lese Bibelen som fanden leser den. Det interessante er at i løpet av innlegget til vedkommende som sa det, ble jo fandens tolkning bekreftet. Om det er et parlamentarisk uttrykk, vet jeg ikke, men jeg går ut fra at bibelske uttrykk kan holde også i denne salen. Det var jo helt tydelig at det faktisk var et mål at det skulle være hjemfall også for eksisterende tillatelser, og det er ikke noe sjokk for oss, det er det vi har lest. Overraskelsen var strengt tatt at representanten Terje Aasland forsøkte å distansere seg fra det ved å si at det bare er et forslag om utredning. Men det er ingen i denne sal som fremmer forslag om utredning uten at man har visse tanker om hva man vil i slutten av den utredningen.

Og da får jeg ta og gjenta noe jeg har sagt en annen gang før: Den som venter på en utredning, venter ikke alltid på noe godt.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:23:02]: Johan Castberg sa at fellesskapet er samfunnets arm, som kan brukes til å gjøre rett, til å beskytte de svake, til å skaffe – så langt det er mulig – like vilkår for de små og de store, til næringslivets fremme. Tenk på det. Det er jo her hele essensen ligger, fordi den høyreliberalistiske Civita-regjeringen er opptatt av én ting: pengeskonsentrasjon på færre hender. Da spiller det ingen rolle om oppdrettskonesjonen koster 150 mill. kr, for det er ikke nødvendigvis produksjon, og det er ikke nødvendigvis næringslivets fremme – for de små og for de store, som Castberg sa – som teller. Det som teller, er de som sitter på mer penger enn det alle her i salen gjør til sammen. Da kan godt spekulasjonsprisen drives til 150 mill. kr, til 300 mill. kr eller til 450 mill. kr, for til slutt er økonomi i produksjon frikoblet fordi det er kapitalens interesser som gjennomsyrer de markedsliberalistiske høyrepartienes standpunkter – på akkurat samme måte som det er for jord, som jeg sa i innlegget mitt.

Representanten Tom-Christer Nilsen tar så feil som det går an å gjøre. For hva er konsekvensen av konsekvensregelverket? Jo, det er at det blir billigere å produsere og dyrere å spekulere, eller – i beste fall – uinteressant å spekulere. Hva gjorde Sylvi Listhaug da hun ble landbruksminister? Jo, hun forsøkte nettopp å oppheve fellesskapets mulighet til å styre prisene slik at ungdom kan komme seg inn og få en framtid med matproduksjon som arbeid. Hva skjer da? Jo, inngangsbilletten blir dyrere. Forslaget fra de framtidsrettede rød-grønne partiene her vil jo sørge for at det er større håp for nye generasjoner om å få inngangsbilletten til produksjon – for de små og de store – til næringslivets fremme.

Jeg har hørt at min oldefar kanskje stemte Venstre. Det hadde vært helt uaktuelt i dag. For hvordan går det an å stemme på en markedsliberalistisk gjeng som fjerner næringslivets fremme for de små og de store, og som innfører et forbud mot nydyrking? Mer historieløs går det vel ikke an å bli i et land som er bygd opp ved å ta i bruk skog. Jeg trenger til slutt bare å sitere en av Venstres egne representanter i kommunestyret i Tolga: Det er slik at noen er i ferd med å miste kontakten med det som var utgangspunktet for vår nasjon.

Margunn Ebbesen (H) [11:26:25]: Jeg følte behov for å ta ordet her nå, for nå snakkes det veldig mye om fellesskapets ressurser. Men kjære dere: Det hadde ikke vært en eneste oppdrettslaks i havet hvis det ikke hadde vært for at det er noen som investerer i dette. Det er det som vi snakker om nå. Vi snakker om oppdrettsfisken, og noen satser penger og hjemmene sine for å investere i en næring som vi har på grunn av at noen gjør det. Vi hadde ikke hatt en eneste oppdrettslaks hvis det ikke hadde vært for at disse folkene hadde investert i

det. Så en kan ikke snakke om dette som fellesskapets ressurser, for dette har de brukt sine egne penger til, eller de har lånt dem fra banken, selvfølgelig. Så vær så snill å ikke omtale dette som fellesskapets ressurser. Havet er det, ja, men det hadde ikke vært noe der hvis det ikke hadde vært for at noen hadde brukt pengene sine til å investere, skape arbeidsplasser og skape optimisme.

Man sier at Arbeiderpartiet ikke ønsker å innføre skatt på denne næringen. Kjære vene! Da det i fjor vår ble fattet et vedtak om at man skulle ha en utredning, var det med bakgrunn i et flertallsvedtak som Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og også Kristelig Folkeparti sto bak, om at det skulle innføres en produksjonsavgift i 2017. Det avviste regjeringen. Så kom det et nytt forslag, fra Arbeiderpartiet og SV, hvor en ønsket å innføre produksjonsavgift. Så de skal ikke si at de ikke ønsker å påføre næringen skatt, for det står de jammen bak, de også.

Jeg håper at man kan se at dette er en viktig næring, en framtidsnæring, men den trenger forutsigbarhet. De trenger ikke at vi skal si at de skal levere tilbake det de har investert.

Statsråd Harald T. Nesvik [11:28:40]: Jeg skal prøve å oppklare et par ting når det gjelder representanten Aasland, for jeg er litt usikker på hva som egentlig er Arbeiderpartiets standpunkt når jeg hører representanten Sandtrøens innlegg. Hans innlegg, som ikke har noe med fiskeri å gjøre, men med alt annet – han kommer riktignok inn på konsesjonslovgivningen – er egentlig helt annerledes enn representanten Terje Aaslands innlegg, som drar opp en prinsipiell debatt.

Jeg vil i likhet med representanten Tom-Christer Nilsen referere fra representantforslaget. Der står det:

«Forslagsstillerne mener det prinsipielt er gode grunner for at alle tillatelser har en tidsavgrensing, inkludert eksisterende tillatelser, men mener allikevel det må avklares nærmere hva som er det juridiske grunnlaget (...).»

Det vil si at det er det juridiske som skal avklares. Det samme framgår av punkt 1 i representantforslaget.

Når det gjelder ressurser som tilhører fellesskapet, vil fisk og fiskeri være blant dem. Men vi styrer retten til å kunne delta i fisket, bl.a. gjennom deltakerloven, og omsetningen gjennom fiskesalgslagsloven. Når det gjelder oppdrettsbiten, er det vi som offentlige myndigheter som bestemmer bruken av areal og setter av areal, mens det er oppdretterne selv som gjennom konsesjonslovgivningen får en rett til å drive med oppdrett innenfor gitte vilkår, som vi som offentlige myndigheter setter. Vi gir ikke vekk sjøen, vi gir ikke vekk arealet, men vi gir dem en mulighet til å disponere det innenfor gitte vilkår. Og det er viktig å huske følgende: Det er oppdret-

terne, eller selskapene, som kommer med stamfisk, som får fram eggproduksjon, som kommer med klekkeri, som produserer smolten, som så går videre til et oppdrett, man får en matfisk som sendes til et slakteri, som igjen skaper produktet, som går til salg. Det er altså den private næringsutøveren her som står for hele produksjonslinjen og hele produksjonskjeden. Men man trenger en lokalitet, som man kan søke om, og som man kan få av kommunen, til å kunne drive sin virksomhet.

Så er det oppdrettskonsesjoner som er tidsbegrenset. Det framgår også av den odelstingsproposisjonen som ble framlagt i 2005, at enkelte konsesjoner kan gis med tidsavgrensing fra forvaltningens side. Det gjøres i en del sammenhenger, men det er ikke generelt slik at det skal være hjemfall eller tidsavgrensninger for dem.

Så her er det en rekke forskjellige ting, og også en masse påstander som kommer, men det er ikke slik at man kan drive med oppdrett akkurat slik som man ønsker. Nei, man trenger en lokalitet, på gitte vilkår, og man har godkjenning for den produksjonen som er, både knyttet til hvor mye man kan produsere, hvordan man kan produsere, og hvilke miljøavtrykk det er akseptabelt at man driver innenfor.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:31:57]: Her var det mange ulike ting å ta tak i i diskusjonen.

Representanten Hofstad Helleland relativiserer – verkar det som – spørsmålet om dette i det heile er fellesskapet sine ressurser. Det er ein interessant påstand, for på den eine sida har ein gått inn for å greie ut innføring av ei grunnrenteskattlegging, med alt det som ligg bak der av erkjenningar av at dette er ei grunnrente, altså at det er ein felles ressurs som ein kan skattleggje. Men når det kjem til tidsavgrensing, kan ein ikkje gjere det, for ein opplever ikkje dette som fellesskapet sin ressurs. Så ein kan samanlikne med bustadmarknaden – ein har lyst til å dra inn rente frå dei som bur der, fordi ein eig bygget, men ein skal ikkje ha noka tidsavgrensing fordi ein ikkje eig bygget. Det er eit resonnement som er heilt umogleg å forfølgje. Det er jo ingen tvil om at havet tilhører fellesskapet. Det har vi også skrive under på internasjonalt – Havrettskonvensjonen, havet si grunnlov – og vi står også fritt som samfunn til å definere bruken av det og av tidsavgrensing.

Eg opplever innlegget frå Kristeleg Folkeparti som konstruktivt. Der var det eigentleg ikkje det prinsipielle ein var imot, men det var tidshorisonten – 20 år var for kort, men kanskje 30 år. Eg opplever at det er tilløp til den typen tankegang i Kristeleg Folkeparti, men overraskande nok ingenting av det i Venstre, som no verkeleg har forlate tradisjonen sin og gått over grensa i norsk politikk.

Så tok representanten Nilsen opp olja. Eg trur veldig mykje av det som gjer at folk som jobbar i petroleumsnæringa, er stolte, er det dei har tilført det norske samfunnet. Per 2018 er det til saman 14 000 mrd. kr dei har tilført i verdier til det norske fellesskapet. Det er verkeleg noko å vere stolte av som arbeidarar. Det har skjedd gjennom ulike typar ordningar, gjennom utbytte, gjennom ulike former for avgifter, gjennom skatt, gjennom SDØE, der staten eig ein del av verksemdene innan olje og gass, gjennom eigarskapen gjennom Equinor, og det er jo denne typen rammevilkår vi no er i ferd med å få sette også når det gjeld oppdrettsnæringa. Viss det er ein ting som eg er overtydd om at vi som samfunn bør gjere framover, er det at vi bruker fellesskapet sine ressursar til å skape inntekter til heile samfunnet, sånn at den verdiskapinga som skjer, er for dei mange og ikkje berre for nokon få.

Tom-Christer Nilsen (H) [11:35:07]: Jeg er glad for at siste representant nevnte bl.a. SDØE, som for øvrig ble opprettet av Willoch-regjeringen i sin tid. Det kan i lys av debatten være betimelig, for å spore helt av, å si at også Høyre stemte for etableringen av Statoil i sin tid, selv om det var diskusjon rundt det.

Jeg tenkte jeg skulle gjøre en liten visitt til forskjellen på dette representantforslaget og en del andre forslag som har vært framme tidligere. Det er ingen tvil om at forslaget skiller seg ganske vesentlig fra en del andre usikkerhetsforslag. Ta f.eks. en liten bedrift som jeg kjenner godt, som har tre konsesjoner. Forskjellen på å innføre en avgift på eller en regulering av dem og det å innføre en tidsbegrensning på selve havbrukstillatelsen de har, og gitt at den tidsbegrensningen skal være reell, er at dersom tillatelsen deres faller vekk, faller alle verdier i selskapet vekk momentant. Det betyr at all utvikling, all kompetanse, all stamfisk, alt eierskap, alt markedsarbeid – alt sammen – er verdiløst i det øyeblikket de har mistet konsesjonen og noen andre kanskje har fått den. Det er en av de store utfordringene, rent prinsipielt, med dette forslaget at vi ikke overskuer konsekvensene av hvordan det vil slå ut, spesielt for de små. Det snakkes her om at det er de små man tenker på, men det er nettopp de små, som ikke har en stor eierpost i Chile eller i Canada, som vil rammes sterkest av dette.

Vi har fått veldig klar og tydelig beskjed her i dag om at målet er også å kunne ha tidsbegrensning for de eksisterende oppdrettstillatelsene. Da vil jeg bare si: Tenk dere situasjonen at 1 000 – 1 000 – tillatelser kommer ut på markedet samtidig. Da spiller det ingen rolle om betalingen heter leie, eller om betalingen heter havbruksfond, engangsbetaling eller avgift. Det kommer til å være verdien på det tidspunktet som avgjør hva betalingen blir, enten i form av leie eller i form av noe annet. For det

er ingen her som har sagt at disse tillatelsene skal utdeles gratis. Tvert imot – man har eksplisitt skrevet inn at det skal vurderes en leieordning for de minste oppdretterne. Hva de andre skal betale – vel, i alle fall med tanke på debatten slik den har vært her i dag, er det ikke noe som tyder på at de skal betale mindre for de rettighetene de eventuelt skal ha.

Det er helt feil å si at dette vil føre til lavere priser, totalt sett, for den enkelte. Dette vil føre til nøyaktig samme budrunde om leiepris og om andre måter å betale det på, i tillegg til større usikkerhet med hensyn til finansieringen – totalt sett høyere kostnader for liten og stor. Det er det normale. Og det er også greit å minne om: Det er faktisk konsesjonslov på dette feltet.

Steinar Reiten (KrF) [19:38:25]: Jeg leser Bibelen, og hva fanden gjør, er meg revnende likegyldig, for han vil jeg ikke ha noe med å gjøre. Spørsmålet er derimot om representanten Sandtrøen har lest i Granavolden-plattformen. Hadde han gjort det, kunne han tatt det helt med ro når det gjelder eiendomsforholdene knyttet til landbrukseiendommer i Østerdalen, for der er det nedfelt at det ikke skal gjøres endringer i konsesjonslovgivningen for landbrukseiendommer i innværende periode. Da vi forhandlet på Granavollen, opplevde vi i Kristelig Folkeparti en raushet og en imøtekommenhet fra de andre regjeringspartiene nettopp for den delen av næringspolitikken som er så viktig for Kristelig Folkeparti, som angår primærnæringene. Det at vi fikk den responsen fra dem vi forhandlet med, bidro sterkt til at vi landet slik som vi gjorde.

Så må jeg også si at jeg blir litt overrasket når jeg merker temperaturen her, hvordan representanter fra venstresiden virkelig girer seg opp og gjør dette til et spørsmål om rå liberalisme kontra ansvarlighet med hensyn til fellesskapets ressurser. Det er tross alt ikke mer enn fem og et halvt år siden de samme partiene satt ved makten, og det var også den gangen svært store verdier i oppdrettsnæringen. Så kjenner jeg personlig – og jeg har også fått besøke – bedrifter i denne næringen som representerer et lite, men likevel viktig segment: de små familieeide bedriftene. Det er folk som har startet fra scratch, som har tatt betydelig økonomisk risiko, som har vært på konkursens rand, men som møysommeligg har bygd opp bedriften sin. Og det som har blitt presentert fra Arbeiderpartiet, vil – som representanten Nilsen var inne på – kunne bidra til å rive veldig mye av det økonomiske grunnlaget vekk under disse mindre bedriftene. Så vi i Kristelig Folkeparti føler oss rolige med hensyn til det vi har landet på i denne saken. Vi ønsker ikke å bidra til usikkerhet for bedrifter som er så viktige for Distrikts-Norge og for Kyst-Norge.

André N. Skjelstad (V) [11:41:02]: Jeg tok for sikkerhets skyld med meg saken vi egentlig debatterer, opp til talerstolen, for i løpet av denne dagen har jeg blitt litt usikker på om det er den saken vi debatterer.

En liten visitt innom representanten Sandtrøen: Ja, jeg er helt sikker på at det finnes godt genetisk materiale også hos ham, som det gjør hos de fleste. Og jeg er helt sikker på at hans oldefar hadde trivdes godt i Venstre i dag også.

Så til representanten Knag Fylkesnes: Jeg nevnte ikke – og jeg var ganske bevisst på at jeg ikke nevnte – akkurat det med tidsbegrensning som sådan eller ikke, om det var 15 eller 20 år.

Det jeg er redd for, er – og det skal jeg adressere rimelig tydelig: Representanten Nilsen snakket om de 1 000 konsesjonene som kunne komme i fritt omløp. Hva er sannsynligheten for at de da havner i et lokalt eierskap, der mye av det er per i dag? Det er sannsynlig – hvis det slippes ut samtidig – at markedsøkonomien nettopp vil fungere som markedsøkonomi vil gjøre, at dette blir ytterligere strukturert, at det blir færre lokale eiere og flere utenlandske eiere av dette. Det er nettopp det denne saken egentlig dreier seg om, og det overser opposisjonen blott.

Hvis jeg skal spissformulere dette, handler dette om at opposisjonen i dag har gått sammen om et forslag for egentlig å gjøre lokalt eierskap mindre langs hele kysten, og det synes jeg er meget dramatisk og en ganske spesiell vending i saken. Og det hjelper ikke å snakke om eierskapet til allmenningen på land og til vanns. Jeg synes det er dramatisk at dette er konsekvensen av forslaget – færre lokale eiere og mer utenlandsk kapital som kommer inn, og som har mulighet til å kjøpe de 1 000 konsesjonene man fra opposisjonens side er villig til bortimot å tilby andre aktører innenfor havbruk.

Cecilie Myrseth (A) [11:43:21]: Det er interessant å høre på representanten fra Venstre, som helt åpenbart har blitt medlem av en veldig blå regjering. Det er åpenbart veldig store forskjeller i denne salen, og det kan jo være fint. Skillelinjene kommer helt tydelig fram – vi tror på at fellesskapet skal ha en hånd på rattet, det gjør ikke denne regjeringen.

Saken handler om: hvordan få ned inngangsbilletten, hvordan skape en næring for de mange framfor for de små.

Selvsagt trenger vi dem som vil skape; det er utrolig viktig at vi har dem som ønsker å investere og å skape verdier i dette samfunnet. Dem heier vi på, og de trenger forutsigbarhet. Selvsagt skal de ha forutsigbarhet, og det er ikke noe annet enn det som ligger i denne saken. Men vi kan heller ikke komme unna at grunnen til at man ønsker å investere, selvsagt er at det skal være lønnsomt, at

man skal tjene penger, og det er ikke noe galt i det. Men vi kan ikke underslå det og gjøre som representanten Hofstad Helleland snakket om, at dersom man innfører dette, må næringen legges ned. Hvor i all verden har man det fra, når man kommer med en sånn type påstand her?

Jeg må også si jeg synes det er sjokkerende å høre representanten Ebbesens forståelse av hva som er fellesskapets ressurser, fellesskapets arealer, og hvordan man skal håndtere dem. Vårt samfunn er tuftet på små forskjeller, det er tuftet på at fellesskapet stiller opp, men også at man stiller forventninger og krav om vederlag, krav som nettopp sikrer at man har lys i husene, som det har blitt nevnt her tidligere.

Så sies det veldig mye, spesielt nå på tampen, om at det og det vil skje dersom man innfører dette. Det er litt spesielt å sitte her og behandle en sak hvor man ønsker å få noe utredet – selvsagt med et mål – og så kommer man med alle konklusjonene i stedet for å orke å være med på å utrede det. Det synes jeg er en veldig rar måte å jobbe politisk på. Dersom man ønsker å få se konsekvensene av denne saken, ja, så får man heller være med og støtte saken. Det hadde vært en mye mer konstruktiv tilnærming.

Willfred Nordlund (Sp) [11:45:45]: Norge har bygd mye av sin verdiskaping og utvikling på en klok forvaltning av rike naturressurser – til alle tider. Vi har altså gjort mye rett og har en rik arv å forvalte. Også framover er det andre hensyn enn avkastning og vekst som må ivaretas.

Senterpartiet har vært tydelig på at fellesskapets ressurser skal høre fellesskapet til, og at de skal utvikles deretter. Det kommer til å bli vanskelig å produsere mat i store deler av verden, og Norge står i en særstilling for å kunne bidra. Med bærekraftige uttak og forvaltning av norske naturressurser kan vi utvikle produkter, teknologi og markeder som bidrar til å opprettholde et velfungerende økosystem, også i havet. En viktig del av løsningsen på klima- og miljøproblemer som menneskelig aktivitet ofte medfører, herunder også for havbruk, er å utvikle nye teknologier som blir konkurransedyktige, slik at de tas i bruk på bred front.

Politikken må ikke innrettes slik at vi i praksis flytter norsk verdiskaping og aktivitet ut av landet til steder der utslippene ofte er høyere og – ikke minst – kontrollen betydelig svakere.

Flertallet i Høyesterett mente i forbindelse med Volstad-dommen at en tidsbegrensning av fiskekvotene ikke bryter med Grunnloven § 97. De mente at det heller ikke forelå konvensjonsbrudd i saken. Det er sterke argumenter for at dette også vil gjelde for en framtidig klar tidsavgrensning for allerede gitte konsesjoner i havbruk.

For nye konsesjoner er det – helt ubestridt – en mulighet for å legge begrensninger når det gjelder tidshorizonten, nettopp for å få den utviklingen som vi ønsker. Et spørsmål er jo hvor lenge vi skal ha dagens variant av konsesjonssystemet.

Senterpartiet mener at vi må få innført et prinsipp om leie av retten til å drive havbruk. Det ville være framtidrettet. Når det gjelder verdien av en laksekonsesjon i havbruksnæringen i dag, så vi ved siste runde priser på gjennomsnittlig 151 mill. kr per stk. Det er egentlig lite, tross alt, dersom vi skulle legge til grunn at dette var en evigvarende rett.

Prisen for å komme inn i næringen i dag, eller for å øke kapasiteten, særlig for de små, er blitt uforholdsmessig høy. Den er blitt så høy at den utfordrer innovasjonsevnen, mangfoldet og ikke minst en framtidig verdiskaping i havbruksnæringen, fordi den store kostnaden skjer på én gang.

Det er grunn til å anta at en tydeliggjøring av varigheten av en havbrukstillatelse vil påvirke prisen og gi staten større muligheter til å legge føringer for en ønsket utvikling, en mer klimavennlig og bærekraftig framtid. Rettighetene er nok ikke tidsbegrenset – antageligvis uansett – og det burde være i næringens, fellesskapets og denne salens interesse å få en mer ordnet avklaring, slik at rammebetingelsene blir tydeligere, og at fokuseringen kan rettes mot å få en mer bærekraftig utvikling.

Å få på plass en utredning som gir forutsigbarhet og sørger for at retten til å drive havbruk i vår felles allmenning begrenses, burde være i alle partiers interesse. Det er i det norske folks interesse, i alle fall, men det virker ikke som om det er i regjeringens.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [11:49:04]: Man kan ved første øyekast se på dette forslaget og tenke at det bærer preg av hastverksarbeid, særlig fordi sammenligningen som er gjort med andre land, der man har hentet inspirasjon, faktisk viser seg ikke å være korrekt. Når man hører representanter fra opposisjonen bruke like mye tid på å diskutere myr som på å diskutere forutsigbarhet for oppdrettsnæringen, skjønner man at argumentene i saken kanskje ikke er like gode.

Vi i Høyre trodde først at det å fremme et sånt forslag var et arbeidsuhell fra Arbeiderpartiet, men etter å ha hørt Arbeiderpartiets leder på landsmøtet peke på de seks vinnernæringene som Norge skal satse på i fremtiden, og ikke nevne sjømat, ja da er nok dette en mer systematisk tilnærming til denne næringen enn det vi kanskje først har trodd. For det er nemlig sånn at når Arbeiderpartiets leder peker på vinnernæringene i Norge, peker han også på tapernæringene. Og vi forstår selvsagt konsekvensen av dette forslaget: Det er først og fremst uforutsigbarhet, som fører til at mange vil vurdere om

de fortsatt skal satse videre på å investere i arbeidsplasser.

Representanten Knag Fylkesnes hevder at vi i Høyre ikke er konsekvente, særlig fordi man – sett opp mot grunnrentebeskatningen – ikke kan stå for en prinsipiell linje hvis man er imot det forslaget vi har til behandling her. Jeg kan love representanten Knag Fylkesnes at jeg er 100 pst. imot grunnrentebeskatning, og jeg skal gjøre det jeg kan for at denne regjeringen ikke kommer til å gå inn for grunnrentebeskatning. Jeg er derfor veldig glad for at Høyres landsmøte sa et krystallklart nei til denne beskatningen.

Så har jeg lyst til å avslutte med å si at vår kanskje viktigste oppgave som næringspolitikere er å legge til rette for at jobbskapere rundt om i landet, som i oppdrettsnæringen, skal ha muligheter til å skape jobber som folk kan gå til, skape inntekter til velferdskassen vår. Det er det vi er her for å bidra til. Da er dette forslaget så feil som det kan gå an å få det, for dette vil hindre utvikling, arbeidsplasser og velferdsproduksjon langs kysten vår.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:52:12]: Det er ein klassisk måle-fanden-på-veggen-diskusjon som blir køyrd frå høgresida i dette spørsmålet. Det er kanskje det dei finn som rolla si i dette.

Det er regimet rundt oppdrettsnæringa i dag vi diskuterer. Skal det vere auka skattlegging til fellesskapet når ein ser så store inntekter kome frå næringa og så lite til fellesskapet? Skal det vere betre kontroll med dei tilatingane som er gitt, osv.?

Fylkesnes Fisk finst. Det var onkelen min som starta det på 1980-talet, og det blir framleis drive – tre matfisk-konsesjonar. Prosjektet vårt i SV handlar ikkje om å trekkje teppet vekk under beina til dei aktørane, men om å lage rammevilkår som gjer at ein kan få noko tilbake til fellesskapet, og som tar omsyn til miljøet. Så eg vil be posisjonen slutte å male fanden på veggen og i staden gå inn i dette på ein prinsipiell måte.

Arild Grande (A) [11:53:29]: I denne debatten har høyresidens representanter sagt at forslaget vil bety både økonomisk ruin for dem som driver innen oppdrett, og økonomisk ruin for samfunnet Norge, som følge av omfattende erstatningskrav hvis det blir vedtatt. Dette henger ikke sammen i det hele tatt – det handler selvfølgelig helt åpenbart om at man desperat leter etter motargumenter, og da snubler i egne føtter.

Saksordføreren ramser opp en rekke områder hvor fellesskapet eier fellesskapets ressurser. Det er helt rik-

tig. Høyresiden har tapt de slagene som de har stått i, fordi folket ikke vil ha høyrepolitikk når det gjelder disse tingene. Vi eier det i fellesskap fordi høyresiden er blitt nedstemt. Bondevik-regjeringen prøvde på omkamp i saken om hjemfall. Det fikk til og med Kåre Willoch til å gå ut og angripe Høyres vingling. De prøvde å få til evigvarende fiskekvoter. Det ble det heldigvis ikke noe av. Og i forrige stortingsperiode ble det opprør mot høyre-regjeringen, som ville selge Norge, f.eks. gjennom privatisering av Statskog. Det ble stoppet fordi folk ikke ville ha denne politikken. Folk ønsker at vi eier og forvalter fellesskapets ressurser sammen.

Høyresiden har vært på feil side opp gjennom historien, og de er på feil side i dag.

Hvis vi er heldige og lever om 30 år, håper jeg vi ser en næring hvor det er mulig for unge mennesker å komme inn, hvor det er mulig med lokalt eierskap framfor at det eies av internasjonal storkapital, og hvor det er mulig med foredling og arbeidsplasser langs kysten vår framfor konsentrasjon av slakterier og flytting av levende fisk ut av Norge, og at vi fortsatt har en næring med stor oppslutning blant befolkningen.

Høyresiden tror – som i alle andre saker – at slike ting kommer av seg selv. Men vi har alltid hatt troen på politikk, at fellesskapet skal eie naturressursene sammen, og at vi skal skape arbeidsplasser og verdier til fellesskapet sammen. Og høyresidens argumenter i denne debatten er en reprise fra starten av 1900-tallet, det er en reprise fra debattene vi hadde under Bondevik-regjeringen – det er bare å gå tilbake i referatene og se. Det er akkurat de samme argumentene som de brukte for 100 år siden, som de bruker i dag. Jeg er for så vidt glad for det, for jeg gleder meg til om 30 år – hvis jeg er heldig, da – å lese referatene, når vi forhåpentligvis har fått vedtatt denne politikken for lenge siden, og kan gå til referatene og se at ja, også i denne saken sto høyrekraftene på feil side.

Vi skal jobbe på for å sørge for at fellesskapets ressurser også i fremtiden eies av fellesskapet, og for at vi sikrer verdiskaping og stor aktivitet langs hele kysten vår.

Presidenten: Representanten Terje Aasland har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Terje Aasland (A) [11:56:41]: Det store i denne saken er ikke henvisningen i innstillingen til de ulike landene som har ulike ordninger. Det er faktisk ikke basert på noe hastverksarbeid, det som ligger i forslaget – tvert om, det er basert på en utredning fra Stortingets utredningsseksjon. Og hvis det er noe feil der, er det selvfølgelig dumt at det står i innstillingen. Men det er altså fra Stortingets utredningsseksjon dette foreligger.

Det store i denne saken er faktisk at flertallet, høyrepartiene, nå gjentar historien, for de er ikke opptatt av å sikre fellesskapets interesser når det gjelder rettighetene knyttet til kyst- og havareal. Det er det som er det store i denne saken. Og når høyrepartiene igjen bruker skråsikker argumentasjon om hvor elendig alt blir av å innføre en slik – skal vi si – oversikt knyttet til en tidsbegrensning, gjør de det altså uten å ha utredet spørsmålet og konsekvensene. Forstå det, den som kan.

Så er jeg glad for at Reiten føler seg vel hjemme i høyrepartiene, og at han ble behandlet med raushet på Granavollen. Det hjalp i hvert fall ikke myr eller pelsdyr.

Tom-Christer Nilsen (H) [11:57:55]: Jeg vil benytte anledningen helt på slutten av debatten til å takke for en interessant og springende – får vi vel kanskje si – debatt. Det er litt spesielt å få høre at vi er bombastiske, som i innlegget etter representanten Grande. Var det noe som var relativt tydelig, var det i hvert fall det innlegget.

Når det gjelder denne saken, er det tydelig for meg at man vil risikere de bedriftene som er bygget opp i landet over mange år, og hvor folk har stått med luen i hånden for å sikre sin kapital og sin virksomhet for familien. Det vil man risikere ved hjemfall. Man ønsker også at de eksisterende konsesjonene skal hjemfalle, og dermed skape den usikkerheten som er der, og sannsynliggjøre at store kapitalkrefter vil gå inn og ta sin bit av det, akkurat som representanten fra Venstre sa i sitt innlegg.

Dette er ikke en næring hvor vi har hatt problemer med at den har utviklet seg. Den har utviklet seg godt. Dette er ikke en næring med dårlig bærekraftsresultater. Det er en av de beste næringene, med de beste bærekraftsresultatene. Til syvende og sist er det også slik at det er ikke et hjemfall man foreslår, man foreslår at staten midlertidig skal ta tilbake konsesjonene, for så å selge dem ut igjen. Det er noe annet. Det er rett og slett bare å plassere staten økonomisk, gi en mulighet til å ta betalt for det samme flere ganger.

Presidenten: Denne presidenten skal snart gå av podiet, men han vil berre seia at denne saka var stipulert til å vara éin time, og no har det vorte to. Det er berre eit råd til spesielt næringskomiteen – med tanke på dei neste to sakene – at ein for å vera på den sikre sida prøver å halda seg litt unna Bibelen, og kanskje òg halda seg litt unna Nord-Østerdal.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:00:20]: Jeg skal holde meg til sjøvannet. Jeg er veldig glad for at det er en ordentlig debatt her. Jeg synes presidentskapet skal være glad for at det er diskusjon. Det er i de siste årene blitt altfor lite diskusjon, så at vi endelig kan bruke salen til det den er tenkt til, er jeg veldig glad for.

Når det gjelder oppdrett av fisk i sjøen, er det en lønnsom næring, og det er tre hovedgrunner til det. Den ene er at fisken er et kaldblodig dyr, i motsetning til de dyrene som lever på land, som er varmblodige. Et kaldblodig dyr er mye mer energieffektivt, og dermed får en altså et helt annet og positivt utbytte av en fisk kontra en sau eller en gris. Punkt to er at i oppdrett av fisk har en møkkakjelleren sin i havet, for å si det rett ut, og det er sjølsagt billigere enn å ha store anlegg for møkkakjellere på land. Det tredje er at den maten som blir brukt, i all hovedsak er menneskemat, og den blir innkjøpt til prisen på verdensmarkedet. Da blir dette god butikk når en kombinerer det med dyktige folk.

Det er altså en næring som er viktig, og som trenger samfunnets støtte, men også en næring hvor utøverne trenger å oppfylle samfunnets krav. Det er ingen som eier havet, sjøvannet er fellesskapets; det har ikke vært sagt tydelig her. Jeg er fra innlandet, men såpass har jeg skjønt. Sjøvannet er det ingen som eier, og det er den ressursen som er basisen for hele næringen. Det vannet skal ha matkvalitet. Det har Havforskningsinstituttet poengtert på en presis måte. Det skal ha matkvalitet, for i sjøvannet produseres det mat, søren hvor det er.

For å sikre dette må en regulere bruken, en må sikre at en får matkvalitet på sjøen, og en må sikre at en har aktivitet langs kysten. En må sikre at fortjenesten overrisler kysten, at den gir mulighet for ungdommen, og at ungdommen kan tjene gode penger i en næring som professor Harald Skjervold ved Landbrukshøgskolen i sin tid utviklet nettopp med det formålet at den skulle overrisle kysten.

Det at det nå diskuteres en vurdering av tidsbegrensning av en hjemfallsrett, er bare helt sjølsagt for meg. Det er helt logisk når en vet hvilke ressurser som brukes. Det som da må være premisset for å utrede det videre, er at en må sikre at samfunnsmessige mål oppfylles. Hvis samfunnsmessige mål ikke oppfylles, vel, da er det naturlig å gå inn for hjemfall.

Helt til slutt: Det var spørsmål om internasjonal storkapital. Dessverre er det sånn – til representanten Grande – at når en har gått inn i EØS-avtalen, er mulighetene til å forskjellsbehandle norske og utenlandske interesser begrenset. Jeg ønsker ham velkommen til Senterpartiets standpunkt i EØS-avtalen. Da kan vi regulere også det og få orden i sysakene på det punktet.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Geir Pollestad (Sp) [12:03:30]: Senterpartiet si interesse i havbrukspolitikken er å sikra mangfaldet i næringa, det er å sikra at ein større del av verdiskapinga vert igjen langs kysten, og det er å sikra nasjonal kontroll over ressursane.

Eg føler at litt av denne debatten byggjer på bevisste mistolkingar, når saksordføraren er nøydd til å gå til forslaget, og ikkje held seg til innstillinga når han tolkar det. Saker som me behandlar i Stortinget, baserer seg på innstillinga. Det er eitt parti som står bak sjølve Dokument 8-forslaget. Det er tre parti som står bak forslaga som ligg i innstillinga, og eg må be om at me held oss til innstillinga. Ho er tindrande klar på kva ein meiner om tidsavgrensing for gjeldande konsesjonar. Det ønskjer ein å greia ut, for så å vurdere det.

Mykje av debatten byggjer vel òg på ei ganske betydeleg mengde dårleg samvit frå regjeringspartia på grunn av det dei sette i gang når det gjeld grunnrenteskatt, og den usikkerheita ein skapte der. Fiskeriministeren seier at dette var ein pålagd av Stortinget å gjera, men realiteten er at finansministeren gjekk mykje lenger i sitt mandat enn dei punkta som Stortinget hadde skissert. Det var heller ikkje sånn at Senterpartiet stod bak den innstillinga, for me ønskjer ikkje grunnrenteskatt for oppdrettsnæringa.

Så er det underleg å høyra snakket om å vera føreseieleg. Dersom me seier at nye konsesjonar skal ha ei varigheit på 30 år, kan ingen seia at det er uføreseieleg. Det er jo så føreseieleg som det kan verta. Føreseieleg betyr heller ikkje at alt skal vera som det var. Det er òg viktig. Eit stort fleirtal i denne salen, Senterpartiet inkludert, gjorde jo noko ein kan kalla uføreseieleg då ein innførte det såkalla trafikklyssystemet. Det var eit ganske stort inngrep i rammevilkåra til næringa då det vart innført, men det viktige var at ein hadde greidd det ut, ein hadde diskutert det med næringa, og ein hadde kome fram til ei løysing som grip inn i moglegheita til vekst, men òg legg rammene for vekst. Det er noko nytt, men det betyr ikkje dermed at det er dårleg næringspolitikk å gjera det.

Eg meiner – og vil gjenta det som eg starta med å seia – at når me diskuterer havbruk, er det viktig å skilja mellom dei partia som i utgangspunktet vil næringa vel, og dei partia som ikkje vil det, og så får me diskutera med det som bakgrunn.

Åsunn Lyngedal (A) [12:06:44]: Jeg tok ordet en gang til fordi det spekuleres voldsomt fra saksordføreren: Vi skal ta konsesjonene tilbake til staten bare for å kunne selge dem ut igjen. Vi skal slippe alle konsesjonene som har hjemfall, tilbake i markedet på en gang, sånn at bare de store utenlandske kapitalistene kan få tak i dem.

Når konsesjonene har gått fra 0 i pris – de var gratis fram til 2002 – til 150 mill. kr, betyr det noe for utviklingen av næringen. Derfor har vi bedt om en utredning, der man selvsagt ikke må slippe en masse konsesjoner tilbake i markedet på en gang, og der man nøye må vur-

dere tidsavgrensningen. For vi vil ikke risikere de veldig viktige bedriftene for Norge.

Det virker som det er veldig lav tillit til godt utformet politikk i opposisjonen. Det er klart vi har muligheter for å lage god politikk her. Vi er mange som vet at gode samfunn skapes av dyktige bedrifter, men også gjennom godt utformet politikk.

Tom-Christer Nilsen (H) [12:08:01]: Beklager at jeg tar ordet enda en gang, men etter siste taler følte jeg behov for en liten bemerkning, for jeg har lurt litt på akkurat dette: Det som nå ble sagt, innebærer at noen skal få lengre løpetid enn andre på konsesjonene sine. Hvis ikke alle skal ha samme løpetid, dvs. at alle de tusen som er der i dag, får samme løpetid – at de ikke skal slippe ut samtidig – da må noen ha en annen løpetid enn de andre. Da er jeg meget spent på hvem som skal være likere enn de andre.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

Etter ynske frå næringskomiteen vil presidenten føreslå at sakene nr. 2 og 3 vert behandla under eitt. – Det er vedteke.

Sak nr. 2 [12:08:44]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om dumping av lusemiddel fra oppdrettsanlegg (Innst. 220 S (2018–2019), jf. Dokument 8:16 S (2018–2019))

Sak nr. 3 [12:08:50]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om en ekte miljøreform i oppdrettsindustrien (Innst. 219 S (2018–2019), jf. Dokument 8:247 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ynske frå næringskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Tom-Christer Nilsen (H) [12:09:54] (ordfører for sakene nr. 2 og 3): Jeg vil takke komiteen for samarbeidet og alle bidrag til disse to sakene. Komiteen har også her hatt en grundig behandling med høring, der en lang

rekke organisasjoner og interessenter fikk uttale seg, og jeg vil takke deltakerne i høringen for innspill og departementet for utfyllende svar. Det er selvfølgelig alltid en utfordring når forslagsstiller ikke er en del av komiteen som innstiller, men jeg håper likevel det føles som om sakene er blitt behandlet på en skikkelig og grundig måte.

Hovedinntrykket fra høringen og den dokumentasjonen som er framlagt, er at havbruksnæringen i Norge er en næring som tar miljøutfordringene på alvor, som er strengt regulert, og som driver den reneste formen for husdyrproduksjon i dag og med det laveste klimaavtrykket – både sammenliknet med landbruk og annen proteinproduksjon av dyr og også sammenliknet med produksjon av samme type fisk i andre land. En nær samlet komité vektlegger stabile rammevilkår for næringen – jeg velger å si en samlet komité, selv om det ikke er med de samme formuleringene – for å sikre en langsiktig virksomhet med stadig mindre fotavtrykk.

Næringen har nylig blitt omfattet av to vesentlige styrkinger i reguleringen: trafikklyssystemet og strengere regler for lusebehandling og dumping av lusemidler eller brukt lusevann. Disse reguleringene har ennå ikke fått tid til å virke fullt ut, og selv om en samlet komité, med litt forskjellig ordlyd, mener at bransjen må være forberedt på enda strengere reguleringer for å sikre at også framtidig vekst skjer innenfor bærekraftige rammer, er det ingen tvil om at næringen er gjennomregulert også i dag.

Flertallet i komiteen har valgt ikke å gå inn for forslagene. Det skyldes delvis at noen av forslagene ser ut til å savne faktisk grunnlag og sammenheng med den aktiviteten som eventuelt skulle reguleres, og delvis at flere av forslagene egentlig er veldig nær – eller direkte – i ferd med å gjennomføres eller er gjennomført. Å gå inn for forslagene ville bety en risiko for dårligere framdrift. Det er vanskelig å vite, selvsagt, men når man ser på noen av forslagene, kan det se ut som om forslagsstiller ikke fullt ut har vært klar over det regelverket som nå gjelder, eller pågående tiltak som er underveis.

Denne næringen har de strengeste rammene for noen matproduksjon. Til sammenlikning kan vi ta fram at klimaavtrykket her er lavere per kalori produsert enn i noe annet husdyrhold. Det samme gjelder antibiotika-bruk, som er 1/35 av landproduksjonen i Norge – som for øvrig er blant det laveste i verden. Hver enkelt lokasjon er vurdert ut fra resipientens tåleevne og kontrolleres jevnlig for miljøtilstand. Resultatene fra disse tilstandsrapportene er gode. Trafikklyssystemet er ikke perfekt, men det er det systemet vi har, og det er det eneste systemet som egentlig finnes, som begrenser husdyrhold basert på indirekte kvantifiserbar påvirkning på villfauna. De siste dataene herfra viser at det kun er

ett område – og da deler av dette området – som egentlig kvalifiserer for å være i rød sone, men det behandles selvfølgelig som ett.

Stortinget har tidligere bestilt et bredere sett med indikatorer for miljøpåvirkning, og dette er under arbeid, så vidt vi får opplyst, og det er viktig. Vi forventer at det følges opp og gir et snarlig resultat. Dette er et utfordrende arbeid fordi det til tider er vanskelig å finne miljøfaktorer som blir vesentlig påvirket, og hvor antall oppdrettslaks har relevans for miljøtilstanden. Det er et utfordrende arbeid.

I deler av dette forslaget er det en viss tendens til å gi havbruk skylden når det er vanskelig å finne årsaken – og det vil jeg for så vidt advare mot. Det er bl.a. en indirekte kobling mellom forekomst av dyreplankton og havbruk, som det er vanskelig å finne dekning for i litteraturen. Det området hvor det er utfordringer med for mye næringsalter, er i Skagerrak. Det er faglig enighet om at det er andre grunner til det enn havbruk, spesielt siden det ikke er havbruk i nærheten av de områdene. Rekebestanden i Skagerrak har store problemer, men det skyldes ikke havbruk. Selv om 2018-årgangen er god, er det nå en del områder som har vært stengt på grunn av for mye små reker. Rekebestanden i Skagerrak påvirker rekebestanden langs hele kysten fra Skagerrak til Lofoten fordi egg og larver flyter med havstrømmene, og det påvirker rekrutteringen til kystbestanden oppover langs Norge.

I Norges mest intensivt dyrkede fjordsystem, Hardangerfjorden, er det gjort en vurdering av tilførte næringsstoffer, og resultatet av dette er lite i forhold til det som kommer inn i fjordsystemet via havstrømmer og naturlig tilsig.

La meg bruke noen sekunder på behovet for å ta vare på det genetiske mangfoldet som våre villaksstammer representerer. Det er vi enig i er et viktig arbeid, og det er et arbeid underveis på det, som vi vil legge vekt på å følge opp videre.

Til slutt vil jeg bemerke at det er påfallende at denne næringen tillegges mye større ansvar for sine omgivelser enn annen matproduksjon, ja enn annen produksjon i det hele tatt. Jeg vil spesielt trekke fram det forslaget som SV har fremmet, som i praksis betyr et totalforbud mot utslipp av nesten alle arter. Med de kriteriene kunne vi stengt det meste av produksjonsvirksomheten i Norge, inkludert fiskeri og landbruk.

Terje Aasland (A) [12:15:13]: Jeg kan egentlig fortsette litt av debatten fra forrige sak, for en understreker egentlig også i denne saken at dette er en viktig framtidens næring for Norge. Det skapes store verdier, men det er én forutsetning, og det er at det er balanse mellom vekst og den produksjonskraften som er der, og forholdet til miljø og fotavtrykk i tilknytning til dette.

Jeg har lyst til å berømme forslagsstilleren for å ta opp disse temaene, for det er ganske viktig at vi diskuterer dem regelmessig, og at vi fokuserer på miljøavtrykket og fotavtrykket knyttet til en næring som vi ønsker skal få lov til å videreutvikle seg.

Jeg tror faktisk det er bedre, av kjærlighet til industrien, av kjærlighet til oppdrett og de mulighetene som ligger i havbruk, å stille forholdsvis strenge krav med tanke på tiden framover. Det mener jeg historien fra andre industrier også viser, at der vi har stilt strenge krav, har vi fått en positiv utvikling, og vi har fått en mer bærekraftig utvikling. Det synes jeg også er viktig når det gjelder denne næringen.

En har gjennomført mye. Mye er veldig bra, men det er fremdeles noen utfordringer. De utfordringene bør myndighetene og næringen løse i fellesskap, sånn at en også klarer å legge grunnlag for en mer vekstkraftig framtid. For det er ingen tvil om at på enkelte områder er det forholdsvis store utfordringer som gjenstår, f.eks. dette med Fiskeridirektoratets rapport og tall, som det ble pekt på i forbindelse med forslaget, om svinn eller dødelighet i merdene med 53 millioner laks i både 2016 og 2017. Uansett hvordan en regner svinn i prosenter, mener vi – altså ut fra rapporten – at dødeligheten fortsatt er høy i oppdrettsnæringen, at høyt svinn ikke er forenlig med god fiskehelse, og at det er mulig å redusere svinn. Da må vi gjøre det vi kan. Sånn sett er det viktig å diskutere, sette rammer og betingelser som gjør at vi kan sikre grunnlaget for fremtiden enda bedre enn det vi har gjort i dag. Jeg synes i utgangspunktet at mange av forslagene har det i seg at det er fornuftig å gå i retning av det. Det ene er det forslaget som handler om lusemidler og reguleringer av utslipp knyttet til lusemidler, kjemikalier og legemidler, at det blir strengere regulert. Det er et forslag Arbeiderpartiet er med på.

I det andre Dokument 8-forslaget som vi nå har til behandling, er vi med på noen forslag. For å nevne dem kort:

Når det gjelder ulike metoder for sporing av rømt oppdrettslaks, har det vært en debatt i denne salen over mange, mange år, og en har ennå ikke funnet en løsning. Det burde være mulig å finne en løsning, og at en utvikler metoder som er gode og tilfredsstillende – og kanskje litt ulike også – i tilknytning til det.

Når det gjelder dette med å videreutvikle og forbedre trafikklyssystemet med flere miljøindikatorer, var det grunnlaget den gangen, da en først begynte å diskutere trafikklyssystemet. Jeg synes det er naturlig at en går videre også på det nå.

I forslag nr. 3 er en innom dette med kriteriene for nye tildelingsrunder med utviklingskonsesjoner, at det legges fram for Stortinget. Ikke minst er det viktig med bakgrunn i de enorme verdiene som ligger i en ordinær

konsesjon. Når man tar en utviklingskonsesjon og konverterer den til en ordinær konsesjon, har man skapt betydelige verdier i tilknytning til det. Så det å stille strenge krav også til teknologiutvikling og forbedringer i tilknytning til utviklingskonsesjonene vil være særdeles viktig.

Det fjerde forslaget går på strengere regelverk for bruk av bl.a. kobberimpregnering, som også er et viktig tema i denne sammenhengen. Vi er også med på det.

Så er det til slutt dette som har vært en diskusjon: å gå gjennom behovet for genbanker for truede villaksbestander og sjøørretbestander i Norge for å sikre at ingen lakse- eller sjøørretbestander skal gå tapt. Det er også en diskusjon som har ligget der latent, og vi mener at vi ikke er i en tilfredsstillende posisjon, og at det er viktig at vi kommer over i en tilfredsstillende posisjon for å ivareta akkurat de forholdene.

Nå har jeg gått gjennom de forslagene som Arbeiderpartiet er for i denne saken. Vi gjør det av kjærlighet til næringen fordi vi tror dette er med på å danne grunnlag for både vekst- og framtidsmuligheter og også fokusere på et fotavtrykk som er der, men som vi ønsker å videreutvikle, i den forstand at det reduseres.

Jeg tar opp de forslagene som Arbeiderpartiet er medforslagsstiller til.

Presidenten: Representanten Terje Aasland har teke opp dei forslaga han refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [12:20:10] (leiar i komiteen): Når det gjeld forslaga, viser eg til representanten Aasland sin gjennomgang av dei. Senterpartiet deler òg den kjærleiken som han omtalte.

Eg har lyst til å kommentera tre forhold. For det første: Det vert stilt strenge miljøkrav til oppdrettsnæringa. Mange ting går i rett retning. Det vil vera behov for å skjerpa krava ytterlegare framover. Det som er viktig for Senterpartiet, er at dei krava som vert stilte, skal vera kunnskapsbaserte, og det skal skje i dialog med næringa. Lat det vera utgangspunktet.

Så vil eg kommentera to konkrete forhold. Det eine er forslag nr. 3, som gjeld nye tildelingsrundar med dei såkalla utviklingskonsesjonane. Det går føre seg ein tildelingsrunde no, eller ein klagerunde er kanskje rettare å seia. Det er mitt klare inntrykk at det er veldig mykje stål og betong langt til havs. Det er ingen tvil om at næringa har behov for å utvikla denne typen teknologi, men våre konkurransefortrinn er først og fremst knytte til produksjon nær land. Det er viktig ved nye tildelingsrundar at denne stegvise utviklinga gjer at – kva skal eg seia – òg den ordinære oppdrettsverksemda må ha moglegheit til å koma inn her. Eg har oppfatta det sånn at viss du har to teknologiar som er like gode og den eine er dyr og den andre er billig, vil tildelingskriteria for

utviklingskonsesjonar prioritera den dyre teknologien. Det må jo vera eit mål å gjera ting smart og billig, og at ny oppdrettsteknologi ikkje berre er knytt til dei fysiske tinga, men òg til bruk av ny teknologi inn i drifta.

Så ein kommentar til det såkalla trafikklssystemet. For det første: Det er eit fælt namn som er vanskeleg å forstå viss du ikkje er fiskeriminister eller sit i næringskomiteen. No er jo det bestemt, men til forventningane til den ordninga: Ei av dei innvendingane som Senterpartiet hadde då me var med på dette, var at me var mot kollektiv avstraffing, dvs. at viss du driv bra med lite lus i eit område som har mykje lus, kan du som ein del av produksjonsområdet risikera å få kutt i produksjonen. Difor beit eg meg merke i i førre sak at representanten Steinar Reiten frå Kristeleg Folkeparti sa noko sånn som at selskap med særskilt høge lusepåslag kan få redusert produksjonen. Då kunne det vera greitt om me i denne debatten fekk avklart om òg fiskeriministeren meiner at det er selskapa ein skal sjå på, eller om det er produksjonsområda. Er det sånn at dei innvendingane som Senterpartiet hadde mot kollektiv avstraffing, er vortne høyrde? Det ville vore ei nyttig avklaring.

Senterpartiet har gått inn i forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne med eit ope sinn. Me har enda opp med fem forslag som me står bak. Dei baserer seg på ein skal greia ut ting før ein set dei i verk, og det er i tråd med målet om ein kunnskapsbasert framgangsmåte når ein set nye krav til næringa.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:24:16]: SV sitt utgangspunkt for framtida til oppdrettsnæringa er at vi ønskjer å ta næringa i retning av å bli ei forureiningsfri næring, altså at det ikkje skjer negative utslepp frå næringa i havmiljøet. Når eg er rundt omkring og diskuterer med næringa om kva type framtid dei ser, er dei i stor grad einige i at det er det som må vere målet. Spørsmålet er: Kor raskt skal vi kome dit? Går det raskt nok i den retninga? Eg meiner at det går utruleg langsamt. Det er ikkje næringa si skuld, det er Stortinget og regjeringa si eiga skuld. Det er vi som set reglane for denne næringa, og dei tilpassar seg dei rammevilkåra som til kvar tid blir sette.

Utan forureining, utan negativ forureining – med det meiner ein ingen lus som blir spreidde rundt omkring, inga rømming, ulike former for utslepp, kjemikaliar, feces osv., dødelegheit, men også forhold som import av fôr, som openbert vil kunne få stor betyding for Noreg, dersom den fôrtilgangen vi har i dag, med import frå f.eks. Brasil av soya, stoppar opp fordi ein ønskjer å forvalte dei ressursane frå Brasil på ein annan måte. Så det å bli sjølvforsynt på sikt på fôr er også ei målsetjing for SV.

Vår kjærleik til næringa er stor, men da må noko først skje med rammevilkåra, slik at det verkeleg kan bli den næringa som vi meiner Noreg treng. Vi trur at vi er berre på terskelen til ei stor framtid for havbruksnæringa, at vi no berre ser ei begyning på den industrien dette kan bli i framtida. Foreløpig er det berre nokre få artar det blir drive oppdrett på, og foreløpig er det såpass dårlege miljøkrav at skadeverknadene dette har på havmiljøet rundt, anten vi høyrer det frå lokale fiskarar eller frå lokalbefolkninga, er såpass omfattande at det er stor strid om oppdrett i Noreg i dag. Skal det bli ei levedyktig næring på sikt, må næringa bli forureiningsfri. Da har vi plutsleg ei heilt anna type næring framfor oss. Da har vi ei næring som alle, absolutt alle, i Noreg vil kunne vere stolte av.

Så er det to forslag vi behandlar i samanheng her. Førre-var-prinsippet skulle ein jo tru var eit fundamentalt prinsipp i norsk forvaltning av natur, men vi har sett at når det gjeld oppdrettsnæringa, blir ikkje det følgt tilsvarende opp. For eksempel viser forskinga frå IRIS at hydrogenperoksid gjer mykje større skade enn ein tildlegare har trudd. Det gir støtte til dei som meiner at dette gir skade spesielt på skaldyr. I eit førre-var-perspektiv ville ein jo avgrensa bruken med ein gong ein såg at dette hadde skadeverknader – ein skulle ikkje vente og få ytterlegare dokumentasjon for så å trekkje det tilbake. Førre-var-prinsippet gjer at ein skal liggje i forkant og ikkje i etterkant. Ein skal ikkje vere «etter snar» – at det er det nye prinsippet som berre skal gjelde for denne næringa.

Miljøindikatorar: Vi har jo eit trafikklyssystem, som blir styrt av miljøindikatorar, men det er jo ingen «ar» der. Det er berre éin indikator, og slik har det vore heilt sidan det systemet blei oppretta. Ein miljøindikator som berre måler mengde lus, er altså det einaste vi styrer berekraftsarbeidet for denne næringa etter – det er det som styrer trafikklysa og produksjonsavgrensingar. Det er eit stort brot på føresetnadene frå Stortinget da desse reglane blei etablerte. Da var føresetnaden at vi skulle ha eit sett med indikatorar som dekte alle dei viktigaste sidene ved havbruk. Men det har vi ikkje i dag, vi har det berre for lus. Så ein kan ikkje påstå at vi har eit system som varetar berekraft, for vi har ikkje eit system med indikatorar som varetar berekraft. Det meiner eg alle bør sjå.

Så er det elles mange forslag som blir tekne opp her. Eg vil varsle at vi i SV jobbar med ein serie forslag som kjem til å kome – noko kjem no i vår, noko kjem vi til å behandle til hausten. I første omgang er det forslag om før og korleis vi kan snu den avhengigheita vi i dag har av før frå utland, trekkje industri tilbake til Noreg og bygge norsk næringsliv med mål om å bli sjølvforsynte på føråvarer i Noreg.

Eg tar til slutt opp forslaga SV står åleine om i innstillingane.

Presidenten: Då har representanten Torgeir Knag Fylkesnes teke opp dei forslaga han refererte til.

André N. Skjelstad (V) [12:29:34]: Venstre har stor sympati for mange av forslagene som fremmes for å gjøre utslippene vesentlig mindre. Samtidig må en nevne at det foregår et kontinuerlig arbeid på dette området. Dette er noe Venstre til enhver tid har øynene på og vil følge nøye med på framover: å redusere miljøavtrykket for oppdrettsnæringen.

Jeg er enig i det som blir sagt, at ethvert system må både evalueres og vurderes, like ens som trafikklyssystemet, men som jeg sa i et tidligere innlegg i dag, bør det i grunnen få virke noe før en vurderer en ytterligere endring.

Jeg er enig i det representanten Knag Fylkesnes sa på talerstolen. Jeg tror at det å komme enda lenger med utvikling vil ha stor betydning, både for næringen og for hvordan næringen blir oppfattet. Det tror jeg vil være viktig framover. Jeg tror også at mye av intensjonen i forslagene som foreligger, deles av mange. Vi, regjeringen, er i en kontinuerlig prosess når det gjelder å se på det. Knag Fylkesnes nevnte selv hydrogenperoksid, som var en ganske stor debatt rundt og etter jul, som viser at det har noen utilsiktede virkninger som definitivt er verdt å ta med seg. Hvis vi ikke har en kontinuerlig prosess når det gjelder vurderingen av dette, tror jeg vi havner feil.

Det bør nevnes i denne debatten det jeg har sett en del av når jeg har reist så mye rundt omkring: Jeg tror det vil være hensiktsmessig at den som kontrollerer dette innenfor de forskjellige regionene, altså Mattilsynet, bør håndtere dette regelverket likt. Alle kan ikke ha en egen praktisering, det må være lik praktisering, også mellom regionene.

Som flere har vært innom, handler dette for min del om det opprinnelige, villaksen. Hvis vi skal ha en oppdrettsnæring som skal blomstre framover, er det helt nødvendig å ta vare på det opprinnelige. Derfor må vi ta et særskilt hensyn til villaksen, som vi til enhver tid må følge godt med på. For uten at vi tar vare på det opprinnelige, tror jeg vi vil ha et dårligere ståsted for oppdrettsnæringen framover. Derfor er villaksen et særs viktig moment når vi prater om oppdrett.

Steinar Reiten (KrF) [12:32:29]: Høye laksepriser kombinert med høye volum har skapt tilløp til klondykestemming i havbruksnæringen de siste årene. Samtidig er det ikke slik at det er uproblematisk med havbruk i norske fjorder. Både problematikken rundt lus, sykdommer, rømming og næringsalter er høyst reell. Derfor er det, paradoksalt nok, bred tverrpolitisk

enighet om at havbruksnæringen, som leverer meget gode økonomiske resultater, ikke vil få mulighet til å vokse videre med tanke på total biomasse i sjø før det er utviklet teknologiske og driftsmessige løsninger som sikrer en bærekraftig utvikling.

Det er viktig å ha en løpende, grundig og føre-var-basert tilnærming til klima- og miljøkonsekvensene av havbruksnæringen. Både myndighetene, lokalsamfunnene og aktørene i havbruksnæringen har en felles interesse av en forsvarlig forvaltning av næringen og minimering av miljøpåvirkningen. Og det skjer mye spennende med tanke på næringsdrevet forskning og utvikling for tiden, ikke minst på grunn av incentivet som ligger i konseptet med utviklingstillatelse.

Så er det heller ikke slik at staten og regjeringen inntar en passiv og avventende holdning til miljøutfordringer i havbruksnæringen.

Det er viktig å understreke at forurensningsregelverket for akvakultur er under revisjon. Miljødirektoratet og Fiskeridirektoratet har fått i oppdrag av Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet å foreslå en revisjon av regelverket på dette området, og det arbeidet er nå godt i gang.

All bruk av lusemidler, kjemikalier og andre legemidler fra oppdrettsanlegg er for øvrig strengt regulert allerede i dag. Det er ikke anledning til uregulert dumping av kjemikalier og legemidler. Eventuelle utslipp fra oppdrettsanlegg er også tatt hensyn til ved vurdering av tillatelse etter forurensningsloven. Det ble innført forbudsområder for utslipp av lusemidler fra brønnbåt i 2017, og ytterligere restriksjoner for selve oppdrettsanleggene er innført fra og med 2019.

Det pågår altså et kontinuerlig arbeid både i næringen og i forvaltningen for å redusere miljøavtrykket fra havbruksnæringen. Også fra Stortinget er det presisert at arbeidet med å styrke bærekraften i næringen er en kontinuerlig prosess. Blant annet ba Stortinget, i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 16 for 2014–2015 og innføringen av trafikkløssystemet, om at det skulle vurderes om en på sikt kunne ta inn andre indikatorer enn påslag av lakselus for å regulere produksjonskapasiteten.

Som aktuelle miljøindikatorer ble det nevnt bl.a. sykdom, svinn og utslipp av næringssalter. Det er et arbeid som pågår, og regjeringspartiene presiserer i sine merknader at miljøkravene til virksomhetene vil kunne bli skjerpet dersom bransjen ikke lykkes med de pågående prosessene i tilstrekkelig grad.

Likevel er det viktig at næringen selv nå får nødvendig tid til å utvikle bærekraftige løsninger for fremtiden. Det er jo også hele hensikten bak konseptet med utviklingstillatelse. På enkelte områder skjer utviklingen av nye og revolusjonerende løsninger nå så raskt at i

alle fall ett av forslagene som blir fremmet i denne saken, faktisk er i ferd med å bli foreldet.

Fysisk merking av oppdrettsfisk vil nemlig kunne bli unødvendig i nær framtid. Sterke aktører i havbruksnæringen arbeider intenst med å utvikle ny teknologi der optiske sensorer kan identifisere fisk i et oppdrettsanlegg ned på individnivå og lagre opplysningene med tanke på å identifisere eventuell rømt fisk og spore fisken tilbake til anlegget som den rømte fra.

Når det gjelder usikkerheten rundt skadeeffekten som kitinhemmende lusemidler kan ha bl.a. på reker, mener Kristelig Folkeparti at det er behov for ytterligere kunnskap om bestandsutviklingen og årsaker til variasjon i bestandene. Vi er derfor glad for det arbeidet som nå er i gang ved Havforskningsinstituttet.

Det er i dag knyttet stor usikkerhet til bakgrunnen for reduksjon og variasjon i rekebestanden langs kysten og hvilke tiltak som eventuelt kan bidra til å bygge opp bestanden. Da er det viktig at beslutningsgrunnlaget bygger på bredt anlagt forskning og ikke bare på resultater fra enkeltstående forskningsprosjekter.

Kristelig Folkeparti er enig med forslagsstilleren om at det er både nødvendig og viktig å ha en løpende, grundig og føre-var-basert tilnærming til klima- og miljøkonsekvensene av menneskelig aktivitet, men forslagene som blir fremmet her, bryter i stor grad inn i arbeidet som pågår. Trafikkløssystemet, som er det viktigste forvaltningsverktøyet staten i dag bruker i møte med miljøutfordringer i næringen, er fremdeles i en tidlig fase og vil ikke være fullt ut implementert før neste år. Kristelig Folkeparti mener derfor det ikke er i tråd med behovet for forutsigbare rammevilkår å gjøre fundamentale endringer i akvakulturregimet såpass kort tid etter at et nytt regime er på plass, og før det er fullt ut implementert.

Une Bastholm (MDG) [12:37:34]: Høyres representant Tom-Christer Nilsen bød opp til en ganske interessant dans i vinter da han noe spissformulert spurte om hva Norge skulle leve av hvis vi ikke kan leve av å ødelegge naturen. Det vil jeg gjerne svare på: Vi skal bl.a. leve av havet.

Norge har en av verdens lengste kystlinjer, og vi har nesten seks ganger mer havareal enn landareal. Vi skal høste av havet, og vi skal produsere mat i havet, men vi skal gjøre det uten å ødelegge muligheten for at framtidige generasjoner kan gjøre akkurat det samme.

De Grønne vil at Norge skal bli et foregangsland for grønn matproduksjon. Oppdrettsnæringen kan og bør ha en framtid foran seg, hvis den klarer å løse problemene med lus, rømming, fiskedød og dårlig dyrevelferd, forurensing og sløsing med næringsstoffer. Det er derfor De Grønne har kommet med flere forslag:

- en overgang til lukkede oppdrettsanlegg
- merking av laks for å kunne spore rømt fisk tilbake til merdene
- forbedring av trafikklyssystemet
- forbud mot dumping av lusemidler
- forbud mot giftig og miljøskadelig kobberimpregnering

Disse forslagene blir dessverre nedstemt av regjeringsspartiene i dag.

Hvis oppdrettsnæringen skal vokse, må den få bukt med miljøproblemene. Det er vår oppgave, som folkevalgte, på vegne av fellesskapet å sette de nødvendige kravene for at det kan skje, uten at det går på bekostning av matproduksjonen for menneskene og miljøet i framtiden.

Det er veldig mye pent å si om norsk havbruk. De beste oppdretterne klarer å redusere dødelighet, lus og rømming ned mot null, de forsker og utvikler mer miljøvennlig fôr, de prøver ut lukket teknologi, og de dyrker alger og blåskjell under merdene for å utnytte næringsstoffene bedre. Jeg har besøkt flere av dem. Men i de verste anleggene dør opp mot 40 pst. av laksen før den slaktes. Totalt døde 53 millioner laks i norske merder i fjor. Hadde vi sett en så høy dødelighet blant kyr eller svin, ville vi fått ramaskrik.

Problemet i dag er åpenbart ikke at denne næringen mangler kjærlighet fra politikerne, eller at vi mangler muligheter til å sette miljøkrav. Problemet er at vi ikke setter de nødvendige miljøkravene som kunne gjort at Norge kunne hatt en fremragende næring som også hadde ligget i front når det gjelder miljø internasjonalt.

Hvert år slipper oppdrettsnæringen ut 10 000 tonn fosfor gjennom slam og fôrrester. Verden er helt avhengig av fosfor for å produsere mat, og det vil bli stadig større knapphet på nettopp fosfor i verden. Vi snakker her altså om enorme og knappe ressurser på avveier. Ingen annen næring i Norge er i nærheten av å sløse like mye med fosfor som fiskeoppdrettsnæringen. Vi er nødt til å ta det inn over oss. Jeg kan ikke fatte og begripe at noe parti ikke ønsker å sette krav til at disse næringsstoffene kommer inn igjen i et sirkulært system.

Strengt miljøkrav sikrer ren luft, rent vann og ren mat uansett hvor i landet vi befinner oss. Det er miksen av et innovativt næringsliv og miljøkrav fra myndighetene som gjør at Norge på veldig mange områder i dag er en grønn og framtidrettet industrinasjon. I framtiden skal vi leve av bærekraftig utnyttelse av naturressursene – ikke av rovdrift på naturen som ødelegger for mennesker og miljø.

Derfor fremmer vi i dag forslag om å tildele nye konsesjoner til kun oppdrettsanlegg med lukket teknologi, vi foreslår en overgang til lukket teknologi på eksisterende anlegg, og vi har et forslag om strenge kriterier i

trafikklyssystemet. Vi kommer også til å stemme for forslagene som Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet fremmer i komiteens innstillinger.

Jeg vil takke komiteen for en grundig behandling av forslagene og særlig takke Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV for at de støtter mange av tiltakene vi i De Grønne har foreslått for å gjøre oppdrettsnæringen mer bærekraftig. Men så lenge regjeringen tror at den beste måten å sikre en bærekraftig oppdrettsnæring på er å stille så lite krav som mulig til den, velger vi som nasjon en kortsiktig og blind profitt foran en bærekraftig høsting av Norges rike naturressurser. Det mener jeg er et ran av framtidige generasjoner.

Med det tar jeg opp forslagene fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Une Bastholm har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Harald T. Nesvik [12:42:56]: Norsk havbruksnæring går godt og har de siste 20 årene sett en eventyrlig vekst både i volum og i eksportverdi. Næringen bidrar til verdiskaping og sysselsetting langs kysten, og den driver med viktig matproduksjon.

Forslagene som nå drøftes, viser at vi alle er enige om at næringen skal drives på en miljømessig, bærekraftig måte, og at forvaltningen av næringen skal være kunnskapsbasert.

Når det gjelder det ene representantforslagets pkt. 1, har jeg følgende kommentarer: Framveksten av lakselus, som er resistent mot kjente legemidler, har medført at bruken av lakselusemidler har endret seg dramatisk i løpet av få år. I dag skjer de aller fleste behandlinger mot lakselus ved bruk av ikke-medikamentelle metoder. Den bruken vi har av lakselusemidler, må likevel skje på en forsvarlig måte. Derfor har vi fastsatt en rekke regler for å sikre dette, herunder regler som pålegger oppdrettere å vise særlig aktsomhet for å unngå uakseptable effekter på omkringliggende miljø.

Jeg vil også framheve at veterinærer og fiskehelsebiologer er ansvarlig for at all legemiddelbehandling av fisk er faglig forsvarlig. De plikter – før de foreskriver behandling – å vurdere hensynet til fiskehelse, velferd og miljø. Hensynene bør vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Jeg mener at det derfor ikke er hensiktsmessig å detaljregulere bruk og utslipp av legemidler utover det som allerede er gjort per i dag.

Dagens kunnskap tilsier at utslipp av legemidler har kortvarig negativ effekt på andre arter enn lakselus, da lusemidlene fortynnes og inaktiveres raskt etter utslipp. Men det er fortsatt kunnskapsmangel. Således er forbudene som vi nylig har innført, basert på en føre-var-tilnærming. Sammen med Klima- og miljødepartementet har vi gitt Miljødirektoratet og Fiskeridirektoratet i opp-

drag å foreslå en revidering av forurensningsregelverket for akvakultur. Som ledd i besvarelsen av oppdraget er direktoratet i gang med å vurdere behovet for nye, forskriftsfestede driftskrav for utslipp av legemidler, f.eks. krav om miljøovervåking.

Når det gjelder det andre representantforslaget, har representanten Stoknes fremmet forslag om en ekte miljøreform i havbruksnæringen. Jeg har merket meg at forslaget berører en rekke forvaltningsmessige sider av oppdrett. Jeg vil derfor påpeke at en samlet næringskomité i Innst. 361 S for 2014–2015 understreket behovet for forutsigbare rammevilkår. Dette gjelder bl.a. områder som skatt, avgift, regelverk for drift, kontrollrutiner, innrapporteringsrutiner, vekstkriterier og størrelse og hyppighet på tildeling av vekst.

Det er ikke i tråd med behovet for forutsigbare rammevilkår å gjøre fundamentale endringer i rammebetingelsene for havbruksnæringen såpass kort tid etter at det nye systemet for kapasitetsjusteringer i norsk havbruksnæring har kommet på plass, og mens et regjeringsoppnevnt utvalg arbeider med å utrede bl.a. det som har med beskatning å gjøre. Men det aller viktigste, mener jeg, er at kunnskapen vi har om hvordan næringen påvirker miljøet, ikke tilsier et behov for slike store omveltninger som representanten ønsker.

For å underbygge en kunnskapsbasert forvaltning utarbeider Havforskningsinstituttet hvert år en risikorapport for norsk fiskeoppdrett. Rapporten gir en bred vurdering av miljøpåvirkninger fra oppdrett, ut fra det gjeldende kunnskapsgrunnlaget, og gir sammen med råd fra våre fagetater et godt grunnlag for å sette inn nødvendige tiltak for å bidra til at norsk havbruksnæring drives på en miljømessig forsvarlig måte.

Til slutt vil jeg bare presisere at jeg hver eneste dag fokuserer på miljøpåvirkning og på hvordan vi kan forbedre dette, fordi det er i vår alles interesse.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [12:48:11]: Det gleder meg at statsråden jobber med miljø- og fotavtrykket til næringen hver eneste dag. De fleste av forslagene som nå ligger til behandling, gjelder områder hvor situasjonen i dag i utgangspunktet ikke er tilfredsstillende. Kan statsråden si litt mer konkret hva han jobber med nå, og hva vi i Stortinget kan forvente vil komme av tiltak for å forbedre fotavtrykket for havbruksnæringen – slik at vi i større grad, og også i en mer, skal vi si, forent situasjon med miljøet, kan legge til rette for ytterligere vekst for næringen?

Statsråd Harald T. Nesvik [12:48:58]: Det første jeg gjør, er å fremme de lovmessige mulighetene nettopp for å kunne gå i gang med også et nedtrekk i de område-

ne der miljøbelastningen er uakseptabel. Trafikklyssystemet har ikke iverksatt det røde lyset. Det har jeg sagt vil bli iverksatt til høsten, for vi er nødt til å få kontroll på situasjonen.

I tillegg skal vi evaluere systemet når det gjelder utviklingskonsesjonene, og også det som har med vekstregimet å gjøre, nettopp fordi vi må se på hvordan vi har gjort det, og hva vi har lagt vekt på. Det går også på indikatorene som vel representanten Aasland selv var inne på i sitt innlegg.

Den dødeligheten vi ser innenfor oppdrettsnæringen i dag, er uakseptabel. Man må lære av hverandre, for det er store forskjeller fra anlegg til anlegg, fra region til region. Vi er nødt til å lære av det. Vi er også nødt til å se på metodene vi bruker til avlusing, og hvorvidt de metodene vi bruker, er riktige.

Terje Aasland (A) [12:50:03]: Jeg setter pris på svaret fra statsråden. Jeg synes det er bra at han også i Stortinget er tydelig på at det må stilles strengere krav til næringen. Ikke minst er dette med dødeligheten en stor utfordring og et problem som må løses. Men jeg tror det er viktig at man da også er tydelig på hvilke tiltak som iverksettes.

Et av forslagene som nå foreligger, er utviklingskonsesjonen – om Stortinget kan få seg forelagt de kriteriene og de rammene for tildeling av det i tiden framover, sånn at vi også der i større grad kan diskutere dette med fotavtrykket. Er det noe statsråden vil imøtekomme, sånn at Stortinget også kan være med på å diskutere og legge til rette for at en får kriterier når det gjelder utviklingskonsesjoner, som på best mulig måte ivaretar også de behovene som måtte være når det gjelder miljø- og fotavtrykk, helsetilstand, osv. – så en i fellesskap legger større grunnlag for vekst?

Statsråd Harald T. Nesvik [12:50:57]: Jeg tror vi først skal sørge for at vi nå får fullbehandlet de konsesjonssøknadene som allerede ligger der, innenfor det regimet som tidligere er satt. Det er noen få søknader igjen som direktoratet forhåpentligvis kan ha ferdigbehandlet rundt påske.

Så pågår det en betydelig klagebehandling i departementet. Vi vil gå gjennom dette og evaluere det før vi tar stilling til eventuelt nye runder og eventuelt innretningen på det.

Terje Aasland (A) [12:51:26]: Da fikk jeg bekreftet at statsråden ikke ønsker å involvere Stortinget, i hvert fall slik det foreligger nå, og da vil jeg gå videre til neste tema, som er ganske viktig, og det er trafikklyssystemet. Vi mener at det ikke er fullt ut komplett, og heller ikke godt nok, sånn som det er i dag. Det trengs forbedrin-

ger, og en trenger å videreutvikle det. Har statsråden til hensikt å følge opp akkurat det temaet?

Statsråd Harald T. Nesvik [12:51:53]: Ja, statsråden har tenkt å gå gjennom praktiseringen av det systemet, også det som ikke er iverksatt ennå, nemlig det røde lyset, og sørge for at det er gjort et grundig arbeid før vi gjør alt klart for neste runde.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:52:23]: Eg viser til regelverket for utslepp av legemiddel i gytefelt. Det har vore ein diskusjon, også på fagleg nivå, om det berre skal vere for gytefelt, altså det havforskinga har definert som gytefelt, eller for gyteområde, det fiskarar har vurdert som område for gyting. Regjeringa ved statsråden har konkludert med at ein skal ha eit regelverk for gytefelt, men at det regelverket ikkje skal gjelde for gyteområde, som er langt større areal enn gytefelt. Ifølgje havforskinga er f.eks. store delar av Lofothavet ikkje gytefelt, men alle veit jo at dette er eit gigantisk område for gyting. Det betyr at det regelverket ein har for utslepp, ikkje gjeld for det. Kan statsråden gjere litt greie for det som har vore Fiskeridirektoratets faglege vurdering av om ein skal innleme gyteområde i dette?

Statsråd Harald T. Nesvik [12:53:27]: Nå skal jeg i første rekke forholde meg til hva som er statsrådets rolle og vurderinger i dette, og det er det samme regelverket som gjelder for hvordan disse tingene skal gjøres, som da bl.a. representanten Fylkesnes sitt parti satt i regjering. Det vi avventer per nå, er bl.a. den fullstendige rapporten fra IRIS knyttet til påvirkning av lusemidler, særlig hydrogenperoksid. Det som det har vært henvist til tidligere i debatten, er en midlertidig rapport om et kontrollert forsøk. Det forsøket er den forskningen som IRIS holder på med. Jeg mener det skal være ferdig i løpet av året, og vil da treffe tiltak ut fra det om det er behov.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:54:20]: Statsråden svarte ikkje på spørsmålet. Spørsmålet er om det regelverket som vi i dag har for gytefelt, også skal gjelde for gyteområde, som jo er langt større område og ikkje minst omfattar meir enn torsk. Det er andre enn torsken som gyter i norske havområde. Eg vil eigentleg berre ha eit svar frå statsråden, for han har fått faglege innspel frå Fiskeridirektoratet i dette spørsmålet. Skal dette gjelde berre for gytefelt, eller skal det også gjelde for gyteområde? Kva faglege råd har Fiskeridirektoratet gitt statsråden, og kan han forklare på kva fagleg bakgrunn statsråden ikkje har følgt det opp?

Statsråd Harald T. Nesvik [12:55:12]: Statsråden har ingen planer om å endre det regelverket som er der

i dag, da jeg mener at det ut fra den kunnskapen vi har i dag, er et fullverdig og godt nok regelverk.

Une Bastholm (MDG) [12:55:39]: Det er to typer svar som gjerne går igjen fra denne regjeringen når man har debatter om å sette høyere miljøkrav til næringsliv i Norge. Det ene er at vi ønsker forutsigbare rammevilkår. Det er alle enige om, og så er vi uenige om hva de skal være. Det andre svaret vi ofte får, er kunnskapsmangel, vi har ikke engang kunnskap nok i samfunnet til å stanse en insektdød som truer matproduksjon over hele verden. Akkurat de samme svarene får vi i denne debatten. Det jeg savner, og som også vil være mitt spørsmål, er: Når får vi en statsråd fra denne regjeringen som kan gå opp på denne talerstolen og ikke bare ha som mål at vi skal ha en miljømessig forsvarlig næring, men også at oppdrettsnæringen f.eks. kan være en miljømessig foregangsnæring på verdensbasis, som gjør at Norge kan fortsette å være en rik nasjon også på kunnskapsproduksjon, på hvordan vi faktisk bærekraftig utnytter naturressursene?

Statsråd Harald T. Nesvik [12:56:48]: Jeg er helt uenig i representanten Bastholms framstilling av oppdrettsnæringen og havbruksnæringen. Det gjøres utrolig mye godt der ute. Man skaper verdier. Man kommer fram med nye løsninger også på miljøsidene. Man jobber fram bl.a. behandlingsmetodikk innenfor det som har med lus å gjøre. Man ser på ulike måter å gjøre det på når det gjelder gjenkjenning av fisk, slik at vi kan komme tilbake og gripe fatt i problemstillingen knyttet til rømming. Vi ser på ulike måter innenfor utviklingskonsesjoner, hvordan vi kan drive dette framover. Når vi reiser rundt omkring i verden, er det faktisk mange som ser til Norge og på hvordan man gjør det.

Vi har fortsatt en vei å gå, og det har faktisk oppdrettsnæringen generelt sett over hele verden med hensyn til ulike fiskeslag som det drives oppdrett på. Vi må løse situasjonen knyttet til luseproblematikken. Vi må løse situasjonen når det gjelder påvirkningen for oppdrettslaks, slik at vi oppfyller våre internasjonale forpliktelser overfor villaksstammen. Derfor er man også i gang med arbeidet med genbank.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Tom-Christer Nilsen (H) [12:58:11]: En kort gjenvissitt til Miljøpartiet De Grønne: Jeg må si at det forslaget som foreligger fra Miljøpartiet De Grønne, spesielt fra representanten Stoknes som nå ikke lenger er her, er et ganske godt eksempel på noe av det som var poenget mitt i den facebook-posten som det ble raljert over her,

fordi den eneste måten å møte den anbefalte løsningen som Stoknes peker på, er landbaserte anlegg. De landbaserte anleggene innebærer en dobling av karbonavtrykket for næringen, og det innebærer et energibehov som må stettes, som tilsvarende syv-åtte Alta-kraftverk eller 7–8 TWh. Det beskriver at selv om vi skulle gjøre det for å oppnå mål andre steder, bidrar det til å skape større utfordringer i sin tur andre steder. Det er litt av poenget her. Vi er nødt til å se dette i helhet.

Min hensikt med dette innlegget er kort å gå gjennom forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti og også Sosialistisk Venstrepartis forslag her. Det er ikke noen sterk uenighet om disse forslagene, så jeg vil bare kort skissere hvorfor en ikke går inn for noen av dem.

Til forslag nr. 1, i saken om miljøreform, mener vi at når det gjelder sporing av rømt oppdrettslaks, er det et spennende prosjekt på gang, og det prosjektet vil vi se resultatene av. Jeg har god tro på at det vil støtte forslagsstillers hensikt. Når det gjelder forslag nr. 2, er også det i gang, som statsråden har nevnt. Når det gjelder kobberimpregnering, er det også svart i svaret fra statsråden at det ikke er mulig å gjennomføre det nå. Når det gjelder kitinsyrehekkere, er det nettopp gjort, og gjøres, en slik gjennomgang, og det midlertidige regelverket er i hovedsak knyttet til hydrogenperoksid, men det gjelder også disse.

Når det gjelder genbanker, er det også et arbeid på gang som er svært spennende og viktig, og som vil gi direkte resultater. Når det gjelder det å gjennomgå regelverket og utslipp lusemidler og legemidler, har statsråden skissert at det har vært gjort nettopp og er i ferd med å gjøres. Dermed er også det stettet. Slik sett ser ikke vi behovet på dette tidspunktet for å gå inn for disse forslagene her. Det betyr ikke at vi ikke deler målsettingen knyttet til dem.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:01:10]: Eg synest det var eit urovekkjande svar fiskeriministeren kom med i innlegget sitt. Det har vore ein lei tendens etter at vi fekk ny fiskeriminister: Ein får rett og slett ikkje skikkelege svar. Frå den førre fiskeriministeren fekk ein iallfall skikkelege svar på spørsmål, men med denne fiskeriministeren blir dei omgått. Det blir som å handtere eit såpestykke – ein får ikkje svar på det ein spør om, og kjem ingen veg vidare.

Her er utgangspunktet at Havforskningsinstituttet har likestilt gytefelt med gyteområde i den faglege vurderinga si av korleis ein skal handtere det ved spørsmål om å dumpe lusegift i havet. Det er altså ikkje berre Havforskningsinstituttets gytefeltundersøkingar som skal vere utgangspunktet for kor ein skal ha dette strenge regelverket, men også dei erfaringane fiskarar har med kor

det er gyting i norske farvatn. Dette er så enkelt som at Havforskningsinstituttet ikkje har kartlagt heile havområdet. Det er ein langdryg prosess, det er noko som går føre seg over lengre tid. Men det å ekskludere gyteområda, som ein har erfaring med frå mange hundre år med gyting i norske farvatn og norske hav, frå dette regelverket, er ganske oppskakande. Ein bryr seg altså ikkje om dei erfaringane fiskarane har med kor torsken gyter, sjølv om Fiskeridirektoratet har slått fast at det er deira faglege vurdering at fiskarane si erfaring med kor torsken gyter, skal telje like mykje som HIs gytefeltundersøkingar. Gytefelt og gyteområde skal ha likt vern mot lusegift.

Likevel finn statsråden det for godt å ekskludere gyteområde og vurderingane frå ei heil næring om kor fisken gyter. Det er ganske oppskakande.

Vi har eit forslag i innstillinga i dag som rett og slett går ut på å likebehandle gytefelt og gyteområde, i tråd med dei faglege vurderingane til Fiskeridirektoratet. Eg kan ikkje sjå éin stad – sjølv om statsråden har fått spørsmål mange gonger frå mange journalistar – kva som er grunnivinga for at ein ikkje likestiller det, slik Fiskeridirektoratet har tilrådd. Kvifor følgjer ikkje statsråden det? Ingen har fått svar.

Sanninga veit ingen. Kva fagleg grunn som ligg bak, er det ingen som veit. Korleis er det mogleg? Eg ber statsråden kome og svare på det.

Statsråd Harald T. Nesvik [13:04:28]: Ja, det skal representanten Knag Fylkesnes få svar på.

Når det gjelder gytefelt, er det bl.a. ikke treffsikkert nok i forbindelse med det som ligger her.

Men det er korrekt at både HI og Fiskeridirektoratet etter at høringen om denne saken var ute, har påpekt at man bør se disse tingene i sammenheng. På den bakgrunn har vi nettopp sendt en bestilling til Fiskeridirektoratet om å vurdere dagens regelverk opp mot nettopp disse problemstillingene. Så det vil bli gjort av Fiskeridirektoratet.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 2 og 3.

Sak nr. 4 [13:05:11]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås og Audun Lysbakken om å sikre verdiskaping og sysselsetting i kystsamfunna gjennom heimfall av fiskerettar til kysten (Innst. 208 S (2018–2019), jf. Dokument 8:9 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå næringskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt

til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det vert gjeve anledning til inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå hovudtalarane for kvar partigruppe og seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Cecilie Myrseth (A) [13:05:59] (ordfører for saken): Næringskomiteen har behandlet forslaget fra representanter fra SV om å sikre verdiskaping og sysselsetting i kystsamfunnene. Først vil jeg takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid. Jeg vil også takke alle dem som har kommet med innspill gjennom både høring og dialog med komiteen.

Arbeiderpartiet er enig i mye av intensjonen i forslaget og berømmer også SV for å ha løftet fram en viktig debatt. Derfor har også Arbeiderpartiet, sammen med Senterpartiet, foreslått at dette forslaget må ses i sammenheng med behandlingen av meldingen om kvoter og plikter som er varslet overlevert til Stortinget nå i vår.

For Arbeiderpartiet handler næringspolitikk om å satse strategisk på de områdene hvor vi har spesielt gode forutsetninger for å lykkes, som sjømat. Arbeiderpartiet er i vår utvikling av fiskeripolitikken opptatt av at den skal ha som formål å skape trygge arbeidsplasser, som også er framtidsrettet, både til havs og til lands. Da er samfunnskontrakten mellom hav og land veldig viktig. I dag ser vi at altfor lite av fisken som hentes opp av havet, bidrar til å skape arbeidsplasser på land.

Det er en utfordring, og det gjør at vi går glipp av store muligheter i form av faste helårlige arbeidsplasser og økt verdiskaping. Vi er imidlertid kritisk til SVs løsning i forslaget, som er å avvikle det såkalte pliktssystemet for torsketrålerne vi har i nord. Meningen med pliktssystemet er å sikre fiskeindustrien i Nordland, Troms og Finnmark en jevn tilgang til råstoff, som igjen skal sikre helårlige arbeidsplasser. Vi er helt enig i at det ikke fungerer optimalt, men Arbeiderpartiets svar er ikke å avvikle. Vi vil heller utvikle for å få det til å fungere etter intensjonene.

Fisken som omfattes av pliktssystemet, tilhører fellesskapet. Det skal være en bærebjelke for verdiskaping i framtiden i de berørte lokalsamfunnene. Regjeringen har varslet at det kommer en stortingsmelding om sjømatnæringen i løpet av våren. Der skal det også presenteres et forslag til løsning på pliktene. Til det arbeidet har vi store forventninger, og vi ser fram til å diskutere saken. Vi håper fiskeriministeren klarer å utvikle et forslag til et godt system, framfor nok en gang å foreslå avvikling.

Arbeiderpartiet mener at systemet må moderniseres og justeres, sånn at det bidrar til det som er hensikten, nemlig å sikre jevn og stabil tilgang på råstoff til industrien. Tilbudsplikten må styrkes, slik at den fungerer etter hensikten. I Stamsund, Melbu, Hammerfest, Storbukt, Kjøllefjord og Båtsfjord er det i dag aktivitetsplikt. Den må opprettholdes. Men man bør også i større grad se på om industrien i større grad enn i dag kan påvirke fangstmønsteret. Da må vi se på om vi skal gjøre bearbeidingsplikten mer fleksibel og ubyråkratisk.

For Arbeiderpartiet er det også viktig at man har trålstigen. Det at man har ulike størrelser på båtene, er veldig viktig for å sikre en jevn tilgang på råstoff for industrien. Men det er også sånn at dersom man ikke oppfyller pliktene sine, må vi se på om man kan flytte og tildele kvotene til fartøy som i større grad kan inngå forpliktende avtaler med disse tilgodesette kystsamfunnene. For Arbeiderpartiet er det et mål å få fisken som er omfattet av pliktene, på land og inn til anleggene, slik at vi kan skape aktivitet og arbeidsplasser langs kysten.

Med dette tar jeg opp det forslaget Arbeiderpartiet er en del av. Jeg vil også si at vi støtter forslag nr. 6, fra Rødt. Vi tenker at resten av forslagene heller burde ses på i sammenheng med den saken som kommer.

Presidenten: Representanten Cecilie Myrseth har teke opp det forslaget ho refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [13:10:12]: Vi ser nå at det produseres laks fra mange nasjoner, fra mange kontinenter, og det popper opp anlegg både her og der, nesten på alle kontinenter, kan man få inntrykk av. Det betyr at vi må legge til rette for at vi får en mest mulig konkurransedyktig og konkurransekraftig næring i en tøff internasjonal konkurranse. Derfor bør fokuset vårt fremover være på hvordan vi kan sørge for å bidra til at næringen kan vokse.

Etter helgens landsmøte og meldingene som der kom fra Arbeiderpartiets leder om at sjømatnæringen ikke er pekt ut som en av vinnernæringene for Norge, og med alle de forslagene som vi behandler her i Stortinget i dag som er en svekkelse av næringen – hva vil Arbeiderpartiet gjøre for å styrke muligheten for at næringen skal vokse videre?

Cecilie Myrseth (A) [13:11:17]: Nå er det sånn at jeg var på det landsmøtet; det var ikke Linda C. Hofstad Helleland. Jeg kan godt oversende mange av de forslagene som vi vedtok der, som handler om utviklingen av sjømatnæringen, men det tror jeg vi gjør utenfor salen.

Jeg er uenig i premisset om at vi i dag behandler mange saker som er en svekkelse for næringen. Men vi er helt enig i at vi må bearbeide mye mer hjemme i stedet

for ute. Da må vi ha strategier for det, og bl.a. har Arbeiderpartiet tatt til orde for en egen hvitfiskstrategi her i salen. Det ønsker ikke denne regjeringen.

Tom-Christer Nilsen (H) [13:12:04]: Det er under behandlingen av denne saken litt vanskelig, også med tanke på den debatten vi hadde tidligere i dag, å finne ut hva Arbeiderpartiet egentlig vil. Det er tydelig hva en ønsker vurdert, men hvor vil en hen? I samme sak skriver man i merknader at man har programfestet stabilitet mellom flåtegruppene, men samtidig ber man om å få vurdert en løsning der det flyttes ca. 50 000 tonn fisk fra trålergruppen til kystflåten. Så hva er det egentlig man vil?

Cecilie Myrseth (A) [13:12:48]: Jeg merker meg de retoriske grepene representanten gjør, men jeg tror også han kan lese, og han kan lese i innstillingen hvor Arbeiderpartiet står inne i forslag. Det er jo ikke unaturlig at man når det kommer en større sak til Stortinget som omhandler pliktene, i den forbindelse ber om at alle typer forslag, også dem man kanskje ikke er så enig i selv, blir vurdert. Det er det Arbeiderpartiet ber om også i denne saken.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:13:22]: Pliktsystemet har vore vurdert mange gonger, og vi hadde på Stortingets bestilling ein eigen plikt-kommisjon, som greidde ut spørsmålet rundt plikt-systemet. Dei konkluderte med at no var pliktene så utvatna at det var ingenting igjen – bortsett frå aktivitetsplikta – i dei opphavlege intensjonane med ordninga. Det hadde blitt snudd heilt på hovudet. Frå at ein skulle få verdiskaping langs kysten og i nord, hadde det blitt eit system med bedriftsøkonomisk lønsemd for nokre få. Da er mitt spørsmål til representanten og fiskeripolitisk talsperson i Arbeidarpartiet: Ser Arbeidarpartiet no at tida for desse pliktene er over i si noverande form, og ser representanten at løysinga må liggje i å gå tilbake til den opphavlege tenkinga, at desse fiskekvantuma skal bidra til verdiskaping og industri på land med utgangspunkt i fersk fisk?

Cecilie Myrseth (A) [13:14:22]: Nå har jo ikke Arbeiderpartiet gått inn for forslaget fra SV, så vi er åpenbart ikke helt enig i hvordan man skal løse de utfordringene som er. Men vi er enig i beskrivelsen av at ikke alt fungerer optimalt, og vi ønsker å få til mer bearbeiding. Da er også trålerne en viktig del av det, om man skal sikre at industrien får råstoff hele året, ikke bare i den tiden som vi er i nå, som jo er en sesongtopp. Vi trenger at det kommer fisk inn også på høsten. Derfor er ikke vi helt enig i hvordan man skal gjøre dette, men vi ber om at SVs forslag tas med videre når vi skal

ha en helhetlig vurdering av det. Sånn arbeider Arbeiderpartiet alltid – vi ønsker å se ting i en helhet.

Presidenten: Replikkordskiftet er slutt.

Tom-Christer Nilsen (H) [13:15:22]: Jeg mener at forslagsstillerne her kommer med et forslag som er egnet til å bryte med det ene prinsippet vi har hørt unisont fra fiskernes organisasjoner, at de ønsker å beholde sitt eget kompromiss fra Finnmarksmodellen om stabilitet mellom flåtegruppene. Forslaget er egnet til å skape usikkerhet om store investeringer og arbeidsplasser på sjø og land. Det forslaget som fremmes, er kanskje det aller best egnede for å redusere bearbeiding av norsk fisk i Norge samt å sette Norges andel av torskekvoten i fare.

Det er ingen tvil om at dette forslaget er fremmet i beste mening. Farene med gjennomføring av dette er så åpenbare at jeg i hvert fall ikke har behov for å gjøre noen utredning av det. Gjennom høringen har bl.a. Fiskarlaget, gjennom tidligere fiskeriminister fra Arbeiderpartiet Otto Gregussen, gitt klar beskjed om ikke å røre stabiliteten mellom flåtegruppene.

Vi har fått høre fra den dominerende aktøren innen plikt-systemet, Havfisk, at det som påstås om at det kun leveres en bitte liten andel av fangsten til bearbeiding på land i Norge, ikke er sant. Det er også resultatet fra landingssedlene. Selv i merknads form her antydes det at frossenfisk ikke er egnet for bearbeiding. Da vil jeg minne om at det absolutt største volumet av bearbeiding av torsk i Norge foregår i form av klippfisk, og der benyttes det i stor grad fryst råstoff for å jevne ut sesongsvingningene. Det er noe av grunnen til at klippfiskdelen av produksjonen har lyktes bedre enn andre. I tillegg er det tinginganlegg under bygging ved i hvert fall ett anlegg.

Vi har også gjennom høringen fått vite at det ikke er noen automatikk i at fersk fisk bearbeides i Norge og frossen fisk ikke gjør det. Det selges om lag like mye frossen og fersk rund fisk ut av landet. Vi har også fått dokumentert at kystflåten, spesielt de mindre lengdeklassene, driver et svært sesongbetont fiske, og her er jeg enig med representanten Cecilie Myrseth i hennes kommentar under replikkordskiftet nå. En overføring av disse kvotene til denne fartøygruppen ville mest sannsynlig forsterke disse sesongsvingningene og gi mer fisk i toppsesongene og mindre fisk på land i lavsesongen. Det betyr færre helårsjobber. Det betyr mer direkte eksport av rund fisk i toppsesongen. Det betyr mindre bearbeiding og færre arbeidsplasser på land.

I tillegg har vi fått godt beskrevet gjennom GPS-data at disse trålerne i store deler av året fisker i områder der kystflåten ikke kan gå, med unntak av nesten-trålerne i «Mega kyst». Dette vil bety at store deler av fangsten som

i dag tas av torsk og reker i Barentshavet, ikke vil bli tatt. Det kan etter min vurdering i neste omgang true vår kvoteandel av norsk arktisk torsk. Jeg understreker at det er min vurdering. Disse er jo historisk betinget, men når en kyststat frivillig og uten bestandsmessig begrunnelse fjerner halvparten av sitt historiske fiske i et område, noe som meg bekjent aldri har skjedd, er vi i en situasjon der andre kyststater vil kreve å overta. Spesielt i Svalbardsonen mener jeg at dette er en svært utfordrende situasjon.

Jeg er nok litt skuffet over det jeg opplever som dobbeltkommunikasjon fra Arbeiderpartiet og SV – og nå fikk vi et løst forslag fra Senterpartiet som innebærer at jeg vel kan kalle det trippelkommunikasjon. Dette er partier som i programs form har stilt seg bak fiskerionisnasjonenes historiske kompromiss om stabilitet mellom flåtegruppene. Det er noe litt orwellsk over måten de nå dobbeltkommuniserer på i denne saken, med å si at de har programfestet det, men likevel har vurdert å gå bort fra det de har programfestet. Det skaper usikkerhet, mener jeg.

Vi vil gå imot disse forslagene fordi de gir usikkerhet, de er imot Fiskarlagets ønsker, og de vil føre til færre arbeidsplasser, mindre lys i husene og kan sette vårt ressursgrunnlag i fare.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Cecilie Myrseth (A) [13:19:04]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta replikk, men nå fortsetter man med det samme som man har hørt i de tidligere sakene. Man viser til at det er dobbeltkommunikasjon, og at det er uklart hva man mener. Jeg vil bare ha en utdyping. Hva mener man egentlig med det? Er det uklart at man ønsker å få ting opp til vurdering i en helhet? Er det ikke en ganske forutsigbar og god måte å drive med saksbehandling på, at man når man senere skal behandle pliktssystemet – der Nilsens egen regjering er grunnen til at vi har brukt så lang tid – får vurdert alle typer forslag i en sånn type sak?

Spørsmålet er: Hva er det egentlig man mener når man legger opp til at det er dobbeltkommunikasjon, når man ikke forstår hva vi har lagt inn i vårt forslag?

Tom-Christer Nilsen (H) [13:19:44]: Jeg forstår veldig godt hva som er lagt inn i forslaget.

Men igjen, på bakgrunn av den saken vi diskuterte tidligere i dag: Når en foreslår å utrede noe, kan det være fordi man bare ønsker mer kunnskap. Men i dette tilfellet ber man om å utrede noe som er et såpass fundamentalt brudd med Finnmarksmodellen – med en egen programfesting og den modellen vi har for fiskeriene i Norge i dag – at man må ville noe mer enn det som man ber om å få utredet.

Vi opplever det slik at dette skaper usikkerhet i næringen og en frykt for at man faktisk gjennomfører det man her ber om å få utredet. Og det ville være en katastrofe for norsk fiskeindustri.

Cecilie Myrseth (A) [13:20:20]: Jeg vil også ha det utdypet: Hva mener man med det? Hvem er det som har sagt at dette er en katastrofe og en krise, og at det skaper uforutsigbarhet at det skal vurderes i en større sammenheng? Jeg har ikke hørt et sånt rop om at dette skaper så mye trøbbel ute, så kan representanten være så snill å utdype hva han mener?

Tom-Christer Nilsen (H) [13:20:40]: Jeg tror at årsaken til at ingen har ropt ennå, er at det er relativt få som har fått det med seg.

Det man her sier, er at man vil ha vurdert å flytte halvparten av trålergruppens kvote over til kystflåten. Det vil man ha en vurdering av. Det er et såpass dramatisk tiltak at jeg mener det er et godt grunnlag for å si at det skaper usikkerhet i næringen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:21:09]: Dramatikken er ikkje der. Dramatikken er at vi har ei ordning, eit pliktssystem, som eg er ganske sikker på at også Nilsens eige parti meiner er ein skandale. Pliktkommisjonen greidde ut spørsmålet om systemet slik det har utvikla seg, er i tråd med dei opphavlege intensjonane. Dei fann ut at nei, det var ikkje til å kjenne igjen. Med unnatak av aktivitetsplikta var heile pliktssystemet ikkje til å kjenne igjen. Dei opphavlege intensjonane, som var dei same som utgangspunktet for havressursloven, at dei viltlevande marine ressursane skal kome fellesskapen til gode og bidra til sysselsetting og busetting i kystsamfunna, har blitt brotne. Det var ekspertgjennomgangen frå plikt-kommisjonen.

Da er spørsmålet – for i førre runde vi diskuterte dette, meinte regjeringa at ein måtte avvikle dette systemet: Meiner representanten Nilsen at vi bør avvikle dette systemet og få denne ordninga og dette kvantumet over til den opphavlege intensjonen?

Tom-Christer Nilsen (H) [13:22:11]: For det første vil jeg ta avstand fra at dette kvantumet ikke brukes ut fra den opprinnelige intensjonen. Så vil jeg også ta avstand fra den virkelighetsbeskrivelsen at det er fangstleddet som er problemet i pliktssystemet. Tvert imot ser jeg at store deler av året er det fangstleddet som leverer den aller største delen av det som bearbeides i Norge på land, og dermed bidrar til sysselsetting og «lys i husan».

Det som er problemet med pliktssystemet, slik jeg ser det, er en altfor snever definisjon av hva som er lov å produsere av det råstoffet som kommer i land. Derfor ender det i mange tilfeller med at den bedriften som man har

tilbudspått til, kjøper den samme fisken fra den samme båten, men utenfor pliktsystemet, for å kunne produsere ut fra det som gir lønnsomhet og arbeidsplasser der de er. For eksempel er det ikke godtatt bearbeiding å selge skrei av den flotteste kvalitet til mange hundre kroner kiloet til de flotteste restaurantene i Europa. Det er ikke godkjent innenfor pliktsystemet, men jeg mener at det er verdiskaping.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:23:30]: Vi har i dag en overflod av råstoff i første kvartal, som fører til at den norske landindustrien ikke har kapasitet til å bearbeide mer enn knapt en tredjedel av fangsten som landes. Det å flytte en større andel fra den havgående flåten til kystflåten, som forslaget til SV tar til orde for, vil dramatisk forsterke et allerede ekstremt sesongpreg ved at en enda større andel landes i første kvartal og sendes rund og ubearbeidet ut av landet. Det vil medføre at vi mister muligheten til en verdiskaping som en videre bearbeiding kan skape. I tillegg skaper det betydelige utfordringer for å opprettholde helårlege arbeidsplasser på land.

Representanten Adelsten Iversen fra Senterpartiet har også gjentatte ganger hevdet at Senterpartiet vil ta kvotene fra trålerne og gi dem til kystflåten. Jeg registrerer at Senterpartiet i denne saken ikke støtter forslaget fra SV. Det får meg til å stille spørsmål ved om Senterpartiet har forskjellig politikk avhengig av om de er på folkemøter, i debatter eller i Stortinget. Det skal bli spennende å se hva de egentlig mener, når denne saken skal behandles og voteres over.

For å skape og beholde viktige arbeidsplasser på land langs hele kysten i Norge er en av de viktigste faktorene at vi har en variert flåtestruktur: den minste kystflåten, den minste kystsjarke som leverer i sesongen når fisken er nær kysten og i fjordsystemene i nord, den større kystflåten, som når ut til mer rom sjø når fisken er vandret lenger fra land, og ikke minst den havgående flåten, som kan levere råstoff til landindustrien i tredje og fjerde kvartal, når råstoffet befinner seg langt unna norskekysten.

Om lag halvparten av kvotefaktorene i torsketrållgruppen var det i 2016 knyttet tilbudspått til. Dagens pliktsystem har behov for endring for å sikre at ordningen oppfyller intensjonen bedre enn i dag, men å flytte kvoter fra den havgående flåten til kystflåten vil få dramatiske følger for landindustrien.

Jeg kan trekke fram et par eksempler fra mitt hjemfylke som vil illustrere dette.

Vi har Nordkinnkvoten, som ble opprettet for å bidra til å skape nye landarbeidsplasser. En av forutsetningene var å flytte fangst fra hovedsesong til andre perio-

der av året for å sikre råstoff til landindustrien. Det viste seg at kystfiskerne ikke kunne levere råstoff til landindustrien fordi det ikke var mulig å fiske det i nærområdet, noe som førte til at den kvoten til slutt ble trukket inn. Det å flytte torsk- og hysekvoter fra havflåten til kystflåten, sånn som SV ønsker, vil føre til at helårlege arbeidsplasser forsvinner langs hele kysten.

Et annet eksempel jeg vil nevne, som viser viktigheten av den havgående flåten, er Lerøy Norway Seafoods i Båtsfjord. De hadde en bestilling til havflåten på 100 tonn sløyd og hodekappet torsk på kaia 2. januar kl. 07.00 for å kunne starte filetproduksjon på morgenen – og 70 tonn hodekappet og sløyd fisk levert til kai 2. januar kl. 07.00 i Melbu for å kunne starte produksjon. Kystflåten ville aldri ha klart å levere det kvantumet til den tiden, så for å ha helårlege arbeidsplasser for å skape kontinuitet er vi helt avhengig av havgående flåte.

Fremskrittspartiet ønsker helårlege arbeidsplasser langs hele kysten og økt verdiskaping med bearbeiding av råstoffet. Derfor vil ikke Fremskrittspartiet støtte forslagene som foreligger her i dag.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Cecilie Myrseth (A) [13:28:06]: Jeg har noen spørsmål til representanten fra regjeringspartiet Fremskrittspartiet. Det handler om: Hva dersom man ikke oppfyller pliktene? Man har også sagt i regjeringsplattformen at man ønsker å gjøre noe med de uheldige sidene ved pliktene. Hva er de uheldige sidene ved pliktene?

Og så et siste spørsmål – representanten får nesten velge hva han vil svare på: Det er også sånn at skal man ha helårlege arbeidsplasser og sikre industrien, er alle deler av flåten viktig. Hvordan sikre at man får med alle deler av flåten, også den biten som er midten, som jo næringen selv peker på som veldig viktig?

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:28:45]: «Dersom man ikke oppfyller pliktene», sier representanten – jeg kjenner ikke til at det er trålere i dag som ikke oppfyller pliktene. Det er en retorikk Arbeiderpartiet har, at de hevder at flåten ikke oppfyller de forpliktelsene de har. Da diskuterer man saken på et helt feil grunnlag. Havflåten oppfyller de pliktene den etter intensjonen har i dag. Men at det er uheldige sider ved det, kan vi være enige om, og det ønsker vi også å prøve å rydde opp i.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [13:29:44]: Representanten sa at samfunn etter samfunn fikk for mye fisk – et eller annet slikt. Det som er et faktum, er at samfunnene skriker etter fisk på grunn av at man ikke har nok råstoff. Vi er nå kommet i den situasjonen at havet bugner av fisk, men flere må stenge fordi man ikke har

råstoff, også i representantens hjemfylke. Hva mener representanten er feil?

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:30:18]: Jeg var inne på at vi i første kvartal har en topp i uke 10, 11, 12, hvor vi leverer tre ganger mer enn den norske landindustrien klarer å produsere, som gjør at vi eksporterer råvarene runde og ubearbeidede ut av landet. Så har vi en utfordring i tredje og fjerde kvartal, hvor landindustrien ikke får nok råstoff, hvor den skriker etter råstoff. Vi ser eksempler fra bl.a. Nordkyn. Der kan ikke sjarkflåten levere det kvantumet som er nødvendig for å opprettholde en helårlig arbeidsplass. Da er vi helt avhengig av den havgående flåten for å sikre helårlige landarbeidsplasser.

Samfunnet har gått videre. Det er ikke slik i dag at man ønsker en jobb der man jobber tre måneder i året, og så skal man gå som arbeidssøker resten av året.

Havflåten er viktig for å skaffe råstoff til de samfunnene som skriker etter råstoff.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:31:27]: Dette er altfor enkelt. Det er jo ikkje sånn at plikttrålarane berre leverer i dei delane av året kystflåten ikkje leverer. Store delar av det kvantumet som plikttrålarane leverer, blir jo fiska i sesong, stikk i strid med det som var intensjonen i heile ordninga.

Ser ikkje representanten at vi her har ein flåte der altfor lite kjem på land i Noreg? Det meste er frose, og halvparten av det frosne kvantumet går til Kina. Ser ikkje representanten, som faktisk også kjem frå Finnmark, som tradisjonelt har vore eit sterkt fiskerifylke, og som er heilt avhengig av å ha ei sentral rolle i norsk fiskeri, at den ordninga som vi har i dag, er ei tapping av verdiskaping i fylket hans?

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:32:17]: Som finnmarking, i et fylke som er veldig fiskeriavhengig langs kysten – vi har en del samfunn som ikke er riktig så fiskeriavhengige – ser jeg viktigheten av at vi har en havgående trålflåte som leverer fisk til landindustrien, som bidrar til å skape helårlige arbeidsplasser. Vi har også en sjarkflåte som fisker i første kvartal, som bidrar til at vi får en enorm topp i landingene i det tidsrommet, og som gjør at vi får torsken eksportert ubearbeidet og rund ut av landet.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed over.

Geir Pollestad (Sp) [13:33:07] (leiar i komiteen): Eg har lyst til å starta med å takka SV for å fremja dette forslaget, sånn at me får denne debatten i forkant av regje-

ringa si stortingsmelding om kvotesystemet og plikt-systemet.

Når det gjeld pliktssystemet, trur eg det er ganske brei einigheit om at det ikkje fungerer etter intensjonane – dei opphavlege intensjonane som låg bak. Det er òg like brei einigheit om at plikta i seg sjølv vert følgd av industrien, men det er altså intensjonen, det som var målet. Og det låg jo ein tanke bak at ein gjorde unntak frå deltakarloven, sånn at industrien kunne eiga trålarar og ha kvotar.

Det som denne saka då eigentleg handlar om, er: Viss ikkje den grunngevinga som låg bak, at industrien kunne eiga eller ha kvotar, gjer seg gjeldande, kva skal då verta konsekvensen? Skal det vera sånn at industrien beheld desse kvotane? Eller skal ein gjera noko med desse kvotane.

Per Sandberg fremja ei stortingsmelding om plikt-systemet. I den samanhengen sa Senterpartiet at me meiner at pliktssystemet bør vurderast i hop med kvotesystemet. Det såg ut til å vera bortimot noko av det dumaste Per Sandberg nokon gong hadde høyrte, og han reiste kysten rundt og gjorde narr av Senterpartiet sitt syn om å sjå kvotesystemet i samheng med pliktssystemet. No er det akkurat det regjeringa har varsla at dei sjølv vil gjera.

Når det gjeld SV sitt forslag om heimfall, er det nokre ting ein kan innvenda mot det. For det første er det ikkje sett noka tid for når regjeringa skal levera på det, og ein overgang av kvotane har ei tidsramme på 15–30 år. Senterpartiet er oppteke av at fisken skal leverast på land raskt, og at industrien skal få tilgang til råstoffet raskt. Difor har me bedt regjeringa greia ut og vurderer forslaget frå SV og koma tilbake til Stortinget med det før sommaren.

Eg må seia at eg reagerer på høgrepertia sin reaksjon på SV sitt forslag. SV og Senterpartiet deler engasjementet frå kysten og frå kystfiskarane. Det synest eg fleire burde gjera. For dette handlar om å få meir fisk på land. Det handlar om å sikra råstoff til industrien. Senterpartiet har levert eit eige forslag i dag – det varsla me både i komiteen i samband med avgjevinga og i media. Det forslaget ligg på bordet no på vegner av Senterpartiet. Det seier at viss ikkje dette vert innfridd – viss ikkje intensjonen, det som var grunngevinga for dispensasjonen frå deltakarloven, vert innfridd – vil det få konsekvensar, og dei konsekvensane skal vera at ein overfører kvotar frå trålarane, dei industrieigde trålarane, til kystflåten. Fortrinnsvis etter vårt program er det også den minste delen av kystflåten me ønskjer å tilgodesjå med ei sånn overføring.

Så vert dette, har me høyrte frå representantane frå Høgre og Framstegspartiet, nærmast latterleggjort. Men kva var det som låg i Meld. St. 20 for 2016–17, som regje-

ringa seinare trekte tilbake? Jo, der låg det inne at som ein del av at ein skulle gie frå seg aktivitetsplikta, skulle kvotar overførast. Så regjeringspartia Høgre og Framstegspartiet har sjølve vore med på eit sånt forslag. Då er det litt lite truverdig når ein no latterleggjer det som her er sagt.

Berre ein kort kommentar til forslag nr. 6, frå Raudt. Det ønskjer Senterpartiet å støtta. Det handlar om nett-opp det som me er opptekne av: Korleis skal me sørgja for at den fisken som er utanfor kysten vår, bidreg til verdiskaping på land? Og det er der eg synest regjeringspartia hoppar litt lett over enkelte ting. Blant anna står det i den tilbaketrente pliktmeldinga at det regjeringa der føreslår, vil bidra til at industrianlegg vert lagde ned. Det vil ha konsekvensar for lokalsamfunn langs kysten. Det er det som er forskjellen mellom å tru på Noreg og sånn som Senterpartiet gjer: Me trur på heile Noreg.

Så tek eg opp det forslaget som Senterpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har teke opp det forslaget han viste til.

Det vert replikkordskifte.

Margunn Ebbesen (H) [13:38:25]: I kategorien dobbeltkommunikasjon tror jeg Senterpartiet tar kaka. Dere støtter ikke forslaget fra SV om hjemfall til tross for at Senterpartiets representant fra Finnmark reiser land og strand rundt og forteller at de skal flytte alt av kvoter fra trålerne over til sjarkbåten. Er ikke det å villede folk? Er ikke det å villede befolkningen i nord? Hva er egentlig Senterpartiets standpunkt i denne saken?

Geir Pollestad (Sp) [13:39:02]: Standpunktet til Senterpartiet i denne saka kjem veldig godt fram av innstillinga. Det er difor me har sagt at me ønskjer å greia ut SV sitt forslag. Me har lagt fram eit eige forslag, og det meiner eg grunnleggje dette på ein god måte. Det er inga ueinigheit i Senterpartiet om det at viss vilkåra for pliktene ikkje vert oppfylte, skal det få betydning for kvotane. Det me er grunnleggjande einige om i Senterpartiet, er at fisken som er utanfor kysten vår, skal bidra til levande lokalsamfunn rundt om i heile landet.

Det er sånn i Senterpartiet at når me har representantar frå heile landet, skal dei høyrast ut som dei er representantar frå heile landet, dei skal ikkje høyrast ut som Oslo-representantar med nordnorsk dialekt. Det trur eg skil Senterpartiet frå ein del andre parti.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:40:00]: Vi ønsker alle verdiskaping og aktivitet langs kysten. Jeg vil først stille et spørsmål til representanten Pollestad: Dersom SVs forslag hadde fått flertall, hva ville du da ha sagt til fi-

letarbeiderne i Båtsfjord, som sto uten fisk den 2. januar?

Du var også inne på at hvis vilkårene i plikten ikke blir oppfylt, skal de inndras. Kan du nevne noen trålere som ikke oppfyller plikten?

Presidenten: Presidenten vil gjerne påpeika at representantane ikkje må seia du til kvarandre når dei er på talarstolen, og helst la talen gå via presidenten.

Geir Pollestad (Sp) [13:40:55]: Eg oppfatta at den irettesetjinga var til representanten Strifeldt.

For det første: Ja, viss SV sitt forslag hadde vorte vedteke – men forslaget frå SV vert ikkje vedteke. Om det hadde vore fleirtal for SV sitt forslag, hadde det òg vore eit anna parlamentarisk fleirtal i denne salen, og landet hadde hatt ei anna regjering, som var meir oppteken av kysten. Det ville eg ha sett på som svært, svært positivt.

Vår vurdering av forslaget frå SV er at det peikar på eit viktig problem, tek tak i eit viktig problem. Eg vert bedd om å nemna eit selskap eller ein trålar som ikkje følgjer pliktene, men eg trur at om representanten hadde høyrte på innlegget mitt, ville han ha høyrte meg seia at det er det få eller ingen eksempel på. Men det me er opptekne av, er at dei innsonane som låg til grunn for at industrien fekk eigen kvote, eller har kvote, må innfriast. Det er det forslaget vårt handlar om.

André N. Skjelstad (V) [13:42:02]: Jeg har et spørsmål til representanten Pollestad. Han har grunnlagt det han ikke kaller dobbeltkommunikasjon, så jeg skal la det ligge, for det kommer ganske tydelig fram at det er helt i orden å kommunisere litt annerledes i Finnmark enn det er her i Oslo. Det kommer også ganske tydelig fram at representanten Pollestad mener det er greit å ha en annen politikk når en er i opposisjon, enn det en ville hatt hvis en var i posisjon. Det svarte han i det forrige innlegget.

Men representanten Pollestad nevnte at Senterpartiet ville støtte forslag nr. 6, fra Rødt. Da ønsker jeg å spørre helt konkret: Skal det da fordeles likt til kystflåten, både til blad A og blad B, altså åpen gruppe og lukket gruppe? Hvordan er fordelingen på det tenkt?

Geir Pollestad (Sp) [13:43:14]: La meg først seia at det er einigheit i Senterpartiet om dei forslaga som ligg her. Det er ingen tvil om at det at Senterpartiet er eit parti som er representert frå heile landet, påverkar vår politikk. Veljarane i Finnmark veit at Finnmark si stemme vert høyrd i Senterpartiet, og det har betydning for politikken og korleis han konkret vert utforma. Det meiner eg er ein styrke.

Når det gjeld forslaget frå Raudt: Forslaget me støttar, går ut på å sikra verdiskaping langs kysten, og det er

nemnt eitt konkret eksempel, f.eks. periodisering av kvotar. Eg veit ikkje om det er ein god idé, men det er eit tiltak som me ønskjer å få vurdert når regjeringa skal greia ut om det som står i forslaget.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:44:31]: Det er mange mytar som har blitt spunne i den debatten som vi har hatt til no. Representanten Margunn Ebbesen påstår at SV vil fjerne all trål. Det er sjølv sagt feil, men det er ikkje uvanleg at Ebbesen overdriv litt når ho skal måle fanden på veggen. Det er snakk om rundt halvparten av alle torsketrålalarane, dei som er omfatta av plikt-systemet i dag.

Strifeldt peikar på Melbu, at det ville ikkje ha vore noko Melbu med dette forslaget. Jo, fordi Melbu, og for så vidt Stamsund, er ein del av aktivitetsplikta. Det er ikkje ein del av forslaget å fjerne den. Aktivitetsplikta består, så ein kan ta det ut av resonnementet sitt. Representanten Nilsen er opptatt av klippfisk, at dette vil gå ut over klippfisk. Men klippfiskindustrien kan også ta imot ferskfisk. Høgkvalitets ferskfisk er vel noko som heile klippfiskindustrien ville juble over å få tilgang til, men det er akkurat som om det må vere frosenfisk, frå langt til havs, for at klippfiskindustrien skal kunne fungere. Det er ei interessant mytespinning.

Strifeldt hevdar også at da blir det ingen heilårs arbeidsplassar. 70 pst. av kvantumet til desse bedriftene kjem frå kystflåten i dag. Dessutan veit vi også at mykje av det kvantumet som pliktrålarane drar, kjem midt i sesong då dei ikkje skulle fiske.

Dersom ein hadde periodisert det på kyst, som SV har tatt til orde for mange gonger, ville ein kunne få ein heilårs effekt ut av det, innanfor rimelege grenser, sjølv sagt. Ein kan ikkje få meir ut av havet enn det havet kan gi. Dette er ei næring som faktisk er sesongprega, men ein kunne få spreidd det ut over året på ein mykje betre måte.

Dette er historia om ei ordning som hadde éi einaste grunngeving, og det er at det skulle bli verdiskaping langs kysten. Det var heile poenget. Så har vi kome i den situasjonen at vi har ein diskusjon i det norske storting der eit fleirtal synest det er greitt at store kvantum frosenfisk går rett ut av landet, og forsvarer det. For meg er det heilt utruleg at vi er komne dit. Det er så langt unna føresetnaden for den ordninga som vi skulle ha fått til. Og kor er næringspolitikken i det? Halvparten av all frosenfisk som blir tatt i Noreg, går til Kina – halvparten, samtidig som mottaksstrukturen langs kysten blir svekt. Vi veit at det er fare for konkursar langs kysten no, med dei konsekvensane det vil kunne få for kystfisket.

Forslaget går tilbake til dei opphavlege intensjonane, rett og slett. Korleis få mest mogleg verdi ut av havet

til flest mogleg på land? – Det som er hovudpoenget med å vere eit storting, å vere folkevald, er å sørge for fellesskapet sine interesser. Da er vårt forslag veldig enkelt. Det var det same som regjeringa føreslo i siste runde. Vi avviklar dette systemet som verkeleg har gått ut på tid, og så flyttar vi det kvantumet til kystflåten. Da trur nokon at den kystflåten som er no, er den same som var på 1960-talet, med opne båtar som ikkje kunne gå når det var stri sjø. Det er det ikkje. Dei største kystbåtane er større enn båtane i pliktrålflåten. Dei kan gå lenger. Dei kan fiske heile året. Til og med dei minste båtane i kystflåten har ein heilt annan styrke på havet no enn før. Det kan stillast mykje strengare krav. Dei kan fiske fleire artar, spreidd ut over heile landet. Det ein i tillegg får ved å satse på kystflåten, er at ein får ein høgare kvalitet på fisken. Ein får ei høgare verdiskaping fordi fisken blir landa jamleg fersk på land, med mykje meir skånsam bruk av reiskapar. Ein skadar ikkje havbotnen eller får opp for mykje bifangst som kan skade det biologiske mangfaldet. Og så får ein utnytta fiskeressursane som vi finn i alle fjordar og bukter og endar i dette landet vårt, som har den nest lengste kystlinja i heile verda. Med ein slik struktur ville ein kunne få mykje meir verdiskaping i Noreg. Det har vi gjort enkle utrekningar på. Ein vil få langt fleire fiskarar. Ein vil få fleire industriarbeidarar, og ein vil få ei langt større verdiskaping på land.

Men vi har ein posisjon som hardnakka seier at vi skal ha systemet slik som i dag. Da meiner eg dei sviktar det som er heile poenget med å ha eit storting – at vi skal sørge for at fellesskapet sine interesser blir hevda, og gjere dei nødvendige endringane som skal til for at vi får mest mogleg verdi for flest mogleg.

Eg tar da opp forslaget vårt.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har teke opp det forslaget han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Margunn Ebbesen (H) [13:49:50]: Jeg skal prøve å ikke overdrive, men det de fleste fagfolkene vel hevder – og det kom også fram under høringen – er at en overføring til kystflåten vil føre til at sesongsvingningene i landingen av fisk øker. Normalt vil det føre til mindre bearbeiding av fisk på land og større grad av eksport av rund fisk, med påfølgende økt bruk av permitteringer utenfor sesong og større grad av midlertidige ansettelser. Er dette i tråd med SVs målsettinger for sjømatnæringen?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:50:25]: Eg kan ikkje hugse at vi hadde faginstansar på høyringa. Det var vel først og fremst interesseorganisasjonar som deltok på høyringa som vi hadde, og der var det veldig

sprikande kva dei meinte, ut frå kva type interesser dei representerte i det norske samfunnet.

Heile poenget med vårt forslag, og intensjonen med heile vår fiskeripolitikk, er å sørge for at vi får mest mogleg verdiskaping i Noreg, og det synest vi er veldig vanskeleg å dra i det norske storting. Det er det veldig enkle poenget.

Representanten Ebbesen har gjort seg til talsperson for ein politikk som ikkje sørger for at vi får mest mogleg ut av dei verdiane, men som derimot sørger for at det er nokre få aktørar som tener store pengar på dette.

Så vår intensjon er å snu denne utviklinga, å sørge for at fisken kjem på land, at det skaper mest mogleg verdi for flest mogleg – heilt i tråd med det som eit samrøystes storting i si tid vedtok da vi vedtok havressursloven.

Cecilie Myrseth (A) [13:51:38]: Nå er jeg heldigvis på mange måter enig med representanten i mange ting, men noen ting er vi åpenbart ikke enige om, og derfor står vi også på ulike sider når det kommer til forslagene i denne saken.

Det vi er enige om, er at vi trenger mer bearbeiding hjemme, her i Norge, vi trenger at mer av vår fisk blir produsert og omgjort til verdier i Norge. Men da er mitt spørsmål: Hvordan mener representanten Knag Fylkesnes at man skal få til det dersom man ikke har en flåte som også kan levere til industrien på samme måte, på høsten, sånn som i dag? Jeg hører man sier at man kanskje kan gjøre det med de små båtene, men mener man at man kan få til en trygg tilgang til industrien og utvikle industrien dersom man f.eks. ikke også har de store båtene som trål?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:52:27]: Det er to føresetnader i det spørsmålet som eg reagerer på. For det første er ikkje dette å fjerne all trål; det er mange trålarar igjen etter at vi inndrar det kvantumet som er ein del av pliktordninga. Så det er feil. For det andre er det ikkje sånn at kystflåten berre kanskje kan fiske heile året. Kystflåten fiskar heile året i dag. Om nokon trur det motsette, så er det feil. Kystflåten fiskar faktisk heile året. Ferskfiskbonusen er jo ei ordning som har demonstrert det. Til og med den minste flåten fiskar på hausten.

Så det å gå over til ei ordning der vi gjer dette periodisk, innanfor rimelege grenser, trur eg ikkje berre vil sørge for det tilsvarande kvantumet på land, men eit langt større kvantum på land og norske ressursar til Noreg, i staden for den utviklinga ein har i dag, der fisken blir henta langt ute på havet, blir fryst ned, kjem på land, blir auksjonert bort på den internasjonale marknaden, og der halvparten forsvinn til Kina. Forstå det den som kan, men der er vi i dag.

Steinar Reiten (KrF) [13:53:35]: Jeg tror representanten Knag Fylkesnes og jeg er enige om at kvotesystemet er noe av det mest kompliserte en kan komme borti som politiker. Historisk sett har det derfor også vært slik at politikerne har trådt tilbake og latt næringen selv ordne opp ved viktige milepæler i norsk fiskerihistorie der det har vært krevende utfordringer – ved lukking av allmenningen, struktureringen på 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet og ikke minst ved fordelingen av ressurser mellom hav- og kystflåte.

Nå kan det virke som om både SV og Senterpartiet kaster de fleste hemninger over bord, hiver seg fram på og lanserer løsninger som ikke er tilrådd av fiskerinæringen, og som iallfall Fiskarlaget advarer imot. Ser ikke representanten Knag Fylkesnes at dette kan skape problemer i arbeidet med å oppnå de gode og brede forlikene som skal tjene både fiskerinæringen og fiskeindustrien i årene som kommer?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:54:37]: Representanten Reiten veit jo like godt som meg at her er det store motsetnader internt i fiskerinæringa, og det er også store motsetnader internt i Fiskarlaget. Det har kanskje aldri vore så store motsetnader som det vi ser i dag. Men det som er klart, er at Fiskarlaget i stor grad legg vekt på berre den eine sida i denne saka. Kystfiskarlaget, som er den andre slags faglaget i dette spørsmålet, er av ei heilt anna oppfatning enn Fiskarlaget.

Så for Stortinget, som har som einaste oppgåve å sørge for at størst mogleg verdi skal hentast ut av havet til flest mogleg, er jo dette ei veldig viktig rolle. Vi kan ikkje lenger berre overlate dette til fiskerinæringa sjølv. Vi ser kva type interesser som dominerer bl.a. Fiskarlaget når dei tar standpunkt, bl.a. i denne saka. Så viss vi skal få ein politikk som er til samfunnets beste, må Stortinget tore å ta standpunkt sjølv.

Presidenten: Replikkordskiftet er då omme.

André N. Skjelstad (V) [13:56:05]: Jeg vil gi honnør til representanten Knag Fylkesnes for at han reiser debatten, selv om jeg ikke nødvendigvis er enig i alt som kommer fram. Det er interessant å få den dynamikken. Og som en av avtalepartnerne fra Granavollen sier vi tydelig at balansen skal ligge fast når det gjelder det som er kvotefordelingen mellom flåtegruppene. Når det gjelder nettopp den balansen, viser den siste replikkvekslingen at det balansepunktet er uhyre viktig, selv om det selvfølgelig er uenigheter. Såpass har jeg fått med meg gjennom alle de møtene jeg har hatt med de forskjellige organisasjonene. Men så vil jeg vise til, som også noen gjorde tidligere i dag og var helt krystallklar på, at nåværende generalsekretær i Fiskarlaget og tidligere fiskeriminister Otto Gregussen, har sagt at balanse-

punktet i dette er uhyre viktig. Jeg er litt redd for at vi forskyver balansepunktet med å begynne å rokke ved dette.

Det er også et bredt flertall i Stortinget som stiller seg bak pliktsystemet, som er viktig for lokal verdiskaping og sysselsetting langs kysten. Og så er det det å ta med frå høringen, at både Sjømat Norge og LO er kritisk til SVs forslag, som de mener vil forsterke sesongvariasjonene.

Likevel hører jeg godt hva representanten Knag Fylkesnes sier om dette. Tilbakemeldinger etter at jeg har vært på de mindre mottakene langs kysten og ikke minst det vi har i Rørvik, er at de har problemer med nettopp å få inn sei og hyse frå kystflåten. Torsken får de inn, den får de inn uansett. Hvem er det da som skal fiske sei og hyse på tampen av året når de ikke blir tatt opp av kystflåten? Er det også en gjennomtenkt strategi, eller er det bare forflytting av kvoter når det gjelder torsken, eller er det den totale biten? Det som er tilbakemeldingen fra et lite mottak langs trøndelagskysten, er at de har problemer med å få inn nettopp de andre fiskeslagene.

Bifangst blir nevnt her. Bifangst er viktig, men en må også ta med seg at flere og flere av våre lokale fiskere sør i landet går nordover. Det er ikke bare som i Den siste viking, der Johan Bojer skriver om da de seilte oppover fra Trøndelag og rodde oppover på fiske der – nå seiler også sjarkene oppover.

Utfordringen i dette må vi også ta med oss. Det er ikke bare torsken vi kan snakke om, vi må også prate om de andre fiskeslagene. Jeg tror at det er fornuftig å ha en forsiktig inngang mot pliktsystemet. Jeg er enig – det er flere som har nevnt uheldige virkninger, i saken tar SV og Knag Fylkesnes opp dette selv – det er en del ting som må rettes på. Men balansepunktet, som også generalsekretær i Fiskarlaget og tidligere fiskeriminister Gregussen har vært innom, tror jeg det er særst viktig at man ikke forrykker.

Jeg tror pliktsystemet også handler om å sikre at vi har folk og næringsliv, at det er eierskap til ressursene havet gir oss. Men det er også viktig med forutsigbarhet og ikke minst også den fleksibiliteten som ligger i dette. Gjennom det finmaskede systemet som har vært gjennom mange, mange år når det gjelder dette, tror jeg det er viktig å ha det som basis og ikke bare forandre for forandringens skyld.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:00:24]: Eg synest eg følgjer resonnementa til representanten godt på veg i mykje, men det var noko eg hengde meg opp i – betraktninga rundt det med balansepunkt. Det er mi oppfatning, og det er sikkert ingen som er spesielt ueinig i det, at balansen i norsk fiskeri har, for å seie det slik, len-

ge vore i ubalanse. Vi ser det f.eks. på at vi har omtrent fri fartøyutforming, som gjer at ein har deltakarøyve i ei gruppe, men faktisk størrelse i ei heilt anna. Ein ser eit sig av båtar til større og større lengder, som gjer at Sjømat Norge, Fiskarlaget Nord, Kystfiskarlaget osv. ropar varsku mot den utviklinga – at vi får ei veldig ubalansert utvikling, at vi ikkje lenger har ei variert flåtegruppe, som var intensjonen med dette systemet. Dette vil vere ein måte å vege opp for den utviklinga og kome «back on track» til intensjonane i fiskeripolitikken. Kva tenkjer representanten om det?

André N. Skjelstad (V) [14:01:28]: Jeg synes det er et interessant synspunkt Knag Fylkesnes tar opp her. Jeg har også sett på tilpasningene som har skjedd innenfor kanskje først og fremst de minste gruppene for å komme opp i en større gruppe, der det ikke er samsvar med kvotestørrelse. Disse synspunktene velger jeg å ta med meg. Jeg har for så vidt også tenkt på det tidligere uten at jeg har noen klar fasit på hva jeg har landet på i den sammenheng.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Steinar Reiten (KrF) [14:02:22]: I denne saken fremmer SV forslag om å avvikle pliktsystemet for tor-sketrålere i nord og omfordele tilhørende kvoter til kystflåten på nærmere definerte vilkår. Omfordelingen skal skje over en periode på 15 til 30 år. Senterpartiet har på oppløpssiden fremmet et enda mer ytterliggående forslag, der en omfordeling foreslås gjennomført innenfor en tidshorisont på to år hvis ikke gitte forutsetninger blir innfridd. Det er et forslag vi registrerer at også representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt klar avstand fra på vegne av SV i sosiale media.

Kristelig Folkeparti er skeptisk til forslagene som blir fremmet i denne saken, av flere grunner. Flere høringsinstanser, deriblant LO og NNN, advarte sterkt mot at sesongtoppene i fiskeindustrien vil bli forsterket hvis kvotene overføres til kystflåten, slik forslagsstillerne ønsker. Det ble også uttrykt bekymring for at forslaget kan føre til at muligheten til å høste av andre arter kan bli svekket. Det vil i sin tur kunne medføre at fiskeindustrien også i andre deler av landet, f.eks. klippfiskeindustrien på Vestlandet, vil kunne bli påvirket negativt.

Norges Fiskarlag advarte i sin høringsuttalelse mot forslaget fordi det tar til orde for en betydelig omfordeling av ressursgrunnlaget mellom flåtegruppene. Den fordelingen vi har i dag, er kommet i stand etter skjøre, men varige forlik innad i fiskerinæringen. Å sette dette i spill med forslagene fra SV og Senterpartiet vil avstedkomme stor uro i hele næringen. Forslagsstillerne hopper nemlig elegant over et svært viktig kompromiss i norsk fiskerinæring, som fiskerne selv har forhandlet

fram, nemlig fordelingen av kvoter mellom kyst og hav i trålstigen.

Kristelig Folkeparti anerkjenner at det har vært utfordringer med å få pliktsystemet til å fungere etter intensjonen, og at det ikke har bidratt til å skape så mange lønnsomme helårs arbeidsplasser i fiskeindustrien, som var intensjonen da pliktene i sin tid ble innført. Disse utfordringene har vært bakgrunnen for flere justeringer i pliktsystemet.

I regjeringserklæringen framgår det at det skal ryddes opp i uheldige sider ved dette systemet, og regjeringen har varslet at det i løpet av våren skal legges fram en stortingsmelding om kvotesystemet i fiskerierne. I den forbindelse vil det også bli presentert en løsning for pliktsystemet.

Kristelig Folkeparti mener at det riktige er å behandle spørsmål om pliktsystemet i forbindelse med den varslede meldingen, slik at Stortinget får anledning til å avklare hvordan det bør innrettes for å sikre at intensjonen med ordningen blir oppfylt, og for å bidra til økt forutsigbarhet for næringen. Denne meldingen vil også gi mulighet til en mer kunnskapsbasert debatt om pliktsystemet. Kristelig Folkeparti vil derfor ikke støtte de forslagene som blir fremmet i dag. Vi registrerer at også Arbeiderpartiet støtter en tilnærming der avklaringen om pliktsystemet må komme i forbindelse med Stortingets behandling av den varslede kvotemeldingen. Det verdsetter vi.

Det bør være mulig å komme fram til brede forlik i en så krevende sak, som handler om både ressursfordeling, distriktspolitikk og næringspolitikk. Vi er bekymret for at representantforslag som er så ytterliggående som det Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har fremmet i denne saken, vil kunne vanskeliggjøre slike forlik. Debatten har startet før meldingen har kommet. Den har startet med å slå til lyd for å vrake skjøre forlik mellom ulike flåtegrupper innad i fiskerinæringen, og det blir skapt forventninger som det kan bli vanskelig å innfri med krevende kompromissløsninger. Dermed er faren stor for at partiene låser sine posisjoner, noe som etter vår mening er svært uheldig. Både fiskere og sjømatnæring blir skadelidende hvis spørsmålet om kvotesystem og pliktsystem ender med en skyttergravskrig i denne sal.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Geir Pollestad (Sp) [14:06:35]: I Meld. St. 20 for 2016–2017, den såkalla pliktmeldinga – den som vart trekt – legg ein opp til at det skal skje ei avkorting av kvotane til denne delen av trålflåten, og at dei avkorta kvotane skal overførast til dei lukka gruppene under 15 meter i Troms, Finnmark og Nordland. Etter å ha høyrte representanten sitt innlegg i dag oppfatar eg at

Kristeleg Folkeparti er mot alle justeringar mellom flåtegruppene, og mitt spørsmål er eigentleg berre: Er det rett?

Steinar Reiten (KrF) [14:07:14]: Historikken bak at pliktmeldingen ble trukket, var et resolusjonsvedtak på Kristelig Folkepartis landsmøte i 2017, som fokuserte på viktigheten av å ivareta interessene til kystsamfunnene i nord. Det er et utgangspunkt som Kristelig Folkeparti fortsatt har når vi går inn i dette.

Så registrerer jeg at både representanten Pollestad og andre nå prøver å lokke representanter fra regjeringspartiene ut på glattisen med tanke på det arbeidet som foregår med kvotemeldingen, og det som der står om pliktsystemet. Det ønsker jeg ikke å gå nærmere inn på, annet enn å si at vi har opplevd fiskeriministeren som dialoginteressert, og vi føler at vi så langt har hatt en god dialog også om arbeidet med å komme med forslag til justering av pliktsystemet.

Geir Pollestad (Sp) [14:08:07]: Eg takkar for svaret. Det er mykje ein kunne ha fortalt om historia rundt stortingsmeldinga som vart trekt. Representanten Reiten sa jo i sitt innlegg at det var ønskeleg at ein skulle få eit breitt forlik. Så seier representanten i svaret til meg no at det er ein dialog med statsråden om pliktmeldinga.

Då vert eg litt i tvil. Er det slik at ein ser for seg eit breitt forlik, eller ser ein for seg at regjeringa skal koma til Stortinget med eit ferdigsnikra opplegg? Og kva tid vil i så fall opposisjonspartia som kan sikra eit breitt fleirtal, verta inkluderte i denne prosessen?

Steinar Reiten (KrF) [14:08:54]: Det er mange som følger debatter i stortingsalen – mange flere enn vi tenker over. Jeg tror at i dag er det representanter både for fiskerinæringen og for fiskeindustrien som følger denne debatten med gremmelse og med bekymring, fordi en ser at dette er i ferd med å bære galt av sted. En startet debatten for tidlig, før meldingen er ferdig skrevet, og før en har mulighet til å gå inn i en dialog om disse spørsmålene.

Vi i Kristelig Folkeparti har som utgangspunkt at ja, vi ønsker så langt det er mulig for oss – som et lite parti, med 4 pst. oppslutning – å bidra til en god dialog om disse spørsmålene og om mulig få til de brede forlikene som vil være til beste for hele den norske fiskerinæringen og for fiskeindustrien.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:09:58]: Viss ein ønskjer å få med heile Stortinget i dette arbeidet, ville jo prosessen med det begynt for lenge sidan, men vi i opposisjonen har ikkje fått ein einaste førespurnad, så her verkar det ikkje som om det er det løpet ein legg opp til.

I innlegget sitt påstod representanten Reiten at dette var eit veldig ytterleggående forslag, men dette er jo det same som regjeringa føreslo sist, altså at ein skal avvikle pliktordninga. Det har vi hatt fleire ekspertrundar på, og alle har konkludert med at pliktsystemet ikkje fungerer etter intensjonen og bør bli avvikla. Så ytterleggående er det – ein skal fjerne ei ordning som ikkje fungerer. Det er svært ytterleggående, ifølge representanten Reiten.

Da er eigentleg spørsmålet: Eg la merke til at representanten sa at det var ein diskusjon om justering av pliktsystemet mellom regjeringspartia. Kvifor vurderer ein ikkje å avvikle dette og heller gå for ei ordning som er meir i tråd med intensjonane i havressurslova?

Steinar Reiten (KrF) [14:11:02]: Det er et ytterliggørende forslag når Senterpartiet sier at en innenfor en tidshorisont på to år vil tilbakeføre kvoter eller overføre kvoter fra hav- til kystflåten uten å angi nærmere hvor stor del av kvotegrunnlaget vi snakker om. Her skal vi huske at torsketrålere med plikter faktisk disponerer en tredjedel av den totale torskekvoten. Her snakker vi om meget store deler av det samme ressursgrunnlaget. Jeg mener at jeg har mine ord i behold. De forslagene som blir fremmet her om omfordeling av fiskeressurser, er ytterliggørende.

Jeg var på Stortinget våren 2013 som møtende vara da representanten Knag Fylkesnes og den regjeringen han representerer, presenterte sin melding om havbruksnæringen, oppdrettsnæringen og fiskerinæringen. Der ble det også påpekt at det er vanskelig å få lønnsomhet i foredling i nord, og at det er vanskelig å få til en jevn fordeling av råvareressurser. Dette er ikke nye problemstillinger. Den rød-grønne regjeringen klarte ikke å finne gode løsninger.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Bjørnar Moxnes (R) [14:12:28]: Fisken i havet tilhører det norske folket i fellesskap. Fisken kan ikke eies av enkeltpersoner eller selskaper og skal forvaltes til beste for arbeidsplasser og bosetting langs kysten. Fisken må høstes på bærekraftig vis innenfor naturens tålegrenser, og det er bra at SV nå løfter fram striden om eierskapet til fisken her på Stortinget.

Da trålerflåten ble opprettet, fikk de dispensasjon fra deltakerloven for å sikre stabil råstoffleveranse og lønnsomhet til industrien på land. Dessverre har ikke trålerflåten oppfylt sine forpliktelser. Folk langs kysten vet at kvotebaronene i trålerflåten ikke er til å stole på, men leverer kun en liten andel av fisken til land. Gang etter gang bryter de avtalene som gjorde at de fikk dispensasjon fra loven. Etter vårt syn må de som bryter samfunnskontrakten, stanses. Det burde være selvsagt

at gjentatte brudd på pliktene bør føre til at trålerne mister rettighetene de har i dag, og på sikt bør alle kvotene som i dag tilhører trålerflåten, tilbakeføres til kystflåten.

I fjor fisket de seks trålerne som tilhører Vesterålen, 17 000 tonn torsk – fisk som i liten grad kom kystsamfunnene til gode. I år er kvotene noe lavere, men likevel har de mange hundre fartøyene i åpen gruppe 17 000 tonn torsk totalt til fordeling. Dette er ikke tilfeldig. Noen få familiedynastier kontrollerer i dag en tredjedel av torskerettighetene og oppfører seg som om det er de som eier fisken – stikk i strid med både lovverk og fellesskapsfølelse – og det har de gjort i mange år med regjeringens velsignelse.

Regjeringen velger dessverre side med den minst miljøvennlige delen av fiskeflåten. På den andre siden står kystflåten, som har lavere klimagassutslipp per kilo fisk enn trålerflåten, og som i tillegg har mindre bifangst og andre utslipp. Og mens kystflåten går til land med fisken, velger ofte trålerne å fryse fisken om bord og selge den ubearbeidet ut av landet. Det er skadelig for kystsamfunnene og den norske økonomien, som hvert år går glipp av milliarder av kroner fordi vi ikke viderefører fiskeressursene her i landet.

I tillegg fører dagens kvotesystem til at det er nesten umulig for unge å komme seg inn i fiskeryrket. Det er ikke bare skadelig for den enkelte, men også for kystkulturen og mulighetene for mottakene til å få råvarer når det trengs. Retten til å fiske er blitt privatisert når det å kjøpe en kvote for å starte som fisker koster flere millioner kroner. En omfordeling av kvoter fra trålerflåten må komme de minste fartøyene til gode. Hvis minst halvparten går til gruppe II, vil det igjen åpne døren for unge fiskere. Så lenge kvotene fortsatt står på trålerne hender, må pliktene deres overholdes, tilbudsplikt må igjen bli leveringsplikt, og bearbeidingsplikten må overholdes.

Kystsamfunnene og mottakene som finnes langs kysten vår, trenger råvarer hele året. Fiskeindustri kan ikke og bør ikke være en sesongindustri med innleide arbeidsfolk som utsettes for sosial dumping. Vi må i stedet få helårsdrift med fast ansatte. Kunnskapen til arbeidsfolk har bygd mange av landets store industrier. Vi må ta lærdom av det når vi skal gjenreise fiskeindustrien langs hele Norges kyst. Derfor mener vi at kvotene må periodiseres, slik at fisk tas i land også på høsten og kan sikre sysselsetting, foredling og verdiskaping hele året rundt.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har teke opp dei forslaga han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Tom-Christer Nilsen (H) [14:17:20]: Representanten Moxnes er god til å sette merkelapper på folk, enten de jobber i pleie- og omsorgssektoren, eller de jobber på havet. Jeg vil bare komme med en fåfengt oppfordring om å la være å sette disse merkelappene på folk, enten det er baroner eller profitører i denne sammenheng.

Det første jeg vil spørre om, er følgende: Det kom en opplysning direkte fra representanten Moxnes her fra talerstolen om at fisken ikke kommer i land i Norge. Er det rett?

Bjørnar Moxnes (R) [14:17:48]: Først til disse påstandene om merkelapper: Vi har ikke sagt noe verken om dem som jobber i helse- og omsorgssektoren, eller dem som jobber om bord på fiskebåtene. Vi setter stor pris på arbeidsfolk. De burde få mer igjen for jobben de gjør, og ikke oppleve at eierne tar større deler av verdiskapingen, noe som dessverre Høyre i enhver sammenheng støtter – når man ser på deres politikk på de forskjellige samfunnsfeltene. Vi har ikke satt merkelapper på dem som jobber, men vi kaller en spade for en spade når det gjelder de som tjener seg rike i bl.a. helse- og omsorgsbransjen, eller de som eier enorme kvoter av det som er fellesskapets ressurser, og som overser de pliktene de har.

Vi reagerer på at fisk fra norske farvann skaper flere arbeidsplasser i EU enn den gjør i Norge, og det er fordi ikke all fisken leveres slik den skal. Vi trenger at mer fisk kommer på land i Norge for å sørge for foredling på norsk jord og i industrien.

Tom-Christer Nilsen (H) [14:18:58]: Jeg registrerer at det er helt tydelig at representanten ikke vet hva som kommer på land i Norge, for det aller meste av fisken kommer på land i Norge.

Det neste som representanten sa fra talerstolen, var at han ønsket en jevnere fordeling året igjennom. Normalt vil en slik omfordeling som her er skissert, føre til høyere topper og dypere daler for sesongfiskeriet, nettopp fordi det er når fisken kommer inn til land, at de minste båtene kan ta den. Det er rett og slett regelverket som hindrer dem fra å gå langt nok ut til å ta fisken deler av året, på grunn av hvor fisken er.

Innser representanten Moxnes at dette kan føre til ytterligere sesongsvingninger, flere arbeidere i midlertidige ansettelser og færre i heltidsansettelser?

Bjørnar Moxnes (R) [14:19:43]: Tvert imot – problemet nå er at det tas opp veldig mye fisk på veldig kort tid, og at industrien på land i altfor stor grad ikke baserer seg på lokal arbeidskraft, ikke gir jobb til ungdom som er ledig i bygda, men dessverre i altfor stor grad henter inn arbeidsfolk som kan betales mindre

fordi de kommer fra Øst-Europa, og som brukes i foredlingsindustrien på land. Vi må både stramme inn på dette, og vi må sørge for at det leveres fisk større deler av året, og at ikke alt samles opp i en årstid, for å kunne gi råstoff til industrien på land. Har man ikke det, bryter man den foredlingskjeden som kystsamfunnene er helt avhengige av, og som er nødvendig for å sikre sysselsetting, bosetting, verdiskaping og en framtid for ungdom i disse yrkene, noe som dessverre svekkes med dagens politikk, hvor større deler av kvotene går til de største, og hvor det blir en altfor stor barriere å komme seg inn i yrket for dem som ikke har mye kapital.

Tom-Christer Nilsen (H) [14:20:55]: At en større del av kvotene går til de største, er objektivt feil. La oss ikke sette spørsmålsteget ved det. Dette har vi gode data på.

Jeg reagerer spesielt på en framstilling, og jeg vil gjerne spørre om det: En lang rekke steder langs kysten har det eneste alternativet for å få stabil arbeidskraft vært at folk har flyttet fra bl.a. Latvia og Polen og bosatt seg bl.a. i Båtsfjord, etablert seg med familie og blitt en stabil arbeidskraft der oppe som har sørget for at Båtsfjordbruket og Norway Seafoods har hatt stabil arbeidskraft og har kunnet levere gjennom hele året. Er det ikke en god ting at mennesker som har hatt store problemer med å få et skikkelig utkomme i livet sitt der de kommer fra, har kommet dit og fått en skikkelig jobb?

Bjørnar Moxnes (R) [14:21:42]: Rødt er veldig for arbeidsinnvandring så lenge det skjer på norske tariffvilkår og ikke handler om å underbetale folk, under det nivået man ville betalt folk som bor i Norge og har familien sin her. Det er det vi kaller «sosial dumping». «Sosial jumping» er det visst omtalt som i Civita og Høyre-kretser, men at man underbetaler folk på denne måten, er sosial dumping. Jeg har vært på foredlingsbedrifter hvor det har vært store problemer med omfattende sosial dumping og fagforeningsknusing for at eierne skal betale minst mulig for arbeidskraften. De flyr inn folk fra Øst-Europa, underbetaler dem, flyr dem hjem igjen og utnytter dem framfor å gi dem den lønnen de har krav på, i tråd med hva folk med norsk adresse og norsk opphav ville fått. Dette er både etnisk og sosial diskriminering som det dessverre tilrettelegges for med EØS-avtalen, som gjør det mulig for arbeidsgiverne å bruke folk på denne måten. Det er vi imot.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Harald T. Nesvik [14:23:06]: Når det er snakk om pliktssystemet for torsketralere, hersker det ofte misoppfatninger om hva pliktene er, og hva plikte-

ne ikke er. Jeg vil derfor innledningsvis si noen ord om dem.

Tilbudsplikten er plikt til å tilby fisk tilgodesett anlegg eller regioner i Nord-Norge. Hvilke bedrifter eller hvilke geografiske områder som er tilgodesett, framgår av de individuelle konsesjonsvilkårene. Det er tilbudsplikt knyttet til 46,5 av i alt 87,9 kvotefaktorer i torsketrålgruppen, altså om lag halvparten av faktorene i denne gruppen. Torsketrålgruppen er en del av de norske torsk kvotene i fisket etter torsk nord for 62 grader nord og er litt mindre enn en tredjedel av de totale kvotene, og det er altså knyttet tilbudsplikt til omtrent en sjettedel av norske torsk kvoter.

Bearbeidingsplikten gir dem pålegg om å foredle fisk, fangst av torsk, som er kjøpt under tilbudsplikten. Denne plikten pålegger fiskeindustrien, fiskeribedrifter som kjøper fangst i medhold av tilbudsplikten, å bearbeide minst 70 pst. av torsk fangstene før videresalg. Plikten ligger på anleggene som kjøper fisk tilbudt gjennom tilbudsplikten, og torsketrålerne har altså ikke bearbeidingsplikt.

Aktivitetsplikten derimot gir et pålegg om at bedrifter må opprettholde en viss foredlingsaktivitet ved bestemte fiskeindustri anlegg. Det er per i dag ett selskap, og det er Havfisk AS, som er pålagt vilkår om aktivitet gjennom ulike datterselskap. Selskapet disponerer om lag 30 kvotefaktorer i torsketrålgruppen, dvs. en tredjedel av torsketrålgruppens kvoteandeler.

Representantenes forslag ville medføre en betydelig omfordeling fra torsketrålgruppen til kystflåten. En så omfattende omfordeling som representantforslaget legger opp til, er i strid med den brede fiskeripolitiske enigheten om å holde fast på en differensiert struktur på fiskeflåten. Jeg er derfor glad for at næringskomiteens flertall tilrår Stortinget å forkaste forslaget.

Torsketrålflåten er blant de mest effektive og lønnsomme fartøygruppene i fiskeflåten og bidrar til gode og trygge arbeidsplasser både om bord i fartøy og i fiskeindustrien. Torsketrålerne fisker i all hovedsak utenfor hovedsesongen, og omfordeling til kystflåten vil sannsynligvis føre til en intensivering av sesongfisket, siden kystflåten ikke kan fiske så langt ute som havfiskeflåten, der fisken er utenfor hovedsesongen. I 2016 ble f.eks. nær 80 pst. av kystflåtens fangst av torsk landet i de fire første månedene av året. Den tilsvarende andelen for trålgruppen var 27 pst. Forsterkede sesongsvingninger vil utgjøre en ulempe for industrien, som er avhengig av leveranser for å sikre sysselsetting over en større del av året. Det kan også føre til en kraftigere beskatning av truede kysttorskbestander.

Jeg mener at forslagene strider mot den brede fiskeripolitiske enigheten om å holde fast på en differensiert fiskeflåte. Det er viktig å ha en variert struktur i flåten,

med både små fartøy, som fortrinnsvis fisker kystnært, og større fartøy, som kan fiske gjennom større deler av året og lenger ute.

Spørsmålet om torsketrålernes plikter er en krevende sak som det knytter seg mye politisk oppmerksomhet rundt. Selv om de fleste er enige om at pliktene ikke fungerer etter hensikten, er det vanskelig å bli enige om hva som er en bedre løsning. I Granavolden-plattformen viser regjeringen til at vi vil rydde opp i uheldige sider ved pliktsystemet, og regjeringen legger opp til å komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å følge opp dette punktet.

Jeg er tilfreds med at næringskomiteen tilrår Stortinget å forkaste representantenes forslag, og slutter meg til komiteens råd.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Cecilie Myrseth (A) [14:28:18]: Jeg har bare et ganske enkelt spørsmål.

Fiskeriministeren viste til – helt på tampen – at man skal komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Da vil jeg bare forsikre meg om at det er sånn som man har sagt: Man kommer tilbake til behandlingen av pliktsystemet i vår, sammen med kvoteutvalgets innstilling.

Statsråd Harald T. Nesvik [14:28:39]: Det er absolutt statsrådets intensjon.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [14:28:56]: Intensjonen var at trålerne skulle levere når kystflåten ikke kunne levere, at man skulle få drift i anleggene på land, at man skulle unngå permittering. Så sier man her nå at hvis man tar tilbake til kystflåten den fisken som kystflåten har gitt, vil det føre til kaos.

Jeg vil få fortelle at kystflåten i dag er minst like stor som de trålerne man hadde da man innfaset disse systemene, dvs. at den store kystflåten i dag kan gjøre akkurat den samme jobben som trålerne gjør og skal gjøre. Hvordan kan statsråden si at man ikke vil få fisk på land med kystflåten hvis man tar fra trålerne?

Statsråd Harald T. Nesvik [14:29:59]: Det er slik at næringen – både industrien og fiskeflåten – er avhengig av en variert flåte. Det er også et forlik internt i fiskerinnæringen knyttet til fordelingen mellom trålergruppen og konvensjonell gruppe innenfor fiskeriene. Man fisker i ulike sesonger, og man trenger råstoff for å kunne produsere. Ta f.eks. klippfiskeindustrien, som har vært tatt fram her før. Det er den største avtakeren av torsk, nettopp for å kunne produsere – de kan ta inn HG-kvalitet, dvs. HG-fisk – gjennom hele året for å skape helårlige arbeidsplasser.

Jeg mener ikke – åpenbart i motsetning til representanten – at noen arbeidsplasser i fiskeriene er mer verdt

enn andre. Jeg mener at den som jobber på en torsketråler, er like mye verdt som den som jobber på en kystbåt.

Det som er viktig for meg, er å sørge for å signalisere følgende: I Granavolden-plattformen står det at fordelingen mellom flåtegruppene ligger fast, og det står vi ved.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [14:31:09]: Spørsmålet var: Vil kystflåten klare å levere fisk til landanlegg?

Statsråd Harald T. Nesvik [14:31:20]: Kystflåten består av en rekke forskjellige fartøygrupper av ulik størrelse. Noen vil kunne gå lenger ut, andre kan det ikke.

Når vi ser på leveringene fra torsketrålerne, de større trålerne: Jeg har nettopp sagt at de i stor grad leverer til andre tider av året enn det bl.a. kystflåten og den minste gruppen gjør. Derfor er det viktig for å holde aktiviteten gjennom hele året. Mitt klokkeklare svar også på den biten er – som jeg sa i sted – at fordelingen mellom fartøygruppene ligger fast.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:32:08]: Kan statsråden forklare Stortinget kva han opplever er hovudmålsetjinga i norsk fiskeripolitikk?

Statsråd Harald T. Nesvik [14:32:19]: Det er sikkert ulike faktorer for ulike politiske partier. For Framskrittspartiet og regjeringen er det å skape verdier, sørge for arbeidsplasser, sørge for at det fortsatt er lys i husene, sørge for gode rammevilkår, som igjen sørger for at vi kan fø en stadig voksende befolkning rundt omkring i verden.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:32:40]: Svaret var feil. Det står i havressurslova kva som er hovudmålsetjinga med fiskeripolitikken, og det overraskar meg at vi har ein statsråd med ansvar for fiskeri som ikkje kan det. Der står det at dei viltlevande marine ressursane skal bidra til «sysselsetting og busetjing i kystsamfunna». Det er hovudmålsetjinga, og det står også omtalt i deltakarlova, som er ei veldig viktig lov for statsråden. Det står også omtalt i fiskesalslagslova. Det er til saman dei tre viktigaste lovene her. Det er kanskje her vi finn kjernen til problemet i denne debatten, at vi har ein fiskeriminister som ikkje veit kva som er målsetjingane i norsk fiskeripolitikk.

Så seier statsråden at forslaget er i strid med ein variert fiskeflåte. Da vil eg stille spørsmålet tilbake: Er pliktssystemet i dag i samsvar med hovudmålsetjinga i norsk fiskeripolitikk?

Statsråd Harald T. Nesvik [14:33:35]: Når det gjelder fiskeripolitikken, utgjør den noe annet enn bare havressursloven, slik at det er klart. Det var hovedmål-

settingen knyttet til fiskeripolitikken jeg svarte på, i hvert fall prøvde å gi et visst innspill på, som også innbefatter målsettingene knyttet nettopp til bosetting og verdiskaping langs kysten som ligger som en del av havressursloven. Vi har også deltakerloven, som en del av dette, og fiskesalgslagsloven. Det er mange lovverk som kommer inn i denne settingen.

Spørsmålet knyttet til pliktene: Nei, jeg tror at her er det en god del å gå på, at det må ryddes opp i en del av pliktene. Det tror jeg vi alle sammen ser – vi har fått tilbakemeldinger på det. Men bare for å rydde opp i et par åpenbare misforståelser som har kommet fram i debatten – ikke fra representanten Knag Fylkesnes, men fra andre – når det påstås at man bryter pliktene: De senere årene er det ingen avdekning knyttet til brudd på pliktene. De har vært oppfylt. Problemet er vel snarere tvert imot at innretningen på pliktene ikke er tilpasset den situasjonen vi har i dag innenfor fiskerinæringen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:34:40]: Det er openbert at pliktssystemet er i strid med hovudmålsetjinga i norsk fiskeripolitikk. Når berre 10 pst. blir levert dit det skal, må jo det vere eit problem. 27 pst. av det kvantumet plikttrålarane tar – som statsråden også påpeikte i sitt innlegg, og det kjem frå pliktkommisjonen sine egne undersøkinger – blir fiska midt i sesongen. Heile poenget var at dei ikkje skulle fiske i sesong, dei skulle utjamne sesongvariasjonane. Og når eit så stort kvantum blir levert frose, og halvparten av det frosne kvantumet forsvinn ut av landet, til Kina – som den største mottakaren av frosen fisk – ser statsråden desse problema når ein må gjere justeringar, altså at det ikkje blir levert der det skal, at ein fiskar midt i sesong, at det er eit problem at så mykje forsvinn ut av landet, osv.?

Statsråd Harald T. Nesvik [14:35:41]: Som det er henvist til i mine tall når det gjelder trålflåten, fiskes det altså i hovedsak utenfor hovedsesongen – altså årets fire første måneder – det aller, aller meste. I tillegg er det jo ikke slik at den fisken som er frossen, som leveres som HG inn til land, ikke brukes av norsk fiskeindustri. Snarere tvert imot, klippfiskindustrien kjøper i veldig stor grad HG-fisk, som de tiner opp igjen, som de kan bruke over lengre tid til å produsere ut fra når markedet etterspør den fisken. Når det gjelder bl.a. klippfisk, som jeg selv har vært og besøkt markedet for nå, bl.a. i Sør-Amerika, er hovedsalget der til påske og til jul. Ergo er man nødt til å sørge for å produsere opp slik at man kan levere innenfor de områdene når behovet er der.

Og så er jeg enig med representanten Knag Fylkesnes: Ja, her er ting som må rettes opp i når det gjelder pliktene. Vi har en vei å gå, og det vil jeg invitere Stortinget til å være med på en debatt om når jeg legger fram melding.

Presidenten: Replikordskiftet er då omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [14:37:01]: Det overordnede målet i fiskeripolitikken er at fiskeflåten skal ha en struktur som ivaretar kystbosetting, arbeidsplasser og fiskeindustrien på land, samt forutsigbarhet og god inntjening for fiskerne.

Storingsrepresentant Rita Tveiten fra Arbeiderpartiet sa i 1999 her fra Stortingets talerstol:

«Komiteen vil påpeke at fiskeressursene tilhører det norske folk, i fellesskap. Det er derfor i utgangspunktet ingen enkeltpersoner eller enkeltsselskaper som kan gis evigvarende eksklusive rettigheter til vederlagsfritt å høste av (og tjene på) disse ressursene, mens andre stenges ute fra å delta i fisket.»

Dette var sitat fra en innstilling fra næringskomiteen om lov om endring av lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske mv. Det står også at komiteen mener dette skal ligge til grunn også i framtiden.

Dette har vært gjentatt såpass mange ganger at en Fremskrittsparti-fiskeristatsråd burde kunne få det med seg. Stortinget er folkets fremste representanter. Mens folket er eier, er Stortinget og annet styringsverk som er delegert myndighet, forvalter av ressursene.

Fiskeressursene representerer en nasjonal formue som staten skal forvalte ved årlig fordeling, ut fra overordnede mål. Den enkelte reder har således ikke en kvoterett selv om han har konsesjon til å drive et bestemt fiske. Kvote tildeles normalt for ett år, men kan om nødvendig endres i løpet av året, f.eks. av ressurshensyn.

Den nåværende regjering opptrer som om fiskeressursene er statens nasjonalformue. Jeg vil minne Stortinget om at det er folkets og ikke statens eiendom. Staten har rett til å forvalte fiskeressursene, men den nåværende statsråden ser ut til å ha mistet av syne at de også har en plikt til å forvalte ressursene for å fremme de politiske mål som fiskeriretten oppstiller.

Jonny Finstad (H) [14:40:03]: Jeg kommer fra en kommune som har pliktrålere og landanlegg, og jeg har lyst til å si litt om de praktiske konsekvensene av de forslagene som foreligger. Dette landanlegget og disse trålerne sysselsetter langt over 100 lokale arbeidere og fiskere og er en viktig rekrutteringsarena til fiskeribransjen lokalt. Dette er en tradisjonsrik bedrift som har stor oppslutning fra lokalbefolkningen både i Stamsund og i hele Vestvågøy kommune. Det skaper enorme verdier.

SVs og Rødts forslag rykker altså vekk grunnlaget for denne bedriften og disse arbeidsplassene som er lokalt. Det er naivt å tro at kystflåten skal kunne evne å levere fisk året rundt til dette anlegget i Lofoten. Som kjent er

torsken i Lofoten noen få måneder om vinteren for å gyte. Det er da kystflåten i Lofoten tar sin kvote. Resten av året fisker kystflåten helt andre plasser og leverer også fisken helt andre plasser, bl.a. i Finnmark.

En differensiert fiskeflåte er viktig for bosetting og mottaksstrukturen langs kysten vår. En variert og differensiert fiskeflåte er også viktig for å utnytte fiskeriene på de ulike fiskeslagene. Trålerne, inkludert pliktrålerne, er en viktig del av denne flåtestrukturen. De fisker lenger ut og på fisk som kystflåten ikke får tak i. Trålerne er også viktige for å opprettholde suvereniteten i fjerne farvann.

Konsekvensen av SVs og Rødts forslag er altså at lokale fiskeriarbeidsplasser på trålerne fjernes, og at anleggene i Stamsund og Melbu i Nordland, der jeg er fra, mest sannsynlig blir nedlagt. Man vil altså frata disse produksjonsarbeiderne og fiskerne levebrødet. Så er spørsmålet: Hvor mange milliarder vil SV og Rødt betale eierne for å kjøpe ut disse trålinntektene? Det er penger som kunne blitt brukt til å skape velferd. Som kjent har vi betaling for omsetning av kvoter.

Alle partene er enige om at pliktene ikke fungerer etter hensikten, men SVs og Rødts løsning er ikke å fikse det som ikke virker. De ønsker å dele ut milliarder til eierne som bor sørpå, men fjerner lokale arbeidsplasser.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [14:42:46]: Senterpartiets forslag, som har blitt tatt opp her i dag, tar Stortingets klart uttrykte mening på det største alvor. Vi kjenner folkeviljen i dette spørsmålet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å håndheve pliktssystemet for å sikre at disse trålerne faktisk leverer fisk til lokalsamfunnene i tråd med intensjonen i pliktssystemet. Alternativet vil være, om dette ikke skjer innen to år, at kvoter tilbakeføres fra disse selskapene til kystflåten.»

Senterpartiet går i innstillingen inn for at regjeringen skal vurdere SVs forslag og komme tilbake til Stortinget med dette i løpet av våren 2019. Dette gjør vi fordi det haster med å skape mer aktivitet i fiskeindustrien i Nord-Norge. Vi krever derfor at man nå setter kniven på strupen – som vi fra Nord-Norge sier i klart språk – på de rederiene som i dag har blitt tildelt kvoter som opprinnelig var tildelt kystflåten: Enten leverer de fisken som kjøpersiden har krav på, dvs. fersk fisk av god kvalitet, ellers vil kvotene overføres til kystflåten.

Som fiskekjøperne sier det: Det er stor råstoffmangel, og kjøpsterke grupper må avvises i døren når de ydmykt spør etter kvalitetsfisk fra Norge. Svaret kjøperne må gi, er nei, de kan dessverre ikke skaffe mer fisk. Dette vil jeg be Stortinget merke seg. Dette skjer i en periode hvor den frosne trålfisken som legges ut på auksjon, forblir usolgt. Frossen fisk til produksjon av filet eller salt-

fisk i Norge er en fullstendig ulønnsom aktivitet. Om disse store mengdene frossen fisk hadde vært landet fersk, hadde det skapt milliardverdier på kysten.

I denne situasjonen velger altså statsråden å sitte med hendene i fanget. Jeg spør meg selv, med et uttrykk fra Magnus Lagabøtes landslov, om statsrådets handlingslammelse skyldes «viljeløysa, evneløysa eller gåløysa».

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:45:15]: Representanten Jonny Finstad trekte fram Melbu og Stamsund som eksempel på kva som ville skje dersom forslaget blei vedtatt. Anten har ikkje Jonny Finstad lese saka, eller så har han ikkje forstått ho. Det vi snakkar om her, er ikkje å leggje ned aktivitetsplikta. I Stamsund og i Melbu er jo aktivitetsplikta i sving. Det er det som gjer at det er liv der. Tilbudsplikta, foredlingsplikta og resten av systemet rundt er heilt upåverka av forslaget frå SV. Det er ingen i denne salen som har tatt til orde for aktivitetsplikta, så heile innlegget frå Jonny Finstad var ein einaste stor bom. Da har Jonny Finstad valet mellom anten berre å sitje i ro i salen og la det gå over med ei lita rynke i ansiktet eller gå opp på talarstolen, ta ordet og seie: Ok, la oss halde oss til forslaget.

Det er kanskje litt slik debatten har svinga her: Ein koker fiskeripolitikk på litt pussige grunnlag. Det har vore mange mytar som har spunne rundt, f.eks. at det er snakk om alle trålarane. Det veit vi er feil. Det gjeld berre dei som er innanfor pliktssystemet, som er litt over halvparten av det som torsketrålarane i Noreg har – og at dette vil øydeleggje heilårige arbeidsplassar. Nei, det vil faktisk sorgje for at meir av fisken kjem til kysten i ei form som industrien vil ha. Viss ein i tillegg periodiserer dette utover landet og utover året, er grunnlaget for heilårige arbeidsplassar mykje, mykje større.

Dette er ein fornuftig politikk viss målet er ein næringspolitikk og ein fiskeripolitikk for land, og viss målet er å vareta det som er hovudmålsetjinga i norsk fiskeripolitikk, som er at dei villlevande marine ressursane skal bidra til sysselsetting og busetjing i kystsamfunna. Slik står det i lova, ikkje berre i ei lov, men i dei fleste lovene som knyter fiskeripolitikken saman i Noreg i dag, som vi alle burde kunne på rams, og som er utgangspunktet for alt vi gjer i denne salen, men der pliktssystemet har gått langt bort frå intensjonane.

Vårt forslag byggjer – i veldig korte trekk – på det som var den juridiske fråsegna som kom i rapporten frå pliktkommisjonen, at vi avviklar ordninga i ein tidshorisont på 15–30 år. Vi føreslår ei gradvis avkorting av dette kvantumet, slik at ein får til ei omlegging til kysten. Der ønskjer eg, som eg har signalisert mange gonger tidlegare, at vi skal stille strengare krav til når på året noko kan bli fiska, slik at ein kan få ei periodisering og ei spreid-

ing av både inntekter og verdiskaping utover året og langs kysten.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [14:48:32]: Det ble en lang debatt. Fiskeri engasjerer, og det er bra. Jeg synes debatten i dag har vært bra og avklarende.

Jeg synes det er bra at representanten Pollestad har vært så tydelig i dag – at Senterpartiet har en fiskeripolitikk for folkemøter, en for debatter, en for besøk i Finnmark og en annen politikk for Stortinget. Det er litt greit at man kjenner rammene.

Når det gjelder forslag nr. 7, fra Senterpartiet, har vi en kommune, Hasvik kommune, som solgte seg fri fra pliktene. De solgte seg ut av pliktssystemet og har opplevd en betydelig økning i råstoff som landes i kommunen. Der setter de pengene i et fond som gjør at fiskerne kan kjøpe kvoter for å kunne starte egne bedrifter. Når man leser forslag nr. 7, fra Senterpartiet, står det:

«for å sikre at disse trålerne faktisk leverer fisk til lokalsamfunnene i tråd med intensjonen i pliktssystemet».

Vil det innebære at Hasvik må kjøpe tilbake pliktene?

Tom-Christer Nilsen (H) [14:50:14]: Bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av de villlevende marine ressurser, og å medvirke til å sikre sysselsetting og bosetting, står det – bare i tilfelle representanten Knag Fylkesnes var usikker på meg og kunne den på rams. Bærekraftig og samfunnsøkonomisk – samfunnsøkonomisk nevner representanten sjelden, og det er viktig å ha med det også, at det kommer på toppen her, sammen med bærekraftig. Det er viktig i denne sammenhengen.

Jeg hadde et par ting jeg gjerne ville ta opp. For det første omtales det fra representanten Geir Adelsten Iversen som at trålerne fikk kvoter fra kyst. Det er det litt vanskelig å si at de gjorde, for kvoteordningen inntrådte tidligere for trålerne enn den gjorde for kyst. Så trålerne hadde kvoter før det var kvoter for kyst, og det var fritt fiske for kyst på det tidspunktet. Hvis trålernes kvoter ble redusert ved overgangen til Finnmarksmodellen, er historiefortellingen litt underlig.

Men jeg må få lov til å bemerke, etter at jeg har reist rundt i landet delvis sammen med Geir Adelsten Iversen: Det er ikke enkeltkommunikasjon eller dobbeltkommunikasjon fra Senterpartiets side i disse sakene. De har ett standpunkt til stabilitet mellom flåtegruppene. De har ett standpunkt nå der de mener de vil vurdere å overføre til kyst. De har ett standpunkt der de vil gi trålerne to års frist til å overholde noe de overholder i dag. De har ett standpunkt som Geir Adelsten Iversen har markedsført rundt omkring der vi har vært sammen, og som han ikke har presisert at ikke har vært Senterparti-

ets forslag, nemlig å overføre all fisk fra trålerne til sjark-flåten. Det er det vi har debattert i mange tilfeller rundt omkring. Så jeg tenker at det i hvert fall er grunn til å antyde at det hadde vært naturlig at Senterpartiet etter hvert bestemte seg for hvilket av de fire budskapene en egentlig ønsker.

Det som er problemet med dette budskapet, er at det virker på alle som om de støtter alle. Og det går ikke – en kan ikke ta fisk fra en og samtidig beholde den samme sted. Så jeg sier at noe av det vi har hørt her, mener jeg er noe feil. Blant annet er det slik at selv om ikke fisken blir solgt gjennom pliktsystemet, ender den gjerne på den samme fabrikken som tilhører pliktsystemet.

Dette er, som jeg har sagt tidligere, på grunn av at man vil ha frihet til å bearbeide fisken på den mest bærekraftige og samfunnsøkonomisk lønnsomme måten, i tråd med intensjonene i havressursloven. Da blir det av og til slik at bedriften venter til tredje omgang, i stedet for første eller andre omgang, for å kunne kutte fisken på tvers – i koteletter, til mølje – i stedet for på langs.

Det er vel kanskje hovedproblemet med ordningen, nemlig friheten til å bearbeide slik det er mest samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Jonny Finstad (H) [14:53:31]: Representanten Knag Fylkesnes kommenterte om mitt innlegg at jeg burde være rød – heldigvis er jeg ikke rød, jeg er blå – og han påsto at jeg antagelig ikke har lest saken eller forstått forslaget. Så for sikkerhets skyld, for å forsikre meg om at representanten vet at jeg har lest forslaget, skal jeg lese det opp for ham:

«Stortinget ber regjeringa kome tilbake til Stortinget med ei sak der torsketrålkonsesjonane med tilbuds-, aktivitets- eller bearbeidingsplikt blir avvikla, og der dei tilhøyrande torsk- og hysekvote blir omfordelte til kystflåten.»

Så, representanten Knag Fylkesnes: Hva er det jeg har misforstått da jeg påsto at dette betyr at SV vil avvikle torsketrålkonsesjonene og overføre dem til kystflåten?

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:54:46]: Dette er jo veldig spennande. Eg skal lese opp forslaget for representanten. Dei blekkjene finn ein også på eit bord utanfor salen. Dei korrekte forslaga ligg der. Eg kan også kome ned med det etter innlegget mitt, slik at ein kan streke under dei viktigaste delane av forslaget. I forslag nr. 2 står det at «Stortinget ber regjeringa kome tilbake til Stortinget med en sak der torsketrålkonsesjonene med tilbuds- og bearbeidingsplikt blir avviklet».

Ikkje eit ord er nemnt om aktivitetsplikt. Ikkje eit ord er nemnt om Stamsund og Melbu. Det er heilt bevisst, for det er eit område – og anlegg – der dette faktisk fungerer på sin måte. Også pliktkommisjonen understreka i gjennomgangen sin at av dei pliktene vi har i pliktsystemet, er det aktivitetsplikta som fungerer nokolunde.

Representanten Finstad kan slappe heilt av, og eg skal gi han forslaget, slik at han har det og kan ramme det inn viss han ønskjer det.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:55:51]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ole André Myhrvold, Åslaug Sem-Jacobsen, Marit Knutsdatter Strand, Bengt Fasteraune og Kjersti Toppe om å stoppe nedbygging av sengeplasser og øke døgnkapasiteten i psykisk helsevern (Innst. 200 S (2018–2019), jf. Dokument 8:60 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Tellef Inge Mørland (A) [14:56:44] (ordfører for saken): Til representantforslaget om å stoppe nedbygging av sengeplasser og øke døgnkapasitet i psykisk helsevern har komiteen merket seg at psykisk helsevern bør være et av hovedområdene i den nye nasjonale helse- og sykehusplanen. Likevel ønsker ikke helseministeren at det skal stilles krav om stans i nedbygging av sengeplasser i psykisk helsevern, dette på tross av at en de siste 20 årene har redusert sengekapasiteten med om lag 2 500 plasser.

En samlet komité er bekymret over at veksten innen psykisk helsevern kun har vært på 2 pst. i perioden 2013–2017, mot 10 pst. i somatikken. Dette er ikke i tråd med regjeringens løfter om å prioritere psykisk helsevern – også kalt den gylne regel – minst like høyt som øvrig helsehjelp.

Komiteen er kjent med at en ved enkelte institusjoner har utstrakt bruk av korridorpatienter. Vi synes det er svært alvorlig at det er avdekket et betydelig antall regelbrudd i forbindelse med selvmord i psykiatrien, og

forventer at dette følges opp av regjeringen slik at en sikrer en bedre praksis på feltet. Norsk Sykepleierforbund har i forbindelse med høringen også advart mot å bygge ned døgnkapasiteten ytterligere før det er etablert gode nok tilbud ute i kommunene.

Jeg skal nå gå over til Arbeiderpartiets syn i saken. Når en ser hvilke komitémerknader vi står tverrpolitisk samlet om, skulle en tro at varsellampene blinket også hos regjeringspartiene, men det gjør de altså ikke. Vi er enige om at vi har korridorpasienter i psykiatrien, vi er enige om at selvmord i psykiatrien er en stor utfordring, vi er enige om at den gylne regel ikke er innfridd i psykiatrien. Likevel støtter ikke regjeringspartiene opposisjonen i et eneste tiltak i denne saken, og likevel sier helseministeren at han ikke vil ha noen som helst form for stans i nedbygging av sengeplasser, ikke en gang til ny nasjonal helse- og sykehusplan kommer.

Jeg er sterkt bekymret for om vi gir god nok hjelp til dem som sliter aller mest med sin psykiske helse. Derfor ville Arbeiderpartiet styrke kommuneøkonomien med 3,5 mrd. kr for 2019, og derfor ville Arbeiderpartiet styrke sykehusøkonomien med over 1,6 mrd. kr utover regjeringens forslag. Rundt omkring i landet, slik som i Innlandet og i Møre og Romsdal, ser vi nå kutt i spesialisthelsetjenesten, ikke fordi det ikke er behov for tilbudene lenger, men fordi en ikke har råd til å opprettholde dagens drift. Jeg er redd det fører til at enda flere ikke får den hjelpen de trenger – enda flere korridorpasienter, og enda flere som ikke får håpet tilbake.

Arbeiderpartiet fremmer og står bak tre forslag i denne saken. Vi ber regjeringen sørge for at en ikke bygger ned antallet sengeplasser i psykiatrien ytterligere før Stortinget har behandlet ny nasjonal helse- og sykehusplan, og vi ber regjeringen sørge for at kommunene settes bedre i stand til å ta det ansvaret de er blitt gitt innen psykisk helsevern. Vi støtter også Senterpartiets forslag om å sette på vent alle planer og vedtak om å svekke eller legge ned distriktpsikiatriske sentre og barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker.

Psykisk helsevern handler om noen av de aller mest sårbare i samfunnet vårt. Vi må stille opp for dem nå. På den bakgrunn tar jeg opp de forslagene Arbeiderpartiet er en del av, og det vi er alene om.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Då har representanten Tellef Inge Mørland teke opp dei forslaga han viste til.

Sveinung Stensland (H) [14:59:54]: Jeg er stolt av det denne regjeringen har fått til, både for ruspasienter og psykiatripasienter, men vi er enige om at vi ikke er i mål. Vi har mål om å bli bedre, og jeg synes faktisk den

problembeskrivelsen som kom fra Arbeiderpartiet, ikke er i tråd med virkeligheten.

Reduksjonen i antall sengeplasser i psykisk helsevern startet allerede på 1970-tallet, og den har foregått kontinuerlig i takt med en nyere forståelse av psykiske lidelser og med utvikling av nye tjenester i kommunene og spesialisthelsetjenesten. En overgang til mer dagbehandling er i tråd med anbefalinger fra WHO, og det er en trend som stort sett er lik i alle vestlige land. Det er ikke slik at det beste for psykiatriske pasienter alltid er å være innlagt. Som regel er det beste å ikke være innlagt. Som regel er det beste å ha et godt tilbud rundt seg som gjør at en kan fungere i hverdagen og ikke bli lagt inn på institusjon.

Psykisk helsevern vil være et hovedområde i Nasjonal helse- og sykehusplan, og den blir, som alle vet, lagt frem i løpet av året. Problemstillingene som forslagsstillerne er inne på, vil selvfølgelig være en del av dette.

Videre vil planen også ta opp hvordan brukermidvirkning og kvalitet i tjenestetilbudet fungerer. Det er en viktig sak for oss i Høyre, nemlig brukermidvirkning og kvalitet i tjenestetilbudet, og ikke bare å telle antall senger. Stortinget vil få anledning til en bred drøfting om psykisk helsevern i denne sammenheng. Vi vil innføre pakkeforløp innen psykisk helsevern, og det vil skape større forutsigbarhet og bedre sammenheng i behandlingsforløpene for den enkelte pasient.

Så er det slik at Høyre vil fortsette opptrappingen for å bedre det psykiske helsevernet i Norge. Vi vil fortsatt prioritere psykisk helse som en av våre viktigste satsinger. Her kan en ikke gå forbi det faktum at vi har styrket det forebyggende arbeidet. Den beste helsetjenesten er den som skjer forebyggende. Innenfor skolehelsetjenesten har vi en veldig opptrapping av både midler og antall helsesykepleiere som er ute i skolene. Vi har i tillegg fått på plass flere psykologer i kommunene, og i 2021 skal hver kommune ha kommunepsykolog, og vi har lagt inn i statsbudsjettet en opptrapping for det. Det å si at vi ikke satser på psykisk helse, er direkte galt. Vi satser, men vår satsing består i mer enn å telle antall senger.

Kjersti Toppe (Sp) [15:02:45]: Psykisk helsevern er eit veldig viktig helsepolitisk område, og det har lenge vore eit både fagleg og politisk mål å dreia tilbodet frå senger over til ambulant verksemd, og frå sjukehus over til distriktpsikiatriske senter.

Senterpartiet meiner at denne utviklinga no har gått for langt – så langt at det går ut over pasienttilbodet. Vi har tidlegare fremja forslag om at vi må få ei eiga stortingsmelding om heile utviklinga av psykisk helsevern, men vart stemte ned.

Det er mykje som no tyder på at psykisk helsevern er pressa. Det har dårlegare vekst enn somatikken – trass i politiske mål om det motsette. Den gylne regel, som skulle sikra større vekst i psykisk helsevern enn i somatikken, verkar ikkje. Vi har hatt ei sterk nedbygging av sengeplassar dei siste åra samtidig som behovet er aukande. Vi har mange som vert dømde til behandling i psykisk helsevern. Vi har fleire eldre med alderspsykiatrisk sjukdom. Vi har fleire flyktningar som er traumatiserte, nye rustrendar osv. Vi veit at 30 pst. av dei som vert tilviste til psykisk helsevern, vert avviste, ifølgje tal frå Helsedirektoratet. Det er òg sterkt press på sikkerheitspsykiatrien.

Så situasjonen er at det er eit enormt press på allmennpsykiatrien i Noreg, og da er ein faktisk nøydd til å gå inn og gjera noko. Behandlingskapasiteten er for låg. Det er mangel på senger, slik at vi får korridorpasientar. På Sandviken sykehus var det 300 alvorleg psykisk sjuke pasientar som låg på gangen i 2018. Sånn kan vi ikkje ha det.

Det er gjort veldig mykje bra for å styrkja psykisk helsevern ute i kommunane, men vi er bekymra for tilbodet til dei som har alvorleg psykisk sjukdom, og difor fremjar vi forslag om å stoppa nedbygging av sengeplassar og auka kapasiteten i psykisk helsevern. Vi vil òg stemma subsidiært for Arbeidarpartiet sitt forslag, nr. 3.

Så fremjar vi òg forslag om å stoppa alle planar om å svekkja eller leggja ned distriktpsikiatriske senter og/eller barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikkar – at det vert sett på vent til Stortinget har behandla ein ny nasjonal helse- og sjukehusplan.

Med det tar eg opp forslaget frå Senterpartiet og SV i saka.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har teke opp det forslaget ho viste til.

Sheida Sangtarash (SV) [15:05:55]: For ikke mange måneder siden sto statsråden her og fortalte oss at han ikke var fornøyd fordi hans regjering ikke hadde klart å oppfylle den såkalte gylne regel, altså løftet om at veksten i psykiatrien skulle være høyere enn veksten i somatikken. Fra 2013 har veksten vært på bare 2 pst., mot 10 pst. i somatikken.

Helst skulle jeg ha stått her i dag og sagt at i dag stemmer vi for endelig å styrke tilbudet til psykiatrien. Men det er ikke det vi stemmer over i dag, vi stemmer over om vi skal la være å bygge ned. Å behandle flere poliklinisk er det bred enighet om. Den raske nedbyggingen av døgnbehandling og sengeplasser vi ser i dag, er det derimot ikke flertall for.

I forrige uke debatterte vi i denne sal om samhandlingsreformen var verdt en evaluering. Det mente regjeringskameratene at det ikke var. Jeg på min side er ytter-

ligere overbevist om at vi trenger det, for etter innføring av samhandlingsreformen gikk antallet heldøgnsplasser i rus og psykiatri ned uten en tilsvarende styrking i kommunene. Det er jo ikke slik at problemet løses av seg selv om vi bare bestemmer at kommunene skal overta ansvaret. Det er klart at kommunene må få en mulighet til faktisk å gjennomføre det de skal. Det er derfor vi tilrettelegger for nettopp dette i SV gjennom våre alternative budsjett.

Det er mye vi burde gjøre for pasienter som er avhengige av psykiatrisk tilbud. Jeg tenker: La oss bare starte med å ikke bygge det ned.

Carl-Erik Grimstad (V) [15:08:16]: Det tilhører kjernen i Venstres ideologiske grunnlag å gi hvert enkelt menneske frihet til å leve gode og meningsfulle liv. Så vet vi, dessverre, at for mange er en dårlig psykisk helse i veien for et slikt godt liv. Når vi kjenner de sterke årsakssammenhengene mellom tidligere barndoms-traumer, psykisk uhelse og rusproblemer, og når psykiske lidelser forkorter et menneskeliv med flest leveår av alle sykdommer, da må vi gjøre noe med måten vi både forebygger og behandler psykiske lidelser på.

Derfor er jeg stolt over – og på vegne av Venstre tar litt av æren for – mye av det denne regjeringen har fått til på dette feltet. Forebygging og tidlig innsats er et område som er blitt gitt økt oppmerksomhet og har fått en historisk satsing. Vi har tidenes satsing på rusforebygging og behandling gjennom opptrappingsplanen for rus og rusreformen. Vi har levert en strategi for psykisk helse, Mestre hele livet. Denne skal følges opp med en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse.

Så skal likevel de som er alvorlig syke, og som trenger hjelp fra spesialisthelsetjenesten, få det. Derfor blir jeg bekymret når spesialisthelsetjenesten ikke klarer å levere på våre klare løfter om den gylne regel. Jeg blir en anelse flau når presidenten i Norsk psykologforening uttaler at «så langt har Den gylne regel vært en politisk bløff». Jeg liker ikke tanken på at han kan ha et poeng. Det står nemlig ikke på politisk vilje. Jeg sitter med en skummel følelse av at det er helseforetakene som ikke følger politiske signaler og oppdragsdokumenter. Slik kan vi ikke ha det. Derfor imøteser jeg at psykisk helsevern er et viktig område i ny nasjonal helse- og sykehusplan, og jeg ser fram til å følge realiseringen av denne planen med argusøyne.

Det har skjedd store endringer i kunnskapen om psykiske lidelser, årsaker og hvordan vi best kan behandle psykisk sykdom. Sånn sett har antallet senger gått ned i lang, lang tid og vært en del av en ønsket utvikling. Samtidig må vi forsikre oss om at den hjelpen vi tilbyr utenforsykehusene, er bedre enn før. Bare da kan en

reduksjon av sengeplasser forsvares. For dem som trenger helsetjenester innen psykisk helsevern og deres pårørende, blir det viktig med en trygghet og forvisning om at tilbudet blir bedre og bedre.

Så lenge tilbudet er godt, spiller det ingen rolle hvordan denne hjelpen gis. Det er gode grunner til å tro at mange vil ha en fordel av å få hjelp der de bor og lever livene sine. Målet er en helhetlig og sammenhengende hjelp. Klarer vi det, lever vi etter et viktig liberalt prinsipp, som jeg startet med innledningsvis, at friheten til å velge et utviklende og meningsfylt liv skal gjelde alle, uansett utgangspunkt.

Statsråd Bent Høie [15:11:07]: Som representantene viser til, har det skjedd store endringer i psykisk helsevern over mange år. Reduksjonen i sengeplasser og i tiden som pasientene er skrevet inn på døgninstitusjoner, startet rundt 1970. Denne reduksjonen har foregått i takt med nyere forståelse av psykiske lidelser og med utviklingen av nye tjenester i kommuner og i spesialisthelsetjenesten. Utviklingen er i tråd med anbefalingene fra Verdens helseorganisasjon, og trenden er stort sett lik i alle vestlige land.

Jeg er enig i at det kan være enkelte faktorer som kan bidra til økt behov for døgnbehandling. Forslagsstillerne viser bl.a. til endringer i straffeloven. Jeg vil i den sammenheng vise til at de regionale helseforetakene har fått tildelt 2 mill. kr i 2019 for å evaluere effekten av aktuelle lovendringer i straffeloven.

Representantene viser også til bestemte grupper, som innsatte med psykiske lidelser og traumatiserte flyktninger. Det samlede behovet for døgnplasser er imidlertid avhengig av en rekke faktorer, ikke minst av om vi klarer å etablere gode alternativer i samarbeid mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. Tilbud der mennesker får god behandling og oppfølging og samtidig blir boende i sitt kjente miljø, vil for mange være bedre enn å bli innlagt på sengepost.

Psykisk helsevern vil være et av hovedområdene i den nye nasjonale helse- og sykehusplanen, som legges fram til høsten. Planen skal ta for seg flere av problemstillingene som forslagsstillerne er inne på, deriblant variasjon i andel avslag ved henvisninger til psykisk helsevern, variasjoner i tjenestetilbudet, utviklingen av ambulante og polikliniske tjenester versus døgnbehandling, hvordan DPS-ene kan styrkes, samhandling med kommunene og prioriteringsregelen, den gylne regel. Planen skal også ta opp flere spørsmål knyttet til brukermedvirkning og kvalitet i tjenestetilbudet. Dette vil gi Stortinget anledning til en bred drøfting av psykisk helsevern.

Avslutningsvis er det grunn til å understreke at samarbeid mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten

er helt avgjørende for å kunne gi pasienter med psykiske lidelser et helhetlig og kvalitativt godt tilbud. Jeg er derfor glad for at Helsedirektoratet nå har utarbeidet de første seks pakkeforløpene innen psykisk helse og rus. Pakkeforløpene skal bidra til at tjenestene til disse pasientgruppene blir helhetlige og sammenhengende og ikke minst mer forutsigbare for pasientene.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tellef Inge Mørland (A) [15:13:53]: NRK undersøkte før jul 200 saker rundt selvmord i psykiatrien og kom fram til at en hadde brutt loven omtrent annenhver gang. Annenhver dag tar en av de pasientene som oppsøker psykiatrien for å få hjelp, sitt eget liv. Samtidig har vi de siste 20 årene bygd ned nærmere 2 500 sengeplasser i psykiatrien. Ett eksempel: Psykiatrisk klinikk ved Sandviken sykehus i Bergen kunne i november i fjor melde at de hittil det året hadde hatt 328 tilfeller der alvorlig psykisk syke pasienter måtte legges på gangen. Er statsråden fornøyd med en slik situasjon, og er han trygg på at ikke liv går tapt i psykiatrien på grunn av manglende kapasitet?

Statsråd Bent Høie [15:14:39]: Jeg har tidligere svart på spørsmål knyttet til Sandviken sykehus i Bergen, og det er helt klart at den situasjonen som har vært der, er jeg ikke fornøyd med. Jeg har også en klar oppfatning av at det er noe som ledelsen ved Helse Bergen følger opp for å forbedre.

Så er det også slik at vi har utfordringer knyttet til at mennesker begår selvmord både mens de er i behandling og rett etter behandling. Nå innføres det et nytt kartleggingsverktøy som skal bidra til at en lærer mer av de hendelsene som er i helsetjenesten, kartlegger disse situasjonene bedre, oppsummerer denne kunnskapen og bruker det i arbeidet med å forebygge selvmord i psykisk helse.

Tellef Inge Mørland (A) [15:15:30]: Jeg takker for svaret, men jeg tenker at den situasjonen vi har sett ved Sandviken sykehus i Bergen, kanskje er et uttrykk for de utfordringene en står overfor nettopp innenfor psykiatrien. Jeg tror vi alle er enige om at dersom en kan få god hjelp i kommunene, er det veldig bra, men samtidig opplever vi at kommuner roper et varsku, f.eks. nå i Innlandet, der de sier at de har ikke økonomi eller faglig kompetanse til å ta over alle de oppgavene som en opplever at spesialisthelsetjenesten nå skal legge over på kommunene. Arbeiderpartiet mener derfor at kommunene må styrkes for å løse denne oppgaven, og har konkrete forslag til det i denne saken. Regjeringspartiene stemmer imot. Mener statsråden at dette allerede er godt nok løst, og kan han i så fall garantere at ikke én

pasient skal oppleve å falle mellom to stoler – stolen til spesialisthelsetjenesten og stolen til kommunene?

Statsråd Bent Høie [15:16:28]: Vi har styrket tilbudet i kommunene. Det er noe som vi har gjort år etter år, og derfor ser vi nå en kraftig oppbygging av helsetilbudet innenfor psykisk helse i kommunene, både i antall årsverk, i kompetanse og ved at vi har utvidet slik at de akutte døgnplassene i kommunene også skal omfatte pasienter innenfor psykisk helse og rus. Fra neste år vil det være et lovfestet krav om at en skal ha psykologkompetanse i kommunene, noe for øvrig Arbeiderpartiet stemte imot og er imot at skal gjelde for kommunene. Vi mener det er viktig at kommunene har kompetanse og kapasitet på dette området. Men det betyr ikke at spesialisthelsetjenesten skal trekke seg tilbake. Tvert imot – spesialisthelsetjenesten skal i større grad være ute og jobbe i kommunene, sammen med dem som jobber i kommunene, spesielt med de pasientene som har de største behovene.

Kjersti Toppe (Sp) [15:17:40]: I oppdragsdokumentet til helseføretaka for 2019 står det ein klar beskjed til helseføretaka om at dei skal prioritera psykisk helsevern, og det står òg klart at innanfor psykisk helsevern skal føretaka prioritera DPS og BUP – altså barne- og ungdomspsykiatrien. Eg har vore ein del ute og reist, og det er frustrasjon og manglande forståing blant dei som jobbar ute, for dei opplever faktisk det motsette. Dei opplever at DPS vert lagde ned, dei opplever at sengene forsvinn, dei opplever at barne- og ungdomspsykiatrien vert svekt, og at helseføretaka får gjera dette, utan at ein grip inn politisk. Det er veldig frustrerande og uforståeleg. Så kva har statsråden å seia til dei som no jobbar på DPS og i barne- og ungdomspsykiatrien, når dei ser at dei må redusera kapasiteten kapasitet og tilbodet?

Statsråd Bent Høie [15:18:48]: En skal ikke redusere kapasiteten og tilbudet innenfor psykisk helsevern. Det skal prioriteres. Jeg ser at resultatene fra 2018 viser at helseregionene i større grad enn tidligere oppfyller kravene om å prioritere psykisk helsevern og rus, selv om jeg fortsatt ikke er fornøyd.

Så må en ikke blande sammen det å gjøre endringer i måten som tilbudet gis på – f.eks. i større grad å etablere tverrfaglige team som jobber ute i kommunen, å jobbe mer poliklinisk, å jobbe mer ute der barn og unge er – med å beskrive det som nedleggelse av tilbud f.eks. hvis det innebærer at en har færre døgnplasser. Jeg prøver heller å følge med på de endringene som skjer på dette området ute i tjenestene, og ta de innspillene som kommer på det området.

Kjersti Toppe (Sp) [15:19:52]: Det er slik at mange ute ser at dei endringane som skjer, er det ikkje berre faglege argument bak. Dei endringane som statsråden viser til, er det jo ingen som er ueinige i, at vi skal forsøkje å få meir ambulansetjeneste og forsøkje å få mindre døgnbehandling dersom det er det beste. Men bekymringa er at denne omlegginga har gått altfor langt, og den andre bekymringa er at veldig mykje av det som skjer ute, skjer på grunn av økonomiske prioriteringer. Ta Helse Møre og Romsdal og nedlegginga på Sjøholt: Det kjem no på grunn av økonomi, ikkje på grunn av at ein plutsleg har funne ut at vi jobbar feil fagleg. Så dersom vi skal ha tillit til systemet, kvifor kan ikkje statsråden og regjeringspartia støtta forslaget vårt om å få ein stopp i omlegginga?

Statsråd Bent Høie [15:21:02]: En del av disse endringene gir også mulighet til bedre utnyttelse av ressursene, altså økonomi, men det betyr ikke at det ikke også er gode faglige begrunnelser bak, enten ved at det sikrer større fagmiljøer, eller ved at man jobber på andre måter. Det kan ikke være slik at det ikke er lov til å gjøre endringer hvis det også er fornuftig økonomisk, altså at det kun er fornuftig hvis det er bare faglig begrunnet og ikke økonomisk begrunnet. Dette handler også om å kunne gi et best mulig tilbud til pasientene.

Så er dette et område som det har skjedd store endringer på. Det er et område som det også sannsynligvis vil skje store endringer på framover, og det er nettopp en av grunnene til at vi har bestemt at psykisk helse skal være det faglige hovedtemaet i den neste helse- og sykehusplanen, slik at også Stortinget gjennom den stortingsmeldingen får muligheten til å diskutere og drøfte det som skal være retningen på dette området videre.

Presidenten: Replikordskiftet er slutt.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tore Hagebakken (A) [15:22:16]: Det er bra at det kommer en plan hvor dette får stor oppmerksomhet, slik det er varslet. Men det trengs penger også, og der er det stor forskjell på oss rød-grønne – Arbeiderpartiet i særdeleshet, som har 1,650 mrd. kr – og det som regjeringspartiene står for.

En samlet komité mener det er viktig å ta diskusjonen som representantforslaget reiser, om hvorvidt omleggingen og nedbyggingen av sengekapasiteten innen psykisk helse har gått for langt. 2 500 færre plasser på landsbasis på 20 år er mye, sjøl om satsingen på gode tilbud der folk bor, med poliklinisk behandling er riktig.

Det vi fra Arbeiderpartiet sier, er ikke i tråd med virkeligheten, sa representanten Stensland i sitt innlegg.

Men i innstillinga mener en enstemmig komité at det som er grunnleggende her, er at psykisk helsevern generelt sett ikke er blitt prioritert høyt nok. Men da må vi gjøre noe med det, og da har vi altså penger – og det er ingen tvil om at mye av de nedleggelsene som skjer, skjer på grunn av mangel på penger. Så enkelt er det egentlig å kunne løse store deler av denne saken. Så Stensland går rundt grauten, essensen i det som er våre forslag.

Regjeringa hopper av når vi kommer til det som skjer i den praktiske hverdagen, og vil ikke være med på å sikre at viktige tilbud og viktig aktivitet opprettholdes, inntil det finnes gode alternativer. Endringer kan være nødvendige, men det må ikke skje på uforvarlig vis, når økonomien er under sterkt press. Slik ikke minst Sykehuset Innlandet opplever det, kan det bli en dobbelt uheldig situasjon når en i tillegg ikke kan ta seg tid til å vente på den nasjonale helse- og sykehusplanen. Fra DPS Valdres meldes det om at nedleggelse av døgnplasser i Valdres vil gi en dominoeffekt ut til kommunene og poliklinikkene i hele distriktet. Derfor fremmer vi et forslag om at regjeringa må sette kommunene bedre i stand til å ta det ansvaret de er gitt innen psykisk helsevern.

I Innlandet er det mye bekymring knyttet til kutt i tilbudet i barne- og ungdomspsykiatrien. Opptaksområdet til Sykehuset Innlandet har riktignok blitt mindre, men om det hadde fått 81 mill. kr mer, som vi foreslår i vårt alternative budsjett, ville det ganske så sikkert gitt en annen situasjon også på dette feltet.

Nå står vi sammen med Senterpartiet og SV om et forslag der vi mener at dette må settes på vent inntil Stortinget har behandlet ny nasjonal helse- og sykehusplan.

Om regjeringa vil det, kan den i revidert nasjonalbudsjett legge inn midler, slik at det blir lettere å kunne sikre disse svært viktige tilbudene for våre sårbare barn og unge. Dessverre har jeg ingen tro på at regjeringspartiene kommer til å prioritere det.

Bengt Fasteraune (Sp) [15:25:38]: Statsråden skriver i sitt tilsvaret til forslaget som er fremmet, bl.a.:

«Det samlede behovet for døgnplasser vil imidlertid være avhengig av en rekke faktorer, ikke minst av om vi klarer å etablere gode alternativer i samarbeidet mellom kommune og spesialisthelsetjeneste. De regionale helseforetakene (RHF) har et lovbestemt ansvar for å sørge for at befolkningen har tilgang til nødvendige spesialisthelsetjenester. Til dette hører også ansvar for å planlegge og tilpasse driften av tjenestene i tråd med endrede behov og ønsker hos brukerne. Det forutsettes at RHF til enhver tid sørger for tilstrekkelig døgnkapasitet.»

Det er jo akkurat det som ikke skjer i Valdres og i Nord-Gudbrandsdalen og flere andre plasser i landet. I en presset økonomisk situasjon er det de desentraliserte tilbudene – og jeg mener de skikkelig desentraliserte tilbudene – som blir truet, uten at andre alternativer blir iverksatt.

Pasienter som har benyttet seg av brukerstyrt plass, blir sykere før de får døgnplass. Det blir økende press på enda færre behandlingsplasser, og konsekvensene blir døgnplasser langt fra bostedskommunene. De pasientene det gjelder, har ofte lite nettverk, og det blir langt for familie og venner å besøke pasienten. Pasienten mister kjente behandlersted, noe som har gitt økt trygghet. Mangelen på psykologer ute i kommunene er stor.

Vi kan ikke unngå alle innleggelser selv om ambulante tjenester er på plass. Kommunene er ikke rigget med økte ressurser for større ansvar og flere oppgaver. Viktige fagfolk føler utrygghet for jobben og søker andre jobber. Viktig kompetanse både pasienter og distrikterne har bruk for, kan bli borte. Det er vanskelig å erstatte.

Det har vært et fagpolitisk mål å dreie tilbudene fra sykehus til distriktspsykiatriske sentre, underforstått at DPS-ene må styrkes. Nå ser vi i mange helseforetak det motsatte. DPS i Valdres og i Otta planlegges lagt ned av Sykehuset Innlandet, i tillegg til at sengeplasser ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker reduseres. Det er viktig med flere oppsøkende team og satsing på gode polikliniske tjenester, og at samarbeidet med kommunehelsetjenesten styrkes. Men denne faglige utviklingen må ikke skje på bekostning av døgnkapasiteten, som er viktig for å gi de mest sårbare og sykeste pasientene i psykisk helsevern et godt og forsvarlig tilbud. Det er nettopp derfor døgnavdelingene ved DPS i Valdres og i Otta tar opp bekymringer ved sine avdelinger. Dreiningen man har sett fra døgnbehandling til økt poliklinisk behandling, har vært riktig, samtidig som man nå er bekymret for den videre prosessen. En nedleggelse av døgnplasser vil gi en dominoeffekt ut til kommunene og poliklinikkene i hele distriktet.

Tellef Inge Mørland (A) [15:28:50]: Innlegget til Høyres Sveinung Stensland fikk tydelig fram forskjellene mellom Arbeiderpartiets og regjeringens syn i denne saken. Stensland viste til at reduksjonen i antallet sengeplasser startet allerede på 1970-tallet. Ja, det er helt riktig, og det har sånn sett vært gjort mange riktige grep i denne saken. Men det betyr ikke at det er bare å holde fram uten å tenke seg om på et tidspunkt.

Ja, dagbehandling er kjempebra. Det støtter også Arbeiderpartiet opp under. For mange er det beste ikke å være innlagt. Det kan jeg også være enig med Stensland i. Men forutsetningen – det aller viktigste – er at man faktisk får den hjelpen man trenger, og nå opplever vi at

mange av dem som ikke får tilgang på døgnbehandling, ikke får den aller beste hjelpen lenger. Da er det på tide å stille noen spørsmål.

Regjeringen skal innføre pakkeforløp innen psykisk helsevern. Pakkeforløp er ofte svaret på det meste innenfor helsefeltet når man spør regjeringen. For å si det slik: Arbeiderpartiet er for mange av de pakkeforløpene som man nå har innført, men det forutsetter at det følger ressurser med. Når jeg har besøk av både brukere og fagfolk på mitt kontor som sier at de gjerne vil gjennomføre dette, men at de ikke har ressursene til å få på plass forløpskoordinatorer og få samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunen til å funke godt nok, blir det fort en pakke uten det innholdet som en forventer skal følge med i en pakke.

Når det nå skjer nedbygging av døgnplasser, hadde ikke Arbeiderpartiet reagert hvis det hadde vært fordi det var faglig begrunnet. Men det vi ser, er at det er økonomien som i stor grad tvinger fram en del av disse kuttene.

Arbeiderpartiet legger ikke listen høyere i denne saken enn at vi bare ber regjeringen være med på å trykke på pauseknappen. Når vi ser at fagfolk som tidligere har vært helt enig i nedbygging av sengeplasser for å bygge opp dagtilbud, sier at det nå er på tide å ta en pause, lytter vi – regjeringen gjør det tydeligvis ikke. Når folk blir avvist når de tar kontakt med psykiatrien, og når folk eventuelt blir skrevet for raskt ut igjen, er ikke det en god behandling for den enkelte, og jeg tror heller ikke det er godt for samfunnet på sikt hvis man ikke klarer å gi folk en skikkelig behandling når de først søker hjelp. Da blir man fort gående igjen og igjen.

Fra 6 200 til 3 700 plasser de siste 20 årene – det skulle gi god grunn til å tenke seg litt om: Er det nå riktig å ta en pause, eller skal vi se om vi finner andre løsninger?

Jeg synes Carl-Erik Grimstad fra regjeringspartiet Venstre oppsummerte det godt. Han sa noe sånt som at han var en anelse flau over at man ikke hadde levert på psykisk helsevern sånn som man ønsket. Det ville være et kraftig signal om regjeringen nå var med på å trykke på pauseknappen, som kan gjøre at vi forsikrer oss om at folk som trenger det, får den beste hjelpen.

Kjersti Toppe (Sp) [15:32:12]: Eg må knyta ein kommentar til det som det vert argumentert med i denne saka. Det er fag, det er at dette er ei ønskt fagleg utvikling, at pasientar ikkje nødvendigvis har best av å verta behandla mens dei er inneliggjande, at det er betre å få hjelp og behandling ut der pasienten bur, og at ein ikkje treng å vera innlagd. Sånn har ein jo argumentert i 20 år. Vårt poeng er: Skal dette fortsetja heilt til det nærmast ikkje finst ei seng igjen? For det er jo det som er bodskapet til statsråden og regjeringspartia – denne

utviklinga som vi har sett, skal berre fortsetja. Det er ingen frå regjeringspartia som står og seier at nei, vi stemmer ikkje for forslaget, men vi er einige i at vi må ha eit visst tal senger i norsk psykiatri på grunn av at det alltid vil vera alvorleg psykisk sjuke personar som faktisk har like stor rett på ei seng på eit sjukehus som dei som har ein somatisk sjukdom. Det er ingen som tar til orde for at det må vera eit minstekrav til døgnkapasitet. Når ein har hatt ei halvering – frå 2011 til 2014 var det 10 pst. reduksjon – er svaret at vi skal fortsetja å byggja ned døgnkapasiteten. Det er det statsråden står og seier, det er det regjeringspartia står og seier.

Når vi høyrer kva dei i psykiatrien sjølve seier til oss, er dei svært bekymra for kapasiteten i allmennpsykiatrien. Det går ut over sikkerheitspsykiatrien, det går ut over psykisk sjuke i fengsel. Sivilombodsmannen har påpeikt dette i årsrapporten sin no, at det er sterkt kritikkverdig korleis psykisk sjuke i fengsel vert behandla, og ein del av årsaka til det er at allmennpsykiatrien er så sprengd.

Vi kan godt venta på ei stortingsmelding om nasjonal helse- og sjukehusplan der psykisk helsevern skal vera ei viktig sak, men regjeringspartia har stemt ned eit forslag om å få ei eiga stortingsmelding, utan at eg forstår grunnivinga for det. Det hadde det verkeleg vore eit behov for. Og når vi høyrer debatten her i dag, veit vi jo kva som kjem i den nasjonale helse- og sjukehusplanen når det gjeld psykiatri – ein skal ha ei vidare nedbygging av sengekapasiteten, og det som skjer i helseføretaka no, der ein byggjer ned både barne- og ungdomspsykiatrien med døgnkapasitet og legg ned DPS, kjem òg truleg til å fortsetja. Vi har iallfall ikkje fått nokon andre signal her i dag. Det er altså dette som kjem til å verta kvardagen òg i framtida, og det er veldig uheldig.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [15:35:20]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Siv Mossleth og Kjersti Toppe om å beskytte, fremme, støtte og øke forekomsten av amming (Innst. 199 S (2018–2019), jf. Dokument 8:62 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det vert gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg

på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Sheida Sangtarash (SV) [15:36:09] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg gjerne takke for de mange høringsinnspillene som har kommet inn fra både instanser og enkeltpersoner i forbindelse med dette representantforslaget. Eksklusiv amming i omkring seks måneder anbefales av de fleste offisielle organer. Komiteen slutter seg til disse organenes vurdering og viser til at Verdens helseorganisasjon løfter fram amming som et av få kostnadseffektive tiltak for å redusere risikoen for ikke-smittsomme sykdommer.

Det er en stor andel av spedbarna i Norge som ammes, og Norge har høy ammeforekomst sammenliknet med mange andre vestlige land. Likevel ammer mange kvinner i Norge betydelig kortere enn anbefalt av Helsedirektoratet. Komiteen ønsker derfor et ytterligere fokus på å fremme amming i alle deler av befolkningen. Dette gjelder særlig kvinner med lav sosioøkonomisk bakgrunn, hvor det er vist at flere slutter å amme tidlig. Ettersom vi vet at amming kan redusere de sosiale forskjellene i helse, vil vi fokusere særlig på det.

Per i dag finnes det ikke oppdaterte tall for amme-forekomst i Norge. Høsten 2018 og våren 2019 skal det gjennomføres en ny Spedkost-undersøkelse. Resultatene fra denne forventes å foreligge våren 2020 og vil gi oss et innblikk i hvordan amme-forekomsten i Norge utvikler seg.

Som representant for SV vil jeg blant de mange viktige tiltakene gjerne trekke fram tre forhold som er særlig viktige for oss. Det første er at retningslinjene for barselomsorgen skal gjøres til en realitet for alle kvinner og barn. Vi må sikre at liggetiden ikke går ned ved planlegging av nye sykehus, og vi må sørge for at dette er tilpasset kvinners individuelle behov.

I Helseatlas for fødselshjelp kommer det fram at det er store forskjeller i tilbudet til fødende. Det kommer også fram at barseltiden er den tiden av sykehusoppholdet som nybakte mødre er minst fornøyd med.

Det andre jeg vil ta opp, er at jordmordekningen i kommunene er for dårlig. Stortingsmeldingen om kvalitet og pasientsikkerhet, som skal behandles her senere i dag, viser at det er store overføringer fra sykehus til kommunene. Tall fra Jordmorforbundet, som vi, fra opposisjonens side, har vist til flere ganger fra denne talerstolen, viser at bare halvparten av landets kommuner har ansatt en egen jordmor. Jeg er bekymret for at kvinners tilgang til oppfølging av jordmor i svangerskapet og i barseltiden ikke er reell mange steder i landet.

Jeg ser nå at tiden min renner ut, så jeg får ta ordet igjen senere.

Presidenten: Vil representanten Sheida Sangtarash ta opp dei forslaga Senterpartiet og SV har i saka?

Sheida Sangtarash (SV) [15:39:07]: Det vil jeg.

Presidenten: Representanten Sheida Sangtarash har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [15:39:26]: Arbeiderpartiet støtter forslagsstillerne i at det må legges til rette for å øke andelen barn som ammes og fullammes. For å få til nettopp det er vi avhengig av en god barselomsorg på sykehusene, men også ute i kommunene etter at mor og barn har kommet hjem.

Den positive helseeffekten av amming er godt dokumentert. Helsedirektoratet oppgir at amming er et av de mest effektive tiltakene for å fremme helse og forebygge sykdom hos både mor og barn. Det er til og med vist at amming kan bidra til å redusere sosiale forskjeller i helse.

Samtidig vet vi at det ikke er alle som ønsker å amme, og det er viktig at de som ønsker å flaskemate, også møter et helsevesen som ikke stigmatiserer, og som har god kompetanse.

Gode ordninger med foreldrepermisjon er viktig for å gjøre amming praktisk mulig. Arbeiderpartiet har i regjering dannet grunnlaget for dagens foreldrepermisjon med høy lønnskompensasjon og lengde på foreldrepermisjonen.

Fødsel og livets start er en stor begivenhet, men også en sårbar situasjon for mange. Kvinner skal oppleve et godt og trygt tilbud etter fødsel, og det er helt klart at for tidlig utreise fra sykehusene etter fødsel kan få konsekvenser for amming. Arbeiderpartiet mener at utreise fra fødeavdelingene alltid skal tilpasses familiens behov, og det må gjøres i dialog med kvinnene. I dag må 60 000 gravide og barselkvinner årlig dele på 424 kommunejordmødre. Barselomsorgen alene krever 700 nye jordmødre – i tillegg krever svangerskapsomsorgen sitt. Gjeldende retningslinjer for barselomsorgen må gjøres til en realitet for alle kvinner og barn.

I denne saken er det fremmet en rekke forslag som har de samme intensjonene som det var i en sak som Stortinget behandlet for litt under et år siden. Det var et representantforslag om åtte tiltak for å sikre en trygg fødselsomsorg. I den saken fikk Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti flertall for en rekke forslag som var viktige for å unngå kutt i liggetiden, for implementering av Nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen og for styrking av jordmortjenesten i kommunene. Arbeiderpartiet forutsetter at regjeringen følger opp disse vedtakene og kommer ikke til å stemme for dagens forslag.

Torill Eidsheim (H) [15:42:44]: Intensjonen i dette forslaget er veldig god. Morsmjølk er perfekt tilpassa eit lite menneskebarn, og amming er veldig positivt for ei sunn utvikling. Ein god start legg grunnlaget for at amming blir vellykka, og ikkje minst ei hyggelig erfaring, både for mor og for barn. Nokre mødrer kjem godt i gang med amming før dei reiser heim frå sjukehuset, men for andre vil det kunne ta lengre tid.

På sjukehuset skal kvinna få rettleiing og gode råd for riktig ammeteknikk. Tidspunkt for utskrivning frå sjukehuset etter fødsel skal alltid vere tilpassa behovet til kvinna og det nyfødde barnet, og det skal takast avgjerd om dette i samråd med kvinna. Den nasjonale retningslinja set ikkje noka grense for kor lenge barselomsorga er spesialisthelsetenesta sitt ansvar, men skal bidra til at barselkvinner som har behov for spesialisthelsetenester etter at dei er utskrivne, skal få tilbod om dette. Dei kan òg ta kontakt med sjukehuset dersom det skulle oppstå problem i etterkant.

Både jordmødrer og helsesjukepleiarar er viktige fagpersonar i kommunehelsetenesta når det gjeld amming. Frå 2013 har talet på jordmorårsverk auka med 46,2 pst. Frå 1. januar 2018 er bl.a. jordmor- og helsesjukepleiarkompetansen blitt ein del av den kjernekompetansen som alle kommunar skal ha knytt til seg. I tillegg er helsestasjons- og skolehelsetenesta betydeleg styrkt frå 2014 og fram til i dag.

Det er viktig at helseføretaka held seg til dei retningslinjene som finst for barselomsorga. Ein god start legg grunnlaget for at amming skal bli vellykka, og retningslinjene understrekar nettopp dette. Der blir det oppmoda til at kvinnene som ønskjer å amme, anten får vere på barselavdelinga inntil amminga har komme godt i gang og fungerer tilfredsstillande, eller at kvinna får tilstrekkeleg hjelp ved heimebesøk og konsultasjon på helsestasjon.

Spisesituasjonen til eit spedbarn bør vere prega av nærleik, ro og kontakt. At ein er sikra å ha tilgjengeleg helsepersonell som har denne kunnskapen, er heilt vesentleg.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [15:45:53]: Morsmelk er bra. Det er det ingen tvil om. Det er praktisk, og det gir god næring til det nyfødte barnet. Men vi må heller ikke glemme at amming ikke passer for alle. Mange kvinner kan ikke eller vil ikke amme, og det må være greit. Disse kvinnene opplever at det er for mye ammemas allerede, og det må Senterpartiet faktisk huske på når de ønsker nasjonale mål for hvor mange som skal amme. Fremskrittspartiet mener det får være opp til hver enkelt å finne ut om de ønsker å amme eller ikke.

Når Senterpartiet foreslår å sette som mål at 75 pst. av spedbarna i Norge skal få morsmelk innen 2024, er vi

i Fremskrittspartiet rett og slett ikke enig i at flere mødre skal tvinges til å amme. Helsedirektoratet har her pekt på at morsmelk er den beste maten for spedbarn dersom barn og mor trives med det. Det er nettopp det som er Fremskrittspartiets utgangspunkt: dersom barn og mor trives med det.

I dag foregår det et enormt ammepress i samfunnet. Fra første gang gravide henvender seg til helsestasjonen, er det amming i brosjyrer, på plakater på veggen og samtaler om amming. På sykehus er det egne ammerom med egne ammefilmer som snurrer kontinuerlig, og de ansatte på sykehus er til dels overivrige etter å få kvinner til å amme etter fødselen. Kvinner som ikke kan eller vil amme, må oppleve at det er greit.

Senterpartiet foreslår også i denne saken at regjeringen skal øke liggetiden på sykehuset. Fremskrittspartiet kan ikke forstå at det er et selvstendig mål å pålegge kvinner å være lenger på sykehus. Jeg kjenner mange kvinner som ønsker å reise hjem tidlig fra sykehus, gjerne de som er flergangsfødende, og som ønsker seg hjem til familien og bare vil være sammen med familien sin. Det må også være greit. Fremskrittspartiet støtter derfor heller ikke forslaget om å pålegge kvinner å være lenger på sykehus, dersom de ikke selv ønsker det. Tidspunkt for utskrivning fra sykehus etter fødsel må være tilpasset kvinnen og det nyfødte barnets behov.

Det siste forslaget jeg ønsker å kommentere, er Senterpartiets forslag om at helseforetaket skal ha det formelle ansvaret for barselomsorgen i inntil fem dager etter fødsel. Det er sånn i dag at alle barselkvinner kan ta kontakt med sykehus hvis det oppstår problemer etter at de er utskrevet. Kommuner og helseforetak er i dag pålagt å inngå forpliktende samarbeidsavtaler. Dette er altså ivarettatt. Men for mange kvinner vil det i enkelte tilfeller ha større verdi å kunne kontakte en helsestasjon. Helsestasjonen gir et viktig tilbud i oppfølgingen av kvinner. Regjeringen har styrket tilbudet. Også her må kvinner få lov til å velge selv om de ønsker oppfølgingen på sykehuset eller på helsestasjonen.

Fremskrittspartiet støtter ikke Senterpartiets utgangspunkt i denne saken. Vi mener at kvinner må få lov til å bestemme selv om de vil amme, om de ønsker å reise tidligere hjem fra sykehuset etter fødsel, og om de ønsker oppfølging fra sykehus eller helsestasjon i dagene etter fødselen. Kvinner må rett og slett få lov til å bestemme selv. Fremskrittspartiet er et parti for valgfrihet, mens Senterpartiet åpenbart ønsker en større detaljstyring av barselkvinnene.

Kjersti Toppe (Sp) [15:49:00]: Det vert litt spesielt å ha innlegg etter at representanten Åshild Bruun-Gundersen har hatt innlegg her. Det er greit nok å harselera over eit forslag, men ein må ikkje snakka usant. Vi føre-

slår ikkje at kvinner pliktar å vera på ei barselavdeling. Dersom ein les forslaget, ser ein at vi skal gi kvinner moglegheit til å vera på barselavdeling. Eg vil påpeika at det får vera grenser for kva ein seier her frå talarstolen. Vi ønskjer at ein skal gi barselkvinner moglegheit til å vera på barselavdeling inntil amminga har kome i gang, dersom kvinna har behov for det. Slik er det ikkje i dag.

Det vil alltid vera slik at det er kvinna som bestemmer. Det gjeld òg amming. Men det er mange i dag som ikkje får god nok hjelp til amming på sjukehuset, fordi bemanninga er så knapp, og liggjetida er vorten så kort. Kort liggjetid føreset at ein må få hjelp ute i kommunane. Det er godt dokumentert at det manglar veldig mange jordmødrer. Ammehjelpe har f.eks. hatt ein enorm stor auke fordi det er mange kvinner – sjølv om kanskje ikkje Framstegspartiet trur det – som ønskjer å amma, men som ikkje får den hjelpa dei har behov for, når dei har behov for ho. Difor er dette forslaget viktig.

Eg legg merke til at det har vore kvinner på talarstolen her, men dette handlar om spedbarnsernæring. Det er like viktig for alle – det er ikkje ei kvinnesak det handlar om. Vi må sørge for å leggja til rette for at norske spedbarn kan få den beste spedbarnsernæringa og det som er det fagleg anbefalte, på same måten som vi ønskjer å leggja til rette for at barn og ungdom får i seg det som er den anbefalte kosten, og at òg vaksne ser at kosthald er viktig. Når det gjeld spedbarn, er det vel ingenting som er viktigare enn å leggja til rette for det, slik at fleire kan følgja det.

Når det gjeld målsetjinga, er det normalt for alle målsetjingar på kosthaldsfeltet at dei skal vera i tråd med dei nasjonale faglege anbefalingane. Her har regjeringa sett eit lågare mål. Det synest vi er spesielt.

På denne bakgrunnen fremjar eg Senterpartiets forslag. Vi hadde ønskt at det var fleire som hadde røysta for dette, men det er ikkje tilfellet. Men forslag nr. 1 er på mange måtar det aller viktigaste.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Bent Høie [15:52:16]: Jeg kan iallfall innfri representanten Toppes ønske om at også en mann deltar i debatten.

Det er viktig at mødre får den hjelpen og støtten de trenger til å amme. Selv om mange spedbarn i Norge ammes, også sammenlignet med andre land, ønsker vi selvfølgelig at flere følger Helsedirektoratets råd om amming, når de ønsker det. I Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold er det derfor et mål om å øke andelen av barn som ammes, i løpet av planperioden 2017–2021.

Mer enn 90 pst. av norske barn fødes på Mor-barnvennlige sykehus. Nesten alle mødre og barn følger helsestasjonsprogrammet og får råd og veiledning om am-

ming ved helsestasjonen. Om lag halvparten følges opp av helsestasjoner som er godkjent som ammekyndig helsestasjon. Det arbeides for at flere kommuner har helsestasjoner med en slik godkjenning. Jeg vil også berømme Ammehjelpens bidrag til arbeidet med amming.

Det skal gjennomføres en midtveisevaluering av handlingsplanen for kosthold i 2019. Den vil gi en pekepinn om det er behov for en justering av arbeidet som gjøres på området. Vi får nye tall om ammeforekomsten våren 2020, som vil si noe om retningen på utviklingen. Når handlingsplanperioden er over og arbeidet er evaluert, bør vi uansett sette oss nye mål.

Det har vært mye oppmerksomhet om liggjetid etter fødsel. Liggjetiden har vært stabil de siste fem årene. I nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen framgår det at tidspunktet for utskrivning fra sykehus etter fødsel skal tilpasses kvinnens og det nyfødte barnets behov, og skal besluttes i samråd med kvinnen. Tidspunkt for hjemreise skal vurderes på et bredt grunnlag, bl.a. ut fra hensynet til amming og ernæring. Jeg har gitt helseregionene i oppdrag å rapportere om hvordan retningslinjen er implementert.

Retningslinjen setter ingen grense for hvor lenge barselomsorgen er spesialisthelsetjenestens ansvar. Barselkvinner med behov for spesialisthelsetjeneste etter at de er utskrevet, skal få tilbud om det. Det er derfor ikke hensiktsmessig å sette en fast øvre grense for hvor lenge spesialisthelsetjenesten har ansvar for barselomsorgen.

Jeg er enig i intensjonen om å fremme og beskytte amming. Jeg er også enig i at det er behov for flere jordmødre i kommunene. Derfor bygger vi opp jordmortjenesten. I 2018 gjeninnførte vi lovkravet om jordmorkompetanse i kommunene, som ble fjernet av forrige regjering. Vi har gjennom flere år styrket helsestasjons- og skolehelsetjenesten, inkludert jordmorkompetansen. I 2019 har vi øremerket 40 mill. kr av tilskuddet til helsestasjons- og skolehelsetjenesten til jordmorkompetanse i kommunene. Fra 2013 til 2017 økte antall jordmorårverk med 46,2 pst.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [15:55:34]: Vi får tydelege tilbakemeldingar frå bl.a. Jordmorforbundet om at det er eit sterkt press på barselavdelingane, for i ein pressa situasjon må jordmødrene prioritera fødsel, og det går ut over barseltilbodet. Ein snakkar òg mykje om at det er kortare liggjetid, og at det er manglande oppfølging frå jordmor når ein kjem heim. Dette er i alle fall ikkje gunstig for amming, og vi veit at det går ut over amming fordi kvinner ikkje får hjelp når dei treng det.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Ser statsråden denne sammenhengen, og meiner han at ein må gripa inn politisk for å sikra eit betre tilbod?

Statsråd Bent Høie [15:56:37]: Det er viktig med trygghet, forutsigbarhet og god oppfølging i en sånn situasjon, men det er ikke riktig at liggetiden går ned. Den har holdt seg stabil på rundt 2,8 døgn de siste fem årene, og liggetiden for førstegangsfødende er 3,2 dager. Jeg er veldig glad for at vi har fått en ganske kraftig styrking av jordmortjenestene i kommunene – en årsverksstyrking på over 40 pst. Når en ser det i forhold til antall fødsler, var det 47,3 jordmorårsverk per 10 000 fødte da jeg overtok som helseminister. I dag er det 72,1 jordmorårsverk per 10 000 fødte. Det er ingen tvil om at det har vært en ganske kraftig oppbygging av dette tilbudet i kommunene de siste fem årene. Det mener jeg er riktig, og det er viktig med en videre styrking, og det er derfor vi må øremerke midler til denne styrkingen i 2019.

Kjersti Toppe (Sp) [15:57:40]: Når det gjeld jordmorstillinger i kommunane, er jo det noko ein har etterlyst lenge. Når behovet er 600–700 årsverk for å oppfylle dagens nasjonale retningslinjer, vil eg spørja kor mange jordmødrer ein treng for at ein skal oppfylle kravet til jordmødrer. Eg høyrer at det er ei kraftig satsing, men ut frå behovet som er der ute, vil eg ikkje tru at den satsinga er så kraftig. Det kan godt vera ei stor prosentvis satsing, men det kan jo òg fortelja om kor dårleg det har vore i utgangspunktet.

Kva tid vil ein få 600–700 årsverk av jordmødrer ute i kommunane med denne satsinga, og har statsråden ein plan for korleis ein skal oppnå dette fortare?

Statsråd Bent Høie [15:58:39]: Det var 278,8 jordmorårsverk i kommunene, i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, da jeg overtok som helseminister. Det var 408,1 årsverk i 2017. Sannsynligvis har det vært en ytterligere økning i 2018, og vi har øremerket 40 mill. kr til dette i 2019. Samtidig går antallet fødsler ned. Det betyr at utenom at det har vært en ganske kraftig økning i antall årsverk, har antallet gravide som hvert årsverk følger opp, gått ned utover den årsverksveksten som har vært.

Sheida Sangtarash (SV) [15:59:30]: Det tredje og siste jeg ville vise til, og som jeg ikke fikk tid til, handlet om mødre som av ulike årsaker er nødt til å flaskemate, og som etterlyser mer informasjon og kompetanse hos helsepersonell. Jeg er enig i at de må bli fortalt at det er greit, men det er ikke bra nok. Kvinnene ønsker faglig veiledning i hvordan de skal gjøre matsituasjonen god og trygg.

Jeg lurer på hva regjeringen har gjort hittil, hva statsråden vil gjøre for å øke denne kompetansen hos helsepersonell, og hva resultatet av det blir for kvinner i barsel.

Statsråd Bent Høie [16:00:08]: Det skjer gjennom å styrke den oppfølgingen som en får. Som jeg var inne på

i mitt innlegg, er det slik nå at 90 pst. av norske barn fødes på en mor–barn–vennlig sykehusavdeling, og halvparten følges opp av helsestasjoner som er godkjent som ammekyndig helsestasjon. Så det foregår en kontinuerlig forbedring av kunnskapen på dette området som også når flere av de gravide og nybakte mødrene. Det er den måten en er nødt til å jobbe på. Jeg synes også at Ammehjelpen gjør en veldig god jobb med å jobbe på tvers for å øke kompetansen på dette området.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Sheida Sangtarash (SV) [16:00:57]: Jeg er enig i det statsråden trekker fram om Ammehjelpen, men jeg fikk ikke helt tak i hvilke konkrete tiltak regjeringen har gjort hittil, og hva regjeringen vil gjøre. Kan statsråden konkret peke på noen tiltak?

Statsråd Bent Høie [16:01:13]: Tiltaket vårt er å styrke tjenesten. Det er det vi har gjort, og det er det vi også gjør nå. Det som har betydning for de gravide og de nybakte mødrene, er at de møter en kompetent tjeneste på dette området. Derfor er det også viktig for oss å lovfeste kompetansekrav om jordmødre i kommunene. Selv om den forrige regjeringen fjernet det, har vi gjeninnført det og også styrket oppbyggingen av tjenesten på dette området. Det er mennesker som møter kvinnen, som har tid, som er avgjørende for at en får den informasjonen og kunnskapen en har behov for.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [16:01:55]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Kvalitet og pasientsikkerhet 2017 (Innst. 190 S (2018–2019), jf. Meld. St. 11 (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Ingvild Kjerkol (A) [16:02:39]: Tuva Moflag er ordfører for denne saken, men jeg skal holde hennes innlegg her.

Årets melding peker i stor grad på de samme utfordringene som tidligere meldinger om kvalitet og pasientsikkerhet. Utfordringer knyttet til kols, diabetes, sepsis og vaksinasjonsprogrammet er kjent fra tidligere. Pasient- og brukerombudene har opplevd en jevn saksøking de siste årene og rapporterer om mye kunnskapsløshet i tjenestestedenes saksbehandling av klager – dessverre. Mangelfull eller dårlig informasjon er gjennomgående i mange av sakene. Ansattes kunnskap og kompetanse om saksbehandling og rettigheter må styrkes, og det er behov for bedre informasjon om klageordningene for pasienter og pårørende.

Meldingen viser at fastlegeordningen må moderniseres, og pasientombudene påpeker at mange av henvendelsene handler om manglende tilgjengelighet. Komiteen viser til at Statens helsetilsyn har utført tilsyn med akuttmottakenes identifisering og behandling av sepsis i perioden 2016–2018, og ser alvorlig på at det er avdekket svikt og mangler i alle helseforetakene som ble undersøkt. Vi vil understreke viktigheten av fortsatt tett oppfølging og kunnskapsheving om sepsis i helsetjenesten.

Komiteen viser til at det fortsatt er mange ubesatte stillinger på fødeavdelingene, samt at det er behov for tydeligere avklaringer i ansvaret mellom jordmor og lege for å ivareta kravene i veilederen «Et trygt fødetilbud. Kvalitetskrav til fødselsomsorgen».

Komiteen viser til at kvalitetsindikatorerne knyttet til pakkeforløp for kreft er oppnådd på overordnet nivå, men det er variasjoner på tvers av foretaksnivå. Pakkeforløpene for kreftypene livmorhalskreft, primær leverkreft, kreft i skjoldbruskkjertelen, bukspyttkjertelkreft og kronisk lymfatisk leukemi når ikke målene.

Komiteen anerkjenner at god ledelse, rett kompetanse og tydelige rutiner er avgjørende for kvalitet og sikkerhet i helsetjenesten. Meldingen avdekker risiko-områder som kommuner, helseforetak og private tjenesteytere forventes å bruke som kunnskapsgrunnlag i planlegging, utøvelse, evaluering og korrigerende av helse- og omsorgshjelp. Når svikt og skader har oppstått, må disse brukes til læring for å redusere risikoen for lignende feil i framtiden.

Dette er den femte stortingsmeldingen om kvalitet og pasientsikkerhet i helsetjenesten. Den gir først og fremst et oversiktsbilde over områder der vi har utfordringer og behov for forbedring, og det gir derfor ikke et helhetlig bilde av kvaliteten i helsetjenesten.

I 2010 startet den rød-grønne regjeringen en kartlegging av pasientskader ved norske sykehus. Da fikk omtrent 16 pst. av norske sykehuspasienter minst én skade som følge av behandlingen de mottok, eller av manglende behandling. I 2011 startet vi pasientsikkerhetskampanjen for å lære helsepersonell hvordan vi kan

bedre tryggheten i tjenestene. Det som nå heter pasientsikkerhetsprogrammet, har gitt resultater. I 2016 var tallet redusert til 14 pst. Men tallet har ikke gått ytterligere ned. Målet om 25 pst. reduksjon fra 2012 til 2018 er ikke nådd.

Arbeidet med kvalitet og pasientsikkerhet og å forebygge uheldige hendelser i helsetjenesten har ikke lykkes godt nok, dessverre. Internasjonale undersøkelser tyder på at halvparten av de uheldige hendelsene kunne ha vært unngått. Vi hadde for noen uker siden en debatt i salen om meldeordningen i spesialisthelsetjenesteloven, som regjeringen skroter til fordel for en havarikommisjon. Den debatten har vi hatt, men den viste at regjeringen er på feil vei i pasientsikkerhetsarbeidet – mer vekt på skyld og hva som har skjedd, mindre vekt på system for læring i tjenesten.

Det er nå over seks år siden sist vi hadde en stortingsmelding som så helhetlig på kvalitet og pasientsikkerhet. «God kvalitet – trygge tjenester» presenterte den rød-grønne regjeringens politikk for å bedre kvalitet og pasientsikkerheten. Derfor foreslår Arbeiderpartiet, sammen med Senterpartiet og SV, at regjeringen legger fram en ny, overordnet stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgstjenestene, med konkrete mål og tiltak som følges opp med årlige meldinger.

Jeg vil ta opp forslaget.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har teke opp det forslaget ho refererte til.

Sveinung Stensland (H) [16:07:56]: Det er interessant med kritikk av at vi er på feil vei. Til det er det å anføre at det jo er nettopp nå vi har begynt å få disse meldingene. Dette er den femte stortingsmeldingen om kvalitet og pasientsikkerhet som danner grunnlaget for nettopp en slik debatt. Det at vi selv legger frem disse dataene, viser at vi er villig til både å lære av feil og å sørge for at det ikke skjer feil. Det er selvfølgelig en umulig oppgave å unngå alle feil i helsetjenesten, men hvis en ikke måler, hvis en ikke ettergår, kommer en ingen vei i dette arbeidet.

De fire første meldingene til Stortinget om kvalitet og pasientsikkerhet vektla at de viktigste innsatsområdene for bedre kvalitet og trygge tjenester er å utvikle pasientens helsetjeneste, forbedre systemer, ledelse og kultur i tjenestene og redusere uberettiget variasjon. Det blir videreført i denne meldingen, og samtidig videreføres arbeidet med å rette opp funnene fra tidligere.

Manglende kunnskap om kvalitet og pasientsikkerhet har i en årrekke vært trukket frem som en utfordring. Det har vi som sagt gjort noe med, og nå har vi mye data og økt kunnskap om kvaliteten og pasientsikkerheten. Utfordringen er å bruke denne kunnskapen til

å forbedre tjenestene. Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten legger grunnlaget for en kvalitetsorientert ledelse og systemer for dette.

Hvis vi ser på tallene, har pasient- og brukerombudene hatt en økende saksmengde de siste årene. I 2017 hadde de 15 200 henvendelser. Det fordeler seg på spesialisthelsetjenesten, kommunehelsetjenesten og andre henvendelser. Som tilhørerne vet, får vi nå en lovendring som også ser på pasientombudets rolle.

Mangelfull eller dårlig informasjon er gjennomgående i mange av sakene. Det er derfor nødvendig med bedre kommunikasjon med pasienter og mellom aktørene i helsetjenesten. Utvikling av pasientens digitale helsetjeneste må være en prioritet for regjeringen fremover.

Norsk pasientskadeerstatning har 3 pst. økning i antall meldte saker i 2017 sammenlignet med 2016, og har totalt 5 821 saker. Medholdsandelen på 29 pst. er noe lavere enn tidligere år. Svikt i behandling og forsinket eller feil diagnose gir størst grunnlag for medhold i klagesakene.

Helsetilstanden i Norge er god. Det er høy forventet levealder og lav dødelighet etter hjerteinfarkt og slag. Vi har også god femårsoverlevelse etter kreft, og nå er faktisk den største gruppen kreftpasienter kreftoverlevende.

Meldingen om kvalitet og pasientsikkerhet gir først og fremst et oversiktsbilde over områder der vi har utfordringer og behov for forbedring. Meldingen gir ikke et helhetlig bilde av kvaliteten i helsetjenesten, men det den viser, er at vi ikke er redd for fakta, vi er ikke redd for å få tilstanden på bordet, og vi er heller ikke redd for å ta debatten om hva vi må gjøre for å komme videre.

Da vil jeg trekke frem to bekymringer som jeg mener er spesielt viktige. Det ene er forhøyet dødelighet innen psykisk helse. Det er en utfordring vi aldri kommer til å bli ferdig med å snakke om. Vi får ta diskusjonen om flere senger er løsningen, men den er vi vel ferdig med for i dag. Det andre er økningen av benzodiazepinbruk blant eldre. Hvis en ellers ser på OECD-rapporten «Health at a Glance», ser en at Norge er i den beste tredjedelen, altså blant de beste i verden, på tolv indikatorer. Vi er på midten på fem, og så er vi i bunnen på seks indikatorer, derav noen av dem jeg nevnte nå.

Dette er ting vi må ta på alvor. Men hvis vi ikke er villig til å måle, hvis vi ikke er villig til å lære av våre feil, kommer vi ikke videre. Derfor er det underlig at Arbeiderpartiet opprettholder kritikken av undersøkelseskommissjonen, som jeg er glad for at vi har fått på plass. Det vil nemlig være en plass der en ikke er ute etter å straffe, der en ikke er ute etter å ta papirer fra folk som har gjort feil, men nettopp der en vil se hva som har gått galt, og lære, slik at vi ikke gjør de samme feilene igjen,

på akkurat samme måte som innen transportsektoren. Det er vår begrunnelse for å opprette Statens undersøkelseskommissjon for helse- og omsorgstjenesten.

Kjersti Toppe (Sp) [16:12:31]: Arbeidet med kvalitet og pasientsikkerhet i helsetenesta handlar både om ressursar og om leiing. Det daglege kvalitetsarbeidet i helsetenesta er først og fremst eit leiaransvar, og då er det bekymringsfullt at Riksrevisjonens kontroll med forvaltning av statlege selskap i 2017, Dokument 3:2 for 2018–2019, påviste at styra i helseføretaka ikkje har ei god nok oppfølging av kvalitet og pasientsikkerheit. Dette bør vera ein minst like viktig del av styrearbeidet som økonomistyring. Då er det uakseptabelt at styra ikkje arbeider systematisk med tiltak for å betra pasientsikkerheita.

Når vi veit at toppleiinga i helseføretaka alt jobbar for dårleg med å følgja opp kvalitet og pasientsikkerheit, er det uforståeleg at regjeringa vil fjerna eit av dei viktigaste verktøya vi har for å innhenta og dela kunnskap om pasientsikkerheit, nemleg meldeordninga for spesialisthelsetenesta. Dette har vore ein sanksjonsfri kanal for å dela uønskte hendingar og nestenhendingar med det føremålet at dei som jobbar i helsetenesta, kan læra av feila dei sjølve og andre har gjort. Det at helseføretaka i liten grad har brukt ordninga aktivt for å betra kvalitet og pasientsikkerheit, er eit argument for å utvida og styrkja ordninga, ikkje avskaffa ho.

Arbeidet med kvalitet og pasientsikkerheit handlar òg om ressursar og kan difor ikkje sjåast isolert frå dei generelle ressursutfordringane og presset dei tilsette opplever i tenesta. I 2018 vart den nasjonale undersøkinga ForBedring for første gong gjennomført for å kartleggja nettopp arbeidsmiljø og pasientsikkerheitskultur. I den undersøkinga kjem det fram at arbeidsforholda til dei tilsette er det området der misnøya er tydeleg størst. 40 pst. av respondentane er ikkje einige i at det eksisterer eit godt sikkerheitsklima på arbeidsplassen, og Legeforeningen etterlyser konkrete tiltak frå regjeringa om kva dei vil gjera for å følgja opp samanhengen mellom arbeidsmiljø, kultur og pasientsikkerheit. Vi veit at f.eks. beleggprosent på sjukehus har ein klar samanheng med auka risiko for uheldige hendingar, men det vert ikkje tatt omsyn til.

Sjølv om helsetenesta i Noreg scorar godt på dei fleste indikatorar i samanlikning med andre land, viser OECD-rapporten for 2017 at pasienterfaringar, særleg i allmennlegetenesta, er eitt av punkta der vi gjer det aller dårlegast. Vi er mindre fornøgde enn pasientar i andre land, spesielt med kor mykje tid fastlegen brukar på pasientane. Det er ingen grunn til at vi i Noreg akkurat på dette punktet skal vera dårlegare enn andre land – vi burde ha vore betre. Det er eit bekymringsfullt teikn på

kor stort presset på fastlegeordninga har vorte dei siste åra, når fastlegen får fleire og fleire oppgåver utan at det kjem nye ressursar. Vi har lenge etterlyst tiltak for å betra på denne delen.

Så veit vi at nærmare 14 pst. av alle somatiske innleggingar er knytte til ei eller anna form for skade. Denne delen har vore nokså stabil sidan 2012, der ein hadde eit mål om å redusera pasientskadar med 25 pst. – det sette vi i den stortingsmeldinga som den raud-grøne regjeringa fremja. Denne meldinga hadde òg forslag om å setja ned eit utval, ein NOU – først og fremst Ariansonutvalet. Det som er skuffande, er at denne NOU-en ikkje er følgd opp på ein heilskapleg måte frå dagens regjering, og at ein har gått på tvers av fleire av tilrådingane i rapporten.

Det er eit politisk ansvar å gi helsetenesta leiarar og tilsette med best mogleg føresetnader for å tilby trygge tenester av høg kvalitet. Vi meiner det no er på tide med ei ny stortingsmelding der vi får mål og meining med dei årlege rapportane, for dei fungerer faktisk ikkje etter hensikta. No er vel forslaget tatt opp, så då er det varetatt.

Statsråd Bent Høie [16:17:47]: En årlig stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet gir en god oversikt over status og utfordringer i helse- og omsorgstjenesten. Derfor legger vi for femte gang fram en sånn melding. På denne måten kan alle nivå i helsetjenesten og folkevalgt nivå få informasjon som grunnlag for forbedringsarbeid. Dette svarer på min tanke om åpenhet og deling av kunnskap og informasjon, som skal stimulere til kvalitetsforbedring lokalt og til ledelsesoppmerksomhet på alle nivå. Formålet er økt pasientsikkerhet og best mulig tilbud til pasienten.

Vi har en god helse- og omsorgstjeneste i Norge. Mange gir uttrykk for at de er fornøyd med kvaliteten på tilbudet. Stadig flere pasienter får behandling raskere og bedre resultat enn tidligere. Samtidig peker denne meldingen på flere områder der vi har utfordringer. Enkelte feil og mangler gjentar seg, og for enkelte pasientgrupper er det fortsatt for store forskjeller i behandlingstilbudene som gis. Kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet er et kontinuerlig arbeid, og svikt kan ta tid å rette opp. Derfor må vi fortsette å sette søkelys på områdene der det svikter.

En samlet komité forventer at tilbakemeldingene gir grunnlag for regjeringens prioriteringer og innsatsområder. Regjeringen har høye ambisjoner og arbeider systematisk for å heve kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten. Jeg oppfatter at komiteens forventninger er et tydelig uttrykk for at en samlet komité også har høye ambisjoner på dette området, og det er jeg glad for.

Denne meldingen avdekker risikoområder som kommuner, helseforetak og private tjenesteytere må bruke i sin planlegging, utøvelse, evaluering og korrigerende av helse- og omsorgstjenestehjelpen. Meldingen viser hvor viktig det er å se på variasjon i resultater på nasjonale kvalitetsindikatorer. Her gir også helseatlasets verdifull kunnskap som må brukes i forbedringsarbeidet. Gjennom forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring har helse- og omsorgstjenesten fått et grunnleggende verktøy for systematisk kvalitetsforbedring.

Regjeringen har etablert Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten for oppfølging av alvorlige hendelser. Varselordningen til Statens helsetilsyn er utvidet til å inkludere den kommunale helse- og omsorgstjenesten og private aktører. Med dette har vi gjennomført tiltak som gjelder for hele helse- og omsorgstjenesten.

Arbeidet med pasientsikkerhet videreføres med uforminsket styrke, bl.a. gjennom ny nasjonal handlingsplan for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring. Vi må i større grad se arbeidsmiljø og pasientsikkerhetskultur i sammenheng. Derfor ble en kartlegging av arbeidsmiljø og pasientsikkerhetskultur for første gang gjennomført i 2018.

I foredragsmøtene har jeg stilt krav om oppfølging av Riksrevisjonens rapport om mangler ved styrenes oppfølging av kvalitet og pasientsikkerhet i de regionale helseforetakene. Jeg har forventninger til at disse tiltakene bidrar til økt oppmerksomhet, oppfølging og bedre pasientsikkerhet.

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å fremme kvalitet og pasientsikkerhet. De konkrete utfordringene som avdekkes i den årlige meldingen, følges spesifikt opp gjennom framlagte og planlagte stortingsmeldinger, handlingsplaner og strategier. For å bedre kvaliteten i tjenestetilbudet til eldre og skape et mer aldersvennlig samfunn er kvalitetsreformen for eldre – Leve hele livet – lagt fram og vedtatt av Stortinget. Den følger vi nå opp.

I 2019 legger vi fram en ny nasjonal helse- og sykehusplan. Hovedtemaene vil være samhandling, teknologi, kompetanse og psykisk helsevern. Tiltakene i planen vil ha betydning for kvaliteten og pasientsikkerheten. Regjeringen legger også fram en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse, som adresserer flere av utfordringene som er omtalt i meldingen.

Å skape pasientens helsetjeneste handler om god kvalitet og pasientsikkerhet. Det kreves tiltak på systemnivå, men det handler også om kultur og ledelse. En årlig melding om kvalitet og pasientsikkerhet kan ikke gå i dybden på enkeltområdene, men den må brukes sammen med andre kilder i planlegging, iverksetting, evaluering og korrigerende av helse- og omsorgstjeneste-

ne, sånn at vi sikrer alle pasientene likeverdig tilgang på god og trygg helsehjelp.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [16:22:28]: Eg er opptatt av at vi må vera meir vakne for korleis sikkerheitsklimaet er på arbeidsplassane for å kunna få openheit og forbetringar når det gjeld feil og manglar. Eg synest den undersøkinga som kom, som viste at 40 pst. meinte at det ikkje var eit godt sikkerheitsklima på arbeidsplassen, er ei veldig alvorleg tilbakemelding til oss, for eg trur ikkje vi når måla om ein reduksjon i pasientskadar og forbetring av pasientsikkerheitsarbeidet dersom vi ikkje tar grep og ser på dette.

Legeforeningen etterlyser konkrete tiltak frå regjeringa på dette feltet, og eg vil stilla spørsmålet vidare til statsråden: Vil statsråden og regjeringa koma med konkrete tiltak for å betra sikkerheitskulturen på arbeidsplassane?

Statsråd Bent Høie [16:23:34]: Ja – og undersøkelsen ForBedring er i seg selv en del av de konkrete tiltakene.

Jeg ga helseregionene i oppdrag å gjennomføre en samlet undersøkelse av pasientsikkerhet, kultur og arbeidsmiljø og helse, miljø og sikkerhet for de ansatte. Dette oppdraget skulle gjøres i samarbeid med de tillitsvalgte, og undersøkelsen er gjennomført. Jeg har stilt krav om at den følges opp med konkrete tiltak i de ulike helseforetakene og regionene – at en i samarbeid med de tillitsvalgte jobber med resultatene av undersøkelsen.

I tillegg er denne undersøkelsen også omfattet av forskriften om kvalitet og ledelse, og det betyr at ledere på alle nivåer i hele spesialisthelsetjenesten, som undersøkelsen omfatter, er forskriftsmessig forpliktet til å gå gjennom resultatene og igangsette forbedringsarbeid sammen med de tillitsvalgte og de HMS-ansvarlige på sine avdelinger.

Kjersti Toppe (Sp) [16:24:41]: Eg har eit oppfølgingsspørsmål. Vil det verta lagt fram for Stortinget kva som vert gjort, eller er det opp til kvart enkelt helseforetak, og så får vi ikkje vita meir om det?

Så har eg eit anna spørsmål, som gjeld sjølve saka, om årlege meldingar. Utgangspunktet var at vi hadde ei stortingsmelding som hadde eit mål om 25 pst. reduksjon. Vi når ikkje det, og årlege meldingar har heller ikkje ført til at vi er nærmare det målet. Så det andre spørsmålet mitt går på om ein vil koma med eit nytt mål for reduksjon av pasientskade, eller om 25-prosentmålet står fast.

Statsråd Bent Høie [16:25:39]: Til det første spørsmålet: Denne undersøkelsen omfatter alle ansatte i spe-

sialisthelsetjenesten, alle avdelinger. Resultatene fra undersøkelsen er offentlige på sykehusnivå, men på avdelingsnivå er det – fordi det her er mye personidentifiserbar informasjon – tilgjengelig for de tillitsvalgte og for ledelsen for oppfølging. Det er ikke naturlig å legge fram for Stortinget oppfølging av denne typen resultater, på den enkelte avdeling, på det enkelte sykehus. Dette er først og fremst utfordringer som må løses på den lokale arbeidsplassen.

Det som er viktig for meg, er å sørge for at denne informasjonen kommer fram, og at undersøkelsen er lik i hele landet, og dermed gir et godt grunnlag for de lokale handlingene som skal til for forbedring, men også at jeg kan måle ledelsen og følge med på utviklingen – og at Stortinget også kan følge med på det. Dette vil bli en årlig undersøkelse, og det betyr at vi også kan se på om de tiltakene som settes i verk, lokalt og regionalt, har effekt på det området.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:26:47]

Interpellasjon frå representanten Elise Bjørnebekk-Waagen til helseministeren:

«Våren 2018 behandlet Stortinget representantforslag om tiltak for å sikre trygg fødselsomsorg, jf. Dokument 8:168 S (2017-2018). Ved behandlingen av saken ble det flertall for en rekke forslag for å styrke føde- og barseltilbudet i Norge. Et flertall i Stortinget stemte for å be regjeringen sikre en trygg og fremtidsrettet fødselsomsorg ved å sikre dagens fødeinstitusjoner. Det ble fattet vedtak om en styrket jordmørtjeneste, implementering av Nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen, liggetid og utreise fra føde-/barselavdeling. I Bergensavisen 6. mars kan vi lese om fødler som blir avbrutt på grunn av lav bemanning, fødende kvinner som ligger alene, kvinner som ikke får smertestillende tidsnok, og ansatte som gråter på jobb.

Hva har statsråden gjort for å sikre alle fødende kvinner en trygg fødselsomsorg?»

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [16:28:04]: Fødsel er en stor begivenhet – et nytt liv, en ny begynnelse. De fleste av oss er så heldig at vi kan tenke tilbake på de avgjørende øyeblikkene med glede, men for noen gikk det ikke som det skulle – og helsetilbudet ble testet til sitt ytterste.

At alle barn og mødre får den beste oppfølgingen og de beste forutsetningene, burde være en selvfølge. Altfor ofte hører vi historier om kvinner og barn som ikke får den fødselshjelpen de har krav på. Kort liggetid, mangel på kommunikasjon mellom instanser, fødsel utenfor fø-

dested, for lite bemanning – mye handler om ressurser. Vi som samfunn og fellesskap kan ikke være bekjent av at kvinner på det mest sårbare tidspunktet i livet ikke føler trygghet.

I Bergensavisen har vi gjentatte ganger kunnet lese om mangelfullt fødetilbud, om fødsler som blir avbrutt på grunn av lav bemanning, fødende kvinner som ligger alene, kvinner som ikke får smertestillende tidsnok, og ansatte som gråter på jobb. Historiene kommer fra hele landet, og bildene bekreftes av tilsyn og tilbakemeldinger fra fagmiljøer. Da kan ikke svaret være at vi er bedre enn mange andre land, at vi kvinner i Norge indirekte skal være takknemlige. Selv om vi har et godt fødetilbud her i landet sammenlignet med mange andre land, kan vi ikke frita politiske ledere deres ansvar for at nettopp alle skal føle denne tryggheten.

Det fødes om lag 60 000 barn i Norge hvert eneste år. Gjennom de siste årene har det skjedd store endringer i fødsels- og barselomsorgen – stramme budsjetter, kortere liggetid, færre barselsenger og reduksjon i barseloppfølgingen. Barseltiden på sykehuset er ikke noe hotellopphold. Det er en tid da kompetent personell skal fange opp sykdom og komplikasjoner hos mor og barn tidlig nok. For få folk på jobb får konsekvenser både for liten og for stor.

En viktig kvalitetsindikator for en trygg fødselsomsorg er én-til-én-omsorg fra jordmor til kvinner i aktiv fødsel. Når jordmor er til stede, kan komplikasjoner fanges opp, slik at det ytes riktig hjelp. Da sier det seg selv at når jordmor ikke er til stede, får det unødvendige, alvorlige utfall. Dessverre hører vi altfor ofte om at det skrives avvik, at for få folk på jobb gjør det umulig å følge kravet.

For tidlig utreise fra sykehus gjør at sårbare nyfødte barn reiser hjem til kommuner som ofte har et svært begrenset tilbud om oppfølging. Når barselkvinner og nyfødte blir på sykehuset lenge nok, kan helsepersonell fange opp komplikasjoner som gulsott, stort vekttap, infeksjoner hos den nyfødte eller blødning, infeksjoner og svangerskapsforgiftning hos mor. Kompetansen til de ansatte på fødeavdelingen er våre barns og vi kvinners viktigste trygghet.

Ansatte ved fødeavdelingen brenner for jobben sin. De yter sitt beste hver eneste dag for små og store pasienter. Men når man som jordmor eller barnepleier opplever aldri å strekke helt til, at oppgavene alltid er for mange, tærer det på. Sånn sliter vi ut de ansatte i fødselsomsorgen, dag for dag og vakt for vakt. Vi hører om flere steder der fødeavdelingene har kommet til det de kaller et «tipping point», hvor arbeidshverdagen er så krevende og de ansatte så travle at det går ut over trivsel og sikkerhet. Sånn kan vi ikke ha det. Her i Norge har vi god råd, og vi har råd nok til en god og trygg fødselsomsorg.

Det handler om ressurser, og det handler om vilje til å prioritere.

Når finansieringen beregnes til landets fødeavdelinger, er det kalkulatoren til statsråden som er premissleverandør. I dag er det sånn at god bemanning må tas av rammebudsjettet, mens komplikasjoner gir økt utbetaling. Den logiske bristen i dette er at nettopp høy bemanning kan hindre komplikasjoner. I Arbeiderpartiet har vi tidligere fremmet forslag om rammefinansiering av fødselsomsorgen, sånn at kvalitet blir premiert, og at man sikrer en forsvarlig bemanning som et akutttilbud. Dessverre stemte regjeringspartiene imot. Jeg er redd for at fødselsomsorgen er i ferd med å bli en minimumstjeneste, at det er økonomien og ressursene som styrer hvilke tilbud som møter små og store pasienter.

Årlig føder rundt 450 kvinner ufrivillig utenfor sykehus, og tallet er stabilt høyt. Følgetjenesten, altså muligheten for å bli ledsaget av jordmor på vei til sykehuset, er avgjørende og en viktig trygghet for mange med lang reisevei, men stor vaktbelastning og dårlige lønnsforhold gjør det vanskelig å rekruttere. Mangel på jordmødre i distriktene gir også en belastning på annet helsepersonell. Legevakt og ambulansfolk forteller om dette. Når rekrutteringen svikter, kan det få konsekvenser for det tilbudet som møter mødre og barn.

Vi vet at det er et økende behov for helsepersonell i årene som kommer. I 2040 kan vi ha behov for dobbelt så mange helsearbeidere som i dag. Her og nå har vi en prekær jordmormangel, og i tillegg utdannes det for få helsesykepleiere til å ivareta barn og familier ute i kommunene. Barnepleiere er ofte en glemte gruppe i barselomsorgen – en yrkesgruppe som gjør en forskjell. Vi trenger hele bredden og mangfoldet av kompetanse. Vi vet at det er behov for en betydelig økning av utdanningskapasiteten. Fødsels- og barselomsorgen er tuftet på dem som jobber der, og de trenger flere kollegaer nå – og i framtiden.

Våren 2018 behandlet Stortinget en sak for å sikre en trygg fødselsomsorg. Ved behandlingen av saken fikk vi flertall for en rekke viktige forslag for å styrke fødsels- og barselomsorgen i landet. Det ble flertall for å sikre en trygg og framtidrettet fødselsomsorg ved å sikre dagens fødeinstitusjoner, og at helseforetakene skal implementere Nasjonal faglig retningslinje for fødselsomsorgen. Det ble flertall for at utreise alltid skal tilpasses de nyfødte og mødrenes behov. Det ble flertall for å styrke jordmortjenestene, og at følgetjenesten skal kartlegges. Men situasjonsbeskrivelsene og de tilbakemeldingene vi får fra hele landet, viser at det haster. Da er mitt spørsmål til statsråden: Hva har statsråden gjort i året som har gått etter at Stortinget fattet nettopp disse viktige vedtakene, for å sørge for at alle kvinner og nyfødte får en god fødsels- og barselomsorg?

Statsråd Bent Høie [16:36:57]: Fødsel av et barn er en av de største begivenhetene i et menneskes liv. Norsk fødselsomsorg er av høy kvalitet og har gode resultater. Folkehelseinstituttets brukerundersøkelser viser at kvinnene gjennomgående er mer fornøyd med fødsels- og barselomsorgen i 2017 sammenliknet med 2011.

Representanten Bjørnebekk-Waagen viser til at Stortinget våren 2018 behandlet et representantforslag, Dokument 8:168 S for 2017–2018, om å sikre trygg fødselsomsorg. Stortinget ba regjeringen sikre en trygg og framtidsrettet fødselsomsorg ved å sikre dagens fødeinstitusjoner.

Det var en betydelig reduksjon i antall fødeinstitusjoner i perioden 1970–1990. En viktig årsak var at fødler i større grad ble flyttet fra egne fødehem og fødestuer til sykehus. Delvis skyldtes dette økte krav til medisinsk beredskap, f.eks. for keisersnitt, og delvis skyldtes det de fødendes egne ønsker. Noen fødeavdelinger ble lagt ned fordi sykehus ble slått sammen, og noen fødeavdelinger ble lagt ned fordi fødselstallene var for lave. De siste ti årene har det vært en mindre reduksjon i antall fødesteder. Det pågår ingen aktiv sentralisering av fødeinstitusjoner i dag, men det vil kunne skje endringer som følge av f.eks. endringer i sykehusstrukturen, at sykehus slås sammen.

Regjeringen har slått fast at det skal være en desentralisert sykehusstruktur i Norge. Gjennom Nasjonal helse- og sykehusplan fikk vi avklart sykehusstrukturen og akuttfunksjonene ved de fleste sykehus i de fleste delene av landet. Disse beslutningene ligger fast, og det foreligger ingen planer om nedleggelse av fødetilbud ved disse sykehusene. Med beslutninger om sykehusene på Helgeland, i Oslo og på Innlandet vil vi ha en sykehusstruktur som skal sørge for sykehus som gir trygge og gode fødetilbud uansett hvor en bor i landet.

Forsvarlig drift av fødeavdelinger er avhengig av flere faktorer. Helseforetakene må balansere hensyn til geografi, bosetting, transportmuligheter og gode fagmiljøer. Ved endringer i tjenestetilbudet må det sikres at fødeavdelingens behov for faglige støttefunksjoner er dekket. Rekruttering av fagpersoner er utfordrende i deler av landet, og på flere sykehus er antall pasienter for lite til å kunne gi tilbud av god nok kvalitet. Helseforetakene må derfor ta hensyn til flere pasientgrupper enn de fødende når man avgjør hvilke sykehus som skal ha fødeavdeling. I helseforetak der framtidig sykehusstruktur vurderes, vil fødetilbudet være avhengig av de beslutningene som tas i forbindelse med dette.

Jeg oppfatter ikke at samling av fødeavdelingene i Molde og Kristiansund er i strid med Stortingets anmodningsvedtak om å sikre en trygg og framtidsrettet fødselsomsorg ved å sikre dagens fødeinstitusjoner, og

jeg viser til at vi omtalte dette i Nasjonal helse- og sykehusplan. Jeg oppfatter også at det er det stortingsflertallet la til grunn for anmodningsvedtaket, noe jeg påpekte under Stortingets behandling av saken. For øvrig har jeg i foretaks møte om oppfølging av Nasjonal helse- og sykehusplan understreket at eventuelle endringer av fødetilbudet ikke må svekke det samlede fødetilbudet.

Det har vært mye oppmerksomhet rundt liggetid etter fødsel. Jeg viser til St.meld. nr. 12 for 2008–2009, En gledelig begivenhet, som den rød-grønne regjeringen la fram i 2009. Her framgår det at medisinsk kunnskap og erfaring tilsier at det ikke er nødvendig med et langt sykehusopphold etter en normal fødsel. I 2017 var gjennomsnittlig liggetid etter fødsel 2,8 døgn, og liggetiden har vært stabil de siste fem årene. I Nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen framgår det at sykehusoppholdets varighet skal tilpasses kvinnen og det nyfødte barnets behov. Jeg har overfor sykehusene vært tydelig på at ingen nyfødte barn, mødre og fedre skal tvinges hjem kort tid etter fødsel. Barnets behov og foreldrenes trygghet skal bestemme.

I oppdragsdokumentet for 2019 har jeg bedt helse-regionene rapportere på hvordan Nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen er implementert, og spesielt hvordan helseforetakene har fulgt opp anbefalingene om utreisevurdering. Jeg har også bedt helseregionene om å gjennomføre en kartlegging av hvordan følgetjenesten for fødende fungerer. Helseregionene rapporterer på de to oppdragene i årlig melding, som Helse- og omsorgsdepartementet mottar våren 2020.

Hesledirektoratet har i tildelingsbrev for 2019 fått i oppdrag å vurdere behovet for screening av gravide og barselkvinner for å avdekke depresjon. Direktoratet har også fått i oppdrag å vurdere finansieringen av tjenesten ytt av jordmor til gravide og barselkvinner i kommunen, og se den i sammenheng med dagens, og ønsket, utvikling og finansiering av tjenesten til samme målgruppe, ytt av andre yrkesgrupper som leger og sykepleiere. Alle oppdragene er en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak.

Regjeringen er enig i at det er behov for flere jordmødre i kommunene, og derfor bygger vi opp jordmortjenesten. I 2018 gjeninnførte vi lovkravet om jordmorkompetanse i kommunene som Arbeiderpartiet fjernet da de satt i regjering. Gjennom flere år har vi styrket helsestasjonene og skolehelsetjenesten, inkludert jordmorkompetansen. I 2013–2019 er helsestasjonene og skolehelsetjenesten styrket med over 1,3 mrd. kr. I 2019 bevilges det 877,4 mill. kr i kommunerammen, og 430,4 mill. kr er øremerket tilskudd til tjenesten. I 2018 var 20 mill. kr av det øremerkede tilskuddet avsatt til jordmorkompetanse i kommunene. I 2019 er dette beløpet økt til 40 mill. kr. Fra 2013 til 2017 økte antall jord-

Det vi ser, er at tjenesten – tilbudet – år for år har blitt bedre under denne regjeringen, og at de som bruker tjenesten, kvinnene som føder, gjennomgående er blitt mer fornøyde. Det betyr ikke at vi skal hvile på laurbærene, at vi ikke skal fortsette med forbedringer, men det må være grunn til å trekke fram også det som faktisk er den positive utviklingen på dette området, og ikke bare fortsette å male med den brede, sorte penselen, som interpellanten gjør.

Sheida Sangtarash (SV) [16:50:48]: Jeg vil sitere Henrik Ibsen: «En skulle aldri ha sine beste bukser på, når en er ute og strider for frihet og sannhet.» Men i dag ser vi kvinner i Møre og Romsdal som har på seg bunad, altså det fineste de har, for å kjempe for det viktigste de har. De kjemper for en trygg fødselsomsorg og for å bevare sin lokale fødeavdeling i Kristiansund. Trygghet og opplevelsen av frihet henger nemlig sammen.

Her skulle jeg ønske at jeg fikk en estetisk kommentar fra Henrik Ibsen, men det kommer jeg aldri til å få, og det får jeg ikke gjort noe med. Men kjernen i denne saken er så alvorlig og har skapt så stor utrygghet at jeg mener at helseministeren absolutt bør kommentere det og gjøre noe med det. Det er fortsatt tid, men vi har ikke så lang tid. Helse Møre og Romsdal har bestemt at fødeavdelingen skal legges ned. Det betyr at de mange som i dag tar én ferje og så to ferjer, i tillegg må kjøre over fjellet for å komme seg til sitt nærmeste sykehus.

Da jeg var på besøk der i går, fikk jeg ros for å fokusere på denne saken, men jeg skulle virkelig ønske at det ikke var nødvendig å få meldinger som:

Tusen takk! Jeg skal føde mitt barn nr. to og er livredd for å føde på vei til sykehuset når vi skal over fjellet. Førstemann kom nemlig ganske kjapt.

Dette er rystende lesning. Denne utryggheten er reell. Dessuten er Møre og Romsdal det fylket i landet med flest tilfeller av fødsler utenfor institusjon, altså på vei til sykehus.

Statsråden burde heller fokusert på jordmorfølge og sikret stillinger som betaler mer enn 25 pst., altså inntekter som det går an å leve av. Da kunne man kanskje rekruttert. Det hadde vært en god start.

Mitt inntrykk er at fagmiljøet på sykehuset i Kristiansund opplever at de ikke blir satt pris på, at de blir fortalt at kvaliteten er for dårlig, basert på feilberegninger, feilvurderinger og manglende bruk av riktige kvalitetsindikatorer.

Denne nedleggelsen er i strid med stortingsvedtaket fra juni i fjor om å bevare fødeinstitusjoner. Statsråden kan etter min mening ikke påstå at han legger til rette for en trygg fødselsomsorg så lenge kvinner opplever at de må ut i gatene, kledd i det fineste de har, for å kjempe

for det viktigste de har, altså liv, helse og opplevelsen av trygghet.

Kjersti Toppe (Sp) [16:54:02]: Det er ei urovekkjande utvikling i fødsels- og barseltilbodet i Noreg når vi ser det over år, og når vi ser kva som vert planlagt for framtida.

Eg er uroleg fordi særleg barselomsorg held på å ver-ta definert ut av det offentlege tenestetilbodet og i større og større grad er noko som kvinner skal måtta fiksa sjølve. Det er òg sterkare krav til at ein skal vera flinkare og føda fort, og koma seg fort ut av sjukehuset. Eg etterlyser respekten for fødekvinnene og for barselkvinnene og deira nyfødde barn. Eg meiner at effektiviseringskravet som er lagt på fødeinstitusjonane, no har gått altfor langt. Vi ser det i statistikken, f.eks. når det gjeld amming. Vi får òg kraftige tilbakemeldingar frå dei kvinnene som denne tenesta er til for.

I interpellasjonen vert det vist til Dokument 8:168 S for 2017–2018, som førte til vedtak i fjor om ei rekkje tiltak for å styrkja både føde- og barseltilbodet i Noreg – etter forslag frå både Senterpartiet og SV. Det er sant at det kom viktige vedtak med den innstillinga, bl.a. om å sikra dagens fødeinstitusjonar, å styrkja jordmortenesta og fleire andre vedtak.

I interpellasjonen vert det òg vist til situasjonen i Helse Bergen og dei bekymringsmeldingane som er komne nyleg. Det er eigentleg ikkje noko nytt. Det har vore fleire bekymringsmeldingar i Helse Bergen når det gjeld bemanning. Når statsråden les svaret frå Helse Bergen, må eg seia at eg har høyrte det før. Det er jo det som er problemet. Det er eit hav av forskjell på den verkelegheitsbeskrivinga som helseføretaka har, og det dei som jobbar i tenestene, kan fortelja oss. Eg har problem med å ha tillit til det som vert fortalt oss frå helseføretaket si side, når avstanden er så stor.

Planane om ny barneklinnikk på Haukeland var grunnen til Dokument 8-forslaget, for ein planla at ein ganske stor del av kvinnene – det var vel 40 pst. – skulle ut mellom 6 og 24 timar etter fødsel. Det betyr i praksis at ein ikkje lenger skal byggja og ha tilbod om barselrom for normalfødande.

Det var òg eit vedtak om å implementera Nasjonal fagleg retningslinje. Eg har mange gonger tidlegare etterlyst korleis det går med det viktige kravet om at alle fødande skal ha ei jordmor hos seg i den aktive fasen av fødselen. Eg har forstått at det no skal rapporterast på det, men eg har òg forstått at statsråden har inga oversikt over dette viktige kvalitetskravet, og eg er sikker på at det vert brote kvar einaste dag ute på fødeinstitusjonane, utan at det får nokon som helst konsekvensar, dessverre.

Liggjetida vert altså pressa. Vi veit at avstandane vert bagatelliserte, som i Møre og Romsdal. Vi veit at følgje-

tenesta fungerer veldig dårleg mange plassar, og vi veit at det er problem med god oppfølging når det gjeld amming, som vi var inne på i ein tidlegare debatt her i dag.

Dei nasjonale faglege retningslinjene er gode, men vi har inga forsikring om at dei faktisk vert følgde. Er tidleg utskrivning eit eige ønske frå kvinnene, eller føler dei seg pressa? Eller føler dei at ein må reisa heim fordi forholda ikkje er gode nok og ein uansett ikkje får den hjelpa ein treng på fødeavdelinga?

Situasjonen i Møre og Romsdal er spesiell. Eg er heilt ueinig med statsråden når han seier at vedtaket om nedlegging av fødeavdelinga i Kristiansund er i tråd med stortingsvedtaket. Det er det absolutt ikkje. Det er alle-reie ein stor risiko på Nordmøre for å føda under transport, og den risikoen vert no enda større. Det er ei uakseptabel utvikling som regjeringa og Stortinget må stoppa.

Eigil Knutsen (A) [16:59:15]: Vi som bor i Bergen, er stolte av byen vår – stolte av menneskene, husene, kulturen og historien. Vi er stort sett også stolte av sykehuset vårt, men de siste årene har det vært mye uro knyttet til kvinneklinikken, stedet hvor 5 000 nye borgere kommer til verden hvert år.

Tidligere i år sendte Sykepleierforbundet og Jordmorforeningen nok et varsel til Arbeidstilsynet og fylkeslegen om alarmerende forhold ved kvinneklinikken. De tillitsvalgte har i lang tid vært bekymret for bemanningen og hevder at fødsler er blitt avbrutt fordi det er for få på jobb. Kvinner får ikke smertestillende tidsnok, fødende ligger mye alene, ammehjelp blir utsatt eller uteblir.

Bemanningen går i bølgedaler. I 2015 kom det ti ekstra årsverk til fødeseksjonen etter en periode med mange avvik. Året etter ble 13 av de 15 årsverkene kuttet for å få budsjettet til å gå i hop. Tidligere i år økte bemanningen igjen med 4,5 årsverk.

De tillitsvalgte viser til at det er 1 500 hull i nåværende årsturnus. I fjor var det 1 500 avviksmeldinger. Nå er varselet fra de tillitsvalgte til behandling hos fylkeslegen.

De som jobber i helsetjenesten, går til arbeid hver eneste dag med ett mål: å skape trygghet og faglighet i behandlingen. For litt over et år siden var jeg selv vitne til at omsorgsfulle og svært kompetente helsearbeidere på kvinneklinikken i Bergen sørget for at min sønn kom til verden på en trygg måte. Han kom nesten seks uker for tidlig, og både han og moren var avhengig av litt ekstra omsorg.

Vi var heldige. Vi var der på et tidspunkt med få fødende og relativt god bemanning. Men en skal ikke være der lenge før en ser hvilket enormt arbeidspress de ansatte er under, eller hvordan de sliter med gammelt utstyr og et bygg som nærmer seg 100 år.

I 2023 skal kvinneklinikken i Bergen erstattes med et nytt og moderne bygg. Det er fire år til. Innen den tid skal det fødes 20 000 flere barn i det gamle bygget. Statsråden må sørge for at disse 20 000 fødselene blir gjennomført med god bemanning, ro blant de ansatte og en barselomsorg som gir både barn og foreldre den tryggheten de trenger.

Statsministeren oppfordrer oss til å få flere barn. Arbeiderpartiet deler det ønsket. Vårt første bud er å sikre trygghet – trygghet for at fødende kvinner møter en føde- og barselomsorg som gir den best mulige starten på et nytt liv.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [17:02:30]: Jeg registrerer at statsråden under store deler av interpellasjonsdebatten har hatt kanskje et eget partimøte på første rad med sin partifelle. La oss bare håpe at han har lagt gode planer for hvordan han skal styrke føde- og barseltilbudet for alle oss damer og for nyfødte.

Men jeg er bekymret, og jeg er ikke mindre bekymret etter denne debatten, for selv om Bent Høie har vært statsråd siden 2013, viser han til den tidligere regjeringen i stedet for å ta ansvaret selv. Vi vet at fødeavdelingene er under press, og at det ute i kommunene er et varierende tilbud. Helseatlasen er tydelig: Hvor en bor, avgjør hva en møter av tilbud der ute. Og det er fortsatt slik at systemene ikke snakker godt nok sammen.

Når en er skrevet ut fra fødeavdelingen, kommer det ikke en automatisk elektronisk melding til helsestasjonene. Det er et farlig gap mellom tilbudet som gis i sykehuset, og tilbudet som gis ute i kommunene. I dag er det slik at det er kun to av ti som får hjemmebesøk rett etter utskrivning. Hvor en bor, hvilket postnummer en har, avgjør hvilke muligheter en får, og hvilke tilbud som møter en ute i kommunene.

Statsråden refererte til at kvinnene var fornøyde, at vi syntes tilbudet var godt nok, ifølge undersøkelser. Jeg vet ikke om det er den samme undersøkelsen, fra FHI, som jeg sitter på, men den viser også at ved landets store sykehus scores det dårligere på opplevd tilfredshet – kvinnene savner tilgjengelige jordmødre, og de mener det ikke er tilstrekkelig informasjon og veiledning. Slik kan vi ikke ha det. Vi må styrke vår felles helsetjeneste, og den opplevelsen som kvinnene sitter igjen med, skulle vi vært foruten.

Arbeiderpartiet har i sitt alternative statsbudsjett lagt inn 1,6 mrd. kr mer enn regjeringen til sykehus. Det hadde monnet for fødselsomsorgen. I tillegg har vi styrket kommunene med 2,7 mrd. kr mer. Vi har råd til en trygg og god fødselsomsorg her i Norge.

Statsråd Bent Høie [17:05:14]: Først til representanten Toppe, som påsto at jeg leste opp svaret fra Helse Bergen. Det er ikke korrekt. Det jeg leste opp, var resultatet av undersøkelsen gjennomført av Fylkesmannen i Hordaland etter den forrige bekymringsmeldingen fra de tillitsvalgte. Det var den jeg leste opp; det var ikke fra ledelsen i Helse Bergen.

Så tok også representanten Toppe opp at vi ikke har oversikt over hvor mange som ikke får den oppfølgingen som de skal ha under aktiv fødsel. Det er riktig at jeg har bedt om en slik oversikt og også fått tilbakemelding, men den tilbakemeldingen viser at dette dokumenteres ulikt mellom sykehus, selv om det tilbakemeldingene viser, er at det er mellom 0 og 25 pst. som ikke får den oppfølgingen en skal ha i tråd med retningslinjene. Men for å få dette sammenlignbart mellom sykehus har vi bedt helseregionene om å rapportere mer på enhetlige måter. Da får vi også bedre oversikt på dette området.

Så til interpellanten: Det er helt riktig at jeg også underveis i debatten har hatt samtaler med min partikollega, men på tross av at jeg er mann, klarer jeg å gjøre to ting samtidig – både å snakke og å høre etter – kanskje i motsetning til representanten, for det virker ikke som om representanten får med seg det som var mitt budskap, verken i hovedinnlegget eller i første svar til interpellanten. Interpellanten Bjørnebekk-Waagen prøver å skape et inntrykk av at jeg fra talerstolen sier at jeg er 100 pst. fornøyd med alt, og at det kun er Arbeiderpartiet og representanten som ser utfordringene i dagens fødselsomsorg. Så jeg vil be representanten kanskje høre på debatten i reprise, slik at hun får med seg de utfordringene som jeg beskrev i mitt hovedinnlegg og i mitt svarinnlegg. Jeg mener det er behov for forbedringer, men det kan allikevel ikke være slik at en bare kan stå på Stortingets talerstol og prøve å skape et inntrykk av at dette er en tjeneste som har blitt dårligere år for år under denne regjeringen, når både brukernes tilbakemeldinger og de faktiske tallene viser det motsatte. Vi er inne i en positiv utvikling – tilbudet er blitt bedre, brukerne er blitt mer fornøyde, jordmordekningen er bedre, oppfølgingen er bedre. Så det har blitt bedre, men jeg gjentar igjen: Jeg er ikke fornøyd, det er ikke godt nok, det skal bli bedre, og det er igjen årsaken til at dette er så tydelig prioritert i statsbudsjettet for 2019.

Presidenten: Då er debatten i sak nr. 8 avslutta.

Sak nr. 9 [17:08:24]

Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helseministeren:

«Dokumentaren om Siw i Stavanger Aftenblad gir oss historia til ei av dei rundt 6 000 menneska i Noreg

som er ekstra hardt ramma av rusproblem og psykiske lidingar, og som skårar aller dårlegast på levekårundersøkingar, og som hjelpeapparatet ikkje når inn til. Siw gjekk til grunne. Avisa Nordland har fortalt historia om Mia, eit anna alvorleg døme på ei ung kvinne som fell mellom alle stolar i hjelpeapparatet. Mia har vore akuttinnlagd 24 gonger i løpet av tre år, i løpet av 200 dagar i fengsel har ho gjord 41 forsøk på å ta sitt eige liv. Mia treng langvarig behandling, ikkje fengsel. Helseministeren har uttalt at ein må bruke dokumentaren om Siw til å lære, og at det verkar klart at Mia ikkje har fått god nok koordinert hjelp og oppfølging.

Kva vil statsråden gjere for å sikre at dei mest sårbare menneska får hjelp og koordinerte tenester både frå sjukehus og kommune, og for å hindre at menneskeliv går til grunne?»

Kjersti Toppe (Sp) [17:09:38]: Dette er ein interpellasjon som eg ikkje ønskjer å stilla, som burde vore unødvendig, for vi har eit godt helsevesen i Noreg, og vi har ei velutvikla omsorgsteneste. Men nokre har det betre enn andre, og denne interpellasjonen handlar om dei andre. Den handlar om dei aller mest sårbare, og ei slik sårbar gruppe er menneske som slit med dobbeltdiagnosen rus og psykiatri. Ei anna sårbar gruppe er psykisk sjuke i fengsel. Mange av desse får ikkje nødvendig helsehjelp. Mange går til grunne. Finst det behandlingsresistente pasientar? Er det ein menneskerett å gå til grunne? Meiner helseministeren at det er ein menneskerett å gå til grunne?

Stavanger Aftenblad har fortalt om Siw, ei kvinne som vart funnen død i ein kommunal bustad i Stavanger første arbeidsdag etter påske i 2015. Ho vart 45 år og døydd av ein overdose. Lesarane vert tatt med tilbake til ungdomstida til Siw og vidare gjennom livet hennar. Historia er ei skildring av eit liv med rus, psykisk lidning og sosial nød som gradvis utviklar seg til det verre – vald og prostitusjon. Det er òg ei skildring av eit samla hjelpeapparat som ikkje evnar å hjelpa ein person i nød. Mange visste og forstod at dette kom til å gå gale, men få meinte at dei sjølve kunne ha gjort det betre. Det var til slutt brannvesenet som etter tilsyn sende bekymringsmelding til kommunen. Det seier litt. Siw trengte eit heilt anna tilbod enn ho fekk. Siw utgjorde ein stor risiko for seg sjølv. Ho levde eit hardt liv i Stavanger. Gjekk det som det måtte gå? Siws historie er ei historie om eit system av hjelpeapparat som ikkje fungerer, trass i mange gode hjelparar. Ein lesar skreiv dette om saka:

«For meg, som ikke er så flink til å involvere meg eller gjøre meg kjent med narkomane, sårbare og skakkjorte, så er det nettopp viktig å få et innblikk, så jeg ikke mister av syne hva et menneske er, hva et

medmenneske er, og hva et inkluderende og varmt samfunn egentlig er.»

Det er dette interpellasjonen egentleg handlar om.

Siws historie har ført til fleire debattar om hjelpeapparatet, og det er veldig bra. Helseministeren har sjølv uttalt at Siw har gitt ei av landets mest utsette grupper eit ansikt. Det er sant, for Siw er – eller var – ikkje aleine. Ein antar at det i Noreg er rundt 6 000 menneske som er ekstra hardt ramma av rusproblem og psykiske lidningar, som skårar aller dårlegast på levekårundersøkingar, som har kortare levetid, og som hjelpeapparatet ikkje når inn til.

Siw var altså ei av de mange som går til grunne kvart år, og det verste er at vi veit kven dei er. Spørsmålet er kva helseministeren meiner at han og regjeringa vil gjera av nasjonale tiltak for ei av dei mest utsette gruppene, dei med omfattande rus- og psykiatriproblematikk, slik at dei får omsorg, forsvarleg helsehjelp og tenester der ein samarbeider om dei, både kommunar og spesialisthelseteneste. Eg lurar på kva helseministeren meiner at kommunar og helseføretak skal læra av historia om Siw, og kva for systemendringar som er nødvendige. For det er jo ikkje slik at det er den enkelte sosialarbeidaren, miljøarbeidaren, legen eller sjukepleiaren som er skuld i denne situasjonen, men at våre helsetenester ikkje snakkar saman, og at ansvaret på mange måtar vert pulverisert.

Avisa Nordland har på liknande vis fortalt historia om ei anna kvinne, som vert kalla Mia, som eit alvorleg eksempel på ei ung kvinne som òg fell mellom alle stolar i hjelpeapparatet. Mia har vore akuttinnlagt 24 gonger i løpet av eitt år – inn og ut av psykiatrien. Det vert fortalt i artikkelen om ein gong da eit akutteam rykka ut for å vurdere Mia for ei ny innlegging – da vart ho innlosjert på hotell. Ho er ikkje i stand til å ta vare på seg sjølv. Det ein les i artikkelen, verkar veldig sterkt og heilt utruleg. I løpet av 200 dagar i fengsel har ho gjort 41 forsøk på å ta sitt eige liv. Mia treng langvarig behandling, ho treng ikkje fengsel, ho vert ein av dei mange som er psykisk sjuke, og som det er urett er i fengsel. Ho vert i artikkelen omtalt som jenta som ingen kan hjelpa. Men kan det egentleg stemma? Ho går i skytteltrafikk mellom fengsel, institusjon og sjukehus – frå Nordlandssjukehuset til Bodø fengsel, frå Bodø fengsel via Nordlandssjukehuset til Bredtveit kvinnefengsel, frå Bredtveit kvinnefengsel via Ahus psykiatri tilbake til Bredtveit, frå Bredtveit kvinnefengsel til institusjonen RIBO i Saltdal, frå RIBO til Nordlandssjukehuset psykiatrisk, tilbake til RIBO via sjukehuset i Kristiansand og Nordlandssjukehuset, vidare til Trondheim fengsel, frå Trondheim fengsel via Østmarka psykiatriske sjukehus tilbake til Trondheim fengsel, til Nordlandssjukehuset, no sikkerheitsposten, og deretter til Bredtveit.

Mia er alvorleg psykisk skada, så kvifor skal ho behandlast i fengsel, der isolasjon gjer ho enda sjukare? Kvifor vert ho send som pakkepost rundt omkring? Og korleis går det an å ha 24 akuttinnleggingar i løpet av eitt år i psykisk helsevern utan at nokon reagerer, set seg ned og ser kva som må til for at denne kvinna skal få eit verdig liv og eit behandlingsopplegg som ho ikkje vert sjuk av? Korleis er det mogleg å sitja i fengsel i 200 dagar og forsøkja å ta livet sitt over 40 gonger utan at nokon seier stopp og gir ho eit anna tilbod? Ho er ei ung kvinne i starten av 20-åra. I artikkelen står det at ho ser ut som eit barn. Er det slik at vi i rike Noreg ikkje har eit tilbod til slike som ho?

For nokre år sidan var vi forferda over ei på mange måtar liknande historie, om Ida, glassjenta, om korleis eit barn under barnevernsomsorg vart flytta rundt, rive opp frå nærmiljøet, opplevde massiv tvangsbruk og eit offentleg hjelpeapparat som ikkje snakka saman, eit hjelpeapparat som var mest opptatt av å forsvare systemet, forsvare seg sjølv og sikra at journal og protokoll var rett ført – ikkje at ein gjorde det rette. Barneminister sa den gongen unnskyld til Ida – det var veldig bra – og ho sa vidare at rapporten om Ida måtte verta pensum for alle som jobba i barnevernet. Mia, som Avisa Nordland skriv om, har òg vore under barnevernets omsorg og har òg opplevd massive omskifte, flyttingar, tvang på institusjon, i fengsel. Kva har vi egentleg lært av Ida, og kva skal vi læra av Mia og av Siw?

FNs torturkomité har i år retta kritikk mot norske myndigheiter for vår praktisering av langvarig isolasjon i fengsel. Ifølgje komiteen er isolasjon av innsette med store psykiske utfordringar i strid med menneskerettslege standardar og burde vore avskaffa. Komiteen uttrykte òg bekymring for manglande psykisk helseoppfølging i fengsel og viste til at det er veldig høg førekomst av psykiske lidningar blant innsette i norske fengsel. Alvorleg mangel på sengeplassar i psykisk helsevern fører til at innsette vert isolerte i staden for å få helsehjelp.

Som Siw gir eit ansikt til ei av dei mest utsette gruppene, dei med rusproblematikk og psykiske lidningar, gir Mia-saka ei konkretisering og gir oss historia til ei av dei mange psykisk sjuke som er inn og ut av fengsel, og som aldri burde vore der. Eit år og tre månader etter at ho vart fengsla første gong, har ho hatt seks brot på straffelova og risikerer forvaring – mange av brota mens ho sat i varetekt.

Dette har òg reist spørsmålet om tvangstiltak etter helse- og omsorgstenestelova § 10-2, som opnar for at ein kan tvangsinnleggja frå kommunen si side i inntil tre månader. Eg håpar statsråden kan kommentera akkurat det. Spørsmålet som eg vil stilla, er: Kva gjer statsråden for å sikra at dei mest sårbare menneska får hjelp og koordinerte tenester frå både sjukehus og kommune for å

hindra at menneskeliv går til grunne, og kva gjer ein spesielt for dei mange med psykisk sjukdom som er i fengsel, og personar med omfattande ruslidningar og psykiatrisk lidning?

Statsråd Bent Høie [17:19:55]: Det gjør sterkt inntrykk å lese historiene til Siw og Mia. Jeg er glad for at Stavanger Aftenblad og Avis Nordland forteller disse historiene. Jeg er også glad for at representanten tar opp dette til debatt i Stortinget.

Det handler om to unge mennesker med omfattende hjelpebehov som ikke har fått god nok hjelp. Dette kan, som vi har sett, få tragiske konsekvenser. Vi vet at mennesker med alvorlige psykiske lidelser og rusavhengighet har betydelig kortere levealder enn andre. Forskjellen i levealder kan være opp mot 20 år sammenliknet med befolkningen generelt. Dette er en forskjell vi ikke kan være bekjent av. De to sakene representanten Toppe omtaler i sin interpellasjon, viser med all tydelighet at pasienter innen rus og psykisk helse lett havner mellom to stoler. Mennesker med sammensatte hjelpebehov skal ha tilgang til gode og sammenhengende tjenester. Det finnes flere gode hjelpetiltak, men svikten skjer dessverre ofte i overgangen og i sammenhengen mellom disse.

Mange får god hjelp, men vi har fortsatt en vei å gå før vi kan være sikre på at alle mennesker med store og sammensatte behov får et godt nok hjelpetilbud. Derfor fortsetter regjeringen å prioritere psykisk helse- og rusfeltet høyt. Vi satser spesielt på helsefremming, forebygging og bedre behandling. Enkelthistorier om pasienter som faller mellom ulike stoler, og som ikke får god nok hjelp, gjør dypt inntrykk. Det er viktig at vi bruker disse hendelsene til å lære hvordan vi kan lage enda bedre tjenester, slik at vi unngår at flere opplever det samme som Siw og Mia.

Regjeringen er opptatt av å sikre god helsehjelp til den enkelte pasient. Det betyr at tjenestene må organiseres med utgangspunkt i nettopp pasientens behov. Spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten må samarbeide bedre. For å legge til rette for dette har vi satt i gang flere tiltak. Fra årsskiftet ble de første seks pakkeforløpene innen psykisk helse og rus gjort tilgjengelig. Jeg er glad for at ett av disse pakkeforløpene er rettet mot nettopp utredning og behandling av barn og unge. Fra 1. januar i år kunne de første pasientene henvises til pakkeforløp innen både psykisk helse og rus. I løpet av 2019 vil ytterligere tre pakkeforløp bli satt i verk. Disse skal bidra til økt brukermedvirkning, likeverdig behandling, bedre ivaretagelse av den somatiske helsen, levevaner og ikke minst bedre samhandling. Med pakkeforløpene får pasienten vite hva som skal skje, når det skal skje, og hvem som har ansvaret. Hver pasient får sin

egen koordinator, som skal være pasientens og de pårørendes kontaktperson. Alle disse elementene er helt avgjørende for at vi skal unngå den typen opplevelser som Siw og Mia har hatt.

Hjelpetilbudet til pasienter med særlige utfordringer blir mange steder organisert gjennom såkalte ACT-team og FACT-team. Dette er team som gir behandling på pasientens hjemmebane, tilpasset pasientens behov. Dette er altså ikke tilbud om plass på en lukket institusjon eller et langtidsopphold på en sengepost, men det er tjenester der spesialisthelsetjenesten og kommunen sammen gir koordinert hjelp. Vi ønsker å stimulere til at enda flere slike team etableres mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. ACT-teamene har en helhetlig tilnærming og hjelper mennesker med alvorlige psykiske lidelser, sammensatte behov og eventuell samtidig rusproblematikk. Evalueringer viser at for denne pasientgruppen er tvangsbruken redusert med opptil 70 pst.

I tillegg har pasientene fått bedre livskvalitet, og antall liggedøgn i spesialisthelsetjenesten har blitt halvert. Vi ønsker at det skal etableres flere ACT-/FACT-team. I 2018 ble det derfor gitt tilskudd til etablering og drift av åtte ACT-team, 38 FACT-team og 21 forprosjekter over ordningen Tilbud til mennesker med langvarige og/eller sammensatte tjenestebehov. Det har vært en betydelig økning i antall team siden utgangen av 2017.

Psykisk helsevern blir også et av hovedtemaene i den nye Nasjonal helse- og sykehusplan som legges fram senere i år. Her skal vi tydeliggjøre hvordan vi ønsker at psykisk helsevern skal utvikles videre. De siste årene har vi sett en vekst på nærmere 2 000 årsverk i kommunalt psykisk helse- og rusarbeid. Staten har en ordning der kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere, kan søke om å få finansiert deler av disse utgiftene. I 2015 la vi fram Opptrappingsplanen for rusfeltet. Med bevilgningene for 2019 har regjeringen hittil bevilget 1,8 mrd. kr til oppfølging av planen.

God tilgjengelighet er en viktig forutsetning for å kunne hjelpe mennesker som søker behandling for rusproblemer – ofte i kombinasjon med psykiske lidelser. For å få til det må kapasiteten på tjenestene være god. Jeg er derfor glad for at vi har nærmest halvert ventetiden til rusbehandling de seneste årene. I tillegg har vi gjeninnført den gylne regel. Det innebærer at veksten innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling hver for seg skal være større enn for somatikken. Vi har også satt i gang arbeidet med en rusreform under overskriften Fra straff til hjelp, og vi har for kort tid siden lansert enda en ny overdosestrategi.

Jeg vil også berøre fengsler, som interpellanten også var inne på. Alle innsatte har rett til de samme helsetjenestene som befolkningen for øvrig, innen alle tre

delene av spesialisthelsetjenesten. Det er vertskommunene for fengslene som har ansvar for å tilby innsatte helse- og omsorgstjenester etter helse- og omsorgsloven. Det er helseregionen der fengselet geografisk er plassert, som har ansvaret for å tilby innsatte spesialisthelsetjenester – innen både somatikk, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Vi har over tid bygd opp behandlingstilbudene for rusavhengige i fengslene. Det er i dag 17 fengsler som har egne rusmestringsenheter for innsatte med rusproblemer. I tillegg er det egne poliklinikker innen psykisk helsevern ved de største fengslene, og vi ønsker å styrke dette tilbudet. Vi vet at mange innsatte står på bar bakke ved løslatelse etter soning. Mange står bokstavelig talt med en plastpose med personlige eiendeler i hånden – uten noe rusfritt sosialt nettverk, bolig eller arbeid. Derfor lanserte fem departementer i 2017 en fireårig nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff. Denne strategien skal bidra til å unngå den «plastposesituasjonen» som jeg nettopp beskrev. Som en del av den nevnte strategien har regjeringen nylig inngått en intensjonsavtale med KS om samarbeid ved løslatelse etter straffegjennomføring.

Regjeringens inkluderingsdugnad skal få flere med nedsatt arbeidsevne eller hull i cv-en inn i arbeidslivet. I 2019 har vi bevilget 125 mill. kr til dette. Svak eller ingen tilknytning til arbeidslivet er en av årsakene til at mange mennesker med psykiske lidelser og rusproblemer havner mellom flere stoler. Det er et paradoks når vi vet at tilknytning til arbeidslivet både kan være en beskyttende faktor for sykdomsutvikling og en viktig faktor i forbedringsprosessen til den enkelte. Blant satsingene i inkluderingsdugnaden er 55 mill. kr til individuell jobbstøtte, en metode som gjennom samtidig bistand fra Nav og helsetjenesten skal hjelpe personer med alvorlige psykiske lidelser eller rusproblemer inn i ordinært arbeid.

Avslutningsvis vil jeg vise til regjeringens nye politiske plattform, Granavolden-erklæringen. Her fremgår det at regjeringen vil styrke behandlingstilbudet innen psykisk helsevern i kriminalomsorgen. I tillegg understrekes det at regjeringen vil redusere bruken av isolasjon. Jeg nevner disse to elementene fordi representanten Toppe også viser til at begge de to kvinnene hadde sonet i fengsel, og hun tok opp denne problemstillingen i sitt innlegg. Vi vet at mange innsatte har til dels omfattende psykiske lidelser – ofte forbundet med rusproblemer. Det er derfor viktig at justisministeren og jeg sammen arbeider for at innsatte skal få den hjelpen de har behov for, og for at isolasjon under soning begrenses så mye som mulig. Isolasjon kan i seg selv føre til en forverret psykisk helse.

Kjersti Toppe (Sp) [17:29:44]: Takk til statsråden for innlegget hans. Eg opplever at statsråden er opptatt av denne gruppa, og eg skal innrømme at dette ikkje er enkelt. Dette er faktisk krevjande, og det utfordrar helsetenesta vår på det som er aller mest grunnleggjande, nemleg samarbeid og ansvar. Det handlar ofte om unge menneske som ikkje får hjelp, som hamnar mellom alle stolar.

Så har eg utfordra statsråden og regjeringa på kva ein ser for seg av konkrete tiltak, slik at det faktisk fører til ei endring – at det ikkje alltid vert slik at desse marginaliserte gruppene har stor risiko for å gå til grunne, rett og slett. Eg er einig med statsråden i at mykje av det som vert gjort, òg er til gagn for denne gruppa, slik som at ein skal styrkja rus- og psykisk helsefeltet. Pakkeforløpet kan òg bidra for denne gruppa, og ACT-team og FACT-team kan òg vera eit veldig godt tilbod for nettopp å få til samhandlinga mellom kommune- og spesialisthelseteneste. Like eins er det med rusreform og overdosedestrategi.

Eg har likevel ei bekymring for at desse tiltaka vil fungera for veldig mange, men at dei gruppene med ei historie som den eg skildrar her, er veldig sårbare, veldig marginaliserte, og dei vil ofte ikkje sjølve verta behandla. Det utfordrar tenesta, og da er ein nøydd til å følgja dei opp på ein heilt annan måte enn kanskje veldig mange andre for å få dette til. Så eg kunne ønskt at statsråden kunne vera einig i at akkurat denne gruppa vi snakkar om her, må vi sjå på ekstra – sjå om vi kan ha nokon spesielle tiltak som kan hjelpa kommunar og sjukehus i eit samarbeid, for å få det til å fungera mykje betre.

Eg er glad for det som statsråden tar opp om isolasjon og tvang i fengsel. Det får eg altfor lita tid til å snakka om, men Mia-saka handlar veldig mykje om det – at personar som er psykisk sjuke, aldeles ikkje får god nok helsehjelp i fengsel og faktisk vert sjukare av å vera der.

Statsråd Bent Høie [17:32:59]: Det er ikke enkelt; det er jeg helt enig med representanten i. Det er krevende å koordinere og å få mange av de ulike hjelpetilbudene vi har, til å henge godt sammen rundt den enkelte. Samtidig handler det veldig ofte om det enkle. Det handler om å ha en bolig der en føler seg trygg. Det handler om en langvarig relasjon til få personer i helsetjenesten som en etter hvert bygger opp tillit til, sånn at en i det en gjerne kan beskrive som det gylne øyeblikket – der en er mottakelig for mer hjelp eller ser en forbedring i livssituasjonen – får grepet fatt i det og tatt det i bruk. Og det handler om muligheten til å delta i arbeid og aktivitet, og ikke minst om grunnleggende helsehjelp.

Det er nettopp der jeg ser at ACT- og FACT-teamene når fram. Det er en ordning som er laget for kanskje nett-

opp den ene promillen av innbyggerne våre som sannsynligvis Mia tilhører og Siw tilhørte.

Fra jeg veldig tidlig var aktiv i lokalpolitikken, husker jeg veldig godt historiene jeg fikk fra administrasjonen i kommunen om de håpløse vi hadde i kommunen, de det ikke var mulig å hjelpe. Dette er nettopp den ene promillen, og de er ikke håpløse. Det er hjelpetilbudet vi har tilbudt dem, som har skapt håpløsheten og ikke bidratt til å hjelpe dem videre. Samtidig som jeg startet som lokalpolitiker, møtte jeg også en ung engasjert mann som jeg ble delvis kjent med, og som jeg ikke møtte igjen før for kort tid siden. I mellomtiden hadde han vært én av denne ene promillen, men ikke vært blant dem som hjelpeapparatet kanskje tidligere sa det ikke var mulig å hjelpe. Han hadde vært innlagt store deler av året, ofte på tvang. Nå bor han i egen bolig, tar høyere utdanning og har fått en helt annen livssituasjon – nettopp gjennom at han på et tidspunkt fikk oppfølging av et ACT-team i sin kommune.

Det forteller meg at det er håp, og jeg er helt enig med representanten i at en ikke skal gi opp noen, men alltid ha tro på at det er mulig å utgjøre en forskjell. Vi må bli enda flinkere til å tilpasse tilbudene våre rundt den enkelte.

Tellef Inge Mørland (A) [17:36:15]: Det er en viktig interpellasjon representanten Kjersti Toppe har tatt opp. Gjennom historiene til Siw og Mia gir det muligheten for å reise en debatt rundt de aller mest sårbare innenfor psykisk helse og rus.

Det er gjerne historier om rus og psykiske lidelser som er fortellingen om hvordan det går når tidlig innsats svikter, for stort sett er ikke starten psykiske lidelser og tunge rusproblemer. Ofte er veien dit ganske lang, men vi ser konsekvensene av at samfunnet ikke har lyktes i å hjelpe på veien, og dermed at utfordringene har fått lov til å utvikle seg.

Helseministeren er inne på bl.a. innføringen av pakkeforløp for psykisk helse og rus. Jeg tror det kan være mye positivt med innføringen av den typen pakkeforløp. Samtidig er det også helt avgjørende at ressursene følger med når man innfører pakkeforløpene. Arbeiderpartiet har for 2019 foreslått å styrke kommunenes økonomi med 3,5 mrd. kr og sykehusenes økonomi med 1,6 mrd. kr mer enn regjeringen. Det er selvsagt ikke hele svaret, men forutsetningen for at en skal få til god samhandling er også at en har de folkene som trengs for å lykkes i en slik type arbeid.

Så handler det også om at man samhandler for å finne gode løsninger, og ikke bruker situasjonen til å skyve ansvaret over på hverandre. Vi hadde tidligere i dag en sak rundt nedbyggingen av sengeplasser i psykiatrien. Det er i hvert fall min opplevelse at den nedbyggingen

ikke nødvendigvis alltid skjer på grunn av faglige argumenter og fordi kommunene står klare til å ta over, men at det er økonomisk begrunnet. Kanskje særlig i denne typen saker som Kjersti Toppe reiser i interpellasjonen, er det helt avgjørende at det er de faglige argumentene som får lov til å vinne, og ikke en trang økonomisk situasjon som tvinger fram løsninger som er dårlig for enkeltpersonen, men som også gjør at samfunnet vil oppleve å ha disse personene i hjelpeapparatet kanskje hele livet deres, fordi en ikke gjør det skikkelig når en først setter inn innsatsen.

Så skal jeg ta et litt annet eksempel, og det er dem som kanskje er på vei ut av de utfordringene de står i. I fjor hadde vi en sak rundt ettervern, der en samlet opposisjon, inkludert Kristelig Folkeparti, var veldig opptatt av at vi måtte få til en bedre samhandling for dem som har hatt rusutfordringer, har vært inne til behandling og skal ut og tilbake i en kommune – en sak der det ble et flertall for en integrering av behandlingstilbudet for pasienter med rusrelaterte lidelser og/eller psykiske lidelser, der flertallspartiene pekte på at helseforetakene måtte forpliktes på sitt ansvar for oppfølging og tilrettelegging etter utskrivelse fra døgntil behandling.

Da vi behandlet budsjettet, var svaret fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre på nettopp dette punktet at dette utfordret ansvarsfordelingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene i oppfølgingen av pasienter etter utskrivning fra døgntil behandling. Ja, det kan så være, men jeg tror det er helt nødvendig hvis vi skal lykkes, at ikke den ene instansen slipper taket før den andre har vist at den har tatt over ansvaret. Her trenger vi fleksibilitet i systemet, ikke rigide grenser for at dette er spesialisthelsetjenestens ansvar eller kommunehelsetjenestens ansvar, og at man da får muligheten til å skylde på hverandre, men tvert imot å stå sammen om ønsket om å samhandle til det beste for hver enkelt.

Jeg tror absolutt at vi i denne salen har et tverrpolitisk felles mål om å hjelpe disse gruppene, men så er forutsetningen at det følges opp med en vilje til å sette inn både riktige og tilstrekkelige ressurser.

Bård Hoksrud (FrP) [17:41:06]: I sykepleierutdanningen lærer studentene at mennesker er sammensatt på mange vis, og synliggjør dette gjennom å dele mennesker inn i fire områder: det fysiske, det psykiske, det åndelige og det sosiale. Alle områder er like viktige for å oppnå en helhet.

Gjennom flere tiår har vi i Norge jobbet for å likestille psykisk helse og fysisk helse. Det skal ikke bety noe hvor du har vondt, om det er i hjertet eller i sjela, i hodet eller i tankene, i øynene eller i synsoppfattelsen. Etter hvert har medisinen og psykologien funnet hverandre, og vi har forstått at ting henger sammen, i alle fall på et

overordnet plan. Vi vet nå at psykiske symptomter, plager og lidelser kan ha fysiske årsaker, og omvendt.

I Norge skal du få like rask og god hjelp uansett hva dine plager er. Derfor skjærer det i hjerterota når en hører historier som dem om Mia og Siw – to unge, sårbare mennesker som ikke fikk den hjelpen de trengte da de trengte den, ungdommer som opplevde å ikke bli sett, selv om flere sto rundt og så. Hvordan kan dette skje, spør vi oss. Hvorfor så vi ikke? Hvorfor kunne vi ikke hjelpe?

Det finnes dessverre flere som Mia og Siw rundt om i vårt langstrakte land. Fortsatt forsker vi på hvorfor. Heldigvis for dem sees og forstås de fleste, men noen når vi dessverre ikke inn til.

Interpellanten Toppe spør statsråden hva han kan gjøre for å sikre at de mest sårbare menneskene får hjelp og koordinerte tjenester, både fra sykehus og fra kommune, og for å hindre at menneskeliv går til grunne.

Denne regjeringen har fra dag én satset på oppbygging av psykiske helsetjenester og tjenester til rusavhengige, bl.a. gjennom den gylne regel. Forebygging av psykiske lidelser er et stort satsingsområde, og kommunene har fått økt sine budsjetter for å bygge opp skolehelsetjeneste og helsestasjon, for opprettelse av psykologstillinger og for å bygge ut gode samarbeidsrutiner mellom første- og andrelinjetjenesten. Jeg mener at mye av det formelle, koordinerte samarbeidet allerede er planlagt og ligger til rette for bruk. Mye er også tatt i bruk, men disse tjenestene skal utvikles og utføres av fagpersoner – fagpersoner som skal respektere hverandres faglighet, fagpersoner som sammen finner den rette veien å gå, fagpersoner som er trygge nok til å legge egne mål til side for å stille det viktigste spørsmålet i møtet med pasienten og brukeren: Hva er viktigst for deg?

Jeg har tenkt og tenkt. Kan noe menneske hindre at et menneskeliv går tapt? Jeg tror noen ganger, men ikke alltid. Det betyr ikke at vi skal gi opp. Vi skal fortsette å søke etter svar gjennom samtaler med mennesker som har det vanskelig, samtaler med pårørende, med organisasjonene. Spesielt har jeg tro på at tett samarbeid med ungdommene i Forandringsfabrikken kan være med og gi oss svar vi ikke kjente til fra før.

I går var jeg i et møte ved noe som heter Frisk Brisprosjektet i Bamble, som nettopp tar for seg noe av det jeg opplevde at også representanten Tellef Inge Mørland tok opp, dette at man må jobbe sammen, både kommunehelsetjeneste, spesialisthelsetjeneste, Nav osv., og at man har noen som sørger for at mennesker som sliter, og som har store utfordringer med både rus og psykiatri, får hjelp til å komme i gang igjen, sånn at de kan komme tilbake. For det å være utenfor, det å stå utenfor det sosiale fellesskapet, er tøft, og det handler om hvordan vi kan sørge for at folk kommer inn igjen.

Derfor er dette så viktig, og derfor er jeg veldig glad for den debatten representanten Toppe tar opp. Jeg opplever også at statsråden er veldig klar på at dette er en viktig debatt, og at det er viktige diskusjoner. For det handler om å hjelpe mennesker, noen av dem som sitter aller nederst ved bordet, og om å ha de gode tiltakene, de som gir verdighet, de som gir respekt, og de som hjelper folk tilbake på en god måte.

Kjersti Toppe (Sp) [17:45:14]: Takk til dei som har tatt ordet.

Helseministeren sa at ein ikkje skal gi opp nokon, og det er eg glad for at han seier. Han kommenterte at eg sa at dette var krevjande med å seia at det òg eigentleg er enkelt. Eg er ikkje ueinig i det heller, for det som kanskje er krevjande i helsetenesta vår – så fragmentert den trass alt er – er å sikra det som er enkelt, det som er heilt balsalt.

Statsråden sa at det handlar om langvarige relasjonar, bustad, «det gylne øyeblikket», arbeid og aktivitet og grunnleggjande helsehjelp, og det er heilt rett, men særleg det siste. Først og fremst handlar det om at dei ikkje døyr, at dei ikkje tar livet sitt. Når det er kome så langt, er det faktisk det det handlar om.

Så er det dette med ACT- og FACT-team og styrking av rus, psykisk helse: Sjølvsaugt er dette den plattformen som vi må ha, dei rammene som vi må ha der ute, for òg å hjelpa denne gruppa. Men eg trur at vi kan ha masse ressursar til psykisk helse, masse ressursar til kommunane og til helsetenesta – og likevel kan denne gruppa på ein måte forsvinna mellom alle stolar. For det handlar òg om system, både i kommunane og på sjukehusa, og så handlar det om systemsamarbeid mellom dei to.

Og det er jo rart, når vi høyrer om Mia, som har hatt 24 akuttinnleggingar på eitt år i psykisk helsevern: Uavhengig av om ein har eit slikt eller sånt tilbod, meiner eg at det er urovekkjande at det ikkje vert tatt grep. Eg må få seia det, for da vert det jo òg mykje vanskelegare å oppdaga dei som faktisk er i faresona og setja inn tiltak tidlegare, slik at ein ikkje vert skada. For jo lenger det går, og jo meir skada ein vert, jo vanskelegare vert det å få eit betre liv igjen, jo vanskelegare å behandla.

Eg kunne ønskt at statsråden sa noko om tvangsproblematikken, for det er ei kjensgjerning at for nokon av desse er det slikt at for lite tvang òg kan vera skadeleg. Dette med tvang frå kommunen si side har kome opp, no når det er vanskelegare å tvangsinnleggje når ein er samtykkekompetent, noko som alle er einige i. Eg synest dette òg er noko ein må tora å diskutera. Eg veit det skal koma eit utval som seier noko om dette, men likevel ville det vera bra om statsråden sa noko om dette.

Statsråd Bent Høie [17:48:36]: Takk for en god debatt. Jeg oppfatter at det ikke er noen uenighet om hva

som er vårt felles mål. Det er også veldig mye enighet om virkemidlene.

FACT- og ACT-team vil etter min oppfatning være en veldig god måte å jobbe på for dem som har så store og sammensatte behov. Representanten Toppe har helt rett i at vi må håpe at vi i framtiden klarer å ha en helse-tjeneste som er organisert slik at vi klarer å fange opp folk tidligere, før det går så lang tid, og at man får mer systematisk hjelp. Jeg har stor tro på at hvis vi lykkes med det arbeidet som nå er i gang med pakkeforløp – et system for å håndtere og gi oppfølging og behandling til den enkelte og organisere tjenestene på et tidligere tidspunkt, som dette vil bidra til – vil vi forhåpentligvis unngå at noen kommer i den situasjonen at de har behov for så sammensatte tjenester som det som er utgangspunktet for denne debatten.

Så tar representanten opp spørsmålet om tvang. Mitt utgangspunkt er at jeg er bekymret for tvangsbruken i den norske helsetjenesten. Fordi variasjonen er så stor, er det all grunn til å tro at det er for høy bruk av tvang.

Så er det selvfølgelig også, som representanten var inne på, noen ganger riktig å bruke tvang. Det er f.eks. riktig å bruke tvang hvis man er redd for at en person kan ta sitt eget liv. Man kan bruke tvang hvis man er redd for at en person utgjør en alvorlig fare for andre.

Så har vi behov for en grunnleggende diskusjon om regelverk og lovgivning på dette området. Derfor er jeg glad for at det nå er ganske kort tid til tvangslovutvalget legger fram sine forslag. Tvangslovutvalget skal nettopp se på regelverket på dette området, som jo i dag i veldig stor grad ikke er tilpasset den enkelte bruker, fordi vi har ulikt regelverk innen psykisk helse, rus, somatikk, og kommunene og spesialisthelsetjenesten har ulikt regelverk.

Mange har, som vi har vært inne på i denne debatten, samtidige rusrelaterte, psykiske og somatiske helseutfordringer. De får samtidig hjelp både fra kommune- og spesialisthelsetjenesten, og man kan selv tenke seg hvor mange mulige kombinasjoner det er av tvangsregelverk i møte med en person, og det blir komplisert. Jeg er veldig spent på det arbeidet tvangslovutvalget har gjort. Jeg er sikker på at det vil føre til mye debatt videre om nettopp det temaet.

Presidenten: Debatten i sak nr. 9 er avslutta.

Sak nr. 10 [17:51:42]

Interpellasjon fra representanten Hans Fredrik Grøvan til samferdselsministeren:

«Den teknologiske utviklingen går raskt, og nye transportløsninger ser dagens lys. Systemer for anven-

delse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i veisektoren kan påvirke atferd, forbedre transportløsningene og gi bedre trafikkavvikling. Ny teknologi kan gi bedre fremkommelighet, øke trafikksikkerheten og bidra til lavere utslipp. Norge har spesielt gode forutsetninger for utvikling og testing av autonome skip, og vi har veletablerte innovasjons- og industriklynger som kan ta i bruk sin kunnskap og sine ferdigheter på nye områder. Autonomi, robotikk, kunstig intelligens, delingsmobilitet og utslippsfrie kjøretøy kan påvirke hverdagen vår på helt nye måter.

Hva gjør regjeringen for å utnytte mulighetene som ligger i ny teknologi innenfor transportsektoren, og på hvilken måte vil ny teknologi være en viktig faktor når fremtidens mobilitet planlegges?»

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [17:52:49]: Den teknologiske utviklingen gir oss helt nye muligheter til å utvikle gode, effektive og mer miljøvennlige transportløsninger. Transportsektoren står foran store endringer. Den er i ferd med å reformeres på flere områder. Bilparken elektrifiseres, og grønn skipsfart er på frammarsj. Det offentlige sørger for rammebetingelser som oppmuntrer til utvikling og innovasjon.

Hoveddriverne i utviklingen er ikke alltid politiske, men den styres av megatrender og internasjonale markeder. Likevel er politiske vedtak viktige. Politisk bestemte rammebetingelser har betydning, og staten er i seg selv en viktig markedsaktør. Derfor må vi ta debatten om hvordan vi utnytter de mulighetene som ligger i ny teknologi innenfor transportsektoren.

I tiden som kommer, vil vi – og må vi – bruke ressursene mer effektivt. Det vil utvikles nytt og mer miljøvennlig drivstoff, bruken av intelligente transportsystemer, ITS, vil gi mer effektive løsninger, og en mer moderne og tilpasset infrastruktur vil gi en bedre transporthverdag for alle. Dette ønsker Kristelig Folkeparti velkommen.

Transportutfordringene vil bli stadig viktigere å løse i framtidens byer. Knappheten på areal vil dra seg til, og utslippene må ned. For å løse utfordringene som bl.a. er knyttet til trafikksikkerhet, kapasitet, miljø og klima, trenger vi å modernisere transportsystemet. For eksempel vil intelligente transportsystemer kunne være en viktig faktor i denne typen moderniseringsprosesser. Systemer for anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i veisektoren kan påvirke atferd og forbedre transportløsninger og trafikkavviklingen. Nye teknologiske løsninger kan gi bedre fremkommelighet, øke trafikksikkerheten og bidra til lavere utslipp fra transportsektoren.

Jeg er glad for at vi har en regjering som er aktiv i arbeidet med å modernisere transportsystemet, også ved

hjelp av teknologisk innovasjon og tidlig bruk av nye løsninger. For Kristelig Folkeparti er det viktig at dette arbeidet forsterkes framover, og at vi sørger for at vi får et regelverk og en lovgivning som til enhver tid er oppdatert og relevant.

Det er ikke lenge siden vi behandlet stortingsmeldingen Digital agenda for Norge. Der forpliktet staten seg til å øke innsatsen innen teknologi og digitalisering. Det samme gjorde vi da gjeldende NTP ble vedtatt. Det er jeg glad for, og det viser at denne regjeringen vil være en aktiv driver av utviklingen.

Det er store trender vi snakker om her, men det er også en utvikling vi kan stimulere, forsterke og sette retning på. For en teknologioptimist byr utviklingen på kjempestore muligheter!

Jeg skal ikke påta meg noen rolle som spåmann og trekke konklusjoner om hvordan fremtiden vil se ut for norsk transportsektor. Det er det kanskje ingen av oss i denne salen som bør gjøre i dag. Men jeg vil likevel trekke fram fire hovedtrender innen teknologiutviklingen som kan bidra til å prege utviklingen i årene som kommer. Det er fire trender som vi allerede i dag ser gjør seg gjeldende, og som vi må anta vil forsterke seg i tiden som kommer. Det handler om elektrifisering, digitalisering, automatisering og autonomi og sist men ikke minst om framveksten av nye forretningsmodeller.

Elektrifisering er kanskje det meste åpenbare og det som vi lettest får øye på, og det som er mest oppe i dagen i dag. Vi ser alle at elbilene ruller av gårde. Elektrifisering vil ha konsekvenser for utslipp, men kan også ha store konsekvenser for egenskaper ved transportmidlene. Og etter hvert som markedet og teknologien utvikles, kan det legges til rette for at kostnadene går ned.

Når det gjelder personbilparken, har vi kommet langt i Norge, og det skal vi være glade for. 31 pst. av nybilsalget i 2018 var elektriske biler. Det er noe som vi gleder oss over. Det viser at politikken til dagens regjering virker.

Innen skipsfarten er elektrifisering i en startfase, men vi ser at norske aktører tar en lederrolle også der. Jeg er glad for at norske myndigheter har vært tidlig ute med bl.a. å stille miljøkrav i anbudsprosesser.

For luftfarten er det fortsatt langt fram til nullutslippsløsninger, men det skjer spennende ting også her. Avinor mener f.eks. at all innenriks luftfart i Norge kan være elektrisk i 2040. Det høres ambisiøst ut, men jeg tror det er en klok målsetting. Utslippene fra luftfarten må ned, og vi ser at f.eks. Airbus jobber med små elfly og dronekonsepter. Sammen med bruk av biodrivstoff og annen teknologiutvikling kan elektrifisering spille en viktig rolle her framover.

Det andre hovedtrekket er digitalisering. Digitalisering innen transportsektoren åpner opp for et hav av

muligheter. Digitalisering er ikke akkurat noe nytt. Det er en utvikling som har pågått over flere år, men mulighetene som digitaliseringen gir for transportsektoren, ligger foran oss. Tenk bare på autonomi, utvikling av samhandlende intelligente transportsystemer og ikke minst utvikling av nye forretningsmodeller. Vi kan få nye delingsløsninger, sømløse reiser, og kanskje vi i fremtiden ikke eier våre egne framkomstmidler engang, men kjøper dem som en mobilitetstjeneste.

Det tredje jeg vil trekke fram, er autonomi og automatisering. Det skjer en rask utvikling innen autonomi innenfor alle transportformer. På skinnegående transport finnes det flere steder i verden autonome løsninger i bybaner, tilbringertjenester og i intern transport på flyplasser. Til sjøs går utviklingen av autonome skip raskt. I luften utvikles det droner som kan brukes til stadig flere formål, enten det er forskning, overvåking, beredskap, kommunikasjon eller rett og slett levering av tjenester.

Det har vært mye snakk om selvkjørende biler. Her er det vel noen hver som kjenner på en viss usikkerhet, kanskje en viss skepsis også – for egen del også en viss skuffelse – til at vi kan komme til et punkt hvor sjåføren plutselig blir overflødig. Men det utvikles altså stadig bedre førerstøttesystemer, og kanskje blir disse etter hvert så gode at selv den mest engstelige av oss tør å slippe rattet.

Det siste utviklingstrekket i transportsektoren som jeg vil trekke fram, handler om delingsmobilitet. Her utvikles nye løsninger, og det går fort. Det kan være bildeling, sykkeldeling, samkjøring, taxitjenester som Uber og annet. Gjennom denne typen løsninger kan transport tilbys som en tjeneste – en sømløs kombinasjon av ulike transportmidler og gjerne i en og samme reise. Kristelig Folkeparti ønsker nye tjenester velkommen, men her må vi sørge for å ha et oppdatert lovverk. Særlig viktig er det å sikre at vi har gode tilbud over hele landet. Vi må også i fremtiden ha et minst like godt tilbud i distriktene som det vi har i dag, bl.a. når det gjelder drogsjetjenester.

Til slutt: Jeg har trukket fram noen problemstillinger i dette innlegget som jeg håper kan være grunnlag for en viktig debatt. Det er svært viktig å diskutere hvordan vi nå møter framtidens transportutfordringer. Selv om vi blir stadig flere mennesker som trenger transporttjenester, og selv om det blir stadig mer gods som skal fraktes, må debatten skje med positivt fortegn. Teknologien gir oss nye muligheter. Premisset for debatten må være hva vi kan få til, hvilke muligheter som finnes, og hvordan vi rigger oss for å møte nye behov. Hvilke reguleringer trengs, hva skal pengene gå til, hva er viktige rammebetingelser, og hva skal statens oppgave i dette være?

Derfor utfordrer jeg nå statsråden til å gjøre rede for hva regjeringen gjør for å utnytte mulighetene som ligger i ny teknologi innenfor transportsektoren, og på hvilken måte ny teknologi kan være en viktig faktor når framtidens mobilitet skal planlegges.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Jon Georg Dale [18:02:19]: Lat meg aller først takke representanten Grøvan for ein god interpellasjon om eit viktig tema, som eigentleg kan delast inn i to verkeleg store moglegheitsområde – område der vi også treng å lykkast med transportsystemet dei komande åra.

Det eine er det teknologiskiljet vi på mange måtar no står ved. Det andre er den klimautfordringa som vi skal løyse, og der transportsektoren må vere ein sentral del av løysinga dersom Noreg skal klare å stå ved forpliktingane sine etter Parisavtalen. I sum gjev det oss store utfordringar, men også enorme moglegheiter, for vi har sett også tidlegare at norske bedrifter klarer å innovere, klarer å skape arbeidsplassar og klarer å skape vekst når ein gjev dei moglegheit til å ta nye teknologiar og nye metodar i bruk.

Difor kunne det vore freistande for meg berre å starte med skrytelista over alt ein trass alt har fått til dei siste åra. Eg skal ikkje gjere det, men eg skal gå innom nokre sentrale element som eg meiner er avgjerande for at vi klarer den omstillinga vi eigentleg står overfor i transportsektoren.

Utfordringane er mange. Godstransporten veks, kollektivtransporten veks, og personbiltransporten veks. I sum betyr det at det er vekst i landet, det er eit uttrykk for det. Det betyr at Noreg framleis er konkurransedyktig. Det er ein vekstkraft i landet som kan skape verdiar, som legg grunnlag for velferd og vekst i åra som kjem – det er grunnleggjande positive utviklingstrekk i det.

Samtidig gjer det at vi må klare å løyse både kapasitetsutfordringane som oppstår i infrastrukturen, og klimautfordringane som det er felles einigheit om at vi skal løyse. Og vi må gjere det samtidig som folk opplever at mobiliteten deira vert betre og ikkje dårlegare, for vi er i ei ny tid for mobilitet. Reisevanane til folk er annleis. Forventingane folk har til kva slags tilbod dei mottek, vert annleis. Dette er også viktig å ta med seg når vi veit at det i all hovudsak er offentleg sektor som både investerer, byggjer ut, eig og drifrar kollektivtrafikken, og – ikkje minst – står for investeringsavgjerdene om det alt vesentlege av infrastrukturavgjerdar som vert tekne i landet vårt.

Difor har representanten Grøvan heilt rett når han seier at vi må – i endå større grad enn vi hittil har gjort –

klare å planleggje for at teknologiskiftet kjem til å føre oss ein annan plass enn der vi er i dag, også når det gjeld infrastrukturløysingane. Det er grunnleggjande bra. Det gjev vekstpotensial, og det gjev betre løysingar for dei som trass alt bruker infrastrukturen vår – folk og næringsliv i dette landet.

Men det vi må gjere framover, handlar også litt om det vi har gjort. Det er mange diskusjonar i denne salen om jernbanereforma. Jernbanereforma bidreg til klar ansvarsdeling, men gjer også at vi no får fleire selskap, som kan konsentrere seg om kjerneoppgåvene sine, og som kan bidra aktivt til teknologiutvikling. Det gjer at det selskapet som tidlegare heitte Noregs Statsbanar, som frå no av heiter Vy, planlegg for å opptre annleis i marknaden enn det dei tradisjonelle kollektivselskapa har gjort, ganske enkelt fordi dei har meint og har skjønt at passasjerane i framtida ikkje kjem til å stå og vente på eit tilbod dersom dei skal reise kollektivt. Dei må ha ei saumlaus reise frå den døra dei går ut gjennom, til den døra dei går inn gjennom, i staden for å måtte reise på eit tidspunkt dei ikkje skal, eller har lyst til, til eit punkt dei eigentleg ikkje skal ende på. Det gjer at kollektivreisene kjem til å endre seg, og kvardagsreisene til folk kjem til å endre seg.

Representanten Grøvan har også heilt rett i at vi har gode eksempel på at vi har lykkast med det. Den elektrifiseringa vi ser i flåten vår, f.eks. i ferjeflåten no, er ikkje berre utvikla som ei følge av at staten har bestilt, men òg av at vi har spelt på dei kompetansmiljøa vi har. Godt samarbeid mellom offentlege og private aktørar har bidrege til både ein teknologi som reduserer utslipp, og nye investeringar i materiell, som også betrar regulariteten vår på mange område. Eflysatsinga, som Avinor for så vidt peikar på som ei løysing, vert kan hende den einaste nødvendige løysinga for å erstatte dagens Widerøe-fly, som vi trur er utdaterte i perioden etter 2030. Det vert ikkje bygt så mange mindre flytypar med trykkabin i dag. Mange peikar på elfly som den nye løysinga.

Gjennom den nasjonale transportplanen dei fire partia Kristeleg Folkeparti, Venstre, Høgre og Framstegspartiet har vore einige om, har vi for første gong fått på plass ein teknologimilliard. Det synest eg er veldig bra. Det gjer at vi no testar pilotar, men det gjer også at vi som regulator av infrastrukturen legg til rette for nye testområde. Difor testar vi autonome bussar i fleire område i landet. Difor testar vi autonome skip. Difor lagar vi ein ny dronestrategi som gjer at vi får brukt og testa ut ny teknologiutvikling også i Noreg. Difor set vi i stand stadig nye delar av infrastrukturen for å handtere at vi er i endring.

Eg trur vi må erkjenne at politikken ofte hamnar på etterskot når teknologien verkeleg begynner å aksel-

erere. Eitt av dei områda der vi har sett at det er risiko, er når vi har veldig lange tidshorisonter i Nasjonal transportplan. Difor er det også viktig at transportplanen som vi no startar arbeidet med, klarer å ta opp i seg mengda av problemstillingar innan teknologiutvikling som kan kome. Så er det ikkje sikkert at det er akkurat det som kjem, men det betyr at vi må ha ei open haldning til det, og vi må ikkje avgrense teknologiutviklinga i måten vi planlegg infrastruktur på.

Ein av dei tinga som er interessant i denne diskusjonen, er f.eks. debatten rundt autonomi, som også representanten Grøvan var inne på. Det vert veldig stas for mange den dagen dei slepp å halde i rattet. Så kan ein jo lure på kva dei då skal gjere i bilen. Men verkeleg interessant vert det først når ein ser kva den teknologien som gjer oss i stand til å sleppe rattet, reelt kan gjere for transportplanlegginga vår. Det kan altså gjere at ein heile tida, basert på sanntidsinformasjon levert til eit køyretøy – anten det går på gummihjul, eller det går på skjener – kan gjere bevisste val, baserte på korleis ein enklast kjem frå a til b, korleis ein kan planleggje reisa best mogleg. Det betyr at ein kan velje vekk, eller bilen kan velje vekk, den ruta ein normalt ville ha køyrt, fordi det er kø der i dag, og velje ei anna rute, som får ein raskare fram – utan at ein treng å gjere noko sjølv.

Men det betyr også at vi får utnytta kapasiteten i infrastrukturen som vi har bygt ut, heilt annleis. Det betyr at vi kan planleggje for det, og det betyr at investeringsavgjerdene våre kan kome til å sjå annleis ut. Dersom vi legg på toppen av dette kva slags ulike intelligente transportsystemløyningar vi kan få, er det vanskeleg å sjå avgrensingane i den teknologiutviklinga som vi står framfor.

Det er for så vidt ikkje det viktigaste. Det viktigaste er at dette kjem til å gå ufatteleg fort. Det er i dag ca. ti år sidan vi fekk e-post på mobiltelefonen. Etter det har postvoluma falle dramatisk, rett og slett fordi teknologien har bytta ut måten vi opptrer på. Det kjem vi kanskje også til å sjå i mange ulike delar av transportsystemet vårt i åra framover. Det aller viktigaste vi då må gjere, er som regulator ikkje å leggje unødige hindringar i vegen for å teste ny teknologi på eit sikkert vis. Dersom vi får til det, klarer vi også å implementere trafikksikker teknologi raskare enn mange andre. Får vi til det, kan vi ta omsyn til det i transportplanlegginga når vi tek investeringsavgjerdar. Får vi gjort det, kan vi også vere med og løyse og reise ny verdiskaping, nye bedrifter og nye arbeidsplassar, baserte på dei kompetansemiljøa vi har, eller kan få, i norsk næringsliv.

I sum gjev det oss større moglegheit for betre framkomst, betre kollektive løyningar, betre utnytting av investeringane som vert gjorde i infrastruktur og – ikkje minst – moglegheit til eit endå tettare samarbeid med

norsk næringsliv, som også gjev lønsame arbeidsplassar i heile landet. Difor må dette vere eit sentralt element også i planlegginga av ny nasjonal transportplan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [18:12:35]: Jeg vil takke statsråden for det jeg vil kalle en framoverlent holdning til det å ta i bruk de nye mulighetene som teknologien gir oss for å løse både mobilitetsutfordringene og – ikke minst også – klimautfordringene.

La meg fokusere på et annet område som kan ha en spennende og ny framtid ved bruk av ny teknologi. Sjøtransport er vel den grønneste og viktigste transportformen vi har for transport av store mengder gods. 90 pst. av alle verdens varer transporteres på skip i dag. Ved å automatisere og overføre godstransport til transport på kjøll sparer vi miljøet og kan bedre trafikksikkerheten på vei, samtidig som vi får mer pålitelig framføring av store godsmengder over lange avstander.

I Norge har vi et potensial for automatisering og fjernstyring av autonome skip. Her kan vi jobbe for økt sikkerhet og bedre miljøløsninger. Sjøtransporten står for over 80 pst. av transporten i Norge i dag. Skipsfart er den mest energieffektive transportformen. Å overføre gods fra vei til sjø vil bidra betydelig til å redusere klimautslippene fra transportsektoren. Økt andel gods på skip reduserer også køer og antall ulykker og reduserer veislitasje og andre samfunnsøkonomiske utgifter.

I Nasjonal transportplan har vi fastsatt et mål om at 30 pst. av veitransporten som går over 30 mil, skal overføres til sjø og bane innen 2030. Dette er ambisiøse mål, og det er ingen enkel vei til dette målet – det tror jeg vi alle erkjenner. Men vi må arbeide målrettet gjennom treffsikre politiske initiativ og tiltak, og her kan autonome skip være en viktig faktor.

Som jeg var inne på i mitt hovedinnlegg, skjer det mye spennende på dette feltet. For eksempel utvikler Yara og Kongsberg-konsernet det autonome skipet «Yara Birkeland», som forventes å være i drift i 2020. Mynndighetene har en viktig rolle å spille her. Vi må legge til rette for at rederier kan ta i bruk førerløse autonome og fullautomatiserte skip. En sann utvikling er ikke bare i rederienes interesse, det er også i storsamfunnets interesse. Og kanskje – jeg sier kanskje – vil autonome skip kunne bidra til at store og dyre samferdselsprosjekter kan bli mindre presserende framover. Det kunne vært interessant å høre statsrådets vurdering av akkurat dette.

Statsråd Jon Georg Dale [18:15:29]: Som representanten var inne på, skjer det mykje spennande, spesielt innan skipsfart. Det er ein av dei tinga vi har til felles, der vi har fått gjort ein god del dei siste åra, og der vi også har auka potensialet betydeleg. Spesielt, som representanten er inne på, kan det vere ein del av løys-

inga også for godsoverføring. Det ser vi f.eks. no, når aktørar som kryssar Oslofjorden regelmessig, ser på moglegheita for å bruke eigne godsferjer for å få til ein effektiv logistikk i transportkorridoren med bruk av autonome skip.

Det er også slik, og det meiner eg er alvorleg viktig, at vi i politikken veldig ofte vert opptekne av kva vi har kjøpt, eller kva vi har bestilt. I samferdslesektoren er vi også ein viktig regulator. Det at ein faktisk får teste ny teknologi i Noreg, er veldig avgjerande for evna vår til å ta han raskt i bruk. Eg meiner at Noreg på mange måtar er det perfekte testlandet for teknologi av denne typen kaliber.

Kystlinja vår er lang. Vi har eit langstrakt land med mange vegar, og – i edruskapens namn – mange plassar utan særleg mykje trafikk. Vi har eit kollektivtilbod som er godt utbygd i det sentrale kjernenettet, som også gjer at vi med ny teknologi f.eks. kan køyre toga tettare og med det få auka kapasiteten i allereie utbygd infrastruktur. Vi ser det eigentleg på område etter område.

Difor meiner eg at det ikkje er nokon grunn til å vere redd for teknologiutviklinga som kjem, og viss ho gjev oss nye moglegheiter, skal vi ta imot med takk. Eg har likevel behov for å seie at dei som meiner at ei autonom ferje vil løyse alle problema langs dagens E39 – meiner eg fortsatt, som eg har sagt mange gongar – tek feil. Det handlar om å utvikle bu- og arbeidsmarknadsregionen. Eg må berre ha sagt det når eg først er i sving.

Eg må også innom ein av dei tinga som eg meiner er ein direkte indikasjon på at vi er på rett veg på mange område, også når det gjeld å ta i bruk ny teknologi. Etableringa av Entur etter jernbanereforma handla om eit første, men svært viktig steg i retning av å forstå korleis dei nye transportsystema faktisk kjem til å sjå ut. Kundane våre i kollektivtrafikken har behov for å finne informasjon ein plass, ikkje å leite i ein jungel. Det at vi samla informasjon og reisedata, slik at ein kan planleggje ei felles kollektiv reise, er blant dei tinga som no peikar i retning av eit meir samanhengande mobilitetssystem – eitt av fleire viktige grep som no er i gang, og som vi også vil sjå betydelege resultat av dei komande åra.

Helge Orten (H) [18:18:44]: Først av alt: Takk til interpellanten for å løfte fram betydningen av ny teknologi i transportsektoren. Dette blir stadig viktigere framover. Kombinasjonen av banebrytende ny teknologi og god tilgang vil endre hverdagen vår i årene som kommer. Vi har bare sett begynnelsen på mulighetene som ligger i denne utviklingen, og det skjer stadig raske. Teknologien kan gi oss bedre mobilitet og en grønn transportsektor. For innbyggerne betyr det enklere, raske og tryggere hverdagsreiser, og for næringsvirksom-

heten betyr det mer effektiv og klimavennlig gods-transport.

Som både interpellanten og statsråden har vært inne på, er det noen sentrale utviklingstrekk vi ser i dag. Elektrifiseringen skjer gjennom sterk virkemiddelbruk og bedre batteriteknologi. Autonome og automatiserte løsninger er i ferd med å bli en del av hverdagen. Diverse delingsløsninger er også i ferd med å bli en del av transporthverdagen, og vi ser framvekst av intelligente transportsystem, såkalt ITS, og ikke minst en framvekst av nye forretningsmodeller basert på ny teknologi.

Det er mange områder vi kan trekke fram der Norge er helt i verdenstoppen, særlig på områder der vi ikke bare er flinke til å ta i bruk teknologien, men også bidrar til å ta i bruk nye og banebrytende løsninger – som også skaper nye arbeidsplasser i Norge.

Norge har en verdensledende maritim sektor, vi er en sjøfartsnasjon og har velutviklede maritime klynger. Når jeg er i Ulsteinvik og besøker Ulstein Verft, kan jeg bivåne bygging av hybridskipet Color Hybrid. Ser jeg over fjorden, pågår arbeidet med Hurtigrutens nye og mer miljøvennlige passasjerskip. Drar jeg til nabokommunen Herøy, bygger Havila Kystruten topp moderne skip med betydelig lavere utslipp. Ikke bare bidrar det til lavere utslipp, men også til nye og spennende arbeidsplasser i Norge.

Vi har hatt mange besøk fra utlandet i transportkomiteen i det siste – de ønsker å vite mer om det som skjer i Norge, ikke minst det som skjer med innfasing av el-biler, som er helt ekstraordinært. For en tid tilbake hadde vi besøk av noen parlamentarikere fra Storbritannia, og de oppsummerte veldig godt: Norge har rikelig tilgang på ren energi, har et godt utbygd strømnett og god digital tilgang gjennom et godt utbygd mobil- og bredbåndsnett. Derfor er vi også kommet relativt langt med den teknologiske utviklingen og ikke minst bruken av teknologien. Men for at Norge skal fortsette å være helt i tet i den teknologiske utviklingen og den grønne omstillingen av transportsektoren, må vi fortsette å være framoverlent. Den nye teknologien som utvikles i dag, har nye behov for tilrettelegging fra staten. Ifølge internasjonalt anerkjente miljø vil den teknologiske utviklingen i transportsektoren bli sentral i årene som kommer. Boston Consulting Group har regnet på at mobilitet vil være et av verdens viktigste forretningsområder i 2030. Dette gir mange muligheter for videreutvikling også for Norge.

For å ta del i disse framtidige mulighetene er vi nødt til å se mer sammenhengende på mobilitet. FNs bærekraftsmål ble vedtatt i Paris i 2015. Norge har tilsluttet seg disse målene. Om Norge skal nå målene om grønne mobilitet, må vi regne inn infrastrukturen. Da må transporten optimaliseres, vi må etablere smarte byer

og samfunn, og vi må få bærekraftige transportkjeder for industrien og en bærekraftig infrastruktur for gods og personer.

For at vi skal komme enda lenger, og for virkelig å utnytte potensialet som ligger i teknologien, er det noen nye forutsetninger som ledende forskningsmiljø i Norge og internasjonalt sier at vi som utøvende lovorgan må fokusere på framover. Det ene er tilgang til og håndtering av stordata. Det andre kan være standardisering, og det tredje – ikke minst – er sanntids kommunikasjonsløsninger som muliggjør bruken av teknologien.

Jeg er overbevist om at nøkkelen ligger i å legge til rette for å ta i bruk ny teknologi på en måte som skaper et bedre tilbud til folk. Det betyr også at vi må ha flere slike debatter framover, møte den teknologiske utviklingen med et åpent sinn og ikke bruke kreftene på å jobbe mot, men med utviklingen. Det betyr også at vi i framtida må være villig til i større grad å tenke nytt, tenke større og tenke mer helhetlig. Vi må teste ut nye løsninger og kjøre flere piloter, og vi må bruke mer penger på å forske på hvordan ny teknologi kan og bør påvirke transportsektoren. Det er en diskusjon vi må ta i arbeidet med ny nasjonal transportplan, som statsråden var inne på, og i de løpende budsjettene, og som er helt nødvendig om Norge fortsatt skal være i tet i omstillingen av transportsektoren.

Arne Nævra (SV) [18:23:45]: I likhet med foregående taler synes jeg det er veldig fint at representanten Grøvan tar opp disse sakene. Dette blir veldig viktig framover. Vi snakker her om framtida innen transport.

Det er mange innfallsvinkler til denne tematikken. Den ene innfallsvinkelen er trafikanten, altså brukeren. Det andre er det norske næringslivets muligheter – det er viktig. Det tredje er miljøaspektet – det er ikke mindre viktig. Det siste er de ansatte og yrkesgruppene, som står foran ganske store utfordringer i forbindelse med dette skiftet. Kanskje kan hele yrker bli borte, i hvert fall veldig innskrenket. Det er også et poeng å ta med seg på veien. Jeg skal si litt om flere av disse punktene.

For trafikanten – brukeren – kan teknologien selvfølgelig gi større frihet, flere valgmuligheter og større fleksibilitet. Transporten kan i større grad skreddersys til eget, individuelt behov. Vi snakker her om hente- og tilbringertjenester, dør-til-dør-tjenester, osv. Da snakker vi om store individuelle muligheter.

I fortsettelsen av dette er det klart at vi kommer ikke utenom det som vi har vært innom her i salen flere ganger, nemlig dynamisk veiprising, som nå skal utredes av regjeringa, og som åpner mange muligheter. Ikke minst kan vi snakke om et «bompengesystem» – i overført betydning – altså et avgiftssystem, vil jeg si, som kan skreddersys også her. Da er stikkordet «rettferdighet». Da kan

vi legge inn mange kriterier for veiprisingssystemene våre. Det er faktisk ikke begrensninger i det hele tatt. Det blir snakk om hvilke politiske debatter vi tar for de kriteriene, men det ligger åpenbare muligheter i de kriteriene for dynamisk, satellittbasert veiprising.

Men fra denne individuelle transporten kan vi gå over til å snakke om gruppetransport, altså når man kjører kollektivt. Sjølkjørende busser kommer nok for fullt. Jeg kan ikke se annet enn at de gjør det. Det kommer. Alle disse sjølkjørende løsningene kan gjøre mulighetene for skalering mye større. Man kan skalere etter behov. Det åpner for veldig mange muligheter.

Like spennende muligheter ligger det selvfølgelig i elektriske ferjer, som har blitt nevnt her nettopp. De er også skalerbare i mye større grad – fra de små sykkelferjene i Trondheim, i små kanaler i bystrøk til de virkelig store. Da snakker jeg om ferjer tvers over f.eks. Oslofjorden eller de største fjordkryssingene på Vestlandet. Kanskje jeg kommer tilbake til det.

Når det gjelder næringslivet, har jeg sagt mange ganger at vi står foran enorme muligheter i forbindelse med det maritime skiftet, ikke minst når det gjelder produksjon av løsninger. Da snakker vi i stor grad om eksport av både produkter og teknologi. Den maritime industrien kan faktisk bli et veldig viktig bein å stå på i det grønne skiftet som vi står foran, når vi skal gå fra den grå fossiløkonomien til den nye grønne.

Vi har selvfølgelig også miljøaspektet. Det er åpenbart mange muligheter i framtidens transportteknologi som gir betydelige miljøgevinst. Jeg nevnte skalerbare kjøretøy og mer individuelle behov. Det gjør at man kanskje ikke vil se nesten tomme busser så ofte i distriktene. Flere tonn som skal flyttes med én, to, tre eller fire passasjerer inni, er ressursløseri og ikke miljøvennlig.

Elektrifiserte kjøretøy gir også enda bedre muligheter til å ta i bruk nettopp autonomi. Det er altså kort vei fra elektrisitet til elektrisitet.

Det kan også rett og slett gi færre utbygginger, færre konstruksjoner. Da tenker jeg på f.eks. hyppige ferjeavganger i stedet for fjordkryssinger, enten det gjelder over eller under vann.

I neste innlegg skal jeg gå litt mer inn på mulighetene vi har tapt, hvis ikke stortingsflertallet snur i tide. Det som er viktig nå, er å anvende de mulighetene som foreligger. Norge er nå i førersetet, ikke minst når det gjelder det maritime skiftet. Vi er nødt til å ta disse mulighetene i bruk nå, og vi har utstillingsvinduer å sette dem i. Det skal jeg komme tilbake til i neste innlegg.

Presidenten: I ein interpellasjonsdebatt finst det dessverre ikkje noko «neste innlegg», men det kjem seinare debattar som det sikkert kan passa inn i.

Jon Gunnes (V) [18:29:04]: Jeg tror ikke vi skal være redd for at Arne Nævra ikke kommer til å nevne fjordkryssingene på Vestlandet i forbindelse med ferger eller om det skal bygges tunnel eller broer der.

Også jeg må takke for den fine interpellasjonen fra representanten Grøvan, om teknologiske nyvinninger. Venstre er et teknologioptimistisk parti. Vi har veldig tro på at når det gjelder mange av de utfordringene vi har – når det gjelder både klima og miljø og behovet for enda mer effektiv drift og inntjening – er teknologi framtiden.

Da vil jeg nevne fly. Det er det som ser ut til å være det vanskeligste. Vi har et elektrisk fly i Norge. Avinor er offensiv og prøver å være frampå. Jeg må si jeg er imponert over at de, som et statlig selskap, er så offensive som de er, ikke minst når det gjelder årstallet 2040 for all innenlands flytrafikk, som Grøvan nevnte i sitt hovedinnlegg,

Jeg er i den alderen at jeg håper det skjer litt fortere, iallfall for en del av flytrafikken, for jeg har veldig lyst til å oppleve de elektriske flyene. Jeg hørte da jeg var på besøk hos Rolls Royce i Trondheim – som er et stort selskap – at de har fått i oppgave å utvikle den motoren som kan heve farten. Den elektriske flymotoren klarer i dag 350 km/t. Nå har de fått to år på seg til å heve farten til 450 km/t. Det er helt klare oppgaver. Når industrien, forskingsmiljøene og produsentene har begynt på den jobben, har jeg tro på at også jeg for min del vil oppleve at vi får elektriske fly ganske mye tidligere enn 2040, men selvfølgelig kanskje ikke i hele den innenlandske flåten. Det er lange avstander og store fly. Men å erstatte de minste Widerøe-flyene, som statsråden var inne på, har jeg god tro på at man kan. Vi vet at Widerøe-flyene er gamle, og at de er noen av verstingene med tanke på utslipp, så det må man virkelig ta tak i.

Grønn skipsfart er et annet område som er i veldig utvikling. Vi vet jo hva som har skjedd på fergesiden. Vi vet ennå ikke hva som vil skje med hurtigbåtene. Hurtigbåtene er i dag noen av de andre verstingene når det gjelder CO₂-utslipp. Per passasjerkilometer slipper hurtigbåtene ut fire ganger mer enn et fly, og 90 ganger mer enn et elektrisk tog. Så det er klart at hurtigbåtene må vi virkelig se på som et objekt som faktisk må elektrifiseres. Det er et håp om at en del fylkeskommuner som skal gjøre innkjøp, tar tak i dette og vil kreve at man leverer tilbud om dette utpå sommeren. Det blir spennende når konkurranse om disse nyvinningene skal synliggjøres – om de oppnår målet om å få ned utslippene og ikke minst opprettholde farten. Det er tydelig at man i Norge og i hele verden er veldig opptatt av fart – jeg nevnte jo fly i stad. Hurtigbåtene kom jo fordi vi hadde behov for å bli fraktet hurtigere fra ett punkt til et annet. Selv om energiforbruket blir mangedoblet, selv om man bare

øker hastigheten noe mindre, er det klart at vi gjerne vil fraktes hurtigere. Da blir det spennende å se om man kan oppnå de teknologiske målene og utslippsmålene man har. Venstre er optimistisk.

Vi må også ha et lovverk. Det er det Stortinget som skal bestemme. Lovverket vi laget for testing av selvkjørende kjøretøy, som vi behandlet i desember 2017, må nå videreføres, slik at det blir et lovverk som faktisk kan anvendes når det er kommersiell drift.

Jonny Finstad (H) [18:34:18]: Dette er jo en veldig spennende debatt å ha, og jeg føyer meg inn i rekken av dem som takker interpellanten for å ha reist denne debatten.

Det er alltid spennende å se inn i glasskula hva framtiden vil bringe, og det er ingen tvil om at utviklingen går fortere enn noensinne. Den teknologiske utviklingen og digitaliseringen går utrolig fort, og jeg er veldig glad for at denne regjeringen er obs på dette og er en pådriver for at vi skal ta i bruk utslippsfrie transportløsninger, intelligente transportsystemer, autonomi og alt det andre som kommer framover. Det er klart at dette også vil gi oss bedre klima- og miljøperspektiv, mindre utslipp og tryggere trafikk, og det vil også kunne gi bedre tilbud til de reisende.

Økonomene rundt om i verden spår jo at mobilitet på få år vil bli et av verdens viktigste forretningsområder framover, bl.a. fordi det er andre sektorer som tiltrekkes den bransjen fordi det er en samtidig utvikling. Det er utrolig spennende. Også Norge må være med på det forretningsområdet.

Jeg synes personlig det er veldig mye spennende innenfor luftfarten, som sannsynligvis vil bli den transportformen med minst klima- og miljøavtrykk om ganske få år. Det er ganske utrolig å tenke på. Mye tilsier også at disse flyene vil bli billigere i drift og kan gi billigere billettpriser, og at de vil trenge kortere rullebaner rundt om i landet. Da kan man kanskje se for seg et helt nytt rutenett i luftfarten, som kanskje i enda større grad kan konkurrere med tog, buss og bil på de litt lengre strekningene.

Vi har hørt mye bra bli sagt fra talerstolen her allerede, men norsk teknologi er jo i førerretet innenfor sjøfarten, og den maritime næringen gjør mye bra og er i front. Noe annet som jeg synes er en spennende tanke, er om vi kan erstatte trafikksikre trailere ved at vi får utviklet båter som henter laksen på sjømatanleggene og fører fisken direkte om bord på toget.

Det er jo i dette digitale, teknologiske perspektivet at framtidens transportløsninger utvikles. Jeg tror det er mye rett i det som tidligere statsminister Trygve Bratteli sa om at vi evnet å forstå den tiden vi levde i, og gjorde de rette beslutningene. Og det er de beslutningene vi gjør

nå, som har betydning for neste generasjon, for de framtidige transportløsningene må ta i bruk den nye teknologien, slik at vi minsker avstandene mellom folk og samtidig gir bedre rammebetingelser for vekst, arbeidsplasser og bosetting i hele landet. Og det kan den nye teknologien faktisk bidra til.

Kirsti Leirtrø (A) [18:38:08]: Jeg vil også takke interpellanten for en viktig og riktig interpellasjon om regjeringens arbeid med å utnytte ny teknologi.

Vi hørte ikke så mye fra samferdselsministeren om regjeringens arbeid akkurat nå, men vi fikk i hvert fall et løfte om at dette vil bli en viktig del av neste NTP. Vi trenger en plan over 5G-utvikling i hele landet. Vi trenger økt forskning i samferdselssektoren. Vi trenger økt fokus på sikkerhet og risiko, og ikke minst trenger vi enda mer kompetanse. Tilbakemeldingene til transportkomiteen fra ulike hold har vært at andelen forskning innenfor transportområdet er lav sammenlignet med andre tjenestemråder som vi har ansvaret for.

Vi trenger ikke minst å få satt dette i system. Arbeiderpartiet mener at staten må ta et enda større ansvar. Det kan ikke være markedskreftene alene som styrer utviklingen. Vi må ha risikovurderinger og en alternativ sikkerhet. Når f.eks. datasystemet i et sykehus er nede og operasjonene blir utsatt, må det være et alternativ, og det må vi også ha i transportsektoren.

Vi ser fram til en økt satsing i neste NTP både på forskning og utdanning, på smart infrastruktur og ikke minst innenfor klimavennlige løsninger. Her har transportsektoren et stort potensial, da det er der utslippene virkelig kan reduseres. Fag, politikk og marked må spille sammen, og vi må finne arenaer for det.

Norge har store muligheter til å lede an i smarte transportløsninger. Vi i Arbeiderpartiet ønsker en enda større satsing og et systematisk arbeid velkommen. Vi må få med oss hele landet, f.eks. når det gjelder ladekart, 5G, bredbånd og nødnett. Det må settes i system, være forutsigbart og gi trygghet på de områdene som nå er usikre, f.eks. elfly. Framtiden vår er full av muligheter.

I Trøndelag har modige fylkespolitikere satset på elferjer i Trondheimsfjorden. Det har gjort at det har poppet opp nye bedrifter. For eksempel er det i hjemkommunen min en bedrift som startet med to ansatte, som selger datasystemer til elferjer. De har nå 25 ansatte. Det er et utrolig stort potensial for næringsutvikling innenfor både grønn transport og nye digitale transportløsninger.

Torill Eidsheim (H) [18:41:58]: Det gler meg stort å sjå ein interpellant – og òg ein minister – som viser eit slikt engasjement for teknologi i transportsektoren. Det er nemleg ikkje berre framtid, det er i høgste grad her og no. Eg hugsar veldig godt tilbake til 2013, då vi diskuterte

te autonome køyretøy og det meir eller mindre blei litt latterleggjort. No står vi her i dag, og det er høgst aktuelt.

Ny teknologi i transportsektoren er noko vi faktisk bør ha store forventningar til. Vi er heilt avhengige av at regjeringa er ein aktiv drivar, og at vi òg ser dette igjen i komande NTP. Intelligente transportsystem er i utvikling, og med eit stadig hurtigare tempo. Det gjeld både internasjonalt og i Noreg, og det gjeld både for teknologi, for lovgrunnlag og for politikk.

Noreg er i dag i fremste rekkje på ITS-området. Regjeringa og Stortinget har sidan 2013 vore opptekne av å leggje forholda til rette for nettopp at vi skal kunne nyttiggjere oss den tilgjengelige teknologien, men ikkje minst òg for å få lov til å teste ut den nye. I Noreg førebur ein no implementering av samverkande ITS-tenester og forsøk med automatisert køyring på open veg. Alt dette er basert på avansert sensorteknologi, kommunikasjon og interaksjon mellom bilar og baksystem, og på behandling av enorme datamengder med kunstig intelligens.

Vi ser ei utvikling mot saumlaus transport, der mange transportformer kan integrerast og samordnast. Regjeringa si satsing på ITS har gjeve Noreg eit godt grunnlag for at vi kan lykkast. Vi treng forståing for bruk, og vi treng òg ytterlegare tilgang til data. Vi treng ei offensiv satsing på 5G og å nytte det digitale transportnettet, som vi trass i alt òg er avhengige av. Og vi bør ha – og vi har – høge mål for utvikling av framtidige transportsystem. Vi kan saman utvikle, og ta vare på, vegnettet på ein profesjonell måte, og vi kan òg bidra til at vi tryggjar trafikantar, samtidig som vi kan klare å ta vare på både miljø og klima.

Vi har enorme moglegheter, men vi er nøydde til å gjere dette saman, og vi er òg nøydde til å bidra til at næringslivet vårt får lov til å ta del i denne utviklinga.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [18:45:33]: Vi har vært mye innom autonome kjøretøy i dag og ikke minst det som gjelder selvkjørende biler. Jeg har selv forsøkt – det vil si det var en selvkjørende buss som kjørte fram og tilbake i Arendal sentrum. Det gikk for så vidt greit. Arendal er stort sett en trygg by selv om noen av oss nok kjente et visst behov for å kunne ha lyst til å gripe tak i rattet innimellom.

En minst like viktig trend som førerløse biler er oppkoblede biler, altså biler som kan sende fra seg og motta informasjon. Når alle biler etter hvert blir oppkoblet, legger dette grunnlaget for at bilene kan samhandle med hverandre på en helt ny måte og med andre elementer i transportsystemet. Det gir bl.a. mulighet for avansert digital trafikkstyring.

Jeg nevner ikke dette for å snakke om førerløse biler isolert sett, men for å fokusere på det digitale nettet. Vi vil få et enormt behov framover for transport av data når alt er koblet opp mot alt. Internett er rundt omkring oss.

Biler og ulike transportmidler og duppedingser, hvis vi skal kalle det det, skal kommunisere med seg selv og med hverandre. Da trenger vi et svært godt utbygd og raskt datanettverk som er robust og 100 pst. pålitelig. Jeg vil nødvendigvis sitte i en førerløs bil som kommuniserer trådløst, når dataforbindelsen blir brutt i 120 km/t. Nå er datasikkerhet, robusthet og utbygging av nettet en stor debatt for seg selv, og strengt tatt sorterer ikke dette under samferdselsministeren heller, men under digitaliseringsministeren. Men dette er likevel sentralt for det vi debatterer her i dag – tingenes internett, hvordan nettet snører seg rundt oss så å si. Dette må fungere for at også transportsystemet skal kunne fungere.

I 2007 stanset togtrafikken i Norge fordi det var en kabelbrann på Oslo S. Det var en påminnelse om hvor sårbar vi er. Nå, tolv år etter, har den teknologiske utviklingen skutt voldsom fart, og den type sårbarhet som vi så i 2007, kan få enda større og mer alvorlige konsekvenser. Dette må vi ta på alvor, og vi må rett og slett sikre oss et nett som tåler den voldsomme trafikkøkningen som vi vet vil komme.

Jeg vil takke alle for en god debatt om viktige spørsmål som gjelder ikke bare vår framtid, men som gjelder situasjonen i dag og hvordan den best kan planlegges og tilrettelegges for den tid vi nå går inn i.

Statsråd Jon Georg Dale [18:48:39]: Som representanten Grøvan var innom, er den digitale infrastrukturen heilt avgjerande. Difor var det så viktig at vi kom i gang med frigjering av 700 MHz-frekvensane no, slik at vi får starta implementeringa av 5G tidlegare enn vi trudde var mogleg i det norske nettet, ganske enkelt fordi det gjer nye teknologiske løysingar mogleg. Det skjedde før Kristeleg Folkeparti kom inn i regjering, men viser likevel at når ein bestemmer seg for å utnytte dei teknologiske løysingane som ligg der, må politikken også finne saman.

Grunnen til at eg nemner det, er det eg høyrer i innlegget frå Arbeidarpartiet. Eg trur det illustrerer det som fort vert hovudutfordringa vår når vi skal diskutere teknologiutviklinga i åra som kjem, nemleg når Arbeidarpartiet seier vi ikkje kan overlata dette til marknadskreftene. Det er heilt klin hakke umogleg å løyse desse oppgåvene utan marknadskreftene. Det er dei som er dei store drivarane av ny teknologi, det er der investeringsavgjerdene kjem, det er det som på mange måtar driv verda framover. Difor må vi regulere tilstrekkeleg, men ikkje unødig mykje. Difor må vi bestille og kjøpe og legge til rette for ei storstilt kommersiell satsing på ny teknologi. Det er det som gjer nye teknologiar mogleg.

Det viser òg det andre poenget, nemleg korleis politikken agerer når han vert utforma på sitt mest sentrale område. For kva gjer vi når drosjene faktisk er utkonkur-

verte av bilar som kjem og hentar deg på døra, der du ligg i ein sofa bak i bilen mens bilen køyrer deg dit du skal? Alle vil tenkje at vi framleis må halde drosjer, men det hjelper ikkje dersom ingen kjem til å bruke dei. Kva gjer vi når tungbilane ikkje har utslepp lenger, når det er null-utslepp på alle tunge køyretøy? Snakkar vi om godsoverføring på same måten om det ikkje er forureining frå tungbiltrafikken i det heile, eller vel vi andre løysingar då?

Det som kjem til å verte den store, prinsipielle politiske debatten, er om politikken evnar å ta inn over seg kva slags enorme systemendringar som kan følgje av det teknologiskiftet vi er på veg inn i. Er ein villig til å vere med og spele oppunder det for at Noreg skal liggje langt framme, for at vi skal vere med og utvikle det Arbeidarpartiet omtalar som marknadskreftene, som eg omtalar som lønsamt norsk næringsliv? Er det den måten vi faktisk bidreg til å løyse utfordringane våre på i infrastrukturen, i planlegging av transport, i gjennomføring av transport, eller vel vi å stritte imot fordi dei nye løysingane slår i hel ein del av dei gamle? Det er det som kjem til å utfordre politikken i si kjerne, om vi tør å vere med på det som er morgondagens løysingar for mobilitet. Eg håpar vi får eit samla storting som vågar vere med på den reisa.

Presidenten: Etter fire og ein halv time i denne stolen i dag føler presidenten seg omtrent som ein autonom president, men det går vel den vegen.

Interpellasjonsdebatten er då omme.

Sak nr. 11 [18:51:54]

Stortingets vedtak til lov om endringer i Svalbardloven m.m. (tilpassing til ny kommunelov) (Lovvedtak 51 (2018–2019), jf. Innst. 211 L (2018–2019) og Prop. 43 L (2018–2019))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 12 [18:52:11]

Stortingets vedtak til lov om endringer i innskuddspensjonsloven mv. (egen pensjonskonto) (Lovvedtak 52 (2018–2019), jf. Innst. 224 L (2018–2019) og Prop. 40 L (2018–2019))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Då er me klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt tre forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Terje Aasland på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, frå Terje Aasland på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet

Det vert votert over forslag nr. 3, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning med at staten leier ut konsesjoner til de mindre sel-skapene.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet vart med 58 mot 36 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.03.14)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:34 S (2018–2019) – Representantfor-slag fra stortingsrepresentantene Ruth Grung, Åsunn Lyngedal, Jorodd Asphjell, Cecilie Myrseth og Arild Grande om tidsbegrensning av oppdrettstillatelser – vedtas ikke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom til-rådinga frå komiteen og forslaga nr. 1 og 2, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at retten til å drive havbruk i vår felles allmenning tidsbegrenses.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en utredning med sikte på å innføre en tidsbegrensning av nye havbrukstillatelser, og komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan dette kan gjennomføres. Tillatelsene må ha en varighet og overgangsordninger som gir forutsigbarhet for investeringer, innovasjon og forsvarlig drift. En slik utredning bør også omfatte en vurdering av varighet på allerede gitte tillatelser, og om det kan settes en tidsbegrensning for disse.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komi-teen og forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og So-sialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 52 mot 43 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 19.04.04)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt sju forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Terje Aasland på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 2–5, frå Torgeir Knag Fylkesnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 6 og 7, frå Une Bastholm på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne

Det vert votert over forslaga nr. 6 og 7, frå Miljøpar-tiet Dei Grøne.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forby dumping i hav og fjorder av lusemidler, kjemikalier og legemidler fra oppdrettsanlegg.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå den ska-den oppdrettsvirksomheten har gjort på havmiljø-et, iverksette tiltak for å gjenoppbygge reduserte bestander langs kysten, og trappe opp forskningen på området vesentlig. Det skal blant annet a) gjen-nomgås systematisk hvilke mengder og konsentra-sjoner som totalt er sluppet i forbudsområder for reke- og gytefelt, b) undersøkes om lavere nivå av dyreplankton langs kysten kan være årsaken til at vandrende fisk på søken etter mat (sei, hyse, torsk, makrell) uteblir fra fjordene, c) pålegges brønnbåter detaljert elektronisk rapportering tilsvarende det som i dag kreves av fiskefartøy. Alle opplysninger må ligge ute åpent tilgjengelig, slik at allmennheten har mulighet til å kontrollere aktiviteten, og d) fremmes en plan for gjenoppbygging av rekebe-standene langs kysten, som har lidd under negative konsekvenser som følge av oppdrettsvirksomhet.»

Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne vart med 86 mot 9 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 19.04.48)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 2–5, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at innstrammingen i bruk av legemidler mot lakselus i gytefelt som nå er på høring, også blir gjeldende for gyteområder.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta en ny vurdering av dagens regler for legemidler mot lakselus ut fra føre-var-prinsippet og stramme inn regelverk som ikke er i tråd med dette.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om å forby utslipp av legemidler fra oppdrettsanlegg som ikke eksplisitt er hjemlet i hvert enkelt oppdrettsanleggs utslippstillatelse etter forurensningsloven. For å ivareta hensyn til fiskevelferd eller smittespredning kan det innføres et system for hurtiggodkjenning av tillatelser ved spesielle behov.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå den skaden oppdrettsvirksomheten har gjort på havmiljøet, undersøke hva som kan gjøres for å gjenoppbygge reduserte bestander langs kysten, og trappe opp forskningen på området vesentlig.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti vart med 85 mot 9 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 19.05.09)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:16 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om dumping av lusemidler fra oppdrettsanlegg – vedtas ikke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen og forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for utslipp av lusemidler og legemidler og sørge for at regelverket reduserer oppdrettsvirksomhetens negative innvirkning på fiske og livet i havet. Det skal herunder sørges for en klarere regulering av utslipp av lusemidler, kjemikalier og legemidler.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 51 mot 43 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 19.05.53)

V o t e r i n g i s a k n r. 3

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt 14 forslag. Det er

– forslaga nr. 1–5, frå Terje Aasland på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

– forslaga nr. 6–11, frå Torgeir Knag Fylkesnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti

– forslaga nr. 12–14, frå Une Bastholm på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne

Det vert votert over forslaga nr. 12 og 13, frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kun tildele nye oppdrettskonsesjoner basert på lukket teknologi.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med oppdrettsindustrien legge fram en plan for overgang til lukket teknologi på alle oppdrettsanlegg som i dag opererer med åpne merder.»

Raudt har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne vart med 93 mot 2 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 19.06.32)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 14, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at «trafikklyssystemet» krever reduksjon i antall fisk når økt dødelighet fra all menneskelig påvirkning overstiger 10 pst.»

Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne vart med 86 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.06.50)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 6–11, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kun dele ut nye tillatelser til anlegg uten utslipp av fisk, lus, medikamenter, fôrrester, organisk avfall eller klimagasser og lage en plan for at eksisterende anlegg kan oppfylle tilsvarende krav.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig påby merking eller sporing av oppdrettslaks, slik at rømt laks alltid kan spores tilbake til anlegget den rømte fra.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stramme inn på kravene til trafikklyssystemet slik at disse er i tråd med kravene i kvalitetsnormen for villaks.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvikle et reguleringsystem for oppdrettsnæringen basert på miljøindikatorer som tar hensyn til alle vesentlige lokale miljø- og dyrevelferdsproblemer som følger av dagens oppdrettsnæring. Det må blant annet inkludere rømninger, utslipp av biologisk avfall, kobber og avlusningskemikalier samt dødelighet, sykdom/skader/helse og atferdsforstyrrelser for oppdrettsfisk og rensefisk i merdene.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom behovet for etablering av nye genbanker for truede villaksbestander i Norge for å sikre at ingen villaksbestander går tapt.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen totalforby bruk av giftig kobberimpregnering og kitinsyntesehemmere i oppdrettsanleggene som ødelegger de omliggende marine økosystemene.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti vart med 86 mot 9 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 19.07.10)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:247 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Per Espen Stoknes om en ekte miljøreform i oppdrettsindustrien – vedtas ikke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga nr. 1–5, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sammen med næringen utvikle metoder for sporing av rømt oppdrettslaks.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sammen med næringen videreutvikle og forbedre trafikklyssystemet med flere miljøindikatorer.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kriteriene for nye tildelingsrunder med utviklingskonsepsjoner legges frem for Stortinget.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og vurdere et strengere regelverk for bruk av kobberimpregnering og kitinsyntesehemmere i oppdrettsanlegg.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom behovet for genbanker for truede villaksbestander og sjørretsbestander i Norge for å sikre at ingen lakse- eller sjørretsbestander går tapt.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 51 mot 44 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 19.07.52)

V o t e r i n g i s a k n r. 4

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt sju forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Cecilie Myrseth på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 2, frå Torgeir Knag Fylkesnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 3–6, frå Bjørnar Moxnes på vegner av Raudt
- forslag nr. 7, frå Geir Pollestad på vegner av Senterpartiet

Det vert votert over forslag nr. 3, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan omfordeling av kvoter fra trålflåten til kystflåten kan prioritere gruppe II, båter under 11 meter som er i merkeregistret, slik at disse får minst 50 pst. andel av omfordelte kvoter.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt vart med 94 røyster mot 1 røyst ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.08.37)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak der torsketrålkonsesjonene med tilbuds- og bearbeidingsplikt blir avviklet, og der de tilhørende torsk- og hysekvoteene blir omfordelt til kystflåten. De nye kvotene skal være uomsettelige og bundet til fylke eller region. Omfordelingen av kvoter bør ta maksimalt 15–30 år, i tråd med at pliktkommisjonen har slått fast at det er varigheten til dagens trålkonsesjoner.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 85 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.08.53)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 4 og 5, frå Raudt.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at tilbudsplikt for de kvoter som er omfattet av dette omgjøres til leveringsplikt inntil torsketrålkonsesjonene eventuelt er avviklet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at bearbeidingsplikt for de kvoter som er omfattet av dette opprettholdes inntil torsketrålkonsesjonene eventuelt er avviklet.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla subsidiær støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Raudt vart med 86 mot 9 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 19.09.15)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 6, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om hvordan fiskeflåten kan sikre stabil leveranse til fiskemottakene langs kysten slik at helårsdrift er mulig, blant annet gjennom periodisering av kvoter.»

Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt vart med 53 mot 42 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.09.35)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 7, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å håndheve pliktsystemet for å sikre at disse trålerne faktisk leverer fisk til lokalsamfunnene i tråd med intensjonen i pliktsystemet. Alternativet vil være, om dette ikke skjer innen to år, at kvoter tilbakeføres fra disse selskapene til kystflåten.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget. Raudt har varsla subsidiær støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var 77 røyster mot og 18 røyster for forslaget frå Senterpartiet.

(Voteringsutskrift kl. 19.09.54)

Lene Vågslid (A) (frå salen): President! Eg stemte feil.

Presidenten: Det vert retta opp, og det er då 78 røyster mot forslaget og 17 røyster for. Dermed er forslaget ikkje vedteke.

Det vert votert over forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om kvotesystemet foreta en utredning og vurdering av en ordning med hjemfall av fiskerettigheter fra trålfåten som et av alternativene for pliktsystemet.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet vart med 58 mot 37 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.10.22)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:9 S (2018–2019) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås og Audun Lysbakken om å sikre verdiskaping og sysselsetting i kystsamfunna gjennom heimfall av fiskerettar til kysten – vedtas ikkje.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 82 mot 10 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 19.10.57)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt fire forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Tellef Inge Mørland på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, frå Tellef Inge Mørland på vegner av Arbeidarpartiet
- forslag nr. 4, frå Kjersti Toppe på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det vert votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe nedbyggingen av sengeplasser og øke døgnkapasiteten i psykisk helsevern.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 75 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.11.40)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 3, frå Arbeidarpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at man ikke bygger ned antall sengeplasser i psykiatrien ytterligere før Stortinget har behandlet ny nasjonal helse- og sykehusplan, der det forutsettes at denne problemstillingen gis en grundig og helhetlig behandling.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget. Senterpartiet og Raudt har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet vart med 59 mot 36 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.12.05)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:60 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ole André Myhrvold, Åslaug Sem-Jacobsen, Marit Knutsdatter Strand, Bengt Fasteraune og Kjersti Toppe om å stoppe nedbygging av sengeplasser og øke døgnkapasiteten i psykisk helsevern – vedtas ikke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga nr. 1 og 2, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle planer og vedtak i helseforetak om å svekke eller legge ned distriktspsykiatriske sentre og/eller barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker, settes på vent inntil Stortinget har behandlet ny nasjonal helse- og sykehusplan.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunene settes bedre i stand til å ta det ansvaret de er blitt gitt innen psykisk helsevern, gjennom godt samarbeid med spesialisthelsetjenesten, videreutvikling av den faglige kompetansen og styrking av kommunenes økonomi.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 51 mot 44 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 19.12.57)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt fem forslag. Det er

- forslaga nr. 1–3, frå Sheida Sangtarash på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 4 og 5, frå Kjersti Toppe på vegner av Senterpartiet

Det vert votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette mål om at innen 2024 skal minst 75 pst. av spedbarn i Norge få morsmelk i tråd med Helsedirektoratets faglige retningslinjer for spedbarnsernæring, og komme tilbake til Stortinget i løpet av 2019 med en samlet gjennomgang av tiltak for at denne ammeandelen av spedbarn kan nås.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet vart med 84 mot 11 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.13.40)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 5, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe kutt i gjenomsnittlig liggetid på sykehus for barselkvinner etter fødsel, og i stedet øke den.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet vart med 83 mot 12 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.13.57)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–3, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle barselkvinner gis mulighet til å bli på barselavdelingen på sykehus den tiden det normalt tar å etablere ammingen, i praksis tre til fem dager for førstegangsfødende.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at helseforetak har det formelle ansvaret for barselomsorgen 1.–5. dag etter fødsel. Ved tidlig hjemreise må helseforetak stå ansvarlig for at kvinnen og den nyfødte får oppfølging av jordmor ved hjemkomst.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke jordmordekningen i kommunene.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 74 mot 21 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 19.14.18)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:62 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Siv Mossleth og Kjersti Toppe om å beskytte, fremme, støtte og øke forekomsten av amming – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 76 mot 17 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 19.14.53)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Ingvild Kjerkol sett fram eit forslag på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge frem en ny, overordnet stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgstjenestene, med konkrete mål og tiltak som følges opp med årlige meldinger.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 51 mot 44 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 19.15.31)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Meld. St. 11 (2018–2019) – Kvalitet og pasientsikkerhet 2017 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: I sakene nr. 8–10 ligg det ikkje føre noko voteringstema.

Votering i sakene 11 og 12

Presidenten: Sakene nr. 11 og 12 er andre gongs behandling av lovsaker og gjeld lovvedtaka 51 og 52.

Det ligg ikkje føre nokon forslag til merknad. Stortingets lovvedtak er dermed godtekne ved andre gongs behandling og vert å senda Kongen i samsvar med Grunnlova.

Sak nr. 13 [19:16:17]

Referat

1. (239) Endringer i arbeidsmiljøloven (varsling) (Prop. 74 L (2018–2019))
2. (240) Endringer i folketrygdloven, samordningsloven og enkelte andre lover (samleproposisjon) (Prop. 75 L (2018–2019))
Samr.: Nr. 1 og 2 vert sende arbeids- og sosialkomiteen.
3. (241) Endringer i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og svalbardmiljøloven mv. (innføring av overtredelsesgebyr og heving av strafferammer) (Prop. 77 L (2018–2019))
4. (242) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Sandra Borch og Ole André Myhrvold om å bevare ærfuglene og den spesielle kystkulturen i de tradisjonelle egg- og dunværene (Dokument 8:110 S (2018–2019))
Samr.: Nr. 3 og 4 vert sende energi- og miljøkomiteen.
5. (243) Endringer i diskrimineringsombudsloven og likestillings- og diskrimineringsloven (etablering av et lavterskeltilbud for behandling av saker om seksuell trakassering og en styrking av aktivitets- og redegjørelsesplikten) (Prop. 63 L (2018–2019))
6. (244) Endringer i stadnamnlova (organisering av stadnamntenesta m.m.) (Prop. 65 L (2018–2019))
7. (245) Endringer i folketrygdloven mv. (foreldrepenger ved premature fødsler mv.) (Prop. 73 L (2018–2019))
8. (246) Endringer i gjeldsordningsloven (namsmyndighetens stedlige kompetanse der skyldneren har adressesperre) (Prop. 76 L (2018–2019))
9. (247) Endringer i barnevernloven (politiattest for fylkesnemndsledere, tilgang til opplysninger i Folkeregisteret) (Prop. 78 L (2018–2019))
Samr.: Nr. 5–9 vert sende familie- og kulturkomiteen.
10. (248) Rapport til Stortinget fra Norges Banks representantskap for 2018 (Dokument 9 (2018–2019))
11. (249) Statens pensjonsfond 2019 (Meld. St. 20 (2018–2019))
Samr.: Nr. 10 og 11 vert sende finanskomiteen.
12. (250) Lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå (statistikkloven) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning om forordning om endring av statistikkforordningen (Prop. 72 LS (2018–2019))
Samr.: Vert send finanskomiteen, unntatt B, som vert send finanskomiteen, som legg fram sitt utkast til tilråding for utanriks- og forsvarskomiteen til fråsegn før tilrådinga vert lagd fram.
13. (251) Folkehelsemeldinga. Gode liv i eit trygt samfunn (Meld. St. 19 (2018–2019))
14. (252) Endringer i apotekloven, legemiddeloven og folketrygdloven (overtredelsesgebyr) (Prop. 62 L (2018–2019))
15. (253) Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og tannhelsetjenesteloven (styrking av pasient- og brukerombudsordningen mv.) (Prop. 64 L (2018–2019))
16. (254) Endringer i helse- og omsorgstenestelova (dagaktivitetstilbod til heimebuande personar med demens) (Prop. 66 L (2018–2019))
17. (255) Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (helsehjelp i utlandet) (Prop. 80 L (2018–2019))
18. (256) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Nils T. Bjørke, Per Olaf Lundteigen og Marit Knutsdatter Strand om openheit om prioriteringar i det offentlege helsevesenet og å avslutte praksisen med hemmeleghald av Statens legemiddelverk sitt avgjerdsgrunnlag og kost-nyttevurderingar av nye legemiddel (Dokument 8:111 S (2018–2019))
Samr.: Nr. 13–18 vert sende helse- og omsorgskomiteen.
19. (257) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sheida Sangtarash og Audun Lysbakken om å stoppe nedleggelsen av fødeavdelingen i Kristiansund (Dokument 8:113 S (2018–2019))

Presidenten: Representanten Sheida Sangtarash har bedt om ordet.

Sheida Sangtarash (SV) [19:17:40]: Representantforslaget om å stoppe nedleggelsen av fødeavdelingen i Kristiansund er foreslått sendt til helse- og omsorgskomiteen. Jeg forstår bakgrunnen for det, ettersom det ligger et representantforslag fra Senterpartiet til behandling. Men det er over en måned til. Bakgrunnen for at jeg fremmet dette forslaget sammen med Audun Lysbakken i dag, er at det er knapt med tid, og SV ønsker å fryse prosessen med nedleggelsen umiddelbart. Så jeg ber derfor om at forslaget behandles etter § 39 c i Stortingets forretningsorden.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har bedt om ordet.

Kjersti Toppe (Sp) [19:18:35]: Det stemmer at det ligg eit representantforslag til behandling i komiteen om ikkje å godkjenna vedtaket om nedlegging av fødetilbodet i Kristiansund, i tillegg til ein del andre kuttforslag som no er planlagde i Helse Møre og Romsdal. Det skal etter planen verta lagt fram 7. mai og skal opp i salen 14. mai.

Eg synest i utgangspunktet at presidentskapet har gjort ei klok vurdering om at det er best å få dette komi-

tébehandla saman med det forslaget som ligg der. Samtidig er vi einige med SV i at det kanskje er dette kuttfor-
slaget i Helse Møre og Romsdal som det er stort press på
å få planlagt og gjennomført.

Så etter ei vurdering vil eg anbefala Senterpartiet å
støtta SVs forslag om ei hastebehandling av dette forsla-
get.

Presidenten: Det som presidentskapet i sin klok-
skap – som representanten viste til – har kome fram til,
er at representantforslaget frå SV er omtrent likt forslag
nr. 2 i Dokument 8:79 S for 2018–2019, som ligg til be-
handling i helse- og omsorgskomiteen, og er planlagt å
skulla leggjast fram 7. mai 2019. Det er ingenting i vegen
for at forslaget frå SV kan behandlast saman med forsla-
get som allereie ligg til behandling, slik at vedtaka vert
gjorde i god tid før sommaren.

Presidenten føreslår av den grunnen at forslaget
vert sendt til behandling i helse- og omsorgskomiteen.

Men det har kome eit anna forslag, så me får votera
over behandlingsmåten. Det vert votert alternativt mel-
lom forslaget frå presidenten og forslaget frå represen-
tanten Sheida Sangtarash.

Votering:

Ved alternativ votering mellom forslaget frå presi-
denten og forslaget frå Sheida Sangtarash vart forslaget
frå presidenten vedteke med 75 mot 20 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 19.20.45)

Presidenten: Presidentens forslag til behandling-
måte er dermed vedteke.

Vidare var referert:

20. (258) Melding for året 2018 fra Norges nasjonale
institusjon for menneskerettigheter (Dokument 6
(2018–2019))

Samr.: Vert send justiskomiteen.

21. (259) Endringer i utlendingsloven (bortvisning av
tredjelandborgere i forbindelse med asylsaksbe-
handling) (Prop. 68 L (2018–2019))

Samr.: Vert send kommunal- og forvaltingskomi-
teen.

22. (260) Endringer i yrkestransportlova (ekspresbuss)
(Prop. 69 L (2018–2019))

23. (261) Endringer i veglova mv. (overføring av fylkes-
veiadministrasjon) (Prop. 79 L (2018–2019))

24. (262) Finansiering og utbygging av E18 på streknin-
gen Langangen – Dørdal i kommunene Porsgrunn
og Bamble i Telemark (Prop. 81 S (2018–2019))

25. (263) Finansiering og utbygging av E6 på streknin-
gen Ulsberg–Melhus i kommunene Rennebu,
Midtre Gauldal og Melhus i Trøndelag (Prop. 82 S
(2018–2019))

Samr.: Nr. 22–25 vert sende transport- og kommuni-
kasjonskomiteen.

26. (264) Salg av Aerospace Industrial Maintenance
Norway AS til Kongsberg Defence & Aerospace AS
(Prop. 61 S (2018–2019))

27. (265) Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin inn-
beretning om virksomheten i tiden 1. januar–31.
desember 2018 (Dokument 5 (2018–2019))

Samr.: Nr. 26 og 27 vert sende utanriks- og forsvars-
komiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehand-
la. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er
heva.

Møtet slutt kl. 19.21.

